

Επίσημη Εφημερίδα C 117

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

47ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

30 Απριλίου 2004

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	408η σύνοδος ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004	
2004/C 117/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα — COM(2003) 689 τελικό — 2003/0272 (COD)	1
2004/C 117/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τις χρησιμοποιημένες ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές [COM(2003) 723 τελικό — 2003/0282 (COD)]	5
2004/C 117/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας [COM(2003) 847 τελικό — 2003/0333 (COD)]	10
2004/C 117/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της ποιότητας των γλυκών υδάτων που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως για τη διατήρηση της ζωής των ιχθύων (κωδικοποιημένη έκδοση) [COM(2004) 19 τελικό — 2004/0002 (COD)]	11
2004/C 117/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ένα ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Eurorpass) [COM(2003) 796 τελικό]	12

EL

Τιμή: 18 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 117/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ όσον αφορά τον τόπο παροχής υπηρεσιών [COM(2003) 822 τελικό — 2003/0329 (CNS)]	15
2004/C 117/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/49/ΕΚ με στόχο να προβλεφθούν μεταβατικές περίοδοι για ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή του κοινού συστήματος φορολόγησης των πληρωμών που αφορούν τόκους και τέλη για τη χρήση δικαιώματος ανάμεσα σε συνδεδεμένες εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών [COM(2004) 243 τελικό — 2004/0076 CNS]	21
2004/C 117/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την αξιολόγηση της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη	22
2004/C 117/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — «Προς μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων» [COM(2003) 572 τελικό]	38
2004/C 117/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή «Μία εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια των επιχειρήσεων — επιτεύγματα, τρέχουσες πρωτοβουλίες και εναπομένοντα προβλήματα» [COM(2003) 726 τελικό]	41
2004/C 117/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυννοιακές συγχωνεύσεις κεφαλαιουχικών εταιρειών [COM(2003) 703 τελικό — 2003/0277 (COD)]	43
2004/C 117/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη [COM(2004) 96 τελικό — 2004/0025 (COD)]	49
2004/C 117/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης του Aarhus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα [COM(2003) 622 τελικό — 2003/0242 (COD)]	52
2004/C 117/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα [COM(2003) 624 τελικό — 2003/0246 (COD)]	55
2004/C 117/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «οι επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής στις βιομηχανικές μεταλλαγές, με ιδιαίτερη αναφορά στον τομέα του χάλυβα»	58

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

408Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 28ΗΣ ΚΑΙ 29ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα

COM(2003) 689 τελικό — 2003/0272 (COD)

(2004/C 117/01)

Στις 28 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 53 και 54 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το Ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Sarma.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 84 ψήφους υπέρ και 2 κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η οδηγία 89/109/ΕΟΚ έθεσε τη βάση για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών ως προς τα υλικά και τα αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα ενώ παράλληλα εξασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

1.2. Χάρι στην τεχνολογική πρόοδο έχουν παραχθεί υλικά που αποκαλούνται «ενεργά» για τη διατήρηση ή τη βελτίωση της κατάστασης των τροφίμων και την παράταση της διάρκειας ζωής τους. Άλλες νέες εφαρμογές συσκευασίας γνωστές ως «νοήμονα» υλικά και αντικείμενα που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα χρησιμοποιούνται για να δίνουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση των τροφίμων.

1.3. Προς το παρόν είναι ασαφές με βάση την οδηγία 89/109/ΕΟΚ εάν τα «ενεργά» ή «νοήμονα» είδη συσκευασίας καλύπτονται από την εθνική ή την κοινοτική νομοθεσία. Η πρόταση διευκρινίζει ότι αυτά τα δύο είδη υλικών και αντικειμένων που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα καλύπτονται από τον κανονισμό και θέτει τους βασικούς κανόνες για τη χρήση τους. Προβλέπει επίσης τη δυνατότητα θέσπισης ειδικών μέτρων εφαρμογής για αυτά.

1.4. Η αξιολόγηση των υλικών διεξάγεται σήμερα από την Επισημονική Επιτροπή Τροφίμων (ΕΕΤ). Είναι ωστόσο ανάγκη, για

λόγους διαφάνειας, να καθοριστούν λεπτομερέστερες διαδικασίες για την εκτίμηση της ασφάλειας και την έγκριση των ουσιών που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα.

1.5. Η εξακρίβωση της προέλευσης των υλικών και των αντικειμένων που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα πρέπει να είναι δυνατή σε όλα τα στάδια της κατασκευής, της μεταποίησης και της διανομής. Είναι συνεπώς ανάγκη να θεσπιστούν γενικοί κανόνες για την ιχνηλασιμότητα των υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, σύμφωνα και με τις αντίστοιχες διατάξεις για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές που περιέχονται στο άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002.

1.6. Προτείνονται ορισμένες πρόσθετες διατάξεις επισημάνσης για την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών και των χρηστών των υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Το έγγραφο της Επιτροπής προτείνει την αντικατάσταση της ισχύουσας οδηγίας για τη συσκευασία και επιπροσθέτως εξετάζει τη ρύθμιση της ιχνηλασιμότητας της ενεργούς και νοήμονος συσκευασίας.

2.2. Η ενεργός και νοήμων συσκευασία μπορεί να συνοψισθεί απλά σε δύο βασικές μορφές: στους απορροφητές — συσκευασία που διατηρεί ή βελτιώνει την κατάσταση του τροφίμου (π.χ. οξυγόνο που απορροφά υλικά) ή στους «εκπομπείς» — συσκευασία με «εκπομπείς» συντηρητικών ή αρωματικών υλών στα τρόφιμα. Εν πάση περιπτώσει πρέπει να τονισθεί ότι είτε οι απορροφητές είτε οι «εκπομπείς» της συσκευασίας πρέπει να συμμορφώνονται με τις διατάξεις της νομοθεσίας της ΕΕ περί τροφίμων και επισήμανσης για την ασφάλεια των τροφίμων. Κατόπιν αυτών η πρόταση πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που θεσπίζει τις γενικές αρχές και τις απαιτήσεις της νομοθεσίας περί τροφίμων και ιδρύει την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τέλος καθιερώνει διαδικασίες για την ασφάλεια τους.

2.3. Η παρούσα πρόταση αποβλέπει στην τροποποίηση της οδηγίας 89/109/ΕΟΚ για να ληφθούν υπόψη τα προαναφερόμενα θέματα. Εμπεριέχει επίσης, για λόγους απλούστευσης, το σύμβολο που πρέπει να συνοδεύει υλικά και αντικείμενα που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, όπως αυτό καθορίζεται στην οδηγία 80/590/ΕΟΚ. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα αντικαταστήσει συνεπώς και θα καταργήσει τις οδηγίες 89/109/ΕΟΚ και 80/590/ΕΟΚ.

2.4. Η οδηγία 89/109/ΕΟΚ του Συμβουλίου, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα (οδηγία-πλαίσιο) καθιερώνει τις γενικές αρχές που εφαρμόζονται σε όλα τα υλικά που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα συμπεριλαμβανομένων των αρχών της «αδράνειας» των υλικών και της «καθαρότητας των τροφίμων», και τους καταλόγους των ουσιών που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται στην κατασκευή υλικών που έρχονται σε επαφή με τα τρόφιμα, αποκλεισμένων όλων των άλλων (θετικοί κατάλογοι) και τις ομάδες υλικών και αντικειμένων που ρυθμίζονται με μέτρα εφαρμογής (ειδικές οδηγίες) συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης ουσιών από την επιστημονική επιτροπή τροφίμων και της γνώμης της μόνιμης επιτροπής για τα τρόφιμα.

2.5. Ο γενικός στόχος πολιτικής όσον αφορά τον αναμενόμενο αντίκτυπο συνίσταται στο:

- να εξασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών,
- να εξασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των υλικών και αντικειμένων που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα,
- να ληφθούν υπόψη σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της συσκευασίας τροφίμων,
- να εξασφαλιστεί η καλύτερη ιχνηλασιμότητα, καθώς και η επισήμανση των υλικών και των αντικειμένων που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τα τρόφιμα,
- να βελτιωθεί η διαφάνεια της διαδικασίας χορήγησης άδειας με τον ακριβή προσδιορισμό των διαφόρων σταδίων της διαδικασίας,

- να δοθεί η δυνατότητα στην Επιτροπή να εκδίδει ως μέτρα εφαρμογής όχι μόνο οδηγίες αλλά και αποφάσεις και κανονισμούς, καθώς οι τελευταίοι είναι οι πλέον κατάλληλοι όταν πρόκειται για μέτρα όπως είναι οι θετικοί κατάλογοι,
- να εξασφαλιστεί η δυνατότητα καλύτερης εφαρμογής των κανόνων μέσω του κοινοτικού και των εθνικών εργαστηρίων αναφοράς.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Οι διατάξεις για τα ενεργά και νοήμονα υλικά και αντικείμενα που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα είναι γενικές και διαμορφώνουν το κανονιστικό πλαίσιο αυτών των εφαρμογών συσκευασίας στην Κοινότητα προς όφελος της σχετικής βιομηχανίας, των καταναλωτών και των κρατών μελών.

3.2. Οι πρόσθετες απαιτήσεις επισήμανσης θα εξασφαλίσουν ότι ο αγοραστής και ο τελικός καταναλωτής των υλικών και των αντικειμένων που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα είναι καλύτερα ενημερωμένοι όταν τα χρησιμοποιεί.

3.3. Η βελτίωση της ιχνηλασιμότητας για τα υλικά που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα θα αποβεί προς όφελος του καταναλωτή σε περίπτωση προβλήματος και θα επιτρέψει να περιοριστεί η απόσυρση ελαττωματικών προϊόντων από τις εταιρείες.

3.4. Η βασική προσέγγιση που προτείνεται για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων είναι η βελτίωση και η εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας για υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα με την εισαγωγή των προτεινόμενων κανόνων.

3.5. Σε ό,τι αφορά την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας, η οδηγία-πλαίσιο 89/109/ΕΟΚ εκδόθηκε με το σκεπτικό ότι οι διαφορές των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών εμπόδιζαν την ελεύθερη κυκλοφορία αυτών των υλικών και αντικειμένων. Η οδηγία 89/109/ΕΟΚ επεδίωξε την προσέγγιση των νομοθεσιών αυτών ώστε να καταστεί δυνατή η ελεύθερη κυκλοφορία των υλικών και των αντικειμένων που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα, προστατεύοντας παράλληλα την υγεία και τα συμφέροντα των καταναλωτών. Η εν λόγω οδηγία καθόρισε επίσης έναν κατάλογο υλικών και αντικειμένων που θα διέποντο από ειδικές οδηγίες. Η προσέγγιση αυτή ήταν επιτυχής και πρέπει να συνεχιστεί.

3.6. Η έκδοση κανονισμού αντί οδηγίας δικαιολογείται από την τεχνική φύση της πράξης και θα οδηγήσει στην άμεση εφαρμογή των προτεινόμενων κανόνων σε όλη την Κοινότητα. Αυτό είναι σημαντικό για τη διευρυμένη Κοινότητα που σύντομα θα περιλαμβάνει 25 κράτη μέλη και ασφαλώς θα ωφεληθεί από ομοιομορφους και άμεσα εφαρμοστέους κανόνες σε όλη την επικράτεια της.

3.7. Η χορήγηση άδειας από την Κοινότητα για τις ουσίες που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα προβλέπεται στην οδηγία 89/109/ΕΟΚ. Συνεπώς δεν προκύπτουν νέες υποχρεώσεις για τις επιχειρήσεις σε ό,τι αφορά τις διατάξεις για τη χορήγηση άδειας.

3.8. Στην πρόταση της Επιτροπής περιέχονται οι εξής γενικές υποχρεώσεις για τους αιτούντες:

3.8.1. Να αποστείλουν, πρώτα, την αίτηση για τη χορήγηση άδειας για μια ουσία στην αρμόδια εθνική αρχή ενός κράτους μέλους.

3.8.2. Να ενημερώσουν την Αρχή για τις νέες πληροφορίες που μπορεί να επηρεάσουν την αξιολόγηση της ασφάλειας κατά τη χρήση μιας επιτρεπόμενης ουσίας.

3.9. Οι γενικές υποχρεώσεις για τους υπευθύνους επιχειρήσεων που είναι αρμόδιοι για την κατασκευή, τη μεταποίηση, την εισαγωγή ή τη διανομή υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

3.9.1. Να επισημαίνουν όλα τα υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για τα οποία η εν λόγω χρήση είναι προφανής από τη φύση τους και τα οποία εξαιρούντο μέχρι σήμερα από την υποχρέωση αυτή με την οδηγία 89/109/ΕΟΚ.

3.9.2. Να δίνουν οδηγίες για τις επιτρεπόμενες χρήσεις των ενεργών και νοημών υλικών και αντικειμένων, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους χρήστες αυτών των υλικών και αντικειμένων να συμμορφωθούν με την τρέχουσα νομοθεσία που εφαρμόζεται στα τρόφιμα.

3.10. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων υποχρεούνται:

3.10.1. Να συμμορφώνονται με τους όρους χρήσης και τους περιορισμούς που είναι προσαρτημένοι στην άδεια που χορηγείται για τις ουσίες προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην κατασκευή υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα.

3.10.2. Να εφαρμόζουν συστήματα για την ταυτοποίηση των προμηθευτών τους και, ανάλογα με την περίπτωση, των ουσιών και προϊόντων που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή τους. Εάν τους ζητηθεί, πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν τις πληροφορίες αυτές στις αρμόδιες αρχές.

3.10.3. Να ταυτοποιούν αυτούς στους οποίους προμηθεύουν τα προϊόντα τους και, εάν τους ζητηθεί, να παρέχουν τις πληροφορίες αυτές στις αρμόδιες αρχές.

3.10.4. Να επισημαίνουν κατάλληλα ή να ταυτοποιούν τα υλικά και αντικείμενα που διατίθενται στην αγορά της Κοινότητας ώστε να είναι δυνατή η εξακρίβωση της προέλευσής τους.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το έγγραφο της Επιτροπής COM(2003) 689 και της ζητά να συνεχίσει τις διαβουλεύσεις της με τις ενώσεις των εμπόρων και με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των καταναλωτών για την κατάρτιση του τελικού της εγγράφου. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την εισαγωγή των θετικών καταλόγων.

4.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Επιτροπή προσδιόρισε τα θέματα που παρουσιάζουν προβλήματα (περιέχονται στο παρόν έγγραφο) και είναι ενήμερη ότι δεν θα πραγματοποιηθεί εκτεταμένη αξιολόγηση της πρότασης αυτής. Πάντως, η ΕΟΚΕ θα ζητήσει ακόμη από την Επιτροπή να εξετάσει την έλλειψη σαφήνειας στις αρχικές παραγράφους της παρούσας πρότασης για τα εξής τρία βασικά θέματα:

1) Το έγγραφο προτείνει την αντικατάσταση της ισχύουσας οδηγίας για τη συσκευασία και επιπροσθέτως εξετάζει τη ρύθμιση της ιχνηλασιμότητας της ενεργούς και νοήμονος συσκευασίας. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι πολύ σύντομα θα εξετασθεί περαιτέρω το θέμα της πλαστικής συσκευασίας.

ii) Ο σαφής ορισμός της ενεργούς και νοήμονος συσκευασίας και ο τρόπος λειτουργίας της. Μολονότι έχουν διεξαχθεί διαβουλεύσεις με ομάδες καταναλωτών, εντούτοις για να εξαλειφθούν η άγνοια και ο φόβος απαιτούνται σαφείς και απλοί ορισμοί και η έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων.

iii) Να είναι σαφές ότι οπωσδήποτε η συσκευασία και είτε οι απορροφητές είτε οι «εκπομπείς» της συσκευασίας πρέπει να συμμορφώνονται με τις διατάξεις της νομοθεσίας της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και την επισήμανση. Όλα τα συστατικά που μεταναστεύουν από και προς τη συσκευασία πρέπει να είναι καταχωρημένα στον κατάλογο επισήμανσης των συστατικών ώστε να είναι ασφαλή για την υγεία.

4.3. Οι επιπτώσεις από τις πρόσθετες διατάξεις και διαδικασίες για τις ΜΜΕ των βιομηχανιών παρασκευής τροφίμων και συσκευασίας θα είναι η επιβολή πρόσθετων διαδικασιών ελέγχου για τις βιομηχανίες τροφίμων και η δημιουργία αντίστοιχων δαπανών για τις βιομηχανίες συσκευασίας. Πολλές από τις δαπάνες αυτές θα απορροφηθούν με δυσκολία από τις μικρές εταιρείες.

4.4. Οι συνέπειες λόγω των νέων διαδικασιών για τη χορήγηση άδειας σε ουσίες και σε σχέδια σε μια βιομηχανία που δεν είχε συνηθίσει λόγω παράδοσης σε παρόμοιες διατάξεις, ιδίως εντός συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας, η ασφάλεια των σχεδίων και οι περιοριστικές διαδικασίες πιθανόν να οδηγήσουν στη μείωση των καινοτομιών και της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας. Γενικότερα, για να διατηρήσει η βιομηχανία την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητά της πρέπει να πραγματοποιούνται αυστηροί έλεγχοι στα εισαγόμενα προϊόντα.

4.5. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι η Επιτροπή προτίθεται να μειώσει τις διαδικασίες ελέγχου που είναι επαχθείς οικονομικά, και θα ζητά μόνο την έκδοση ενός «Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης» ή «Πιστοποιητικού Έγκρισης» ένα βήμα «πριν» και ένα βήμα «μετά» την αλυσίδα προμήθειας. Πάντως, στο έγγραφο της Επιτροπής αυτό μπορεί να παρερμηνευθεί διότι χρησιμοποιείται η λέξη «τουλάχιστον». Η Επιτροπή πρέπει να χαράξει κατευθυντήριες γραμμές που θα βοηθούν τη βιομηχανία τροφίμων και στις οποίες θα αναφέρονται οι σωστοί έλεγχοι που είναι απαραίτητοι. Πρέπει να της παρέχει σαφή πληροφόρηση και να βοηθήσει τους ελεγκτές για την εκτέλεση των ανωτέρω και τα κράτη μέλη ως προς τις ειδικές διατάξεις περί ιχνηλασιμότητας για να προληφθεί οποιαδήποτε αύξηση των απαιτήσεων ή νομικός έλεγχος, κατά την εξέταση της σωστής πληροφόρησης από τους κατασκευαστές της συσκευασίας μέχρι και τη φάση της προμήθειας. Αυτό θα πρέπει να γίνει μάλλον με τη μορφή υποστήριξης παρά με άλλες διατάξεις που θα επιβληθούν στην ήδη υπέρμετρα ρυθμιζόμενη βιομηχανία.

4.6. Η ΕΟΚΕ θα ζητήσει από την Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα κάποιας πρόσθετης χρηματοδότησης για την υποστήριξη τόσο της εκστρατείας του δημοσίου για την ενημέρωση του κοινού όσο και της αντίστοιχης της βιομηχανίας. Η εκστρατεία αυτή στοχεύει στην ενημέρωση των καταναλωτών και των χρηστών για τα υλικά που προορίζονται να έλθουν σε επαφή με τα τρόφιμα, για τις πρόσθετες διατάξεις επισήμανσης, και τον τρόπο που πρέπει να αποβάλλεται η συσκευασία ώστε να λαμβάνεται υπόψη και το περιβάλλον. Τα κράτη μέλη και οι Υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης πρέπει να ενισχύσουν την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού και της βιομηχανίας τροφίμων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με τη σωστή επισήμανση των ενεργών και νοημόνων υλικών και αντικειμένων, με διατάξεις που θα αποκλείουν την πιθανή παραπλάνηση των καταναλωτών αναφορικά με την ποιότητα ή την κατάσταση των τροφίμων από παρόμοια συστήματα. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η χρήση ενεργών υλικών συσκευασίας να συγκαλύπτει φυσική αλλοίωση. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να ζητήσει επίσης από την Επιτροπή να προβεί σε δοκιμές για τη θρεπτική αξία των προϊόντων που είναι συσκευασμένα με ενεργά υλικά σε σύγκριση με τα προϊόντα χωρίς συσκευασία ώστε ο καταναλωτής να επιλέγει βασιζόμενος στην πληροφόρηση του. Σήμερα οι καταναλωτές δεν γνωρίζουν κατά πόσον η συσκευασία με ενεργά υλικά προστατεύει ή καταστρέφει το θρεπτικό περιεχόμενο. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι σήμερα βρίσκεται υπό εξέταση η εκτεταμένη επισήμανση για ενεργό και νοήμονα συσκευασία και φρονεί ότι οι έλεγχοι των τροφίμων για τους θρεπτικούς κινδύνους ή τα θρεπτικά πλεονεκτήματα πρέπει να διεξάγονται σε συνάρτηση με τη νέα νομοθεσία.

4.7. Μολονότι η ΕΟΚΕ δέχεται ότι η συσκευασία αποτελεί το αντικείμενο της σημερινής νομοθεσίας περί τροφίμων, εντούτοις τονίζει ότι αυτή θα πρέπει να είναι ευανάγνωστη, σαφής και κατα-

νοητή. Πάντως, απαιτείται αμέσως μεγαλύτερη σαφήνεια για την επισήμανση. Δεν θα πρέπει να είναι πρόσφορο έδαφος σε παρερμηνείες ή ανακριβείς απαιτήσεις. Ενώ δεν σχετίζεται άμεσα με το εν λόγω έγγραφο της Επιτροπής, εντούτοις η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει την ανάγκη για περαιτέρω επισήμανση της πλαστικής συσκευασίας για την πρόληψη κακής χρήσης, ιδίως όσον αφορά τη θέρμανση όταν είναι σε επαφή με τρόφιμα και λίπη. Το ζήτημα αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί με τη θέσπιση συμπληρωματικής νομοθεσίας για την επισήμανση και με την αναθεώρηση των διατάξεων για τις πλαστικές συσκευασίες.

4.8. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα εισαγόμενα τρόφιμα όπου το «σύμβολο» που πρέπει να συνοδεύει τα υλικά και τα αντικείμενα που έρχονται σε επαφή με τα τρόφιμα πρέπει να τα πιστοποιεί ως γνήσια για τη χρησιμοποίησή τους σε προϊόντα για τα οποία έχει χορηγηθεί άδεια. Η ευθύνη αυτή ανήκει στον εισαγωγέα, όμως η πλήρης ιχνηλασιμότητα από πηγή τρίτης χώρας πιθανόν να είναι πιο δύσκολο να προσδιορισθεί. Το πρόβλημα αυτό σε συνδυασμό με την επισήμανση σε ξένη γλώσσα πιθανόν να οδηγήσει στην εμφάνιση προϊόντων κατώτερης ποιότητας στην ΕΕ, τα οποία θα βλάψουν τις βιομηχανίες τροφίμων και συσκευασίας της ΕΕ και ενδεχομένως να εγκυμονούν κινδύνους για την υγεία των καταναλωτών.

4.9. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι θα δοθεί επαρκής χρόνος στις βιομηχανίες τροφίμων και συσκευασίας για να απορροφήσουν τα υλικά συσκευασίας που βρίσκονται σήμερα στις αποθήκες τους. Αυτό είναι σημαντικό για να αποφευχθούν περιβαλλοντικές συνέπειες και δαπάνες στις βιομηχανίες για την απόσυρση και καταστροφή ιδίως υλικών συσκευασίας που δεν μπορεί να ανακυκλωθούν.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τις χρησιμοποιημένες ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές

[COM(2003) 723 τελικό — 2003/0282 (COD)]

(2004/C 117/02)

Στις 11 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 175 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του εισηγητή κ. PEZZINI.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης Απριλίου 2004 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η προβληματική σχετικά με τις στήλες και τους συσσωρευτές από πολλά χρόνια έχει αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων λόγω της σπουδαιότητας του φαινομένου: πράγματι περίπου 800 000 τόνοι ηλεκτρικών στηλών για αυτοκίνητα, 190 000 συσσωρευτών για βιομηχανική χρήση και 160 000 φορητών ηλεκτρικών στηλών διατίθενται κάθε χρόνο στην ευρωπαϊκή αγορά.

1.2. Επιπλέον ο τομέας παρουσιάζει ισχυρή αύξηση, σε σχέση επίσης με την ανάπτυξη των νέων ηλεκτρονικών συσκευών κατανάλωσης. Η αξία της παγκόσμιας αγοράς παρουσιάζει ετήσιες αυξητικές τάσεις που ισοδυναμούν περίπου στο 9 %. Στο επίπεδο των ποσοτήτων, η ετήσια αύξηση, σε τόνους, κυμαίνεται περίπου στο 11 % για τις φορητές ηλεκτρικές στήλες, και το 1,5 % για τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές της.

1.3. Πρέπει να υπογραμμιστεί, τέλος, ότι με την αναμενόμενη και επιθυμητή αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές όπως η αιολική και η ηλιακή ενέργεια, η ανάγκη προσαρμοσμένων τεχνολογιών αποθήκευσης αυτής της ηλεκτρικής ενέργειας θα αυξηθεί σημαντικά. Αυτό θα αποτελέσει έναν πρόσθετο σημαντικό λόγο για μία αυξανόμενη αγορά ισχυρών και ασφαλών ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών.

1.4. Η σημερινή ευρωπαϊκή νομοθεσία, κυρίως αυτή που αναφέρεται στις ηλεκτρικές στήλες, δε φαίνεται να έχει επιτρέψει την αποτελεσματική ρύθμιση των κινδύνων που μπορούν να εμφανιστούν στο θέμα των αποβλήτων, ούτε δημιουργήσει ένα ομοιογενές πλαίσιο για την συλλογή και την ανακύκλωσή τους. Το 2002, λιγότερο από το μισό του συνολικού όγκου των φορητών ηλεκτρικών στηλών που πωλήθηκαν συνελέγη και ανακυκλώθηκε ενώ το μεγαλύτερο τμήμα διοχετεύτηκε στο περιβάλλον. Αντίθετως, το μεγαλύτερο τμήμα των ηλεκτρικών στηλών και των συσσωρευτών αυτοκινήτου και βιομηχανίας αποτέλεσε ήδη αντικείμενο συλλογής, λόγω της εμπορικής αξίας του ανακυκλωμένου μολύβδου και της ύπαρξης κατάλληλων συστημάτων συλλογής των βιομηχανικών συσσωρευτών που περιέχουν νικέλιο/κάδμιο.

1.5. Η προτεινόμενη κανονιστική παρέμβαση συμφωνεί με τους στόχους που θεσπίζονται από το Έκτο πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για το περιβάλλον⁽¹⁾, με τις στρατηγικές ενδείξεις για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων —επί των οποίων η ΕΟΚΕ έχει ήδη αποφανθεί θετικά⁽²⁾— και τέλος με την οδηγία 2000/53/ΕΚ για τα οχήματα που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής τους⁽³⁾ και την οδηγία 2002/96/ΕΚ για τα απόβλητα των ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών⁽⁴⁾. Επίσης όσον αφορά την τελευταία αυτή η οδηγία η ΕΟΚΕ έχει αποφανθεί επανειλημμένα⁽⁵⁾, υποστηρίζοντας θερμά την εισαγωγή φιλόδοξων στόχων ανάκτησης, επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης (CES 1407/2003, σημείο 3.4.1).

1.6. Πρέπει και τέλος να υπενθυμίσουμε ότι η Επιτροπή υιοθέτησε πρόταση οδηγίας-πλαίσιο σχετικά με την θέσπιση ενός πλαισίου κατάρτισης γενικών κατευθύνσεων για τον οικολογικά συμβατό σχεδιασμό προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια⁽⁶⁾ — για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει γνωμοδότηση⁽⁷⁾— με την οποία η Επιτροπή προτίθεται να ολοκληρώσει τις περιβαλλοντικές πτυχές όλων των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια, από την φάση της κατάστροφής τους. Σ' αυτά τα πλαίσια, και με πλήρη συνοχή, θα πρέπει να καταρτιστούν οδηγίες εκτέλεσης ανά προϊόν, βάσει του άρθρου 95 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ.

1.7. Πριν προωθήσει την σημερινή πρόταση, η Επιτροπή είχε υλοποιήσει μία εμπειρισταωμένη ανάλυση αντικτύπου (Αξιολόγηση επεκτεταμένου αντικτύπου — VIE) στην οποία αξιολογούνται οι πιο έγκυρες, μακροπρόθεσμα, πολιτικές λύσεις, μέσω, μεταξύ των άλλων, δημόσιων διαβουλεύσεων στην οποία συμμετείχαν περίπου 150 ενδιαφερόμενες πλευρές: εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, επιχειρήσεις και ενώσεις κατασκευαστών και διανομικών ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, διάφοροι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οργανώσεις καταναλωτών και λιανικού εμπορίου.

⁽¹⁾ ΕΕ L 242 της 10.9.2002.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση CESE 1601/2003 της 10ης-11ης Δεκεμβρίου 2003.

⁽³⁾ ΕΕ L 269 της 21.10.2000.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 37 της 13.2.2003.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση CES 289/1998 της 26.2.1998 και γνωμοδοτήσεις CES 1407/2000 και 937/2003 της 17ης Ιουλίου 2003.

⁽⁶⁾ COM 2003/453 της 1.8.2003.

⁽⁷⁾ CESE 505/04.

2. Σύνθεση των κυριότερων στοιχείων της πρότασης οδηγίας

2.1. Οι στόχοι της πρότασης οδηγίας που αφορούν όλες τις στήλες και τους συσσωρευτές είναι οι ακόλουθοι:

- επιβολή της απαγόρευσης υγειονομικής ταφής ή αποτέφρωσης ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών,
- προώθηση αποτελεσματικών συστημάτων συλλογής (ελάχιστο 150 γραμμάρια ανά κάτοικο ετησίως) για τις φορητές ηλεκτρικές στήλες και χωρίς δαπάνη για τον καταναλωτή,
- προσδιορισμός στόχων απόδοσης της ανακύκλωσης, προκειμένου να διασφαλισθεί η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς,
- μείωση του κόστους συλλογής και ανακύκλωσης χάρη στα προβλεπόμενα πιο υψηλά επίπεδα συλλογής.

2.2. Τα κυριότερα μέτρα της πρότασης της Επιτροπής μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

- α) κατάργηση των σημερινών οδηγιών⁽¹⁾ τόσο για τις ηλεκτρικές στήλες όσο και για τους συσσωρευτές και αντικατάστασή τους με ένα νέο ενιαίο νομικό μέσο·
- β) υποχρέωση συλλογής και ανακύκλωσης όλων των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, προκειμένου να αποφευχθεί η αποτέφρωση ή η τελική διάθεση και να ανακτηθούν τα διάφορα χρησιμοποιούμενα μέταλλα·
- γ) θέσπιση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης πλαισίου που θα διέπει, από την άποψη της επικουρικότητας, τα εθνικά συστήματα συλλογής, ανακύκλωσης και παροχής κινητήρων. Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις ενώ οι καταναλωτές μπορούν να παραδίδουν τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές δωρεάν, οι παραγωγοί, πωλητές, μεταπωλητές, εισαγωγείς και εξαγωγείς υποχρεώνονται να προβλέψουν την απόσυρση των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών βιομηχανίας. Όσον αφορά τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές αυτοκινήτου, εξακολουθούν να ισχύουν οι κανόνες που προβλέπονται από την οδηγία 2000/53/ΕΚ για τα οχήματα που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής τους·
- δ) απαγόρευση της τελικής διάθεσης ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών βιομηχανίας και αυτοκινήτου σε χώρους υγειονομικής ταφής ή αποτεφρωτές·

(1) Οδηγία 91/157/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 78 της 26.3.1991), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/101/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 1 της 5.1.1999), σχετικά με: την οδηγία 93/86/ΕΟΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 264 της 23.10.1993), την απόφαση 2000/532/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 226 της 6.9.2000), την ανακοίνωση COM (2003) 301 της Επιτροπής, την ανακοίνωση COM (2003) 302 της Επιτροπής.

- ε) προσδιορισμός ελάχιστου στόχου, ενιαίου σε όλη την ΕΕ, 160 γραμμαρίων ανά κάτοικο για τη συλλογή όλων των φορητών ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, ως βάση για αποτελεσματικά εθνικά συστήματα όπως επίσης πρόβλεψη μελλοντικού ειδικού στόχου συλλογής για ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές νικελίου/καδμίου λόγω της επικινδυνότητάς τους, που να αφορά τουλάχιστον το 80 % των προϊόντων αυτών·
- στ) υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν ότι οι παραγωγοί ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών ή οι τρίτοι που δρουν για λογαριασμό τους, παρέχουν εγκαταστάσεις ανακύκλωσης, με δυνατότητα εξαγωγής των χρησιμοποιημένων προϊόντων για περαιτέρω επεξεργασία·
- ζ) υποχρέωση των κρατών μελών να προωθήσουν την εφαρμογή προωθημένων τεχνολογιών ανακύκλωσης και την ένταξη στο κοινοτικό σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS)·
- η) πιο υψηλές προδιαγραφές ανακύκλωσης για τις ηλεκτρικές στήλες μολύβδου και νικελίου-καδμίου πρέπει τακτικά να ενημερώνονται σε συνάρτηση με την τεχνική πρόοδο·
- θ) υποχρέωση των κρατών να προβλέψουν ότι οι παραγωγοί θα διασφαλίσουν την κάλυψη των δαπανών σχετικά με την διαχείριση των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, προσφέροντας τις κατάλληλες εγγυήσεις μέσω της καταχώρησης στο αρμόδιο μητρώο. Πρέπει να διευκολυνθεί επίσης η δυνατότητα χρηματοδοτικών συμφωνιών μεταξύ παραγωγών και χρηστών, για τις ηλεκτρικές στήλες βιομηχανίας και αυτοκινήτου·
 - ι) υπόδειξη των πληροφοριών που θα πρέπει να παρέχονται στους καταναλωτές και υποχρέωση των παραγωγών να θέτουν την αντίστοιχη επισήμανση στα προϊόντα. Όσα περιέχουν υδράργυρο, μόλυβδο ή κάδμιο θα πρέπει να φέρουν το χημικό σύμβολο του αντίστοιχου μετάλλου·
 - ια) πρόβλεψη ρήτρας επανεξέτασης, βάσει των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης, με την υποχρέωση δημοσίευσης στην Επίσημη Εφημερίδα·
 - ιβ) δυνατότητα αποδοχής ορισμένων πτυχών της οδηγίας μέσω περιβαλλοντικών συμφωνιών με τους οικονομικούς παράγοντες·
 - ιγ) υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίσουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους διασφάλισης της συνοχής μεταξύ των κοινοτικών διατάξεων που αναφέρονται στις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές καθώς και στην συνεχή επιδίωξη του ορθολογισμού, της απλούστευσης και της υπαγωγής του πολύπλοκου αυτού θέματος σε ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο. Αυτό θα επιτρέψει να διασφαλιστεί με εναρμονισμένες προδιαγραφές η καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος σε μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή ενιαία αγορά που θα σέβεται τους φυσικούς και υλικούς πόρους.

3.2. Από την άλλη πλευρά η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο, στα πλαίσια του δυνατού, την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σημερινής οδηγίας RAEE 2002/96/ΕΚ, έως ότου καλύψει όλους τους τύπους φορητών ηλεκτρικών στήλων, ηλεκτρικών στήλων και συσσωρευτών, προκειμένου να αποφευχθούν τόσο οι ενδεχόμενες επικαλύψεις όσο και η κανονιστική και διαδικαστική εξάπλωση. Πράγματι, η οδηγία RAEE 2002/96/ΕΚ πρόκειται να εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη το 2004 για ορισμένες πτυχές από το 2006, με συστήματα συλλογής, ανακύκλωσης και παρακολούθησης, με διαρθρώσεις Εθνικών Μητρώων RAEE, με όρους απόδοσης της ευθύνης και χρηματοδότηση.

3.3. Όσον αφορά την σημερινή πρόταση οδηγίας, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη δυνατότητα νομικής βάσης που θα διασφαλίζει ταυτόχρονα:

- πλήρως επαληθεύσιμες και κυρώσιμες εναρμονισμένες προδιαγραφές για όλους τους παραγωγούς, είτε κοινοτικούς εξωκοινοτικούς, που διαθέτουν φορητές ηλεκτρικές στήλες, ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές στην ευρωπαϊκή αγορά,
- υψηλά επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας των πολιτών,
- πλήρης ισοτιμία ανταγωνισμού μεταξύ των φορέων, ακόμη και σε διαφορετικές χώρες, από την άποψη της ισοδυναμίας των δικαιωμάτων σχετικά με τις επιλογές και τα κίνητρα, τη υποχρέωση παραγωγής και σήμανσης, την καταχώρηση, την παρακολούθηση, την συλλογή και την ανακύκλωση,
- προώθηση της καινοτομίας και της τεχνικής και τεχνολογικής προόδου, ενόψει επίσης αυξανόμενης χρήσης ηλεκτρικών στήλων και συσσωρευτών για την αποθήκευση ανανεώσιμης ενέργειας,
- αποτελεσματικό και υποφερτό κόστος και διαδικασίες που διασφαλίζουν την βιώσιμη ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής οικονομίας που βασίζεται στη γνώση, και η οποία έως το 2010 πρέπει να καταστεί η πιο ανταγωνιστική στον κόσμο,
- βεβαιότητα και δυνατότητα μέτρησης αποδεκτών προκαθορισμένων συντελεστών ανακύκλωσης,
- ομοιογένεια των εθνικών μέτρων καταχώρησης και εγγύηση της διάθεσης στο εμπόριο καθώς και αμοιβαία αναγνώρισή τους, προκειμένου να αποφευχθεί η επιβάρυνση με πολλαπλές καταχωρήσεις.

3.4. Σχετικά με αυτό η ΕΟΚΕ κρίνει ότι υπάρχουν τέσσερις δυνατές επιλογές:

- ο χωρισμός της σημερινής πρότασης σε δύο προτάσεις οδηγίας, η καθεμία με την δική της νομική βάση: το άρθρο 95 της συνθήκης ΕΚ για την οδηγία που αφορά τις τεχνικές προδιαγραφές· το άρθρο 175 της συνθήκης ΕΚ για το τμήμα που εκχωρείται, βάσει της επικουρικότητας, στα κράτη μέλη,
- το άρθρο 95, και ειδικότερα η παράγραφος 3, για να διασφαλιστεί μια συνεκτική εναρμονισμένη προσέγγιση και ένα εξίσου δεσμευτικό σε όλη την επικράτεια της ΕΕ κανονιστικό πλαίσιο, με πλήρη δυνατότητα παραγωγής, πώλησης, εμπορίας σε όλες τις αγορές της Ένωσης, σύμφωνα με τον σφαιρικό χαρακτήρα της παγκόσμιας αγοράς ηλεκτρικών στήλων και συσσωρευτών,

— το άρθρο 175, το οποίο επιτρέπει διαφορετικούς βελτιωτικούς διακανονισμούς της περιβαλλοντικής προστασίας μεταξύ των διαφορετικών εθνικών καταστάσεων, αλλά δεν μπορεί να διασφαλίσει εναρμονισμένες και δεσμευτικές προδιαγραφές για το σύνολο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς,

— τη σημερινή διπλή νομική βάση, άρθρο 95 και άρθρο 175 της ενιαίας πρότασης οδηγίας που υποβάλλεται σήμερα: για τα κεφάλαια II, III, και VIII και για το παράρτημα II ισχύει το άρθρο 95 παράγραφος 1· για τα κεφάλαια IV, V, VI και VII ισχύει το άρθρο 175 παράγραφος 1.

3.5. Σχετικά με αυτό η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι δεν είναι λίγες οι οδηγίες, που ένα σημαντικό τμήμα του περιεχομένου τους αναφέρεται στην περιβαλλοντική προστασία, οι οποίες βασίζονται στο άρθρο 95 της συνθήκης ΕΚ, όπως είναι η οδηγία για την διαχείριση των αποβλήτων, η οδηγία για τις συσκευασίες και η ίδια η οδηγία για τον περιορισμό της χρήσης καθορισμένων επικίνδυνων ουσιών στις ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές (RoHS) ⁽¹⁾, όπως επίσης η ίδια η οδηγία 91/157/ΕΚ για τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές που περιέχουν επικίνδυνες ουσίες ⁽²⁾ την οποία η σημερινή πρόταση της Επιτροπής προτίθεται να καταργήσει και να αντικαταστήσει. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου 95 επιτρέπουν στα κράτη μέλη που το επιθυμούν, να προχωρήσουν περισσότερο στα θέματα της περιβαλλοντικής προστασίας, αφού προηγουμένως υποβάλουν ορθώς αιτιολογημένα επιχειρήματα.

3.6. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις σχετικά με τη νομική βάση, που εκφράζονται στην παράγραφο 3.3 καθώς και θεωρήσεις που περιέχονται στην προηγούμενη παράγραφο 3.5, καθώς τέλος την αναγκαιότητα διασφάλισης ενιαίου, συνεκτικού και απλοποιημένου πλαισίου της μελλοντικής ρύθμισης, η ΕΟΚΕ κρίνει οπωσδήποτε ότι είναι κατάλληλη η υιοθέτηση μιας ενιαίας οδηγίας.

3.7. Όσον αφορά τη νομική βάση, η ΕΟΚΕ — μολονότι συμφωνεί με τις δυνατότητες και το συμβατό της προσφυγής στα δύο άρθρα 95 (εναρμόνιση της εσωτερικής αγοράς στην πορεία) και άρθρο 175 (περιβαλλοντική προστασία στην πορεία)— κρίνει σκόπιμη την προσφυγή, όσο αυτό είναι δυνατόν, σε ενιαία νομική βάση, και με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο, που να αναφέρεται στο άρθρο 95, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιογένεια της επεξεργασίας και του κόστους στα προϊόντα που διατίθενται ελεύθερα στην ευρωπαϊκή ενιαία αγορά, που θα λαμβάνουν υπόψη υψηλά επίπεδα περιβαλλοντικής προστασίας χωρίς νοθεύσεις του ανταγωνισμού και της επεξεργασίας και χωρίς επιβαρύνσεις ή διπλασιασμούς του κόστους και της γραφειοκρατίας.

3.8. Στην περίπτωση που κριθεί ουσιαστική η προσφυγή, εκτός από το άρθρο 95, και στο άρθρο 175, η ΕΟΚΕ υποδεικνύει αυτό το τελευταίο να εφαρμοστεί σε ό,τι αφορά τις διατάξεις για τα εθνικά συστήματα συλλογής (κεφάλαιο IV), επεξεργασίας και ανακύκλωσης (κεφάλαιο V), όπως επίσης για την ενημέρωση των καταναλωτών (κεφάλαιο VII). Σε ό,τι αφορά αντιθέτως τις απομεινωσες διατάξεις — και ειδικότερα αυτές που σχετίζονται με τα συστήματα καταχώρησης — αυτές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης, σύμφωνα με το άρθρο 95, προκειμένου να διασφαλιστεί ο ενιαίος χαρακτήρας της αγοράς.

⁽¹⁾ Οδηγία 2002/95/ΕΚ της 27ης Ιανουαρίου 2003 (ΕΕ L 37 της 13.2.2003) — Γνωμοδότηση CESE (ΕΕ L 116 της 19.12.2001).

⁽²⁾ ΕΕ L 78 της 26.3.1991.

3.9. Το πεδίο εφαρμογής της πρότασης οδηγίας καλύπτει όλους τους τύπους ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, οποιασδήποτε διάστασης και κατηγορίας, εκτός από εκείνες που χρησιμοποιούνται στην εθνική ασφάλεια, τη διαστημική έρευνα και για στρατιωτικούς σκοπούς. Μολονότι η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των λόγων που οδήγησαν σε αυτές τις εξαιρέσεις κρίνει σκόπιμο ωστόσο —λόγω της σημασίας που έχει η χρήση των ηλεκτρικών στηλών και των συσσωρευτών στο στρατιωτικό πεδίο και στο πεδίο της ασφάλειας— να δοθεί στα κράτη μέλη η ευθύνη, σύμφωνα με μεθόδους και διαδικασίες που αυτά επιλέγουν, να διασφαλίσουν την κατάλληλη αντιμετώπιση της προβληματικής σχετικά με τη χρήση, την συλλογή και την ανακύκλωση, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη την ανάγκη διασφάλισης υψηλών επιπέδων προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος.

3.10. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να χρησιμοποιούν όλες οι οδηγίες τους ίδιους ορισμούς ώστε να υπάρχει ομοιομορφία στη νομοθεσία της ΕΕ. Γι' αυτό ο ορισμός του παραγωγού της πρότασης οδηγίας πρέπει να αντιστοιχεί με εκείνο της οδηγίας RAEE πράγμα που σημαίνει ότι παραγωγός είναι εκείνος που παράγει ή διαθέτει με την επωνυμία του ή εκείνος που εισάγει ή εξάγει ορισμένο προϊόν. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της αρχής της ατομικής ευθύνης κάθε παραγωγού για την διάθεση στην αγορά, όπως επίσης τις εγγυήσεις που θα πρέπει να παρέχονται εκ μέρους των παραγωγών στα Εθνικά Μητρώα για την συλλογή, την επεξεργασία και την ανακύκλωση των ηλεκτρικών στηλών και των συσσωρευτών βιομηχανίας και αυτοκινήτων, καθώς και για την επεξεργασία των φορητών ηλεκτρικών στηλών. Επιπλέον κάθε παράγοντας της αλυσίδας συλλογής —δημοτικές αρχές, λιανικοί πωλητές, καταναλωτές, παραγωγοί— εισαγωγείς, δημόσιες αρχές — θα πρέπει συνεπώς να θεωρείται υπεύθυνος για την ιδιαίτερη δράση του.

3.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της ταύτισης και της συσχέτισης, όσο αυτό είναι δυνατό, των συστημάτων συλλογής με αυτά που θεσπίζονται από άλλες οδηγίες και ειδικότερα με αυτά που προβλέπονται στην οδηγία RAEE. Η ΕΟΚΕ κρίνει αξιόπιστα τα προτεινόμενα επίπεδα συλλογής (γραμμάρια/το χρόνο, ανά κεφαλή) για όλες τις χρησιμοποιημένες φορητές στήλες και τους φορητούς συσσωρευτές, πεντέμισι χρόνια μετά την υιοθέτηση της οδηγίας. Η συλλογή και η ανακύκλωση των ηλεκτρικών στηλών και των συσσωρευτών αυτοκινήτων και βιομηχανίας πραγματοποιούνται ήδη μέσω αποτελεσματικών συστημάτων — συμβάσεις επιστροφής και οδηγία 2000/53/ΕΚ για τα οχήματα που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Όσον αφορά το ποσοστό που αναφέρεται για τις ηλεκτρικές στήλες νι-καδ ο προτεινόμενος στόχος του 80 % σε πέντε χρόνια, είναι υπέρμετρα αισιόδοξος και δεν μπορεί να επαληθευθεί εύκολα, κυρίως όσον αφορά τις φορητές ηλεκτρικές στήλες.

3.12. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη εξάλλου τη δυνατότητα παράτασης των προθεσμιών υλοποίησης για άλλα 3 χρόνια, όσον αφορά τις ορεινές και αγροτικές ζώνες, χαμηλής οικιστικής πυκνότητας καθώς και τις νησιωτικές περιοχές. Έτσι κρίνει χρήσιμη την εφαρμογή ειδικών μέτρων και για τα νέα κράτη μέλη.

3.13. Όσον αφορά τις προτεινόμενες προδιαγραφές ανακύκλωσης, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αρχή ότι όλες οι ηλεκτρικές στήλες πρέπει να ανακυκλώνονται με εξαίρεση εκείνες οι οποίες δεν είναι δυνατόν να ανακυκλωθούν και θα πρέπει να θεωρούνται επικίνδυνα απόβλητα. Όλες οι ανακυκλώσιμες ηλεκτρικές στήλες

που συλλέγονται, θα πρέπει να ανακυκλώνονται με τις καλύτερες διαθέσιμες τεχνολογίες, που να μην συνεπάγονται υπερβολικό κόστος —BATNEEC (!). Ο ενδεικτικός στόχος αποτελεσματικότητας της ανακύκλωσης 55 % —για τον μόλυβδο 65 % και για το κάδμιο 75 %— και το μέσο βάρος των περιεχομένων υλικών, μπορούν να γίνουν αποδεκτά, προκειμένου να διασφαλιστεί ο κατάλληλος συναγωνισμός μεταξύ των διαφορετικών τυπολογιών ανακύκλωσης, που θα πρέπει ενημερώνονται σύμφωνα με τις τεχνολογικές εξελίξεις.

3.14. Όσον αφορά τα συστήματα χρηματοδότησης, όλοι οι παράγοντες της αγοράς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να καθιστούν ορατό στον πελάτη και τον τελικό καταναλωτή το κόστος, με τον ίδιο τρόπο που οι δημόσιοι φορείς καθιστούν ορατό το κόστος στους πολίτες μέσω της φορολόγησης των αποβλήτων. Οι «παραγωγοί» ηλεκτρικών στηλών είναι υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση της μεταφοράς από τα κεντρικά σημεία της συλλογής στους χώρους εναπόθεσης και ανακύκλωσης, ενώ σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση της συλλογής, της επεξεργασίας και της ανακύκλωσης ηλεκτρικών στηλών βιομηχανίας και αυτοκινήτων, οι παραγωγοί και οι χρήστες θα πρέπει να μπορούν να συνάψουν συμφωνίες κατανομής των αντίστοιχων δαπανών. Σε περίπτωση εξαγωγής σε άλλα κράτη μέλη ή τρίτες χώρες, όπως προβλέπεται από το άρθρο 16, θα ήταν σκόπιμο, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να ληφθούν υπόψη οι ενδεχόμενες εξωτερικές επιπτώσεις της μεταφοράς

3.15. Κρίνει ουσιαστική για την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων ενιαίας αγοράς, προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας, μια κατάλληλη πολιτική ενημέρωσης, επιμόρφωσης και ενεργοποίησης του καταναλωτή και του πολίτη, από τη σχολική και την προσχολική ηλικία.

3.15.1. Αν η αύξηση της τιμής πώλησης δεν φαίνεται να είχε το παραμικρό αποτέλεσμα στην εμπειρία διαφόρων χωρών της Βόρειας Ευρώπης, υπολογίστηκε ότι, αν όλο το κόστος συλλογής και ανακύκλωσης των χρησιμοποιημένων φορητών ηλεκτρικών στηλών είχε επιβαρύνει τον καταναλωτή, «το ετήσιο πρόσθετο κόστος ανά οικογένεια θα μπορούσε να κυμανθεί μεταξύ ενός και δύο ευρώ».

3.15.2. Το πρόβλημα που τίθεται είναι, κυρίως, η καλύτερη ενημέρωση και η εντονότερη ευαισθητοποίηση του καταναλωτή. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει σχετικά, πέρα από τις ενημερωτικές εκστρατείες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, την ενσωμάτωση ειδικών δράσεων στο εκπαιδευτικό επίπεδο από τη σχολική ηλικία, που να χρησιμοποιούν επίσης την διάσταση του παιχνιδιού κι αυτό με στόχο την μεγαλύτερη ενεργοποίηση στην συλλογή στη χρησιμοποιημένων φορητών ηλεκτρικών στηλών, όπως επίσης στο γνωστικό σκέλος που προσφέρουν τα σύμβολα που υπάρχουν στη σήμανση των προϊόντων. Οι οικονομικοί φορείς του κλάδου παραγωγής — διανομής θα πρέπει να παρέχουν σαφείς και απλές ενδείξεις για τις συνθήκες διατήρησης του προϊόντος καθώς και για τις προθεσμίες παράδοσης στα συγκεκριμένα σημεία συλλογής.

3.15.3. Μπορεί επίσης να υπάρξει πειραματισμός δυνατοτήτων ενεργού συμμετοχής του καταναλωτή, μέσω επιβραβευτικών μηχανισμών, όπως είναι οι διαγωνισμοί επιδοτήσεων με συλλογή «βαθμών», που αποκτώνται με την παράδοση χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών, καθώς και άλλα οικονομικά κίνητρα.

(!) BATNEEC = Best Available Technology Not Entailing Excessive Cost.

3.16. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η τριετής έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας και τον αντίκτυπό της στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας, θα πρέπει να εμπλουτισθεί, εκτός από τις συνθέσεις των εθνικών εκθέσεων και με τις ενδείξεις των οργανώσεων των παραγωγών και των καταναλωτών, σε κοινοτικό επίπεδο, όπως επίσης και με ένα κεφάλαιο σχετικά με την τεχνική και τεχνολογική πρόοδο στα θέματα αυτά. Οι εκθέσεις αυτές θα πρέπει να υποβάλλονται και στην ΕΟΚΕ.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία διασφάλισης ενός συνεκτικού πλαισίου μεταξύ των κοινοτικών διατάξεων που αναφέρονται στις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές που θα επιτρέψει να διασφαλιστεί με εναρμονισμένες προδιαγραφές η καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος σε μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή ενιαία αγορά.

4.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της διατήρησης της βιωσιμότητας και των καινοτόμων ικανοτήτων σε μία αυξανόμενη αγορά, αποφεύγοντας τους υπέρμετρους διακανονισμούς που παρεμποδίζουν την τεχνική και τεχνολογική πρόοδο, τόσο από την άποψη της επέκτασης του κύκλου ζωής του προϊόντος —και συνεπώς του περιεχομένου των εξαντλημένων προϊόντων— όσο και βελτίωσης της αξιοπιστίας, ισχύος και ασφάλειας που απαιτούνται μεταξύ των άλλων από τις αυξανόμενες ανάγκες αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από την όλο και πιο διαδεδομένη προσφυγή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως είναι η αιολική και η ηλιακή.

4.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη να αποφευχθεί η κανονιστική και διαδικαστική εξάπλωση και οι επακόλουθοι κίνδυνοι γραφειοκρατικής επιβάρυνσης, όσο τέλος τα εμπόδια στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων.

4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη δυνατότητα και το συμβατό της προσφυγής σε μία νομική βάση που περιλαμβάνει τόσο το άρθρο 95 όσο και το άρθρο 175, που αναφέρονται ωστόσο σε καθορισμένα με σαφήνεια και διακριτά τμήματα της οδηγίας. Παρ' όλα αυτά, κρίνει προτιμότερη, με στόχο την πιο υψηλή προστασία του περιβάλλοντος σε μία εσωτερική αγορά που είναι ίση για όλους, την προσφυγή, σε μεγαλύτερο βαθμό, στο άρθρο 95, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις επιλογές που διασφαλίζονται στις παραγράφους: 3 (υψηλό επίπεδο προστασίας)· 5 και 6 (εισαγωγή και διατήρηση πιο υψηλών κανόνων προστασίας).

4.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, για να αποφευχθούν επιβάρυνσεις και γραφειοκρατικές επικαλύψεις τη σημασία του συντονισμού των συστημάτων συλλογής με αυτά που προβλέπονται στην οδηγία RAEE.

4.6. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της αρχής της ατομικής ευθύνης κάθε «παραγωγού» για την διάθεση στην αγορά, όπως επίσης τις εγγυήσεις που θα πρέπει να παρέχονται εκ μέρους των «παραγωγών» στα Εθνικά Μητρώα σύμφωνα με εναρμονισμένα συστήματα καταχώρησης. Επιπλέον κάθε παράγοντας της αλυσίδας συλλογής —δημοτικές αρχές, λιανικοί πωλητές, καταναλωτές, παραγωγοί— εισαγωγείς, δημόσιες αρχές — θα πρέπει να θεωρείται υπεύθυνος για την ιδιαίτερη δράση του.

4.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αρχή ότι όλες οι ηλεκτρικές στήλες πρέπει να ανακυκλώνονται με εξαίρεση εκείνες οι οποίες δεν είναι δυνατόν να ανακυκλωθούν και θα πρέπει να θεωρούνται επικίνδυνα απόβλητα. Όλες οι ανακυκλώσιμες ηλεκτρικές στήλες που συλλέγονται, θα πρέπει να ανακυκλώνονται με τις καλύτερες διαθέσιμες τεχνολογίες, που να μην συνεπάγονται υπερβολικό κόστος — BATNEEC ⁽¹⁾.

4.8. Όσον αφορά τα συστήματα χρηματοδότησης, όλοι οι παράγοντες της αγοράς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να καθιστούν ορατό στον πελάτη και τον τελικό καταναλωτή το κόστος.

4.9. Η ΕΟΚΕ κρίνει ουσιαστική για την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων ενιαίας αγοράς, προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας, μια κατάλληλη πολιτική ενημέρωσης, επιμόρφωσης και ενεργοποίησης του καταναλωτή και του πολίτη, από τη σχολική και την προσχολική ηλικία.

4.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η τριετής έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας και τον αντίκτυπό της στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας, θα πρέπει να υποβάλλεται και στην ΕΟΚΕ, λόγω των επωφελών συνδέσμων της με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ BATNEEC = Best Available Technology Not Entailing Excessive Cost.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας

[COM(2003) 847 τελικό — 2003/0333 (COD)]

(2004/C 117/03)

Στις 22 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANCHEZ MIGUEL.

Κατά την 408η σύνοδο ολομελείας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 97 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 4ης Μαΐου 1976 περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας⁽¹⁾. Η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες οδηγίες που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης⁽²⁾: η παρούσα πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων και αρκείται απλώς στη συγκέντρωσή τους, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ χρήσιμη η ένταξη όλων των κειμένων σε μία οδηγία. Στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών» η ΕΟΚΕ, όπως και η Επιτροπή, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην απλούστευση και τη σαφήνεια του κοινοτικού δικαίου, ώστε τούτο να καταστεί περισσότερο προσιτό και κατανοητό στον πολίτη, προσφέροντάς του, με τον τρόπο αυτό, νέες δυνατότητες και αναγνωρίζοντας τα συγκεκριμένα δικαιώματα που κάθε πολίτης είναι δυνατόν να απολαύει.

2.2. Επιβεβαιώθηκε ότι το κωδικοποιούμενο κείμενο δεν περιλαμβάνει τροποποιήσεις όσον αφορά την ουσία και αποσκοπεί αποκλειστικά στη σαφήνεια και διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον εν λόγω στόχο και λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εχεγγύων, επιδοκιμάζει την πρόταση.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο — Κωδικοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου, COM(2001) 645 τελικό.

⁽²⁾ Βλέπε παράρτημα II μέρος Α της παρούσας πρότασης.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της ποιότητας των γλυκών υδάτων που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως για τη διατήρηση της ζωής των ιχθύων (κωδικοποιημένη έκδοση)

[COM(2004) 19 τελικό — 2004/0002 (COD)]

(2004/C 117/04)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 175 και 251 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANTIAGO.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 102 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της οδηγίας 78/659/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1978, περί της ποιότητας των γλυκών υδάτων που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως για τη διατήρηση της ζωής των ιχθύων⁽¹⁾. Η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες πράξεις που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης⁽²⁾. Η παρούσα πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων και αρκείται απλώς στη συγκέντρωσή τους, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

2. Γενικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ χρήσιμη η ένταξη όλων των κειμένων σε μία οδηγία. Στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών» η ΕΟΚΕ, όπως και η Επιτροπή, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην απλούστευση και τη σαφήνεια του κοινοτικού δικαίου, ώστε τούτο να καταστεί περισσότερο προσιτό και κατανοητό στον πολίτη, προσφέροντάς του, με τον τρόπο αυτό, νέες δυνατότητες και αναγνωρίζοντάς του συγκεκριμένα δικαιώματα που μπορεί να επικαλεσθεί προς όφελός του.

3. Επιβεβαιώθηκε ότι το κωδικοποιούμενο κείμενο δεν περιλαμβάνει τροποποιήσεις όσον αφορά την ουσία και αποσκοπεί αποκλειστικά στη σαφήνεια και διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον εν λόγω στόχο και, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εχεγγύων, επιδοκιμάζει την υπό εξέταση πρόταση.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο — Κωδικοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου, COM(2001) 645 τελικό.

⁽²⁾ Βλέπε παράρτημα III μέρος Α της παρούσας πρότασης.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ένα ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass)

[COM(2003) 796 τελικό]

(2004/C 117/05)

Στις 14 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 149 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Απριλίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. DANTIN.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 93 ψήφους υπέρ, 0 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Ήδη από το 1997, στην «πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την προώθηση των ευρωπαϊκών περιόδων εναλλασσόμενης κατάρτισης περιλαμβανομένης της μαθητείας» [COM(97) 572 τελικό] ⁽¹⁾, η Επιτροπή είχε διατυπώσει την άποψη ότι, στα πλαίσια της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, και γενικότερα της οικονομικής ενότητας χωρίς σύνορα, η κινητικότητα των προσώπων καθίσταται μια όλο και σημαντικότερη πτυχή της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, καθώς και ένα διαπολιτισμικό και κοινωνικό μέσον ένταξης.

1.2. Όμως, η έλλειψη διαφάνειας ως προς τα επαγγελματικά προσόντα και ικανότητες θεωρήθηκε συχνά ως εμπόδιο για την κινητικότητα, είτε αυτή έχει εκπαιδευτικούς είτε επαγγελματικούς σκοπούς, ενώ παράλληλα μπορεί να θεωρηθεί ως περιορισμός για την ανάπτυξη της ευελιξίας της αγοράς εργασίας.

1.3. Προκειμένου να αλλάξει η κατάσταση αυτή, τα τελευταία χρόνια έχει γίνει προφανές το ενδιαφέρον που αποδίδεται στα σχετικά ζητήματα, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.3.1. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, το Μάρτιο του 2000, τα συμπεράσματα της προεδρίας όρισαν την αύξηση της διαφάνειας των προσόντων ως ένα από τα τρία κύρια στοιχεία της νέας προσέγγισης με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης για καλύτερο επίπεδο και ποιότητα απασχόλησης καθώς και για δια βίου εκπαίδευση.

1.3.2. Δύο χρόνια αργότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης έθεσε, κυρίως, ως στόχο να καταστούν τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ποιοτικό σημείο αναφοράς σε παγκόσμιο επίπεδο, έως το 2010. Για το σκοπό αυτό, έκανε έκκληση για περαιτέρω δράση προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαφάνεια των διπλωμάτων και των επαγγελματικών προσόντων, μέσω κατάλληλων μηχανισμών.

1.3.3. Προς το σκοπό αυτόν, η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με σχέδιο δράσης για τις δεξιότητες και την κινητικότητα [COM(2002) 72 τελικό] ζητούσε την εφαρμογή και ανάπτυξη μέσων για την υποστήριξη της διαφάνειας και της δυνατότητας μεταφοράς των επαγγελματικών προσόντων, ώστε να διευκολυνθεί η κινητικότητα τόσο στο εσωτερικό των διαφόρων κλάδων όσο και

μεταξύ τους. Η ίδια ανακοίνωση ζητούσε επίσης τη δημιουργία ενός ενιαίου ιστοχώρου ενημέρωσης για την κινητικότητα, ο οποίος θα αποτελεί μέρος ευρύτερου ευρωπαϊκού δικτύου για την παροχή ολοκληρωμένης και εύκολα προσπελάσιμης πληροφόρησης στους πολίτες, σχετικά κυρίως με τις θέσεις εργασίας, την κινητικότητα, τις μαθησιακές ευκαιρίες και τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων στην Ευρώπη. Εξάλλου, το Συμβούλιο, στο ψήφισμά του της 3ης Ιουνίου 2002, σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα και την κινητικότητα, έκανε έκκληση για αυξημένη συνεργασία, κυρίως προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο διαφάνειας και αναγνώρισης που θα στηρίζεται στην αξιοποίηση των υφιστάμενων μέσων.

1.3.4. Η εν λόγω αυξημένη συνεργασία δρομολογήθηκε στο πεδίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η διαδικασία αυτή, που καθορίστηκε με πρότυπο τη «διαδικασία της Μπολόνια» που εφαρμόζεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, βασίζεται σε δύο πολιτικά έγγραφα: τη δήλωση της Κοπεγχάγης της 30ής Νοεμβρίου 2002 και το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την προαγωγή της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.3.4.1. Η δήλωση της Κοπεγχάγης ζητούσε ρητά την ανάληψη δράσης με σκοπό την αύξηση της διαφάνειας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με την εφαρμογή και την ορθολογική χρήση των μέσων και δικτύων πληροφόρησης, περιλαμβανομένης της ενσωμάτωσης σε ενιαίο πλαίσιο των υφιστάμενων μέσων, όπως το ευρωπαϊκό βιογραφικό σημείωμα, το συμπλήρωμα διπλώματος και πιστοποιητικού, το κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τις γλώσσες και το europass (ευρωπαϊκό βιβλίο κατάρτισης).

1.4. Η υπό εξέταση πρόταση απόφασης θεσπίζει το ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων που ζητούσε το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2002. Προβλέπει τα μέτρα εφαρμογής και τα υποστηρικτικά μέτρα που κρίνονται κατάλληλα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί σε γενικές γραμμές το περιεχόμενο της υπό εξέταση πρότασης απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ αριθ. 635/98 της 29ης Απριλίου 1998 — εισηγητής: ο κ. DANTIN — (EE C 214 της 10.7.1998).

2.1.1. Πράγματι, συμφωνεί με την άποψη ότι η αύξηση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων θα διευκολύνει την κινητικότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη για σκοπούς εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, ενώ παράλληλα θα συμβάλει στην ανάπτυξη μιας ποιοτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Θα διευκολύνει επίσης την κινητικότητα για επαγγελματικούς σκοπούς, τόσο μεταξύ χωρών όσο και μεταξύ κλάδων, πράγμα που θα μπορούσε να συμβάλει στην προσωπική ανάπτυξη των πολιτών.

2.1.1.1. Έτσι, ο μηχανισμός αυτός θα αποτελέσει ένα στοιχείο που θα συμβάλει στην πολιτική για την απασχόληση και στην ανάπτυξη της απασχόλησης, διευκολύνοντας τη δυνατότητα μεταφοράς των επαγγελματικών προσόντων. Πρόκειται για στοιχείο που προσφέρει μια πρόσθετη διάσταση στον ευρωπαϊκό χώρο κατάρτισης και προσδίδει βαρύτητα στην ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην προώθηση της ενιαίας αγοράς.

2.2. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει, σε γενικές γραμμές, την πρακτική και συγκεκριμένη εφαρμογή του προσανατολισμού αυτού, ο οποίος συνίσταται στη δημιουργία ενός φακέλου εγγράφων όπου θα εμφανίζεται η περιγραφή και η πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων που ο κάτοχός του έχει αποκτήσει, είτε μέσω αρχικής ή διαρκούς κατάρτισης, είτε μέσω επαγγελματικής εμπειρίας.

2.2.1. Ο φάκελος αυτός, ως ενιαίο πλαίσιο παρουσίασης, θα περιλαμβάνει:

- το «ευρωπαϊκό βιογραφικό σημείωμα» που τελειοποίησε το CEDEFOP,
- το «ευρωπαϊκό χαρτοφυλάκιο γλωσσών», που εναρμονίζει την παρουσίαση των γλωσσικών γνώσεων,
- το «συμπλήρωμα διπλώματος», όπου περιγράφεται το περιεχόμενο των σπουδών, προκειμένου να διευκολύνονται οι ισοτιμίες, και επομένως η κινητικότητα,
- το «συμπλήρωμα πιστοποιητικού», που έχει το ίδιο αντικείμενο με το «συμπλήρωμα διπλώματος» σε ό,τι αφορά τα επαγγελματικά προσόντα,
- και, τέλος, το «europass-κατάρτιση», από την ονομασία του οποίου προκύπτει η υπό εξέταση πρόταση, και στο οποίο καταγράφονται οι επαγγελματικές ικανότητες που απέκτησε ο κάτοχός του στα πλαίσια επαγγελματικής κατάρτισης εναλλασσόμενης με εργασία, την οποία πραγματοποιήσε σε κράτος μέλος διαφορετικό από το δικό του. Το έγγραφο αυτό λαμβάνει, λοιπόν, τον τίτλο «βιβλιάριο κινητικότητας mobilipass».

Στα έγγραφα αυτά, που είναι αναγνωρισμένα ως «έγγραφα euro-pass», θα μπορούν να προστεθούν οποιαδήποτε άλλα έγγραφα εγκρίνει η Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεων με τις Εθνικές Υπηρεσίες Europass.

2.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την υποχρέωση που επιβάλλεται σε κάθε κράτος μέλος να συγκροτήσει μια Εθνική Υπηρεσία Euro-pass (EYE), η οποία θα είναι επιφορτισμένη με το συντονισμό, σε εθνικό επίπεδο, του συνόλου των δραστηριοτήτων Europass και η οποία θα αντικαταστήσει, κατά περίπτωση, τους υφιστάμενους φορείς που θα ασκούσαν ενδεχομένως σήμερα αντίστοιχες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα τα «σημεία επαφής».

2.3.1. Οι υπηρεσίες αυτές νοούνται ως πραγματικές «ενιαίες θυρίδες» για τα θέματα αυτά, δεδομένου ότι συγκεντρώνουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- συντονίζουν, σε συνεργασία με τους αρμόδιους εθνικούς φορείς, τις δραστηριότητες που αφορούν τη διάθεση ή την έκδοση εγγράφων europass,

- προωθούν τη χρήση του europass, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών μέσω διαδικτύου,

- διασφαλίζουν ότι τίθενται στη διάθεση των πολιτών επαρκείς πληροφορίες και οδηγίες σχετικά με το europass και τα έγγραφά του,

- παρέχουν στους πολίτες πληροφορίες και οδηγίες σχετικά με τις ευκαιρίες μάθησης που προσφέρονται σε ολόκληρη την Ευρώπη, τη διάρθρωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλα θέματα που συνδέονται με την κινητικότητα για σκοπούς μάθησης,

- διαχειρίζονται, σε εθνικό επίπεδο, την κοινοτική χρηματοδοτική στήριξη για όλες τις δραστηριότητες που συνδέονται με το europass.

2.3.2. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη θέσπιση ευρωπαϊκού δικτύου των Εθνικών Υπηρεσιών Europass, οι δραστηριότητες του οποίου θα συντονίζονται από την Επιτροπή. Το δίκτυο αυτό θα διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, γεγονός που αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του έργου της καθεμιάς από τις υπηρεσίες.

2.4. Συνολικά, η ενσωμάτωση όλων των υφιστάμενων εργαλείων σε ένα συντονισμένο πλαίσιο, το οποίο θα προωθείται και θα παρακολουθείται σε κάθε χώρα από έναν ενιαίο φορέα —συνδεδεμένο σε δίκτυο σε ευρωπαϊκό επίπεδο— και το οποίο θα υποστηρίζεται από κατάλληλα συστήματα πληροφόρησης σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διευκολύνει την πρόσβαση στα έγγραφα αυτά, αυξάνει τη συνεκτικότητά τους και προωθεί την προβολή τους. Ένας συντονισμένος φάκελος εγγράφων επιτρέπει πιο αποτελεσματική επικοινωνία από μια σειρά ασύνδετων μεταξύ τους εγγράφων. Συνιστά ένα «διαβατήριο» για την καλύτερη κατανόηση και κοινοποίηση των προσόντων των πολιτών.

2.5. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ενδιαφέρον ότι το περιεχόμενο της υπό εξέταση πρότασης συντονίζεται με το πνεύμα του πλαισίου δράσης που αποφάσισαν, το Φεβρουάριο του 2002, οι κοινωνικοί εταίροι σχετικά με την ανάπτυξη των επαγγελματικών ικανοτήτων και προσόντων καθ' όλη τη διάρκεια του βίου. Πράγματι, στον τομέα αυτόν, οι κοινωνικοί εταίροι —πέρα από το ότι πρέπει να αποδοθεί προτεραιότητα στις δράσεις αναγνώρισης και πιστοποίησης των επαγγελματικών ικανοτήτων και προσόντων— τόνισαν την αναγκαιότητα προαγωγής της διαφάνειας και της δυνατότητας μεταφοράς ως μέσου για τη διευκόλυνση της γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας και για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας.

2.5.1. Όπως αναφέρει το έγγραφο της Επιτροπής, οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σχετικά με την απόφαση αυτήν και πρέπει να κληθούν να συμμετάσχουν στην εφαρμογή της. Η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΣΕΕΚ), που απαρτίζεται από εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων και των εθνικών αρχών των κρατών μελών, πρέπει να ενημερώνεται τακτικά για την εφαρμογή της απόφασης αυτής.

2.5.2. Το σημείο αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνεται στην έκθεση αξιολόγησης της εφαρμογής, την οποία θα υποβάλλει η Επιτροπή, ανά τετραετία, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.

2.5.3. Η εν λόγω έκθεση αξιολόγησης αποτελεί συστατικό στοιχείο και ταυτόχρονα λογική συνέχεια της υπό εξέταση απόφασης και της εφαρμογής της. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να της υποβάλλεται, όταν εκδίδεται, για γνωμοδότηση.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση απόφασης προβλέπει τη δυνατότητα να ενσωματώνονται στον φάκελο, εκτός από τους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς, και οι μηχανισμοί που αφορούν τη διαφάνεια και που ενδεχομένως καταρτίζονται σε εθνικό ή κλαδικό επίπεδο, αφού εγκριθούν από την Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεως με τις Εθνικές Υπηρεσίες Europass (βλέπε σημείο 2.2).

3.1.1. Σχετικά με το σημείο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η εν λόγω διαδικασία, τα κριτήρια που τη διέπουν, ο τρόπος λειτουργίας της και, συνολικά, τα στοιχεία που συμβάλλουν στην ενσωμάτωση αυτήν είναι ασαφή, δεδομένου ότι δεν προσδιορίζονται επαρκώς. Κρίνει αναγκαίο να αναπτυχθεί περαιτέρω η επεξηγηματική πτυχή της διαδικασίας αυτής και να καταστεί «διαφανής».

3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που πρέπει να αποδοθεί στις εκστρατείες πληροφόρησης και επικοινωνίας που θα αναληφθούν τόσο σε ευρωπαϊκό και εθνικό, όσο και σε τομεακό επίπεδο.

3.2.1. Πράγματι, ο υπό εξέταση μηχανισμός δεν αφορά αποκλειστικά τους νέους που ζητούν εργασία για πρώτη φορά, αλλά απευθύνεται στο σύνολο της αγοράς εργασίας. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο η προώθησή του να υπερβεί τους πανεπιστημιακούς κύκλους και να διεισδύσει εις βάθος στους οργανισμούς εξεύρεσης εργασίας και τοποθετήσεων.

3.2.2. Πέρα από τις απαραίτητες διασαφηνίσεις, η προώθηση αυτή, για να είναι αποδοτική, θα πρέπει να αγγίζει το ευρύ κοινό. Από την άποψη αυτήν, η τοποθέτηση σε ανοικτή σύνδεση του συνόλου των στοιχείων του εν λόγω μηχανισμού και η δημιουργία ενός λογότυπου που θα επιτρέπει την ταχεία και ειδοποιό παρουσίαση έχει πρωταρχική σημασία.

3.2.3. Η τοποθέτηση αυτή σε ανοικτή σύνδεση θα συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της σύνδεσης σε δίκτυο των Εθνικών Υπηρεσιών Europass, ενώ παράλληλα θα προσφέρει τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που μετακινούνται, πράγμα για το οποίο η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της.

3.2.4. Εντούτοις, η τοποθέτηση σε ανοικτή σύνδεση του Europass II είναι, βέβαια, καθοριστική για την επίτευξη της μέγιστης αποτελεσματικότητας, δεν πρέπει όμως να γίνει εις βάρος των εγγράφων σε χαρτί, γιατί κάτι τέτοιο θα απέκλειε την πρόσβαση στο μηχανισμό αυτόν των εργαζομένων που δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Διαδίκτυο.

3.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του «europass-κατάρτιση». Πράγματι, η μετατροπή του «europass-κατάρτιση» σε «MobiPass» οδηγεί σε αλλαγή περιεχομένου που επεκτείνεται πέρα από την εναλλασσόμενη με εργασία κατάρτιση. Θα μπορεί να περιλαμβάνει και άλλων ειδών κατάρτιση, όπως για παράδειγμα το ERASMUS και γενικότερα όλα τα κοινοτικά προγράμματα εκπαίδευσης και μαθητείας. Επομένως, θα παρέχει μια πιο πλήρη εικόνα των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί στα πλαίσια της ενδο-ευρωπαϊκής κινητικότητας.

3.4. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός είναι αντίστοιχος με εκείνον που είχε χορηγηθεί για το

«europass-κατάρτιση» κατά τα προηγούμενα χρόνια, και τούτο παρότι ο μηχανισμός έχει γίνει πιο σύνθετος και παρά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 25 κράτη μέλη. Ο προϋπολογισμός αυτός έχει αποφασιστεί μόνο για τα έτη 2005 και 2006, και τα επόμενα χρόνια δεν αναμένεται να γίνει ουσιαστική αύξηση.

3.4.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει, χωρίς να αναμένουμε το 2010, έτος υποβολής της έκθεσης αξιολόγησης στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, να πραγματοποιηθεί ήδη από τις αρχές του 2007 μια δημοσιονομική εκτίμηση επί των δύο ετών λειτουργίας, ούτως ώστε να καθοριστούν, υπό το φως της εκτίμησης αυτής, οι προϋπολογισμοί που θα εκχωρηθούν για το 2007 και τα επόμενα έτη.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη συνολική ικανοποίησή της για την υπό εξέταση πρόταση.

4.2. Ο μηχανισμός που παρουσιάζεται αποτελεί συνεκτική λογική συνέχεια, τόσο στο επίπεδο των αρχών όσο και στο επίπεδο της εφαρμογής τους, μιας σειράς προσανατολισμών και αποφάσεων που ελήφθησαν και στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Λισαβόνας και της Βαρκελώνης, αλλά και στη δήλωση της Κοπεγχάγης του Νοεμβρίου του 2002.

4.3. Η αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τα προσόντα και τις ικανότητες θα διευκολύνει την κινητικότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη, και για επαγγελματικούς σκοπούς, αλλά και για σκοπούς εκπαίδευσης και κατάρτισης.

4.4. Ο μηχανισμός αυτός θα αποτελέσει ένα στοιχείο που θα συμβάλει στην πολιτική για την απασχόληση και στην ανάπτυξη της απασχόλησης. Προσφέροντας μια επιπλέον διάσταση στον ευρωπαϊκό χώρο κατάρτισης, εκπαίδευσης και μαθητείας, θα συμβάλει στο να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στην ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, ενώ παράλληλα θα ενισχύσει την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς.

4.5. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τη δημιουργία σε κάθε κράτος μέλος μιας Εθνικής Υπηρεσίας Europass, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως πραγματική «ενιαία θυρίδα» για τα θέματα αυτά.

4.6. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετάσχουν στην υλοποίηση του μηχανισμού αυτού.

4.7. Η παρούσα πρόταση απόφασης θα ήταν πιο ακριβής εάν υπεδείκνυε σαφώς τις λειτουργικές μεθόδους και τα κριτήρια που θα χρησιμοποιούνται προκειμένου να καθοριστεί ποιοι είναι οι μηχανισμοί που θα καταρτιστούν σε εθνικό και σε τομεακό επίπεδο και οι οποίοι θα μπορούν να ενταχθούν στο φάκελο Europass II.

4.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχουν για την επιτυχία της υπό εξέταση διαδικασίας οι εκστρατείες ενημέρωσης και επικοινωνίας, καθώς και η τοποθέτηση σε ανοικτή σύνδεση όλων των στοιχείων του μηχανισμού αυτού.

4.9. Η ΕΟΚΕ προτείνει να πραγματοποιηθεί δημοσιονομική εκτίμηση μετά το πέρας δύο ετών λειτουργίας.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ όσον αφορά τον τόπο παροχής υπηρεσιών

[COM(2003) 822 τελικό — 2003/0329 (CNS)]

(2004/C 117/06)

Στις 13 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της ΕΟΚΕ επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 14 Απριλίου, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BURANI.

Κατά την 408η σύνοδο ολομελείας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 99 ψήφους υπέρ, μια κατά και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Στις 23 Δεκεμβρίου 2003, η Επιτροπή παρουσίασε μία πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου⁽¹⁾ για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ, δηλαδή της έκτης οδηγίας, όσον αφορά τον τόπο παροχής υπηρεσιών.

1.2. Η πρόταση οδηγίας τροποποιεί, για φορολογικούς σκοπούς, τον τόπο παροχής των υπηρεσιών μεταξύ προσώπων υποκείμενων στο φόρο. Η πρόταση εντάσσεται στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής το οποίο αποβλέπει στην βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

1.3. Στις 7 Ιουλίου 2000, η Επιτροπή είχε πράγματι υποβάλει ανακοίνωση με την οποία παρουσίαζε τη στρατηγική της για τη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος ΦΠΑ στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς⁽²⁾. Η στρατηγική προβλέπει την κατάρτιση προγράμματος δράσης για την επιδίωξη τεσσάρων κύριων στόχων:

- την απλοποίηση των υφιστάμενων κανόνων,
- τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων κανόνων,
- μια πιο ομοιόμορφη εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων,
- μία νέα εφαρμογή της διοικητικής συνεργασίας.

Η πρόταση που υποβλήθηκε προς εξέταση στην ΕΟΚΕ εντάσσεται στο πλαίσιο του δευτέρου στόχου.

1.4. Διάφορες άλλες πρωτοβουλίες της Επιτροπής επέτρεψαν να σημειωθεί πρόοδος προς την υλοποίηση των προαναφερθέντων στόχων. Σε ό,τι αφορά την απλούστευση, π.χ., το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 2000/65/ΕΕ της 17ης Οκτωβρίου 2000, με την οποία από 1ης Ιανουαρίου 2003 καταργήθηκε η δυνατότητα που είχαν τα κράτη μέλη να απαιτούν από τις ενδοκοινοτικές επιχειρήσεις τον καθορισμό φορολογικού αντιπροσώπου για τις πράξεις που πραγματοποιούσαν σε κράτη μέλη διαφορετικά από το κράτος μέλος εγκατάστασής τους.

⁽¹⁾ COM(2003) 822 τελικό — 2003/0329 (CNS).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 193 της 10.7.2001, σ. 45.

1.5. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσαν να επισημανθούν, απλώς και μόνον για υπενθύμιση, πρωτοβουλίες όπως η δυνατότητα για όλα τα πρόσωπα που υπόκεινται στον φόρο να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους με ηλεκτρονικά μέσα, η εναρμόνιση του περιεχομένου των λογαριασμών, η αποδοχή ηλεκτρονικών λογαριασμών και, τέλος, η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

2. Περίληψη της πρότασης οδηγίας

2.1. Ισχύουσα κατάσταση

2.1.1. Η έκτη οδηγία προβλέπει σε ορισμό, στο άρθρο 9, του τόπου παροχής των υπηρεσιών με σκοπό την επιβολή του ΦΠΑ. Η ιδιαιτερότητα αυτού του άρθρου συνίσταται στο γεγονός ότι θέτει έναν γενικό κανόνα ο οποίος εφαρμόζεται ολοένα και πιο σπάνια (άρθρο 9 παράγραφος 1) και προβλέπει ορισμένες εξαιρέσεις στις οποίες εντάσσεται ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός συναλλαγών (άρθρο 9 παράγραφοι 2 και 3):

- το άρθρο 9 παράγραφος 1, ορίζει ως τόπο παροχής υπηρεσιών τον τόπο της έδρας του παρέχοντος τις υπηρεσίες. Συνεπώς, βασική αρχή είναι η παροχή των υπηρεσιών να φορολογείται στην χώρα της μόνιμης εγκατάστασης του παρέχοντος τις υπηρεσίες,
- στο άρθρο 9 παράγραφος 2, καθορίζονται μια σειρά εξαιρέσεων αυτού του γενικού κανόνα:
 - στο στοιχείο α) διευκρινίζεται ότι η παροχή υπηρεσιών που αφορά ακίνητα πρέπει να φορολογείται στον τόπο όπου κείται το ακίνητο,
 - στο στοιχείο β) διευκρινίζεται ότι τόπος παροχής υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών είναι ο τόπος όπου πραγματοποιείται η μεταφορά, ανάλογα με τις διανυθείσες αποστάσεις,
 - στο στοιχείο γ) διευκρινίζεται ότι τόπος παροχής υπηρεσιών που έχουν ως αντικείμενο πολιτιστικές, καλλιτεχνικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές ή παρόμοιες δραστηριότητες, είναι ο τόπος στον οποίο παρέχονται υλικώς αυτές οι υπηρεσίες. Το ίδιο ισχύει για τις εργασίες και τις πραγματογνωμοσύνες που αφορούν ενσώματα κινητά αγαθά,

- στο στοιχείο ε) απαριθμούνται οι παροχές υπηρεσιών για τις οποίες τόπος επιβολής της φορολογίας είναι ο τόπος της μόνιμης εγκατάστασης του λήπτη, εάν αυτός είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος της Κοινότητας άλλο από αυτό στο οποίο βρίσκεται η έδρα του παρέχοντος τις υπηρεσίες ή εάν αυτός είναι εγκατεστημένος έξω από την Κοινότητα. Ο πλήρης κατάλογος των τύπων αυτών παροχής υπηρεσιών, που γενικά αποκαλούνται «άυλες παροχές», επισυνάπτεται στο παρόν έγγραφο,
- στο στοιχείο στ) διευκρινίζεται ότι σε ό,τι αφορά τις παροχές για τις οποίες γίνεται λόγος στην τελευταία παύλα του στοιχείου ε), δηλαδή τις υπηρεσίες που παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα σε πρόσωπα που δεν υπόκεινται σε φόρο και είναι εγκατεστημένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο τόπος στον οποίο επιβάλλεται η φορολογία είναι το κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο οποίο είναι εγκατεστημένα τα πρόσωπα αυτά. Κατά τον τρόπο αυτό λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 1 της οδηγίας 2002/38/ΕΚ της 7ης Μαΐου 2002, που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ.

2.2. Τι ευθύνεται για την τρέχουσα κατάσταση

2.2.1. Αυτή τη στιγμή το καθεστώς που αφορά τον τόπο επιβολής της φορολογίας για την παροχή υπηρεσιών συνίσταται σε έναν γενικό κανόνα που εφαρμόζεται σπάνια (η παροχή υπηρεσιών φορολογείται στον τόπο στον οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες) και σε μία σειρά εξαιρέσεων (η παροχή υπηρεσιών φορολογείται στη χώρα στην οποία παρέχονται υλικώς οι υπηρεσίες ή στη χώρα στην οποία είναι εγκατεστημένος ο λήπτης). Για την κατάσταση αυτή ευθύνονται οι επιλογές που έγιναν κατά τη στιγμή της υιοθέτησης της έκτης οδηγίας.

2.2.2. Κατά τη διάρκεια των εργασιών κατάρτισης του κειμένου, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι αντιμετώπισε δυσκολίες σε ό,τι αφορά την εναρμόνιση των διαφόρων ρυθμίσεων των κρατών μελών οι οποίες προσδιόριζαν με διαφορετικούς τρόπους τον τόπο παροχής των υπηρεσιών για την επιβολή της σχετικής φορολογίας. Ορισμένα κράτη μέλη έδειχναν προτίμηση στον τόπο στον οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες, ενώ άλλα στον τόπο στον οποίο είναι εγκατεστημένος ο λήπτης.

2.2.3. Με την υιοθέτηση της έκτης οδηγίας, η οποία αποτέλεσε ένα σημαντικό στάδιο της διαδικασίας υλοποίησης της ενιαίας αγοράς, η Επιτροπή θέλησε προφανώς να προβεί, για φορολογικούς λόγους, σε εναρμόνιση των ρυθμίσεων σε ό,τι αφορά τον τόπο παροχής των υπηρεσιών, προκειμένου να περιοριστεί, για να μην πούμε να εξαλειφθεί, ο κίνδυνος της διπλής φορολόγησης ή της απουσίας φορολογίας στην περίπτωση ορισμένων συναλλαγών. Η επιλογή στην οποία προέβη η Επιτροπή το 1978, η οποία εγκρίθηκε από όλα τα κράτη μέλη, έλαβε υπόψη τις διάφορες ισχύουσες νομοθετικές ρυθμίσεις καθώς και τον τύπο των υπηρεσιών που παρέχονται συνήθιστα.

2.3. Οι συνέπειες της τρέχουσας κατάστασης

2.3.1. Κατά την ΕΟΚΕ —και κατά την κρατούσα άποψη— από την τρέχουσα κατάσταση απορρέουν δύο είδη συνεπειών, που θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς:

2.3.1.1. Οι ισχύοντες κανόνες είναι εξαιρετικά περίπλοκοι και αντίθετοι προς το απαιτούμενο πνεύμα της απλούστευσης, στο οποίο θα πρέπει να βασιστεί η νομοθεσία για το ΦΠΑ. Οι κανόνες αυτοί παρεμποδίζουν την δράση των κοινοτικών επιχειρήσεων, ιδιαι-

τερα των ΜΜΕ, και βρίσκονται σε προφανή αντίθεση με την επιβεβαιωμένη βούληση της Επιτροπής να απλοποιηθούν τα καθήκοντα των οικονομικών φορέων και των πολιτών γενικότερα.

2.3.1.2. Οι ισχύοντες κανόνες προσδιορίζουν καταστάσεις μη φορολόγησης ή διπλής φορολογίας, οι οποίες είναι άδικες και ενδέχεται να ευνοήσουν επιχειρήσεις που βρίσκονται εγκατεστημένες έξω από την Ένωση εις βάρος των κοινοτικών. Η κύρια αιτία αυτού του προβλήματος έγκειται στο γεγονός ότι το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο ε) εφαρμόζεται αποκλειστικά σε μία περιορισμένη σειρά εξαιρέσεων οι οποίες απαριθμούνται επακριβώς και στο ότι τυχόν επέκταση αυτού του καταλόγου προϋποθέτει την τροποποίηση της οδηγίας και, συνεπώς, μία μακρά και επίπονη διαδικασία.

2.3.2. Με βάση το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο ε), είναι δυνατή η φορολόγηση της παροχής υπηρεσιών στη χώρα του λήπτη, ακόμη και όταν ο παρέχων τις υπηρεσίες έχει την έδρα του εκτός της ΕΕ, ενώ, αντίθετα, είναι δυνατό να εξαιρεθεί του φόρου η παροχή υπηρεσιών εκ μέρους φορέων με έδρα την Κοινότητα σε λήπτες που είναι εγκατεστημένοι εκτός ΕΕ. Ένα σύστημα αυτού του είδους επιτρέπει να γίνεται σεβαστή η ουδετερότητα της φορολογίας και να αντιμετωπίζονται με ίσους όρους οι κοινοτικές επιχειρήσεις που παρέχουν αυτού του είδους τις υπηρεσίες και οι αντίστοιχες επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός Κοινότητας.

2.3.3. Εξάλλου, ο πιο πάνω κανόνας δεν είναι υποχρεωτικός: εάν ένα κράτος μέλος αποφασίσει να μην τον εφαρμόσει, ιδίως εάν οι σχετικές υπηρεσίες δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο που προαναφέρθηκε, τότε οι υπηρεσίες που «εξήγαγαν» οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις υπόκεινται σε ΦΠΑ (στον τόπο του παρέχοντος), ενώ οι υπηρεσίες που «εισήχθησαν» δεν υπόκεινται, πράγμα που δεν διασφαλίζει την ουδετερότητα της φορολογίας και έχει ως αποτέλεσμα να ζημιώνονται άδικως οι επιχειρήσεις που βρίσκονται εγκατεστημένες στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4. Οι προτάσεις της Επιτροπής

2.4.1. Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, η Επιτροπή υπέβαλε την υπό εξέταση πρόταση οδηγίας η οποία:

- προτείνει την τροποποίηση (άρθρο 9) του τόπου φορολόγησης για τις υπηρεσίες που έχουν παρασχεθεί από υποκείμενους σε φόρο. Ο γενικός κανόνας θα είναι εφεξής η φορολόγηση των υπηρεσιών στη χώρα του λήπτη,
- δράττεται της ευκαιρίας προκειμένου να διευκρινίσει (άρθρο 1.1) ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται στο εσωτερικό του ίδιου νομικού προσώπου —δηλαδή μεταξύ σταθερών οργανισμών της ίδιας εταιρείας, ακόμη και εάν αυτοί είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετικές χώρες— δεν θεωρούνται παροχές υπηρεσιών.

2.4.1.1. Κατά την Επιτροπή, η εφαρμογή του εν λόγω γενικού κανόνα θα επέτρεπε την αντιμετώπιση των δυσχερειών για τις οποίες έγινε λόγος στα πιο πάνω σημεία και θα εδραίωνε την δεύτερη αρχή σύμφωνα με την οποία η παροχή υπηρεσιών μεταξύ υποκείμενων στο φόρο πρέπει να φορολογείται στον τόπο της πραγματικής κατανάλωσης, που συνήθως είναι ο τόπος στον οποίο είναι εγκατεστημένος ο λήπτης.

2.4.1.2. Σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται σε πρόσωπα που δεν υπόκεινται σε φορολογία, τόπος επιβολής της φορολογίας παραμένει η χώρα στην οποία ο παρέχων τις υπηρεσίες έχει την έδρα του.

2.4.2. Τέλος, σε ό,τι αφορά τους υποκειμένους σε φόρο που προβαίνουν τόσο στην παροχή υπηρεσιών που υπόκεινται στον ΦΠΑ, όσο και στην παροχή υπηρεσιών που εξαιρούνται, η Επιτροπή προτείνει να θεωρούνται υποκειμένοι στο φόρο σε όλες τις περιπτώσεις για τις υπηρεσίες που τους παρέχονται, με εξαίρεση τις υπηρεσίες που προορίζονται για τελική κατανάλωση.

2.4.2.1. Η νέα αυτή διατύπωση του άρθρου 9 της έκτης οδηγίας επιτρέπει σε μεγάλο βαθμό, κατά την Επιτροπή, να αντιμετωπιστούν οι δυσχέρειες για τις οποίες έγινε λόγος πιο πάνω.

2.4.3. Η πρόταση οδηγίας προβλέπει, εξάλλου μία σειρά εξαιρέσεων:

- από την άποψη της φορολόγησης, τόπος παροχής των υπηρεσιών σχετικά με ακίνητα παραμένει η χώρα όπου βρίσκεται το ακίνητο,
- οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες και τα διόδια φορολογούνται στις χώρες όπου βρίσκονται τα ακίνητα ή οι αυτοκινητόδρομοι,
- από την άποψη της φορολόγησης, τόπος παροχής υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών είναι ο τόπος όπου πραγματοποιείται η μεταφορά, ανάλογα με τις διανυθείσες αποστάσεις,
- τόπος παροχής υπηρεσιών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές ή παρόμοιες δραστηριότητες, είναι ο τόπος στον οποίο παρέχονται υλικά αυτές οι υπηρεσίες. Η εξαίρεση αυτή από τον γενικό κανόνα είναι σύμφωνη προς τις γενικές οικονομικές αρχές της φορολογίας και επιτρέπει να αποφευχθεί το ενδεχόμενο οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες να επιλέγουν ως έδρα τους τις χώρες με χαμηλό συντελεστή ΦΠΑ.

2.4.4. Ωστόσο, η νέα διατύπωση του άρθρου δεν περιλαμβάνει στις εξαιρέσεις τις επιστημονικές και διδακτικές δραστηριότητες, οι οποίες κατά συνέπεια εντάσσονται εκ νέου στο πλαίσιο του γενικού κανόνα. Στόχος είναι, κατά την Επιτροπή, η απλοποίηση των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητα στους τομείς της επιστημονικής έρευνας και της εκπαίδευσης —τομείς που διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη— οι οποίες διατρέχουν μικρό κίνδυνο μετεγκατάστασης στο εσωτερικό της Ένωσης αποκλειστικά εξαιτίας διαφορετικού συντελεστή του ΦΠΑ.

3. Παρατηρήσεις και προτάσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον σκοπό της πρότασης οδηγίας και, σε γενικές γραμμές, με τη διατύπωση της νέας ρύθμισης, η οποία ωστόσο εξακολουθεί να φαίνεται μάλλον περίπλοκη και έχει ως αποτέλεσμα να εκφράζονται οι επιφυλάξεις και τα αιτήματα διευκρινίσεων που αναφέρονται στα κεφάλαια που ακολουθούν. Αναγνωρίζει, εξάλλου, ότι το θέμα είναι σύνθετο και ότι οι κανόνες γενικού χαρακτήρα δεν μπορούν πάντα να επιλύσουν τις διάφορες ειδικές περιπτώσεις που παρουσιάζονται στη ζωή των επιχειρήσεων.

3.2. Μεταφορά επιβατών [άρθρο 9 στοιχείο β)]

3.2.1. Η Επιτροπή προτείνει να οριστεί ως τόπος παροχής υπηρεσιών «ο τόπος όπου πραγματοποιείται η μεταφορά, ανάλογα με τις διανυθείσες αποστάσεις». Η ερμηνεία του κανόνα είναι δύσκολη:

αφενός δεν είναι σαφές ποιός είναι «ο τόπος όπου πραγματοποιείται η μεταφορά (ο τόπος έναρξης της μεταφοράς; ο τόπος προορισμού); κυρίως στην περίπτωση των αεροπορικών μεταφορών, και αφετέρου γεννάται το ερώτημα κατά πόσον είναι σκόπιμο να υπολογίζονται τόσοι συντελεστές ΦΠΑ όσοι και οι διανυθείσες διαδρομές στα διάφορα κράτη μέλη («ανάλογα με τις διανυθείσες αποστάσεις»). Εάν είναι ήδη δύσκολο να οριστούν κριτήρια για τις χερσαίες μεταφορές, οι εναέριες και θαλάσσιες μεταφορές θέτουν ακόμη σοβαρότερα προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητη μία νέα και σαφέστερη διατύπωση, αλλά κυρίως μία αναθεώρηση με σκοπό την εναρμόνιση της αντιμετώπισης της μεταφοράς επιβατών με αυτήν της μεταφοράς αγαθών [βλέπε πιο κάτω, άρθρο 9 στοιχείο ε)].

3.2.2. Η Επιτροπή δηλώνει ότι τίποτε δεν άλλαξε επί του θέματος σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι κανόνες που πρέπει να εφαρμοστούν είναι, όπως προαναφέρθηκε, εξαιρετικά πολύπλοκοι. Στην πράξη μάλιστα δίδουν λαβή για διαφορετικές ερμηνείες ανά περίπτωση, με συνεπόμενες αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία και περισσότερη εργασία για τους υποκειμένους στον φόρο και τις διοικήσεις. Πρόκειται για έναν τομέα όπου απαιτείται μεγαλύτερη σαφήνεια και απλότητα. Η ΕΟΚΕ προτείνει την ριζική αναθεώρηση των κανόνων ως προς τη μορφή και, αν είναι απαραίτητο, ως προς την ουσία.

3.3. Παροχή ειδικών υπηρεσιών προς υποκειμένους στο φόρο [άρθρο 9 στοιχείο δ)]

3.3.1. Η Επιτροπή προτείνει να φορολογούνται οι εν λόγω υπηρεσίες στην χώρα του παρέχοντος τις υπηρεσίες, ώστε να πληρούνται ταυτόχρονα οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

- η υπηρεσία πρέπει να παρέχεται στο κράτος μέλος εγκατάστασης του παρέχοντος τις υπηρεσίες,
- απαιτείται η φυσική παρουσία τόσο του παρέχοντος τις υπηρεσίες όσο και του λήπτη,
- οι υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται άμεσα σε ιδιώτη για άμεση κατανάλωση.

3.3.2. Σε ό,τι αφορά την τρίτη προϋπόθεση, εάν με τον όρο «ιδιώτης» εννοείται ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο ανήκει σε έναν οργανισμό που υπόκειται σε ΦΠΑ, ο κανόνας θα φαινόταν εύλογος, στην περίπτωση ωστόσο αυτή η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι προκειμένου να περιοριστούν οι υποχρεώσεις των επιχειρηματιών, θα ήταν χρήσιμο να καταργηθεί η όγδοη οδηγία για το ΦΠΑ και να εισαχθεί το διασυννομοδικό δικαίωμα προς έκπτωση.

3.3.3. Η κατηγορία αυτή εξαιρέσεων δεν περιλαμβάνει τις περιπτώσεις μίσθωσης μεγάλης διάρκειας ή τη χρηματοδοτική μίσθωση μακροπρόθεσμης ενοικίασης (άνω των τριάντα ημερών). Οι συναλλαγές αυτές θα πρέπει ωστόσο να φορολογούνται στην χώρα του λήπτη, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σήμερα. Με τον τρόπο αυτό θα απαγορευθεί σε ορισμένους λήπτες να επωφελούνται των κανόνων που σχετίζονται με το δικαίωμα προς έκπτωση στη χώρα του παρέχοντος τις υπηρεσίες, σε περίπτωση που οι κανόνες αυτοί θα ήταν ευνοϊκότεροι γι' αυτούς, από τους κανόνες που ισχύουν στην χώρα τους.

3.3.3.1. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι στην εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνονται πράξεις σημαντικού οικονομικού ύψους όπως είναι η χρηματοδοτική μίσθωση αεροσκαφών και η μίσθωση πλοίων: η μετακίνηση των εσόδων από ένα κράτος μέλος σε άλλο μπορεί να είναι σημαντική και ένας υπολογισμός των οικονομικών οφελών πιθανόν να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να μετεγκατασταθούν.

3.4. Μεταφορά αγαθών για μη υποκειμένους στο φόρο [άρθρο 9 στοιχείο ε)]

3.4.1. Το άρθρο 9 στοιχείο ε) θεωρεί τόπο παροχής των εν λόγω υπηρεσιών τον τόπο έναρξης της μεταφοράς. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί κατά πόσον υφίσταται συνοχή μεταξύ της αντιμετώπισης της μεταφοράς επιβατών, ανεξάρτητα από το εάν αυτοί υπόκεινται στον φόρο ή όχι —στην οποία περίπτωση προβλέπεται ως τόπος επιβολής της φορολογίας «ο τόπος όπου πραγματοποιείται η μεταφορά, ανάλογα με τις διανυθείσες αποστάσεις»— και του παρόντος άρθρου που αφορά σαφώς τις μεταφορές που πραγματοποιούνται για λογαριασμό ιδιωτών.

3.4.2. Η παράγραφος 2 του παρόντος άρθρου αναφέρει ότι τα κράτη μέλη «μπορούν να μην επιβάλουν φόρο στο τμήμα της ενδοκοινοτικής μεταφοράς αγαθών που αντιστοιχεί στις διαδρομές που είναι πάνω από ύδατα που δεν ανήκουν στο έδαφος της Κοινότητας». Η εξαίρεση αυτή πιθανόν να υπακούει στην λογική, αλλά η ΕΟΚΕ αντιτίθεται με αποφασιστικότητα στο να παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα (πράγμα που συμβαίνει και σε άλλα άρθρα) να προβλέπουν ή όχι εξαιρέσεις. Σε ένα τομέα όπως ο φορολογικός, όπου απομένει ακόμη να γίνουν πολλά προκειμένου να επιτευχθεί μία εναρμόνιση, η ελευθερία επιλογής υπάρχει κίνδυνος να επιδεινώσει τις διαφορές που ήδη υφίστανται σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των φορολογούμενων.

3.4.3. Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των κανόνων, ισχύουν οι κριτικές και οι προτάσεις που εκφράστηκαν στην προηγούμενη παράγραφο 3.2.2.

3.5. Υπηρεσίες που παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα σε μη υποκειμένους στο φόρο [άρθρο 9 στοιχείο ζ)]

3.5.1. Το παρόν άρθρο ορίζει ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από υποκειμένους στο φόρο οι οποίοι διαμένουν εκτός Κοινότητας θεωρείται ότι παρέχονται στον τόπο διαμονής του μη υποκειμένου στο φόρο. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι οι παρέχοντες υπηρεσίες εκτός Κοινότητας οφείλουν να εγγράφονται για τον ΦΠΑ στην χώρα του λήπτη, να εισπράττουν το οφειλόμενο ποσό και να το αποδίδουν στο κράτος μέλος του λήπτη. Ο κανόνας αυτός προτείνεται να ισχύσει μέχρι τον Ιούλιο 2006. Εκτός από το γεγονός ότι είναι προφανές ότι η περίοδος που θα διανυθεί έως την ορισθείσα ημερομηνία θα είναι εξαιρετικά περιορισμένη και δεν αναφέρεται τίποτε σχετικά με τις αποφάσεις που θα ληφθούν στη συνέχεια, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι ένας κανόνας αυτού του τύπου ενδεχομένως θα τηρηθεί από τους «μεγάλους» φορείς παροχής ηλεκτρικών υπηρεσιών, οι «μικροί» ωστόσο φορείς παροχής υπηρεσιών σε ιδιώτες ή οι παρέχοντες τέτοιες υπηρεσίες σε περιστασιακή βάση θα μπορούν άνετα να τον παραβλέψουν.

3.6. Άλλες διατάξεις

3.6.1. Οι άλλες εξαιρέσεις αφορούν τα πρόσωπα που δεν υπόκεινται σε φόρο, τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη δεδομένου ότι η πρόταση τροποποιεί συνολικά το άρθρο 9. Διατηρούνται οι ισχύουσες ρυθμίσεις, ως προς τις οποίες δεν χρειάζεται να διατυπωθούν παρατηρήσεις. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι εάν, αφενός, είναι σκόπιμο

οι κανόνες επιβολής της φορολογίας σε υποκειμένους και σε μη υποκειμένους στο φόρο να εναρμονιστούν σε μεταγενέστερη φάση, είναι εξίσου σκόπιμο να μην γίνει αυτό αιτία να καταστούν επαχθέστερες οι διατυπώσεις που απαιτούνται τόσο από τους παρέχοντες τις υπηρεσίες όσο και από τους καταναλωτές. Η εξέλιξη αυτή θα διευκολύνει την γενίκευση της «μονοθυριδικής πρόσβασης», όπως συμβαίνει πλέον με τις υπηρεσίες που παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα.

4. Συμπεράσματα

4.1. Γενικά, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι σε ό,τι αφορά τους υποκειμένους στο φόρο, η πρόταση οδηγίας επιτρέπει την εναρμόνιση, σε μεγάλο βαθμό, των κανόνων που ρυθμίζουν το ζήτημα του τόπου φορολόγησης για τα αγαθά με βάση τους κανόνες που ισχύουν για την παροχή υπηρεσιών. Αυτό κανονικά θα επιτρέψει την απλοποίηση των υποχρεώσεων των φορέων παροχής των υπηρεσιών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, την αποκατάσταση της ισοτήτας μεταξύ των κοινοτικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων που έχουν έδρα εκτός Ένωσης, όπως συμβαίνει σήμερα με το καθεστώς που ισχύει για τις εισαγωγές-εξαγωγές αγαθών. Η ΕΟΚΕ μόνον να συμφωνήσει μπορεί με τη ρύθμιση αυτή.

4.1.1. Με την ευκαιρία αυτή, η ΕΟΚΕ διατυπώνει την ευχή να πραγματοποιηθεί μία ορθή αξιολόγηση της ποικιλίας των παροχών υπηρεσιών, να γίνει δε διάκριση μεταξύ υπηρεσιών κοινής ωφελείας καθολικού χαρακτήρα και υπηρεσιών ιδιωτικού τύπου.

4.2. Εξάλλου, είναι απαραίτητο να καταστούν σαφέστερα ορισμένα σημεία της πρότασης οδηγίας· πρέπει δε επίσης να περιοριστεί στο ελάχιστο ο αριθμός των «εξαιρέσεων επί των εξαιρέσεων», οι οποίες υπάρχει κίνδυνος να περιπλέξουν ακόμη περισσότερο ένα ζήτημα που από μόνο του είναι αρκετά περίπλοκο. Τελικώς, οι νέοι κανόνες πολύ απέχουν από την επίτευξη του στόχου της απλοποίησης που επιδιώκει γενικώς η Επιτροπή. Θα πρέπει επίσης να επανεξεταστεί το κείμενο προκειμένου να μειωθεί όσο το δυνατό περισσότερο το περιθώριο ερμηνείας των διατάξεων που διατίθενται στα κράτη μέλη και το περιθώριο της αυτονομίας λήψης αποφάσεων των φορολογικών αρχών.

4.3. Οι νέοι κανόνες έχουν περιορίσει στο ελάχιστο τις περιπτώσεις στις οποίες ο παρέχων τις υπηρεσίες είναι υποχρεωμένος να εγγράφει στους καταλόγους του ΦΠΑ του κράτους μέλους για το οποίο προορίζονται οι εν λόγω υπηρεσίες και συνεπώς ευνοούν τον μηχανισμό αντίστροφης επιβάρυνσης: απόδοση του ΦΠΑ εκ μέρους του υποκειμένου στον φόρο και, κατ' επέκταση, δικαίωμα προς έκπτωση για τις φορολογούμενες δραστηριότητες.

4.3.1. Το σύστημα αντίστροφης επιβάρυνσης φέρνει στο προσκήνιο το πρόβλημα των ελέγχων. Για τη διασφάλισή τους η Επιτροπή προτείνει να συμπεριληφθούν και οι υπηρεσίες στο σύστημα VIES (σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών για το ΦΠΑ), το οποίο υπάρχει ήδη από το 1993 για τον έλεγχο αποκτήσεων αγαθών. Είναι γνωστό —και αποδεκτό και από την Επιτροπή— ότι το σύστημα λειτουργεί κατά τρόπο μη ικανοποιητικό, μολονότι λειτουργεί πάνω από δέκα χρόνια. Πάντοτε σύμφωνα με την Επιτροπή, η προσθήκη στο σύστημα των στοιχείων που αφορούν τις υπηρεσίες στα στοιχεία που προβλέπονται για τα αγαθά «δεν αναμένεται να αποτελέσει μεγάλο φόρτο για τις διοικήσεις». Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με αυτή την άποψη: όχι μόνον το πρόσθετο κόστος θα ήταν σημαντικό, αλλά πρέπει επιπλέον να αμφισβητηθεί και η δυνατότητα τήρησης της ημερομηνίας που προβλέπεται για τη θέση σε εφαρμογή αυτής της επέκτασης (2008), δεδομένων των δυσκολιών που παρουσιάζει το σύστημα.

4.4. Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ πιστεύει ό,τι μπορεί να προβεί σε δύο τελικές παρατηρήσεις: ότι ο ΦΠΑ είναι ο φόρος με την μεγαλύτερη φοροδιαφυγή στην Ευρώπη και ότι η φοροδιαφυγή αυτή ευνοεί τις περιπτώσεις απάτης σε ευρεία κλίμακα οι οποίες, αφενός, συντηρούν, μεταξύ άλλων, το οργανωμένο έγκλημα και, αφετέρου, απαιτούν από τα κράτη μέλη την ανάπτυξη μέσων σε σημαντική κλίμακα για τη καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Το κόστος της εισπραξής αυτού του φόρου δεν είναι γνωστό, αλλά είναι αναμφίβολα πολύ υψηλό. Πρέπει να επισημανθεί στα συμπεράσματα ότι για την κατάσταση αυτή δεν ευθύνονται οι κανόνες αλλά το ίδιο το σύστημα. Ήρθε η ώρα οι εμπειρογνώμονες να εξετάσουν εναλλακτικά συστήματα τα οποία να διασφαλίζουν ίσο επίπεδο εισπραξής με το σημερινό, τα οποία όμως να είναι λιγότερο δαπανηρά για

ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο και πιο αποτελεσματικά από την άποψη της εισπραξής. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι έφθασε η στιγμή να συστήσουν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη μια «ομάδα προβληματισμού» από εμπειρογνώμονες, οικονομολόγους και φοροτεχνικούς για την εξεύρεση καινοτόμου και θαρραλέας λύσεως.

4.4.1. Η δεύτερη παρατήρηση είναι κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα: η εφαρμογή του ΦΠΑ, με όλα τα μειονέκτημα που αναφέρθηκαν, δημιουργεί στην εσωτερική αγορά άνιση μεταχείριση μεταξύ πολιτών/καταναλωτών που είναι το ακριβές αντίθετο της πολιτικής συνοχής για την οποία γίνεται λόγος αλλά η οποία χαρακτηρίζεται ακόμη από πολλές εξαιρέσεις του κανόνα. Η αναθεώρηση του ΦΠΑ επιβάλλεται και από αυτή την άποψη.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας παροχών που αναφέρονται στο άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο γ)

- γ) τόπος παροχής υπηρεσιών που έχουν ως αντικείμενο:
- πολιτιστικές, καλλιτεχνικές, αθλητικές, επιστημονικές, εκπαιδευτικές ή παρόμοιες δραστηριότητες περιλαμβανομένων των δραστηριοτήτων των οργανωτών τους και κατά περίπτωση, η παροχή παρεπόμενων υπηρεσιών,
 - παρεπόμενες μεταφορικές δραστηριότητες όπως η φόρτωση, εκφόρτωση, συντήρηση και διεύθυνση των μεταφερόμενων ειδών,
 - πραγματογνωμοσύνες που αφορούν ενσώματα κινητά αγαθά,
 - εργασίες που αφορούν ενσώματα κινητά αγαθά·
- είναι ο τόπος όπου παρέχονται υλικώς οι υπηρεσίες αυτές.

Πίνακας παροχών που αναφέρονται στο άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο ε)

- ε) θεωρείται τόπος παροχής των ακόλουθων υπηρεσιών, που παρέχονται σε ένα άτομο εγκατεστημένο εκτός της Κοινότητας ή σε υποκείμενους στο φόρο εγκαταστημένους στην Κοινότητα αλλά σε χώρα διαφορετική από εκείνη του παρόχου, ο τόπος στον οποίο ο λήπτης έχει την έδρα της οικονομικής του δραστηριότητας ή έχει συστήσει κέντρο σταθερών δραστηριοτήτων, ή, ελλείψει της έδρας αυτής ο τόπος της κατοικίας του ή της συνήθους διαμονής του:
- εκχώρηση και παραχώρηση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, δικαιωμάτων εκ διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αδειών εκμετάλλευσης βιομηχανικών και εμπορικών σημάτων και λοιπών παρομοίων δικαιωμάτων,
 - παροχή διαφημιστικών υπηρεσιών,
 - παροχή υπηρεσιών από συμβούλους, μηχανικούς, γραφεία μελετών, δικηγόρους, λογιστές και λοιπές παρόμοιες υπηρεσίες, καθώς και η επεξεργασία στοιχείων και η παροχή πληροφοριών,
 - ανάληψη υποχρέωσης μη ασκήσεως μιας επαγγελματικής δραστηριότητας, εν όλω ή εν μέρει, ή δικαιώματος αναφερομένου στο παρόν άρθρο,
 - τραπεζικές, χρηματοδοτικές και ασφαλιστικές εργασίες, περιλαμβανομένων των εργασιών αντασφάλισης, με εξαίρεση τη μίσθωση χρηματοθυρίδων,
 - διάθεση προσωπικού,
 - οι υπηρεσίες από διαμεσολαβούντα πρόσωπα, τα οποία ενεργούν επ' ονόματι και για λογαριασμό τρίτου, όταν παρέχουν στον εντολέα τους τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο παρόν άρθρο,
 - μίσθωση ενσωμάτων κινητών αγαθών, με εξαίρεση όλα τα μεταφορικά μέσα,
 - τηλεπικοινωνίες: ως «τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες» νοούνται οι υπηρεσίες που αφορούν τη μετάδοση, εκπομπή και λήψη σημάτων, κειμένων, εικόνων και ήχων ή πληροφοριών οποιασδήποτε φύσεως, με ενσύρματα, ασύρματα, οπτικά ή άλλα ηλεκτρομαγνητικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένης της μεταβίβασης ή εκχώρησης του δικαιώματος χρήσεως δυναμικού για τέτοιου είδους μετάδοση, εκπομπή ή λήψη,
 - τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, περιλαμβανομένης της παροχής πρόσβασης σε παγκόσμια δίκτυα πληροφοριών,
 - ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές υπηρεσίες,
 - υπηρεσίες που παρέχονται ηλεκτρονικά, και συγκεκριμένα αυτές που αναφέρονται στο παράρτημα Λ.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/49/ΕΚ με στόχο να προβλεφθούν μεταβατικές περιόδους για ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή του κοινού συστήματος φορολόγησης των πληρωμών που αφορούν τόκους και τέλη για τη χρήση δικαιώματος ανάμεσα σε συνδεδεμένες εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών

[COM(2004) 243 τελικό — 2004/0076 CNS]

(2004/C 117/07)

Στις 18 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» τις προπαρασκευαστικές εργασίες.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου), να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. BURANI και υιοθέτησε ομόφωνα τη γνωμοδότηση:

1. Πρόταση της Επιτροπής

1.1. Στόχος της υπό εξέταση πρότασης είναι η τροποποίηση της οδηγίας 2003/49/ΕΚ ώστε να προβλεπώνται μεταβατικές περιόδους για την εφαρμογή της οδηγίας μετά από σχετικά αιτήματα που υπέβαλαν η Τσεχική Δημοκρατία, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Σλοβακία.

1.2. Δεδομένου ότι εγκρίθηκε στις 3 Ιουνίου 2003, δηλαδή μετά την υπογραφή της πράξης προσχώρησης που έγινε στις 16 Απριλίου 2003, η οδηγία δεν περιελήφθη στο κεφάλαιο 9 του παραρτήματος II της πράξης προσχώρησης. Ωστόσο, αποτελεί τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου και για το λόγο αυτό εφαρμόζεται από την ημερομηνία προσχώρησης, δηλαδή την 1η Μαΐου 2004.

1.3. Τον Μάιο και τον Ιούλιο του 2003 τα υπό προσχώρηση κράτη προσκλήθηκαν επισήμως να υποβάλουν τα αιτήματά τους για μεταβατικές περιόδους. Η Τσεχική Δημοκρατία, η Λεττονία, η Λιθουανία και η Πολωνία υπέβαλαν επίσημα αιτήματα για μεταβατικές περιόδους.

1.4. Η Επιτροπή εξετάζοντας τα αιτήματα για παρέκκλιση έλαβε υπόψη της τα εξής:

- τις παρακρατήσεις φόρου στην πηγή στις χώρες που υπέβαλαν σχετικά αιτήματα με βάση την νομοθεσία τους για τη φορολόγηση του εισοδήματος,
- τους συντελεστές των φόρων που επιβάλλονται στην πηγή όσον αφορά πληρωμές που έχουν σχέση με τόκους και δικαιώματα που προβλέπονται από τις συμβάσεις για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης του εισοδήματος και της περιουσίας στις χώρες που υπέβαλαν τα σχετικά αιτήματα,
- τη δημοσιονομική επίπτωση της κατάργησης αυτών των φόρων στην πηγή καθώς και
- τις μεταβατικές περιόδους που παραχωρήθηκαν στα σημερινά κράτη μέλη.

1.5. Λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, το γεγονός ότι είναι χώρες εισαγωγής κεφαλαίων, τις τρέχουσες οικονομικές αλλαγές και το σχετικά χαμηλό επίπεδο εσόδων του προϋπολογισμού, κρίνουμε ότι τα υπό προσχώρηση κράτη είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν δημοσιονομικές δυσκολίες στην περίπτωση που θα ήταν υποχρεωμένα να καταργήσουν τους τόκους που επιβάλλονται στην πηγή όσον αφορά τις πληρωμές σχετικά με τόκους και τέλη για τη χρήση δικαιώματος.

1.6. Η Επιτροπή εξέτασε τα αιτήματα των υπό προσχώρηση χωρών με βάση αυτό το δεδομένο και έλαβε υπόψη της τις ειδικές τους ανάγκες. Βάσει αυτών των αρχών κάθε μεταβατική περίοδος θα πρέπει να είναι βραχυχρόνια και ανάλογη με το πρόβλημα που επιδιώκει να λύσει.

1.7. Η Επιτροπή προτείνει, με εξαίρεση τη Σλοβακία που ζήτησε μόνο 2 έτη, μεταβατική περίοδο έξι ετών για όλα τα κράτη που υπέβαλαν σχετικό αίτημα όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με την φορολόγηση των πληρωμών που αφορούν τέλη για τη χρήση δικαιώματος και μεταβατική περίοδο έξι ετών για τη Λεττονία και τη Λιθουανία όσον αφορά τη φορολόγηση των πληρωμών που αφορούν τόκους. Θεωρείται ότι η περίοδος των έξι ετών επαρκεί για την πραγματοποίηση των κατάλληλων αλλαγών. Για μια τετραετία, οι συντελεστές των παρακρατήσεων στις πληρωμές που αφορούν τόκους στη Λεττονία και τη Λιθουανία δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 10 % και για τα δύο υπόλοιπα έτη, οι συντελεστές δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 5 %.

2. Η γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Επιτροπή εξέτασε κατά τρόπο κατάλληλο και ομοιόμορφο τα αιτήματα των εντασσόμενων κρατών.

2.2. Δεδομένου ότι η οδηγία αποτελεί τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου, τα εντασσόμενα κράτη οφείλουν να την εφαρμόσουν από την 1η Μαΐου, την ημερομηνία προσχώρησής τους. Χωρίς την έγκριση μεταβατικής περιόδου, τα εν λόγω κράτη ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δημοσιονομικές δυσχέρειες.

2.3. Δεδομένου ότι σε ορισμένα από τα σημερινά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν παραχωρηθεί προσωρινές εξαιρέσεις στον τομέα αυτό, θεωρείται δίκαιο και λογικό, τόσο κατ' αρχήν όσο και από την άποψη των προηγούμενων που υπάρχουν, να επιτραπεί στα υποψήφια κράτη μέλη να ζητήσουν προσωρινές εξαιρέσεις για μια ελαφρά μεγαλύτερη περίοδο, στις περιπτώσεις που αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί.

2.4. Συνοψίζοντας, η ΕΟΚΕ συνιστά την έγκριση της παρούσας οδηγίας, γεγονός που θα αποτελέσει σημαντικό πολιτικό μήνυμα προς τα νέα κράτη μέλη το οποίο θα επιβεβαιώνει τη δέσμευση υπέρ της ανάπτυξής τους. Προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο δημοσιονομικών επιπτώσεων στα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να υιοθετήσει την υπό εξέταση οδηγία το συντομότερο δυνατόν.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την αξιολόγηση της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη

(2004/C 117/08)

Στις 12 Νοεμβρίου 2003 και με επιστολή της κας Loyola de Palacio, η Επιτροπή ζήτησε, με βάση το άρθρο 262 της συνθήκης ΕΟΚ, από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκδώσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα την ανωτέρω αξιολόγηση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RIBBE. Συνεισηγητής ήταν ο κ. EHNMARK.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 77 έναντι 23 ψήφων και 14 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

0. Περίληψη

0.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταβάλλει από πολλά χρόνια προσπάθειες για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την αναχαίτιση μη βιώσιμων τάσεων που εμφανίζονται στο έδαφός της. Κατά την σύνοδο κορυφής στο Γκέτεμποργκ θεσπίστηκε ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προκειμένου να συντονιστούν και να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες αυτές. Ωστόσο, πρόσφατες έρευνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποδεικνύουν ότι οι προσπάθειες δεν έχουν καρποφορήσει ακόμη και ότι στο θέμα αυτό η Ευρώπη εξακολουθεί να βρίσκεται ενώπιον μεγάλων προκλήσεων.

0.2. Στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση, την εκπόνηση της οποίας ζήτησε η Επιτροπή, εξετάζονται τα επιμέρους προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΕΕ στην πορεία της προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο η ΕΕ θα ενισχύσει τη σχετική στρατηγική της. Τα αίτια είναι πολυάριθμα: Ένα βασικό αίτιο είναι ασφαλώς η εντελώς διαφορετική αντίληψη που επικρατεί σε πολιτικό επίπεδο αλλά και στην ίδια την κοινωνία σχετικά με το τι ακριβώς είναι βιώσιμη ανάπτυξη και κατά πόσο οι σημερινές παραγωγικές και καταναλωτικές μας συνήθειες μπορούν ήδη να συμβιβαστούν με την ιδέα της βιωσιμότητας, αν και σε ποιο βαθμό πρέπει να αλλάξουμε τις συνήθειες αυτές, ή ακόμη τι πρέπει να γίνει συγκεκριμένα και από ποιόν (σημείο 2.2).

0.3. Ένας ιδιαίτερος στόχος της αναθεωρημένης στρατηγικής για τη βιωσιμότητα είναι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να καταδείξει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί, εάν επιλεγούν ορθοί στόχοι και μέσα, να έχει επί το πλείστον θετικό αντίκτυπο και ότι επομένως ωφελεί ολόκληρη την κοινωνία. Στο θέμα αυτό, όχι μόνο υπάρχουν ακόμη έντονες διαφωνίες αλλά επιπλέον αμφισβητείται αν η οικονομική ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης μπορεί να συμβιβάζεται με τη βιωσιμότητα.

0.4. Η ΕΟΚΕ ήταν πάντα σαφής ως προς την άποψη ότι μια υγιής οικονομία με ευημερούσες επιχειρήσεις αποτελεί αφενός βασικό παράγοντα για την απασχόληση και το περιβάλλον αλλά και για την ανάπτυξη της κοινωνίας, αλλά και αντίστροφα, όλο και πιο άμεσο αποτέλεσμα της ποιότητας και του επιπέδου τους. Έως σήμερα απέτυχαν οι προσπάθειες να αποδειχθεί ότι η βιώσιμη ανάπτυξη, προσφέρει από αυτή την άποψη σημαντικές νέες ευκαιρίες. Αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι πολλά ερωτήματα που απορρέουν από διάφορα αιτήματα οι δημοσιεύσεις, δεν έχουν απαντηθεί ακόμη ικανοποιητικά (σημείο 2.2). Δεδομένου ότι δεν υπάρχει σαφής εικόνα σχετικά με τις συνέπειες, ο σκεπτικισμός κερδίζει έδαφος. Η ΕΟΚΕ συνιστά γι αυτό στην Επιτροπή επειγόντως να πραγματοποιήσει έναν ευρύτατο κοινωνικό διάλογο με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών στον οποίο να συζητηθούν και να διευκρινισθούν σε βάθος όλα αυτά τα ζητήματα (σημείο 2.3), συμπεριλαμβανομένων και των ερωτήσεων που αντιμετωπίζονται με προκατάληψη.

0.5. Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει περαιτέρω εξέλιξη της οικονομίας της αγοράς, σημαίνει ακόμη στενότερη σχέση του περιβάλλοντος, της εργασίας και της ανταγωνιστικότητας με τη δίκαιη κατανομή του πλούτου και ισοτιμία σχέση μεταξύ των γενεών (βλέπε σημείο 2.1.10). Συνεπώς, η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να καλύπτει πολύ μεγαλύτερη χρονική περίοδο και ακόμη περισσότερα θέματα απ' ό,τι η στρατηγική της Λισαβόνας. Βασικός στόχος της τελευταίας είναι να μεταβληθεί η Ευρώπη έως το 2010 στον ανταγωνιστικότερο οικονομικό χώρο της γνώσης στον κόσμο. Η ΕΟΚΕ περιγράφει γι αυτό, στο σημείο 2.4, τη σχέση των δύο αυτών στρατηγικών και πώς αλληλοσυμπληρώνονται. Επισημαίνει, ωστόσο, και ερωτήματα που παραμένουν ανοιχτά.

0.6. Οι επονομαζόμενες «δυνάμεις της αγοράς» ρυθμίζονται και σήμερα ήδη μέσω διαφόρων περιβαλλοντικών και κοινωνικών υποχρεώσεων που τους επιβάλλονται και η ρύθμιση αυτή συνεχίζεται μέσω της συνεπούς εφαρμογής της πολιτικής για τη βιωσιμότητα. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται νέα αναπτυξιακή ώθηση σε ορισμένους τομείς, ενώ σε ορισμένους άλλους η μη βιώσιμη χρήση των πόρων θα προκαλέσει οικονομική ύφεση. Συνεπώς, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να μην εμφανιστούν μη βιώσιμες τάσεις. Το γεγονός αυτό επιβάλλει τη διεξαγωγή δημόσιας συζήτησης όσον αφορά τη φορολογία, τις επιχορηγήσεις, τη χορήγηση αδειών και τις κανονιστικές ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της εφαρμογής της.

0.7. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, είναι σαφές ότι η ισχύουσα ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιωσιμότητα, η οποία θεσπίστηκε κατά τη σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ, πρέπει οπωσδήποτε να αναθεωρηθεί. Η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας θα πρέπει να ληφθεί σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη απ' ό,τι συνέβαινε έως σήμερα (σημείο 3.2 κ. επ.). Η στρατηγική αυτή θα πρέπει, επίσης, να διευκρινίσει με ποιο τρόπο οι επιμέρους ευρωπαϊκές πολιτικές μπορούν να καταστούν συνεκτικότερες (σημείο 3.8 κ. επ.) καθώς και με ποιο τρόπο οι στρατηγικές για τη βιωσιμότητα που θεσπίστηκαν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, θα μπορούσαν να συνδεθούν μεταξύ τους (βλέπε σημείο 5).

0.8. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν απαιτεί μόνο αλλαγές όσον αφορά τις μεθόδους παραγωγής και κατανάλωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά θα πρέπει να έχει, βέβαια, και έναν αντίκτυπο στο διεθνές εμπόριο και κατά συνέπεια στον ΠΟΕ. Κάθε πολιτική η οποία, για λόγους βιωσιμότητας, προωθεί παραδείγματος χάριν την συνεκτίμηση όλων των παραγόντων εξωτερικού κόστους αλλά και άλλων παραγόντων, μπορεί να οδηγήσει σε ανταγωνιστικά μειονεκτήματα σε σχέση με άλλες οικονομίες που δεν εφαρμόζουν ή εφαρμόζουν μόνο μερικώς την αρχή της βιωσιμότητας. Στην περίπτωση αυτή, τα τομεακά εμπορικά μειονεκτήματα πρέπει να είναι δυνατό να αντισταθμιστούν. Γι αυτό το λόγο, η ΕΟΚΕ καλεί στο σημείο 6 την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τους εξωτερικούς παράγοντες, γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει να προωθηθεί επίμονα ανάλογη τροποποίηση των κανόνων του ΠΟΕ.

0.9. Όσο περισσότερα και σαφώς ορισμένα μέτρα και στόχους προσδιορίζει η μελλοντική στρατηγική για τη βιωσιμότητα και όσο πιο ευέλικτους δείκτες θεσπίζει για την παρακολούθηση της πρόοδου και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, τόσο πιο βέβαιη θα είναι η επιτυχία της (σημείο 7). Αυτό δυσκολεύει τη συζήτηση για τη βιωσιμότητα διότι δεν υπάρχει κανένα σημείο από το οποίο και μετά να μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι επιτεύχθηκε ο στόχος. Υπό το πρίσμα αυτό η βιώσιμη ανάπτυξη είναι περισσότερο διαδικασία παρά στόχος, γεγονός το οποίο

ασφαλώς δυσχεραίνει το έργο της πολιτικής. Κι όμως, η πολιτική οφείλει να διατυπώνει σαφείς στόχους και να χαράσσει σαφές χρονοδιάγραμμα. Σε πολλές περιπτώσεις θα διαπιστωθεί ότι χρειάζονται πολλά ενδιάμεσα βήματα. Η ΕΟΚΕ διευκρινίζει το γεγονός αυτό με το παράδειγμα των στόχων του Κιότο.

0.10. Η πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει βέβαια να ελέγχεται αλλά κυρίως να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και χρειάζεται οπωσδήποτε την ευρεία κοινωνική συναίνεση και στήριξη. Αυτό προϋποθέτει πολύπλευρες γνώσεις, γνώσεις σχετικά με το περιεχόμενο της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και τις συνέπειες της καθώς επίσης και τις συνέπειες που θα έπρεπε να αναμένουμε εάν δεν εφαρμόζαμε πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης. Επομένως, τόσο ο σχεδιασμός της νέας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη όσο μεταγενέστερα η εφαρμογή της, θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα εμπειρισματομένης πολιτικής συζήτησης (σημείο 8). Πάντως, η σχετική συμμετοχική διαδικασία πρέπει να διαμορφωθεί εντελώς διαφορετικά από ό,τι η διαδικασία που είχε εφαρμοστεί στο προπαρασκευαστικό στάδιο του Γκέτεμποργκ. Τότε, οι προδημιουργίες ήταν υπερβολικά σύντομες και δεν είχε πραγματοποιηθεί ουσιαστικός κοινωνικός διάλογος, όπως πραγματοποιήθηκε εν μέρει κατά την επεξεργασία της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ.

1. Πρόλογος

1.1. Στην επιστολή της, της 12ης Νοεμβρίου 2003, η αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κα Loyola de Palacio, καλεί την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση, με θέμα τη στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη ως συμβολή στον πολιτικό προσανατολισμό που θα ακολουθηθεί για την αναθεώρηση της στρατηγικής. Στη γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ καλείται:

- να αξιολογήσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί για την επίτευξη των κυριότερων στόχων της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη,
- να εκτιμήσει την ανάγκη διεύρυνσης του πεδίου της στρατηγικής,
- να αναλύσει τις συνέπειες της διεύρυνσης,
- να εξετάσει την πιθανότητα ισχυρότερης σύνδεσης με τις εθνικές στρατηγικές,
- να εξετάσει τη σημασία της συνεκτίμησης των εξωτερικών πτυχών και τη συνέχεια που δόθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ στη γενική στρατηγική,
- να μελετήσει την ανάγκη να τεθούν σαφέστεροι στρατηγικοί στόχοι και δείκτες,
- να διατυπώσει απόψεις για τον τρόπο βελτίωσης των διαδικασιών που εφαρμόζονται και
- να διατυπώσει ιδέες σχετικά με τη χάραξη επικοινωνιακής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.2. Επιπλέον, σκοπός της διερευνητικής γνωμοδότησης είναι να προωθηθεί το διάλογο που διεξάγεται επί του παρόντος στους κόλπους της ΕΟΚΕ, διότι η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο και να συμβάλει σε όλα τα πολιτικά και διοικητικά επίπεδα, ώστε να γίνει πραγματικότητα η βιώσιμη ανάπτυξη, προς όφελος των σημερινών και μελλοντικών γενεών.

2. Αξιολόγηση της προόδου για την επίτευξη των σημαντικότερων στόχων

2.1. Η τρέχουσα κατάσταση με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη

2.1.1. Η ΕΟΚΕ είναι πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί σημαντικότερο θέμα των πολιτικών συζητήσεων κατά τα τελευταία έτη. Η Επιτροπή σαφώς αναγνωρίζει τη θεμελιώδη σημασία του ζητήματος, και η βιώσιμη ανάπτυξη προβλέπεται επισήμως στη συνθήκη περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ αναμένει την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης ως πρωτεύοντος στόχου στο επικείμενο ευρωπαϊκό σύνταγμα.

2.1.2. Η Επιτροπή στις εργασίες της παραπέμπει σε σειρά πρωτοβουλιών που εν τω μεταξύ αναλήφθηκαν για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης. Τα τελευταία έτη, η προσπάθεια που κατεβλήθη για την αναγκαία σύνδεση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων απεδείχθη ιδιαίτερα σημαντική και προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον. Αναφέρεται παραδειγματικά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1998 και το οποίο ζήτησε από διάφορους σχηματισμούς του Συμβουλίου να εκπονήσουν στρατηγικές και προγράμματα που να στοχεύουν στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στους αντίστοιχους τομείς πολιτικής τους⁽²⁾. Η εν λόγω διαδικασία, προς το παρόν έχει μείνει στάσιμη και δυστυχώς δεν μπορεί να θεωρηθεί επιτυχώς ολοκληρωμένη. Η στρατηγική της Λισαβόνας, η εφαρμογή της οποίας έχει ξεκινήσει, απεδείχθη ανεπαρκής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και για το λόγο αυτό το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ αποφάσισε να προσθέσει ένα κεφάλαιο σχετικά με το περιβάλλον.

2.1.3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, βάσει της ανακοίνωσης της Επιτροπής, επέλεξε τέσσερα από τα έξι προτεινόμενα θέματα ως πρωτεύοντα για τη συζήτηση σχετικά με τη βιωσιμότητα. Αυτά είναι:

- Αλλαγή του κλίματος
- Μεταφορές
- Δημόσια υγεία
- Φυσικοί πόροι.

Δεν συμπεριλήφθησαν το θέμα της «καταπολέμησης της ένδειας» και της «πληθυσμιακής γήρανσης», ώστε συνάγεται το συμπέρασμα ότι η στρατηγική περί βιωσιμότητας επικεντρώνεται στα περιβαλλοντικά θέματα και σε μικρότερο βαθμό στις κοινωνικές πτυχές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό αποτελεί λανθασμένη επιλογή. Κατά τη γνώμη της, παρόμοιες πτυχές διαρθρωτικού χαρακτήρα έχουν θεμελιώδη σημασία για μια μακροπρόθεσμη προοπτική, για τη συνεκτίμηση της παγκόσμιας διάστασης της στρατηγικής και τέλος, για τη συμβολή των πολιτών στη βελτίωσή της.

⁽¹⁾ Βλέπε άρθρο 2 της συνθήκης των ΕΚ.

⁽²⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Κάρντιφ), 15 και 16 Ιουνίου 1998, σημείο 34.

2.1.4. Η Επιτροπή ξεκίνησε την αναθεώρηση των πολιτικών της ή τουλάχιστον των επιμέρους πολιτικών, προκειμένου να διασαφηνιστεί κατά πόσον συνάδουν με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Την πλέον επίκαιρη (επιμέρους) αναθεώρηση αποτελεί η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Επισκόπηση της πολιτικής περιβάλλοντος για το 2003»⁽³⁾. Στην ανακοίνωση αυτή η Επιτροπή καταλήγει σε αποκαλυπτικά συμπεράσματα⁽⁴⁾.

2.1.4.1. Σχετικά με την πολιτική για την προστασία του κλίματος, στη Σύνοδο Κορυφής του Γκέτεμποργκ ανακοινώθηκε η δέσμευση του Συμβουλίου «να καταβάλει κάθε προσπάθεια για την επίτευξη αποτελεσμάτων ως προς τους στόχους του Κιότο», μέχρι το 2005⁽⁵⁾. Η επισκόπηση της πολιτικής περιβάλλοντος καταλήγει ότι θεωρείται ανέφικτο η ΕΕ να επιτύχει τους στόχους του Κιότο, εφόσον δεν απαγκιστρωθεί από την παρούσα πολιτική που εφαρμόζει.

2.1.4.2. Επίσης, και στον τομέα των μεταφορών δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η ΕΕ βρίσκεται στο σωστό δρόμο προς την κατεύθυνση μίας βιωσιμότερης πολιτικής. Οι ζημιωγόνες για το περιβάλλον εκπομπές που προέρχονται από τις μεταφορές, εξακολουθούν να αυξάνουν και ιδιαίτερος αποθαρρυντικές είναι και οι παρατηρούμενες τάσεις στις χώρες των οποίων επίκειται η προσχώρηση, δεδομένου ότι εκεί σημειώνεται έντονη συρρίκνωση των μεταφορών με σιδηροδρόμους και λεωφορεία ενώ παράλληλα παρατηρούνται υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης των μεταφορών με ιδιωτικά αυτοκίνητα και των αεροπορικών μεταφορών απ' ό,τι στην ΕΕ⁽⁶⁾.

2.1.4.3. Στον τομέα της υγείας, η Επιτροπή σημειώνει ότι η αυξημένη ρύπανση του περιβαλλοντικού αέρα στις μεγαλουπόλεις της ΕΕ ευθύνεται για περίπου 60 000 θανάτους ετησίως. Ένα στα επτά παιδιά πάσχει από άσθμα, και ο αριθμός αυτός σημειώνει ραγδαία αύξηση τα τελευταία έτη⁽⁷⁾.

2.1.4.4. Όσον αφορά τους φυσικούς πόρους, οι προοπτικές που διαγράφονται είναι επίσης δυσοίωνες. Ιδιαίτερα σχετικά με τη βιοποικιλότητα η Επιτροπή προβλέπει να εξακολουθήσουν τα σοβαρά προβλήματα εντός της ΕΕ⁽⁸⁾.

2.1.5. Τον Δεκέμβριο 2003 η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, μολονότι κατά τα τελευταία έτη ελήφθησαν πολυάριθμα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τα μέτρα αυτά ήταν ανεπαρκή «για να αντιμετωπισθούν οι παρατηρούμενες μη βιώσιμες περιβαλλοντικές τάσεις»⁽⁹⁾. Το συμπέρασμα αυτό δεν είναι βεβαίως ευχάριστο, αλλά ούτε προκαλεί έκπληξη. Ήδη το 1999, στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Το περιβάλλον της Ευρώπης — Στόχος η αειφορία»⁽¹⁰⁾ αναφέρεται ότι «η πρόοδος προς την αειφορία υπήρξε σαφώς περιορισμένη» και ότι «Οι τάσεις ωστόσο που προβάλλει η παρούσα ανακοίνωση, δείχνουν ότι δεν βρισκόμαστε στο σωστό δρόμο για να εξασφαλίσουμε αειφόρο ανάπτυξη».

⁽³⁾ COM(2003) 745 τελικό της 3.12.2003. Βλέπε επίσης παράρτημα της παρούσας γνωμοδότησης.

⁽⁴⁾ Τα οποία εξάλλου ταυτίζονται απόλυτα με τα συμπεράσματα της έρευνας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος. Βλέπε http://reports.eea.eu.int/environmental_assessment_report_2003_10/en.

⁽⁵⁾ Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Γκέτεμποργκ), 15 και 16 Ιουνίου 2001, σημείο 28.

⁽⁶⁾ COM(2003) 745 τελικό.

⁽⁷⁾ COM(2003) 745 τελικό.

⁽⁸⁾ COM(2003) 745 τελικό.

⁽⁹⁾ COM(2003) 745 τελικό, σ. 23.

⁽¹⁰⁾ COM(1999) 543 τελικό, σ. 24.

2.1.6. Η ΕΟΚΕ συνάγει εκ των ανωτέρω, ότι βρισκόμαστε μόνο στην αρχή μιας αναμφίβολα δύσβατης πορείας προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι σε ορισμένους βασικούς τομείς της περιβαλλοντικής πολιτικής, η Επιτροπή μόλις πρόσφατα άρχισε την επεξεργασία εγγράφων που θα απολήξουν στην θέσπιση των επιμέρους στρατηγικών. Η ΕΟΚΕ δεν έχει γνώση αν έχουν καταρτισθεί έγγραφα σχετικά με την οικονομική και κοινωνική πτυχή περί βιωσιμότητας.

2.1.7. Η ΕΟΚΕ σχηματίζει επομένως την εντύπωση ότι,

- η Επιτροπή έχει αναγνωρίσει τα προβλήματα στην Ευρώπη όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη,
- εκπονήθηκαν και συζητήθηκαν τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη πολιτικά μέτρα αντιμετώπισης της κατάστασης τα οποία έχουν ήδη εφαρμοστεί (μεταξύ άλλων η διακοπή των ζημιόγων επιδοτήσεων, η ενισχυμένη στήριξη των βιώσιμων διαδικασιών, η συνεκτίμηση του εξωτερικού κόστους ...),
- τα ανωτέρω δεν εφαρμόζονται, ωστόσο, με την απαιτούμενη συνέπεια.

2.1.8. Η ΕΟΚΕ συνάδει με τη διαπίστωση της Επιτροπής ότι, «Πολλές από τις παρατηρούμενες μη βιώσιμες τάσεις (...) οφείλονται στο γεγονός ότι δεν αποδίδεται η δέουσα προσοχή στις διασυνδέσεις μεταξύ των επιμέρους τομέων, με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται αντιφάσκουσες αντί για αλληλοενισχυόμενες τομεακές πολιτικές. Λόγω της ασυνέπειας τους, οι ως άνω πολιτικές καθιστώνται δαπανηρότερες και αναποτελεσματικότερες, παρεμποδίζοντας τοιούτοτρόπως την πρόοδο προς την αειφόρο ανάπτυξη»⁽¹⁾.

2.1.9. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι κατά το παρελθόν, ορισμένες πολιτικές της όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη συνιστούσαν μάλλον εμπόδιο παρά ενισχυτικό μέσο για την επίτευξη αυτής, και τούτο γίνεται ακόμη πιο σοβαρό, εφόσον η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει πόσο απαραίτητες είναι οι πολιτικές ηγετικές ικανότητες στον τομέα αυτό: «Θα απαιτηθεί ισχυρή δέσμευση της πολιτικής ηγεσίας για να πραγματοποιηθούν οι αλλαγές που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη. Ενώ η αειφόρος ανάπτυξη αναμφίβολα θα ωφελήσει την κοινωνία συνολικά, θα πρέπει να υπάρξουν οδυνηρές επιλογές μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων. Θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αυτές οι διαπραγματεύσεις ανοιχτά και τίμια. Οι αλλαγές στις πολιτικές πρέπει να γίνουν με τίμιο και ισορροπημένο τρόπο, αλλά δεν θα πρέπει να επιτρέπεται στα στενά συμφέροντα κάθε τομέα να υπερισχύουν της ευημερίας μιας κοινωνίας στο σύνολό της»⁽²⁾.

2.1.10. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στις υφιστάμενες μελέτες της ΕΕ, σχετικά με τη βιωσιμότητα δεν εξετάζονται τα πραγματικά αίτια ζητήματα όπως η ισότητα μεταξύ των γενεών (μήπως ζούμε σε βάρος μελλοντικών γενεών); η δίκαιη κατανομή του πλούτου (μήπως ζούμε σε βάρος άλλων κοινωνιών όπως π.χ. του τρίτου κόσμου); και καταπολέμηση της παγκόσμιας φτώχειας, ή τουλάχιστον δεν προβάλλονται επαρκώς. Η κατάσταση θα μπορούσε

ασφαλώς να βελτιωθεί εάν η Επιτροπή παρακολουθεί αδιάλειπτα την βιώσιμη ανάπτυξη όχι μόνο υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής αλλά και της οικονομικής και κοινωνικής πτυχής. Ήδη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης το 2001, διατύπωσε ότι «οι επόμενες κατευθυντήριες γραμμές για την οικονομική πολιτική (...) (θα πρέπει) να ενισχύσουν την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης»⁽³⁾. Ωστόσο δεν ακολούθησε παρόμοια προσέγγιση. Πρόκειται όμως για ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν το ίδιο εντατικά όπως και το ερώτημα ποιες θα ήταν μακροπρόθεσμα οι οικολογικές συνέπειες αν ολόκληρη η ανθρωπότητα ακολουθούσε πιστά το δικό μας παραγωγικό και καταναλωτικό σύστημα⁽⁴⁾.

2.1.11. Το έγγραφο για τις χρηματοδοτικές προοπτικές της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013⁽⁵⁾ θα ήταν μια κατάλληλη ευκαιρία για την ουσιαστική προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι δεν επαρκεί η συνέχεια των ίδιων πολιτικών, οι οποίες, όπως έχει αποδειχθεί σαφώς, χωρίς καμία προσαρμογή, με την απλή καταχώρησή τους στη θέση «βιώσιμη ανάπτυξη» είναι ζημιόγones για τη βιώσιμη ανάπτυξη του δημοσιονομικού προϋπολογισμού. Τονίζει ότι καταρχήν η «βιώσιμη ανάπτυξη» και η «βιώσιμη μεγέθυνση» είναι δύο διαφορετικά πράγματα, τα οποία πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται αλλά δεν αποκλείεται σε ορισμένες συνθήκες να αποτελούν και αλληλοσυγκρουόμενες έννοιες (σημείο 2.3) και συνεπώς είναι απαραίτητο να γίνεται σαφής διάκριση των δύο όρων και στις χρηματοδοτικές προοπτικές.

2.2. Για ποιο λόγο δεν έχει σημειωθεί ακόμα σημαντική πρόοδος; Ποιες είναι οι δυσκολίες στην πορεία προς τη βιωσιμότητα;

2.2.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αντιμετωπίζει δυσκολίες οφειλόμενες στα ακόλουθα αίτια:

- δεν έχει επιτευχθεί έως σήμερα συναίνεση σχετικά με την εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης πόσο μάλλον όσον αφορά στα μέτρα που πρέπει να θεσπιστούν είτε σε παγκόσμιο είτε σε ευρωπαϊκό, σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο,
- υπάρχει μεγάλη ασάφεια ως προς την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και το κατά πόσον η μελλοντική ανάπτυξη θα διαφέρει από την κατάσταση που ζούμε σήμερα, γεγονός που δημιουργεί ανησυχίες και αντιστάσεις στους ενδεχομένως ενδιαφερόμενους τομείς,
- παραμένει αδιευκρίνιστος ο τρόπος με τον οποίο η πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα εντάσσεται στο πλαίσιο των πολιτικών εργασιών και η μορφή που αυτή θα λάβει καθώς και ποια θα είναι η μορφή της προοπτικής για βιωσιμότητα που θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν όλοι οι σχετικοί πολιτικοί τομείς,
- δεν έχουν διευκρινιστεί τα μέσα αντιμετώπισης ενδεχόμενων συγκρούσεων μεταξύ μιας συνεκτικής πολιτικής για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και των κανόνων για παράδειγμα, που διέπουν το παγκόσμιο εμπόριο (ΠΟΕ)⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Στοκχόλμη), 23 και 24 Μαρτίου 2001, σημείο 48.

⁽⁴⁾ Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι επί του παρόντος ποσοστό 20 % του πληθυσμού καταναλώνει περίπου ποσοστό 80 % επί του συνόλου των φυσικών πόρων. Ποσοστό 5 % του ζώντος πληθυσμού (ΗΠΑ) παράγει λόγω της εξωγήινης υπέμετρης κατανάλωσης ενέργειας ποσοστό 25 % επί του συνόλου των εκπομπών CO₂.

⁽⁵⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος — Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης 2007-2013», (2004) 101 τελικό.

⁽⁶⁾ Βλέπε σημείο 6.

⁽¹⁾ COM(2003) 745 τελικό, σ. 27.

⁽²⁾ COM (2001) 264 τελικό.

2.2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τη στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη ως πρωτεύοντα πολιτικό στόχο των επόμενων δεκαετιών. Όλες οι τρέχουσες πολιτικές και τα προγράμματα θα πρέπει να συγκλίνουν προς το στόχο αυτό, να ανταποκρίνονται στους μακροπρόθεσμους στόχους για τη βιωσιμότητα, και να υποστηρίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό ισχύει για τη στρατηγική της Λισαβόνας (σημείο 2.4), καθώς και για όλες τις άλλες τρέχουσες πολιτικές στρατηγικές και δράσεις.

2.2.3. Από πολιτική άποψη, η Επιτροπή μπορεί να βασιστεί σε μία ευρεία κοινωνική στήριξη. Οι έρευνες απέδειξαν ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού στηρίζει την αρχή της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των γενεών, και επιδοκμάζει το στόχο να μην γίνεται χρήση φυσικών πόρων μεγαλύτερη από αυτή που μπορεί να αναπαραχθεί. Εντούτοις, μόνο η μειοψηφία του πληθυσμού γνωρίζει τη σημασία του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη». Αυτό σημαίνει ότι το κοινό μπορεί να κατανοήσει τους γενικούς στόχους της πολιτικής που έχει σχέση με την αειφόρο ανάπτυξη αλλά μόνο μια μειοψηφία κατανοεί τον όρο «βιώσιμη ανάπτυξη». Αυτό υποδηλώνει το μείζον πρόβλημα στον τομέα της επικοινωνίας, το οποίο και θα πρέπει να επιλυθεί.

2.2.4. Εκφέρονται με εξαιρετική ευκολία αόριστες διατυπώσεις όπως η ακόλουθη: «πρέπει να επιτύχουμε μια ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί μία τέτοια διατύπωση» (1).

2.2.5. Επίσης διατυπώσεις όπως «Δεν θα πρέπει να επαναληφθούν τα σφάλματα που πράξαμε στο παρελθόν», χρησιμοποιούνται συχνά στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ και εκφέρονται αβίαστα. Ωστόσο, είναι ανυπόστατες, εφόσον δεν αναφέρεται ποια είναι τα εν λόγω σφάλματα και ποια αντισταθμιστικά μέτρα θα πρέπει να εφαρμοστούν για την αντιμετώπισή τους. Η πολιτική μεταφορών αποτελεί σε αυτό το σημείο ένα καλό παράδειγμα για τα ανωτέρω.

2.2.6. Στόχο της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει, ως εκ τούτου, να αποτελέσει ο σαφέστερος προσδιορισμός των αρνητικών τάσεων όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και η θέσπιση αντισταθμιστικών μέτρων. Παράλληλα θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά τα θετικά παραδείγματα και οι θετικές εξελικτικές τάσεις.

2.2.7. Η στρατηγική ορίζεται ως ένα λεπτομερές σχέδιο για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου, όπου εκ των προτέρων συνυπολογίζονται οι εκάστοτε παράγοντες που ενδεχομένως συνδέονται με την εκάστοτε δράση. Συνεπώς, η βιώσιμη ανάπτυξη της ΕΕ θα πρέπει μελλοντικώς

— να προβλέπει σαφείς στόχους,

— να περιγράφει τα διαφορετικά μέσα προς την επίτευξη των στόχων, όπου καθορίζονται επακριβώς τα καθήκοντα, οι αρμοδιότητες και η δυνατότητες άσκησης επιρροής κατά περίπτωση,

— να καταμερίζει τους μακροπρόθεσμους στόχους σε ήτοι αναγκαίον ενδιάμεσους στόχους, η επίτευξη των οποίων πρέπει να παρακολουθείται τακτικά με τη χρήση εύληπτων δεικτών,

— να αντιμετωπίζει τους δυνάμει ζημιογόνους παράγοντες για την εν λόγω διαδικασία και

(1) «Το κοινό μέλλον μας», Έκθεση Brundtland της Παγκόσμιας Επιτροπής για τον Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, 1987.

— να διασφαλίζει ότι όλοι οι πολιτικοί τομείς θα αναλύονται και θα αξιολογούνται στο μέλλον πάντα με βάση τα κριτήρια της βιωσιμότητας.

2.2.8. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μία περισσότερο ποιοτική διαδικασία και μόνο ορισμένοι από τους στόχους της μπορούν να μετρηθούν ποσοτικά, με συγκεκριμένους αριθμούς. Σε αντίθεση προς άλλες πολιτικές, η οποίες επιδιώκουν σαφώς προσδιορισμένους στόχους (χ % ανάπτυξη, ψ % ανεργία ή ζ % ανώτατο όριο), στην περίπτωση της βιώσιμης ανάπτυξης δεν θα μπορέσουμε ποτέ να ισχυριστούμε ότι ο στόχος θα έχει επιτευχθεί μόλις εφαρμοστεί μια συγκεκριμένη δράση ή νομοθετική πράξη. Όταν όμως ένας πολιτικός στόχος παραμένει ασαφής για πολλούς πολίτες, καθίσταται αναγκαϊότερη η χρήση απτών παραδειγμάτων από την καθημερινή ζωή, που να παρουσιάζουν τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης και τις ακριβείς επιπτώσεις της εφαρμογής στρατηγικής στο πλαίσιο αυτό.

2.2.9. Σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας που εξέδωσε την 31η Μαΐου 2001 (2), η ΕΟΚΕ επιδοκίμασε το παλαιότερο σχέδιο στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη δηλώνοντας ότι «έχει επίγνωση ότι οι πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη περιλαμβάνουν εν μέρει και από την ίδια την φύση τους μία ριζοσπαστική προσέγγιση της ανάπτυξης της κοινωνίας του μέλλοντος. Στην πορεία θα χρειαστεί να ληφθούν οδυνηρές αποφάσεις». Η κοινοτική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο σημείο αυτό εντούτοις, είναι μακράν ασαφής και αόριστη και δεν ορίζει τις συγκεκριμένες αλλαγές που πρέπει να πραγματοποιηθούν σε κάθε πολιτικό επίπεδο και τις συνέπειες της εν λόγω μακροπρόθεσμης πολιτικής για τη σημερινή οικονομία και τις συναλλαγές.

2.2.10. Στον πρόλογο σχετικού ενημερωτικού φυλλαδίου που εξέδωσε η ΕΕ, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Prodi αναφέρει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν είναι ακαδημαϊκή έννοια, δίχως πρακτική σημασία αλλά αφορά συγκεκριμένα θέματα και αποφάσεις που επηρεάζουν αισθητά την καθημερινή μας ζωή (3). Όμως, η στρατηγική ως ιδιαίτερα αφηρημένη έννοια δεν διευκρινίζει σαφώς το σημαντικό αντικτυπο που υπέχει. Κάτι τέτοιο αποτελεί μια από τις σοβαρές ελλείψεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μελλοντικώς.

2.2.11. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την άποψη της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν αποτελεί πολυτέλεια των «οικονομικά ισχυρών» κοινωνιών, ούτε αποτελεί μια από πολλές επιλογές. Είναι απαραίτητο να απεμποληθούν οι παραγωγικές και καταναλωτικές διαδικασίες που απεδείχθησαν μη βιώσιμες. Ο στόχος είναι η διασφάλιση των θεμελιωδών προϋποθέσεων για την ανθρώπινη ύπαρξη που αποτελούν ταυτόχρονα τα θεμέλια για την οικονομική δραστηριότητα. Υπό το πρίσμα αυτό, η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί επιτακτική αναγκαιότητα για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων.

2.2.12. Θα πρέπει συνεχώς να τονίζεται ότι η βιώσιμη ανάπτυξη συνεπάγεται περαιτέρω θεμελιωδών μεταβολών όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η κοινωνία. Οι πολίτες θα πρέπει να είναι ικανοί, χάρη στις γνώσεις και στην κατάρτιση που διαθέτουν, να συμβάλουν στην πραγμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης και να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που ενέχει για το μέλλον.

(2) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προετοιμασία της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη», ΕΕ C 221 της 7.8.2001 σ. 169-177.

(3) http://europa.eu.int/comm/sustainable/docs/strategy_en.pdf

2.2.13. Η ΕΟΚΕ στηρίζει αυτή τη διατύπωση έχοντας επίγνωση ότι αυτό θα προκαλέσει ουσιαστικές αλλαγές. Εκφράζει αμφιβολίες σχετικά με τον ισχυρισμό ότι η διαδικασία αυτή θα επιφέρει μόνο κέρδη για όλους τους ενδιαφερόμενους. Εφόσον όμως ο στόχος είναι να σημειωθεί πρόοδος, είναι απολύτως απαραίτητο να συνδεθούν οι αφηρημένοι στόχοι και έννοιες με την απτή πραγματικότητα. Είναι απαραίτητο η κοινή γνώμη να προσεγγίσει σε θέματα που εν πρώτοις δείχνουν δύσληπτα. Αυτό συνεπάγεται μία στρατηγική που να δίνει ικανοποιητικές απαντήσεις σε σειρά ανεπιλυτων ζητημάτων, όπως:

— Ποια συγκεκριμένη μορφή θα μπορούσε να δοθεί στην έννοια «συντελεστής 10»⁽¹⁾ που αναφέρει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Στόχος η αειφορία» που προβλέπει μακροπρόθεσμα τον περιορισμό της χρήσης των φυσικών πόρων σε βιομηχανικές χώρες στο ένα δέκατο των σημερινών επιπέδων κατ' απόλυτη τιμή και δικαιότερη κατανομή των πόρων παγκοσμίως; Έχει το σχέδιο αυτό υποχρεωτικό χαρακτήρα στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη; Πώς μπορεί να λειτουργήσει η (αναπτυσσόμενη) οικονομία και οι μεταφορές εφόσον διατίθεται μόνο το ένα δέκατο των πρώτων υλών; Ποια είναι τα ρεαλιστικά όρια της επάρκειας των πόρων και πώς μπορεί να υλοποιηθεί η προσέγγιση αυτή;

— Τι μορφή μπορεί να έχει μια ανταγωνιστική οικονομία (η οποία να δημιουργεί υψηλής ποιότητας θέσεις εργασίας), όταν σε παγκόσμια κλίμακα πρέπει να μειωθούν κατά ποσοστό περίπου 70 %⁽²⁾ οι εκπομπές που βλάπτουν το κλίμα; Με ποιο τρόπο θα μεταβληθεί η ανταγωνιστικότητα εφόσον το σχέδιο «συντελεστής 10» εφαρμοστεί επίσης στον ενεργειακό τομέα, δηλαδή εάν το τμήμα των ανανεώσιμων φυσικών πόρων χρειασθεί να αυξηθεί περισσότερο από ό,τι προβλέπονταν αρχικώς;

— Ποιοι οικονομικοί τομείς θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες όταν θα επιβαρύνονται με σημαντικές εξωτερικές δαπάνες των μη βιώσιμων παραγωγικών μεθόδων; Ποιες θα σημειώσουν νέα αύξηση; Πώς θα εφαρμοστεί αυτή η διαρθρωτική αλλαγή και με ποιο τρόπο θα πρέπει να διαμορφωθεί και να στηριχθεί σε πολιτικό επίπεδο;

— Ποια είναι, επί παραδείγματι, τα αναγκαία πολιτικά μέτρα για την αποσύνδεση της ανάπτυξης των μεταφορών από την οικονομική ανάπτυξη και τι συνεπάγονται για τον καταμερισμό της εργασίας στην οικονομία;

— Ποιες ενέργειες προβλέπονται συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση της κατάργησης των επιδοτήσεων που υποσκάπτουν τη βιώσιμη ανάπτυξη; Ποιες επιδοτήσεις αφορούν τα ανωτέρω;

(1) Βλέπε COM(1999) 543 στις 24.11.1999, σ. 16, σημείο 4.4: Αποδοτική χρήση και διαχείριση των πόρων, καθώς και γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής «Το περιβάλλον της Ευρώπης: ποιες θα είναι οι μελλοντικές κατευθύνσεις»; Γενική αξιολόγηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη «Στόχος η αειφορία».

(2) Για την Ευρώπη, ενδεχομένως να συνεπάγεται ακόμα μεγαλύτερη μείωση, δεδομένων των αυξήσεων που προβλέπονται παγκοσμίως.

— Με ποιο τρόπο θα επιτευχθεί (και έως ποιο χρονικό σημείο) και θα διασφαλιστεί η συνεκτίμηση του εξωτερικού κόστους; Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις των ανωτέρω στον τομέα των μεταφορών, όπου η Επιτροπή διαπιστώνει ότι στις τιμές των αγορών συνεκτιμάται λιγότερο από το ήμισυ του εξωτερικού κόστους, το οποίο ενδεχομένως να σημαίνει ότι ενισχύεται η μη βιώσιμη ζήτηση;⁽³⁾ Ποια η σημασία για τον ιδιωτικό τομέα εάν το εξωτερικό κόστος της ηλεκτροπαραγωγής αποτιμούνταν στους εκκαθαριστικούς λογαριασμούς πληρωμής των καταναλωτών με περίπου 4-5 λεπτά ανά κιλοβατώρα για την παραγωγή από άνθρακα και με 3-6 λεπτά ανά κιλοβατώρα για την παραγωγή από πετρέλαιο⁽⁴⁾;

2.2.14. Εάν στο πλαίσιο της στρατηγικής δεν δοθούν πειστικές απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά, ενδεχομένως να δημιουργηθούν σε ορισμένους κύκλους φόβοι και ανησυχίες που θα μπορούσαν να καταλήξουν σε αντιστάσεις κατά της σχετικής πολιτικής. Ο κίνδυνος αυτός είναι ακόμη μεγαλύτερος, στο μέτρο που δημιουργείται η εντύπωση ότι η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά περισσότερο επιπλοκή ή απειλή για την οικονομία παρά ευκαιρία που ανοίγει προοπτικές στο μέλλον. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Ευρώπη βρίσκεται ακριβώς σε αυτό το στάδιο. Αυτό εξηγεί τους λόγους για τους οποίους η βιώσιμη ανάπτυξη συναντά δυσκολίες στην εφαρμογή της και δεν διατυπώνονται πλέον θετικά πορίσματα στο ζήτημα αυτό.

2.2.15. Ακόμη και η ακόλουθη σημαντική διατύπωση που εκφράστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, η οποία αξίζει να υποστηριχθεί, δεν επέφερε καμία μεταβολή. Το Συμβούλιο δηλώνει ότι «οι σαφείς και σταθεροί στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα δώσουν σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες, οι οποίες θα φέρουν νέο κύμα τεχνολογικής καινοτομίας και επενδύσεων που θα δημιουργήσει οικονομική μεγέθυνση και θέσεις απασχόλησης»⁽⁵⁾. Το σημαντικό αυτό μήνυμα, το οποίο η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, δεν έχει ενστερνιστεί ούτε συνειδητοποιήσει η πλειοψηφία της κοινωνίας και της οικονομίας. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν έχει έως σήμερα αναγνωριστεί ως ο κινητήριος μοχλός της οικονομίας και της μεγέθυνσης.

2.2.16. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι σαφές ότι η εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης θα απαιτήσει τεράστιες επενδύσεις, όπως επενδύσεις στην εξυγίανση κτιρίων, σε ζημιογόνα για το περιβάλλον συστήματα μεταφορών, στην αειφόρο παραγωγή ενέργειας και στην προώθηση περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Οι επενδύσεις αυτές, οι οποίες δημιουργούν πολλές νέες θέσεις εργασίας και δίνουν νέα ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη, αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.2.17. Θα πρέπει να εξεταστεί με ιδιαίτερη προσοχή και το ζήτημα της κατανομής των οικονομικών πόρων, εφόσον αποτελεί στόχο η εφικτή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η πολιτική οφείλει, στηριζόμενη στη διαβούλευση με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τη συμμετοχή των σχετικών οργανώσεων, να δημιουργεί κατάλληλο κλίμα για την πραγματοποίηση σχετικών επενδύσεων. Υπό αυτό το πρίσμα, θα πρέπει οι δημόσιοι προϋπολογισμοί να περιέχουν ανάλογες επενδυτικές προτεραιότητες. Μεγάλες επενδύσεις χρειάζονται, ωστόσο, και στον ιδιωτικό τομέα, ώστε να επιτευχθούν κατάλληλες προϋποθέσεις στην οικονομία αλλά και στην αγορά εργασίας.

(3) SEC(1999) 1942 της 24.11.1999, σ. 14.

(4) Αριθμητικά μεγέθη: «Εξωτερικό κόστος — Ερευνητικά πορίσματα για τις κοινωνιοπεριβαλλοντικές φθορές που οφείλονται στην ηλεκτρική ενέργεια και τις μεταφορές» Ευρωπαϊκή Επιτροπή — Κοινωνική Έρευνα, 2003.

(5) Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Γκέτεμποργκ), 15 και 16 Ιουνίου 2001, σημείο 21.

2.2.18. Εάν δεν στεφθεί με επιτυχία η προσπάθεια να πεισθεί η κοινή γνώμη ότι η βιώσιμη ανάπτυξη περιέχει για την οικονομία σημαντικές νέες ευκαιρίες, δεν θα υπάρξει εποικοδομητική πολιτική συζήτηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τα μέσα για την επίτευξή της.

2.2.19. Εκτός από το γεγονός ότι οι στόχοι και τα πολιτικά μέσα είναι υπερβολικά ασαφή και αόριστα, η στρατηγική για τη βιωσιμότητα παρουσιάζει και μια πρόσθετη έλλειψη, στο βαθμό που ακόμη και οι ενδιαφερόμενοι παρατηρητές αδυνατούν να σχηματίζουν πλήρη εικόνα και δυσκολεύονται να συγκεντρώσουν όλα τα διευκρινιστικά στοιχεία. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι εν τω μεταξύ έχει εκδοθεί ένας μεγάλος αριθμός εγγράφων τα οποία πραγματεύονται το θέμα αυτό, με διαφορετική ένταση και βάθος⁽¹⁾. Για τον ενδιαφερόμενο αναγνώστη, δεν είναι σαφές ποιες διατυπώσεις και διατάξεις έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα· ακόμη και οι ιστοσελίδες της ΕΕ δεν προσφέρουν καμία απάντηση σχετικά.

2.2.20. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο για την Επιτροπή να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες να συμμετέχουν στις συζητήσεις για τη βιωσιμότητα, σε τομείς όπου δεν είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι. Αυτό είναι αληθές ακόμα και αν πρόκειται για τομείς που αφορούν το άμεσο περιβάλλον τους (όπως είναι η προστασία της φύσης, όπου ορισμένοι διερωτώνται για ποιο λόγο η χαμηλότερη βιοποικιλότητα συνιστά πρόβλημα η γιατί η μείωση του ζωικού είδους των πελαργών αποτελεί πρόβλημα, ενώ είναι εξαιρετικά δύσκολο να επεξηγηθεί το γεγονός ότι τα μεγάλα σαρκοφάγα ζωικά είδη, όπως η αλεπού και ο λύκος, αποτελούν τμήμα της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης και πρέπει να προστατευτούν). Ακόμα δυσχερέστερη είναι η αντιμετώπιση των δύο ήδη αναφερθέντων θεμάτων της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των γενεών και της δίκαιης κατανομής των πόρων. Αν και γενικά αναγνωρίζεται ότι και οι μελλοντικές γενεές έχουν δικαίωμα στην ευμάρεια, παρατηρείται ότι η κοινωνία τείνει να αποδίδει ολοένα μικρότερη σημασία σε πτυχές της ζωής η αξία των οποίων δεν μπορεί να μετρηθεί με οικονομικά κριτήρια, κάτι που δεν διευκολύνει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2.3. Αναγκαία διευκρίνιση βασικών θεμάτων κατανόησης

2.3.1. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η βιώσιμη ανάπτυξη ισούται με την ενεργό ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς, η οποία συμπληρώνεται με οικολογικά θέματα και πτυχές όπως η ισότητα μεταξύ των γενεών και η δίκαιη κατανομή του πλούτου.

2.3.2. Στο πλαίσιο αυτής της αναμφίβολα όχι εύκολης εξέλιξης, η ΕΟΚΕ διακρίνει μια αναγκαία προϋπόθεση: η νέα στρατηγική για τη βιωσιμότητα θα πρέπει να καθιστά σαφές ότι οι οικονομικές κοινωνικές και οικολογικές συνθήκες που θα δημιουργηθούν κατά την υλοποίησή της όχι μόνο θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιοριστεί όσο το δυνατό περισσότερο η απειλή για την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου αλλά, αντίθετα, να προσδίδουν μια νέα αναπτυξιακή ώθηση.

(1) Μόνο το ενημερωτικό δελτίο «η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη» περιέχει αποσπάσματα των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ, την Ανακοίνωση της Επιτροπής «η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη», το συμβουλευτικό έγγραφο για την επεξεργασία στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και ένα πρωτόκολλο σχετικά με την ακρόαση που διοργανώσαν από κοινού η Επιτροπή και η ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό. Παράλληλα υπάρχει και το 6ο πρόγραμμα για το περιβάλλον, η στρατηγική της Λισαβόνας, και προσεχώς και άλλες στρατηγικές όπως η στρατηγική για τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων (σημ.: αναφορά στις λοιπές στρατηγικές).

2.3.3. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι η βιομηχανία επιδρά καθοριστικά στην ανάπτυξη και την εφαρμογή καλύτερων τεχνολογιών που οδηγούν στον περιορισμό των τάσεων που εμποδίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη μείωση της χρήσης φυσικών πόρων. Προκειμένου να διαδραματίσει το ρόλο που της αναλογεί, η βιομηχανία πρέπει να είναι ανταγωνιστική και μόνο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της απασχόλησης και στην υλοποίηση κοινωνικών στόχων.

2.3.4. Κατά τη συζήτηση για τη βιωσιμότητα συχνά χρησιμοποιούνται παραστάσεις. Μια τέτοια παράσταση είναι οι τρεις ισότιμοι πυλώνες της βιωσιμότητας: ο οικονομικός, ο κοινωνικός και ο οικολογικός πυλώνας.

2.3.5. Οι τρεις αυτοί πυλώνες συνδέονται στενά μεταξύ τους και η διαμόρφωση της πολιτικής θα πρέπει να γίνεται προσεκτικά ώστε να μη διακυβευτεί η σχέση σταθερότητας μεταξύ των πυλώνων. Ιδιαίτερα σε οικονομικά δύσκολες εποχές (όπως είναι η τρέχουσα εποχή για την Ευρώπη) δεν θα πρέπει να διαταράσσεται η οικονομία, ενώ η διαρκής ανάπτυξη καθίσταται απολύτως αναγκαία και συνεπώς, αν κριθεί αναγκαίο, θα πρέπει να μπορούν να γίνονται, τουλάχιστον προσωρινά, ορισμένες υποχωρήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος και στον κοινωνικό τομέα.

2.3.6. Σε αυτήν την παράσταση πυλώνων συχνά αντιπαρά τίθεται ένα άλλο σχήμα που είναι η μεταφορική εικόνα «του διαύλου σε πλωτή οδό που οριοθετείται με σημαντήρες». Οι σημαντήρες χαρακτηρίζουν τα οικολογικά και κοινωνικά όρια μέσα στα οποία το πλοίο (δηλαδή η οικονομία) κινείται ελεύθερα, χωρίς εντούτοις να μπορεί να εγκαταλείψει το δίαυλο.

2.3.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά επειγόντως στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της συζήτησης για την βιωσιμότητα, να αντιπαραθέσει τις δύο αυτές παραστάσεις και τη σημειολογία τους μέσα από διάλογο. Η ΕΟΚΕ δεν αμφισβητεί την αναγκαιότητα της ισόρροπης σχέσης ανάμεσα στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Οι τρεις διαστάσεις, πυλώνες η δομικά συστατικά συνδέονται εγγενώς. Το φυσικό περιβάλλον προσφέρει τις βασικές προϋποθέσεις αλλά και τα μέσα της οικονομικής δραστηριότητας, χάρη στην οποία διασφαλίζεται ο κοινωνικός πλούτος και ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και επομένως η ύπαρξη σταθερού και υγιούς περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εξίσου σαφές είναι, επίσης, ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι κάτι περισσότερο από «απλή» προστασία του περιβάλλοντος με άλλη μορφή και νέες μεθόδους.

2.3.8. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συναντήθηκαν στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 και στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, διότι η οικονομική δραστηριότητα, όπως έχει διαμορφωθεί, προσκρούει προφανώς σε πολύμορφα όρια. Έγινε σαφές, ότι από ορισμένες μορφές οικονομίας απορρέουν κοινωνικά και οικολογικά προβλήματα⁽²⁾, κατά την επίλυση των οποίων αποδεικνύονται τα όρια της τεχνικής περιβαλλοντικής προστασίας.

(2) Στην πραγματικότητα πρόκειται για δαπάνες υγειονομικής περιθαλψης.

2.3.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί, ωστόσο, ότι στο πλαίσιο της βιωσιμότητας θα πρέπει να συζητηθούν και τα ζητήματα, που μέχρι σήμερα αντιμετωπίζονταν με προκατάληψη. Ένα από τα ζητήματα αυτά είναι και η αδιάλειπτη οικονομική μεγέθυνση ως πρωταρχικός στόχος και βάση όλων των πολιτικών. Βεβαίως, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε και στο παρελθόν επανειλημμένα τη σπουδαιότητα της μεγέθυνσης για την οικονομική ανάπτυξη και στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας τάχθηκε υπέρ της ανάληψης αναπτυξιακής πρωτοβουλίας.

2.3.9.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι στο θέμα της οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να προβάλλεται μια μεγαλύτερη η διαφοροποίηση. Ιδιαίτερα θα πρέπει να προδιορίζονται σαφέστερα οι τομείς, στους οποίους η μεγέθυνση θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή από άποψη βιωσιμότητας. Ένας τέτοιος τομέας είναι κατά την άποψη ΕΟΚΕ, και ως προς αυτό συμφωνεί με την Επιτροπή, ο τομέας της ανανεώσιμης ενέργειας, ο οποίος λόγω των δεδομένων βασικών προϋποθέσεων συχνά αποδεικνύεται οικονομικά ασύμφορος και ζημιογόνος, συγκρινόμενος με τους λιγότερο βιώσιμους ενεργειακούς πόρους, και αποτελεί τροχοπέδη για την οικονομία. Οι απαραίτητες προϋποθέσεις χρήζουν τροποποιήσεων μέσω σαφών πολιτικών μέτρων και, αποτελεί καθήκον της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη να περιγράψει και να ορίσει με λεπτομέρεια τα αναγκαία βήματα.

2.3.9.2. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να επισημανθούν σαφώς οι τομείς στους οποίους η περαιτέρω μεγέθυνση κρίνεται ανεπιθύμητη και αντιπαραγωγική. Στη Γερμανία δαπανώνται ετησίως 40 δισ. ευρώ για την υγεία⁽¹⁾ διότι δεν υπάρχει σωστή διατροφή και σωματική άσκηση. Με απλά λόγια κάθε Γερμανός «συνεισφέρει», λόγω της «ανθυγιεινής» του συμπεριφοράς, κατά μέσο όρο πολύ περισσότερο στο ΑΕγχΠ απ' ό,τι κάθε κάτοικος της Ινδίας με τη συνολική οικονομική του δραστηριότητα. (περίπου 470 ευρώ ετησίως). Η μεγέθυνση στον τομέα αυτό, παρά το γεγονός ότι δημιουργεί θέσεις εργασίας, είναι ανεπιθύμητη από τη σκοπιά της βιωσιμότητας. Υπό το πρίσμα αυτό, η βιωσιμότητα μπορεί να αποτελέσει αναγκαστικό στοιχείο για την οικονομική ανάπτυξη. Το ανωτέρω παράδειγμα δείχνει ότι το ΑεγχΠ αποκλειστικά δεν αποτελεί κανό δείκτη για την ευημερία της κοινωνίας ή όργανο μέτρησης για την υγεία του πληθυσμού ή την καλή κατάσταση του περιβάλλοντος (άλλωστε δεν επιδιώκεται παρόμοια λειτουργία για το ΑεγχΠ).

2.3.9.3. Το θέμα της οικονομικής μεγέθυνσης δεν αποτελεί μόνο ποιοτικό ζήτημα που απασχολεί την Ευρώπη. Υπάρχουν επίσης παγκόσμιες ποσοτικοί παράμετροι. Η Επιτροπή αναφέρει στην ανακοίνωσή της με θέμα «Το περιβάλλον της Ευρώπης»⁽²⁾, ότι με την πρόοδο της παγκοσμιοποίησης, την αύξηση των εμπορικών ρευμάτων και την υιοθέτηση δυτικών προτύπων συμπεριφοράς θα αυξηθεί το κατά κεφαλήν ΑεγχΠ κατά 40 % μεταξύ των ετών 1990 και 2010 και 140 % μέχρι το 2050. Παρά την αναμενόμενη μεταφορά της τεχνολογίας και των τεχνολογιών προστασίας του περιβάλλοντος τα φαινόμενα αυτά ενδέχεται επίσης να έχουν επίδραση στις παγκόσμιες εκπομπές CO₂, που προβλέπεται ότι θα τριπλασιαστούν μέχρι το 2050. Η κλιματική καταστροφή που θα επέλθει θα είναι ολοκληρωτική.

⁽¹⁾ COM(1999) 543 τελικό, της 24.11.1999, σ. 23.

⁽²⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Γκετεμποργκ) στις 15 και 16 Ιουνίου 2001, απόσπασμα των σημείων 20 και 21. «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφωνεί στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία συμπληρώνει την πολιτική δέσμευση της Ένωσης για την οικονομική και κοινωνική ανανέωση, προσθέτει μία τρίτη, περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισαβόνας και καθορίζει νέα προσέγγιση στη χάραξη πολιτικής». (...) «Οι σαφείς και σταθεροί στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα δώσουν σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες, οι οποίες θα φέρουν νέο κύμα τεχνολογικής καινοτομίας και επενδύσεων που θα δημιουργήσει οικονομική μεγέθυνση και θέσεις απασχόλησης».

2.3.10. Ένα ακόμα μέγεθος που η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει εντατικότερα στο πλαίσιο των συζητήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η μορφή και ο προσανατολισμός της εξέλιξης της παραγωγικότητας. Η ΕΟΚΕ ευχαρίστως δέχεται να συνεισφέρει σε αυτό. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βελτιωμένη παραγωγικότητα είναι αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Η παραγωγικότητα ανέκαθεν θεωρούνταν κινητήριος δύναμη για την απασχόληση και την ευημερία, καθώς σε αυτήν αποδίδεται έως τώρα η προσφορά περισσότερων αγαθών και υπηρεσιών με χαμηλότερο κόστος, γεγονός το οποίο προκαλεί αναζωογόνηση της ζήτησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

2.3.10.1. Η υψηλή παραγωγικότητα, από καθαρά οικονομική άποψη δεν αποτελεί δείκτη για τη βιωσιμότητα. Παράδειγμα προς τούτο είναι το εξής: Η Βραζιλία, από οικονομικής άποψης, διαθέτει αναμφισβήτητα τη παραγωγικότερη βιομηχανία επεξεργασίας ζάχαρης παγκοσμίως. Αυτό όμως ωφελεί μόνο ελάχιστες πολυεθνικές εταιρίες, οι οποίες εκμεταλλεύονται ανεπίτρεπτα το γηγενή πληθυσμό και το περιβάλλον.

2.3.10.2. Ωστόσο, η παραγωγικότητα πρέπει να έχει επίκεντρο τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η παραγωγικότητα δεν πρέπει να υπολογίζεται με τη σχέση της αξίας ενός προϊόντος προς το κόστος παραγωγής του, αλλά να αξιολογείται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει και στοιχεία που έχουν σχέση με την ποιότητα ζωής και τον περιορισμό της χρήσης μη ανανεώσιμων πόρων σε παγκόσμια κλίμακα.

2.3.10.3. Η μελλοντική εξέλιξη της παραγωγικότητας θα πρέπει να αξιοποιηθεί ως κινητήρια δύναμη για την βιώσιμη ανάπτυξη: Η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του περιβάλλοντος των πρώτων υλών ή της ενέργειας αποτελούν παραδείγματα για την πρόοδο της παραγωγικότητας χάρη στην οποία προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη. Τα κράτη μέλη και η ΕΕ οφείλουν να δημιουργήσουν, μέσω κατάλληλων πολιτικών επιλογών, κίνητρα που να συνάδουν με αυτόν τον νέο προσανατολισμό.

2.3.11. Συνεπώς, η συζήτηση για τη βιωσιμότητα θα πρέπει να αντιπαραθέτει εκουσίως περισσότερο απ' ό,τι κατά το παρελθόν αντικρουόμενες θέσεις όπως «η μεγέθυνση είναι επιτακτική με οποιοδήποτε τίμημα» έναντι της θέσης «η μεγέθυνση δε συνάδει με τη βιωσιμότητα» ή «η ανάπτυξη της παραγωγικότητας αποτελεί το ελατήριο της οικονομίας» έναντι της θέσης «η παραγωγικότητα οδηγεί βαθμιαία σε οικολογικά και κοινωνικά προβλήματα». Αυτό συμβαίνει διότι, σε μεγαλύτερο βαθμό από άλλες πολιτικές, η βιώσιμη ανάπτυξη είναι εξαρτώμενη της κοινωνικής συναίνεσης.

2.4. Η σχέση ανάμεσα στη στρατηγική της Λισαβόνας και τη στρατηγική για τη βιωσιμότητα

2.4.1. Η στρατηγική της Λισαβόνας διαφοροποιείται ως προς τη στρατηγική για τη βιωσιμότητα σε τρία βασικά σημεία. Διαθέτει:

— σαφή στοχοθέτηση, όσον αφορά την οικονομική μεγέθυνση και τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις για τη δημιουργία περισσότερων και βελτιωμένων θέσεων απασχόλησης και την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής,

- σαφές χρονικό όριο (χρονικός ορίζοντας το 2010),
- και μία σχεδόν καθαρά ευρωπαϊκή εστίαση (σκοπός της οποίας είναι να μετατραπεί η Ευρώπη στον πλέον ανταγωνιστικό οικονομικό χώρο βασιζόμενο στη γνώση).

2.4.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι κατά τη σύνοδο του Γκέτεμποργκ προστέθηκε στη στρατηγική της Λισαβόνας ένα κεφάλαιο σχετικά με το περιβάλλον και ότι θεοπίσθησε η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, αν και με περιορισμένο περιεχόμενο. Το γεγονός ότι και το Συμβούλιο ζήτησε πρόσφατα την εντονότερη συμπεριληψη περιβαλλοντικών πτυχών στη στρατηγική της Λισαβόνας αποτελεί ένδειξη ότι υπάρχει έλλειμμα στον τομέα αυτό. Η εντονότερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πτυχής ενδεχομένως να συμβάλλει στη συνοχή της στρατηγικής της Λισαβόνας, όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη, χωρίς αυτό να είναι αυτομάτως δεδομένο όπως φαίνεται σαφώς.

2.4.3. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικά ζητήματα, (π.χ. δίκαιη κατανομή του πλούτου και η ισότητα μεταξύ των γενεών), που εξετάστηκαν στο Ρίο και το Γιοχάνεσμπουργκ ως σημαντικά για τη βιώσιμη ανάπτυξη, δεν καλύπτονται από τη στρατηγική της Λισαβόνας και δεν εξαρτώνται άμεσα από την εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής.

2.4.4. Οι δύο στρατηγικές θα πρέπει να είναι συνεκτικές σύμφωνα με τον πρωτεύοντα στόχο για την μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται ότι οι στόχοι για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να διηθούνται σε όλους τους τομείς πολιτικής της στρατηγικής της Λισαβόνας. Με τον τρόπο αυτό, η στρατηγική της Λισαβόνας μπορεί και θα πρέπει να αποτελεί ενδιάμεσο βήμα προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, χωρίς ωστόσο να αποτελεί υποκατάστατο για τη μακροπρόθεσμη στρατηγική περί βιωσιμότητας.

2.4.5. Η οικονομική μεγέθυνση που απορρέει της στρατηγικής της Λισαβόνας θα πρέπει να είναι ποσοτική και να αποσυνδεθεί περισσότερο από τη χρήση των πόρων, ώστε να είναι συμβατή προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εντούτοις, κάτι τέτοιο σημαίνει επίσης ότι η στρατηγική της Λισαβόνας μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη στρατηγική περί βιωσιμότητας εφόσον επικουρεί την οικονομία στον επαναπροσδιορισμό ενός βιωσιμότερου οικονομικού προτύπου.

2.4.6. Είναι συνεπώς απαραίτητο, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της ΕΕ για τη μεγέθυνση, αλλά και άλλες δαπάνες της ΕΕ, να ανταποκρίνονται στα κριτήρια για τη βιωσιμότητα. Βάσει των ανωτέρω, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στους κόλπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών έχουν διατυπωθεί πολλές σκέψεις σχετικά με το θέμα αυτό⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει, στο πλαίσιο ειδικής ανακοίνωσης προς το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο, την ΕΤΠ και την ΕΟΚΕ,

(1) Βλέπε μεταξύ άλλων το έγγραφο συζήτησης «Επενδύοντας προς ένα βιώσιμο μέλλον», όπου το Ευρωπαϊκό Γραφείο για το Περιβάλλον, η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ΕΣΣ) και η ομάδα των ευρωπαϊκών κοινωνικών μη κυβερνητικών οργανώσεων προωθούν προτάσεις για το θέμα αυτό.

τη συνοχή μεταξύ αφενός των ευρωπαϊκών επενδύσεων (περιλαμβανομένων όσων χρηματοδοτούνται από την ΕΤΕ) στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και άλλων έργων υποδομής και αφετέρου της πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

3. Η ανάγκη επέκτασης της στρατηγικής

3.1. Παρά το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ θεωρεί πως η εστίαση επί συγκεκριμένων θεμάτων κρίνεται αναγκαία, υποδεικνύει το κίνδυνο που ενέχεται να περιθωριοποιηθούν σημαντικοί τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης. Καθ' ουσίαν είναι απαραίτητο να εξεταστούν εμπεριστωμένα τα παγκόσμια θέματα που συζητήθηκαν εκτενώς στο Ρίο και το Γιοχάνεσμπουργκ και τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται στην σημερινή ευρωπαϊκή στρατηγική περί βιωσιμότητας, (θέματα όπως η επίδραση της παγκόσμιας ένδειας, η δίκαιη κατανομή του πλούτου και ισότητας μεταξύ των γενεών).

Εντατικότερη συζήτηση επί της κοινωνικής διάστασης

3.2. Στην παγκόσμια συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο το 1992 συμπεριλήφθηκαν στο σχέδιο εφαρμογής, πέραν των τεσσάρων τομέων πολιτικής που εξετάστηκαν στην σύνοδο του Γκέτεμποργκ, και θέματα όπως η καταπολέμηση της ένδειας. Επίσης στο σχέδιο που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη⁽²⁾ αναφέρεται ότι ένας στους έξι Ευρωπαίους πολίτες ζει σε συνθήκες φτώχειας. Παρά τη διαπίστωση αυτή, το Συμβούλιο δεν εξέτασε τα δύο βασικά κοινωνικά ζητήματα⁽³⁾. Η βιώσιμη ανάπτυξη στην ΕΕ δε θα πρέπει εντούτοις να επικεντρώνεται μόνο στην ένδεια εντός της Ένωσης, αλλά θα πρέπει να εξετάζει επίσης την επίδραση της οικονομικής μας δραστηριότητας στην παγκόσμια ένδεια και στις δυνατότητες που παρέχονται στις μελλοντικές γενιές. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι έως τώρα δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς ζητήματα όπως η δίκαιη κατανομή εισοδημάτων και η ισότητα ευκαιριών μεταξύ των γενεών. Το γεγονός ότι οι πόροι που διατίθενται για την αναπτυξιακή βοήθεια δεν συνιστούν ούτε το ήμισυ των πόρων που είχαν προταθεί αρχικά, αποτελεί ένδειξη ότι χρειάζονται ακόμη μεγάλες προσπάθειες για να μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνεκτική η εν λόγω πολιτική. Η παράληψη αυτή δεν είναι δυνατό να καλυφθεί με πρωτοβουλίες όπως «οτιδήποτε εκτός από όπλα».

3.3. Παράλληλα με την καταπολέμηση της ένδειας, ένα άλλο σημαντικό θέμα που έδιξε η Επιτροπή στο πρώτο σχέδιο στρατηγικής για τη βιωσιμότητα αποτελεί η πληθυσμιακή γήρανση. Ενώ περιλήφθηκαν και τα δύο αυτά ζητήματα (τουλάχιστον ρητώς) στη στρατηγική της Λισαβόνας, απουσιάζουν από την πιο μακροπρόθεσμη στρατηγική για την βιωσιμότητα η οποία εστιάζει περισσότερο σε περιβαλλοντικά θέματα. Αυτό πρέπει οπωσδήποτε να διορθωθεί με τη εντατικότερη εξέταση της κοινωνικής πτυχής.

(2) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη», COM(2001) 264 τελικό της 15.5.2001. Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Γκέτεμποργκ), 15 και 16 Ιουνίου 2001, σημείο 21.

(3) Καταπολέμηση της φτώχειας και της γήρανσης του πληθυσμού.

3.4. Εκτός από τα ανωτέρω παγκόσμια θέματα, η επικείμενη στρατηγική θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και το θέμα «απασχόληση και περιβάλλον»: πώς μπορεί να επιτευχθεί η δημιουργία νέων, ειδικευμένων θέσεων εργασίας μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος και της αιφόρου ανάπτυξης;

3.5. Λόγω της υψηλής σπουδαιότητας της κοινωνικής διάστασης της βιώσιμης ανάπτυξης, οι σχέσεις μεταξύ κοινωνικών και οικονομικών ή οικολογικών θεμάτων θα πρέπει να συζητηθούν και να διατυπωθούν επακριβώς.

3.6. Η ΕΟΚΕ συνεπώς υπογραμμίζει ότι κατά την αναθεώρηση της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στην κοινωνική διάσταση, ώστε να μην υπάρξουν τελικώς αρνητικές επιπτώσεις τόσο για τη στρατηγική στο σύνολό της όσο και για τα μέσα στήριξης αυτής.

3.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ιδιαίτερο βάρος σε τέσσερις τομείς που αφορούν την κοινωνική διάσταση στο πλαίσιο της επικείμενης αναθεώρησης της κοινοτικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη ακόμη και μετά το 2010:

3.7.1. Ο βιώσιμος επαγγελματικός βίος έχει επίκεντρο την ποιότητα της εργασίας στα πλαίσια μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από πλήρη απασχόλησης. Η ποιότητα της εργασίας συνετάγεται καλές συνθήκες εργασίας καθ' όλη την επαγγελματική σταδιοδρομία. Οι αυξανόμενες απαιτήσεις σχετικά με την κινητικότητα και την ευελιξία πρέπει να συνοδεύονται από τη διάθεση σημαντικών πόρων για την προαγωγή της δια βίου μάθησης, αλλά και από νέες, προσαρμοσμένες μορφές κοινωνικής προστασίας. Ο εργασιακός και ο οικογενειακός βίος πρέπει να μπορούν να συνδυάζονται καλύτερα. Στο χώρο εργασίας, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην υγεία και την ασφάλεια, την οργάνωση και το ωράριο εργασίας, προκειμένου να αυξηθεί η ικανοποίηση και η αυτοπεποίθηση των εργαζομένων. Η εφαρμογή μέτρων για την ισότητα των δύο φύλων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας.

3.7.2 Πρέπει να γίνει μια σε βάθος ανάλυση των κοινωνικών και των οικονομικών επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού, προκειμένου να προληφθούν οι κοινωνικές αλλαγές που θα επέλθουν και να γίνει η απαραίτητη προσαρμογή των απαιτούμενων πολιτικών. Σε όλα τα κράτη μέλη έχουν ήδη γίνει ή γίνονται μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στη μακροπρόθεσμη διασφάλιση των συντάξεων. Ιδιαίτερα η τάση της αποχώρησης από το ενεργό βίο πριν την ηλικία των 60 ετών ασκεί πιέσεις τα συνταξιοδοτικά συστήματα σε πολλές χώρες. Πρέπει να προαχθεί η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Οι πολιτικές πρέπει να έχουν επίκεντρο την ευημερία των παιδιών και των οικογενειών τους για να θεθούν τα θεμέλια για την ευημερία των επόμενων γενεών. Υπάρχουν πάρα πολλά παιδιά που ζουν στη φτώχεια, εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και δεν έχουν θετικές μελλοντικές προοπτικές. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να εκπονήσει γνωμοδότηση για τις σχέσεις μεταξύ των γενεών, η οποία θα αναφέρεται και στο ρόλο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε σχέση με τη γεφύρωση του χάσματος που υπάρχει στο χώρο αυτό.

3.7.3. Η κοινωνία πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλους τους πολίτες και να τους προσφέρει τα δικαιώματα και τις δυνατότητες που χρειάζονται για να ασκήσουν τα δικαιώματα αυτά. Ένας βασικός στόχος είναι η εξάλειψη της φτώχειας. Οι άστεγοι, οι ναρκομανείς, οι εγκληματίες και άλλες αποκλεισμένες ομάδες πρέπει να επανενταχθούν στην κοινωνία. Οι εθνικές μειονότητες, οι μετανάστες και άλλες ομάδες που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό είναι ομάδες στις οποίες πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα πλαίσια των

πολιτικών για την κοινωνική ενσωμάτωση. Στα σημαντικότερα εργαλεία για την υλοποίηση των στόχων αυτών συμπεριλαμβάνεται η συνεπής και ευρεία υποστήριξη στο χώρο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Η χάραξη πολιτικών για την προαγωγή της κοινωνικής ενσωμάτωσης όλων των πολιτών είναι ένα από τα αποφασιστικής σημασίας μέτρα που θα οδηγήσουν στην αύξηση των πιθανοτήτων για μια καλή ποιότητα ζωής.

3.7.4. Η προστασία της δημόσιας υγείας και η αντιμετώπιση νέων κινδύνων που απειλούν την υγεία γίνονται ολοένα και πιο επείγοντα θέματα τα τελευταία χρόνια και τα κράτη μέλη θέσπισαν σειρά πρωτοβουλιών προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανησυχητικές αποκαλύψεις σχετικά με τα τρόφιμα, το πόσιμο νερό, τις χημικές ουσίες, τον καπνό κ.λπ.. Η ΕΕ, από την πλευρά της, ανταποκρίθηκε και ενέκρινε πρόγραμμα πλαίσιο για τον τομέα της δημόσιας υγείας και επιμέρους προγράμματα για την καταπολέμηση των ασθενειών που οφείλονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες και ανθυγιεινούς τρόπους ζωής. Παρατηρείται, ωστόσο, έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων για την ενίσχυση του τομέα της υγείας και την καταπολέμηση των κινδύνων που ενέχονται για την ανθρώπινη υγεία. Η ΕΟΚΕ το έχει τονίσει αυτό σε ορισμένες από τις γνωμοδοτήσεις της. Σύμφωνα με τις απόψεις της, η υγεία και η ασφάλεια αποτελούν συλλογική υποχρέωση και θεμελιώδες δικαίωμα των πολιτών. Η ΕΟΚΕ σκοπεύει να εκπονήσει γνωμοδότηση για το θέμα αυτό, προκειμένου να καταλήξει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα με βάση τα επείγοντα περιστατικά και να επινοήσει μια καινοτόμο προσέγγιση για την διενέργεια προορατικής ανάλυσης, η οποία θα χρησιμοποιήσει ως βάση για τη μελλοντική συζήτηση. Στο πλαίσιο αυτό, θα τονίσει τον αντίκτυπο από πλευράς κόστους-οφέλους των πόρων που δαπανώνται για την προστασία της υγείας.

3.7.5. Η κατάρτιση χάρτη για τη βιώσιμη κοινωνική ανάπτυξη, ο οποίος να καλύπτει τους τομείς που προαναφέρθηκαν, και να περιλαμβάνει τα αντίστοιχα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, θα μπορούσε να είναι ένα μέσο που θα προσφέρει μια ιδιαίτερα έντονη ώθηση. Ο χάρτης θα πρέπει να συνοδεύεται από πρόγραμμα δράσης της ΕΕ, το οποίο να έχει ως στόχο το συντονισμό των διαφόρων δράσεων και την υποστήριξη των κρατών μελών για την επένδυση του ενδιαφέροντός τους στους τομείς προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να προσφέρει μια ιδιαίτερη πρόσθετη αξία, ενόψει της επικείμενης και της μελλοντικής διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η συνοχή της κοινοτικής πολιτικής

3.8. Η νέα στρατηγική υποδεικνύει επίσης, με ποιόν τρόπο η χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία μπορεί να συνάδει με τη συζήτηση περί βιωσιμότητας κατά τη νέα χρηματοδοτική περίοδο για την ΕΕ (2007 και εφεξής). Η «καθιέρωση της αιφόρου ανάπτυξης ως γενικού στόχου της συνοχής»⁽¹⁾ αποτελεί σκέψη της Επιτροπής, η οποία θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω. Η Επιτροπή θα πρέπει να επιβάλει στους επιδοτούμενους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, σαφή ποιοτικά κριτήρια προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή. Η ΕΟΚΕ περιμένει με ενδιαφέρον τη συζήτηση σχετικά με τις νέες οικονομικές προοπτικές και τη χρήση των μέσων και των ελεγκτικών μηχανισμών για την ενίσχυση της βιωσιμότητας. Δεν είναι πλέον αποδεκτό, η Επιτροπή να ασκεί κριτική, παραδείγματος χάρι για τον προσανατολισμό της πολιτικής μεταφορών, εφόσον η ίδια συγχρηματοδοτεί ενίοτε την πολιτική αυτή μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων (βλέπε επίσης σημείο 2.1.4.2). Τέτοιου είδους αντιφάσεις πρέπει να αποφεύγονται. Με τη χορήγηση ενισχύσεων, η ΕΕ πρέπει να θέτει όρους βιωσιμότητας και να επιβλέπει την τήρησή τους.

⁽¹⁾ COM(2003) 745 τελικό, σ. 34.

3.9. Η γενική περιφερειακή ανάπτυξη στα κράτη μέλη, που συγχρηματοδοτείται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία χρήζει επίσης αναγκαίας αναθεώρησης. Το υψηλότερο χρηματοδοτικό μέσο που έχει διαθέσει η ΕΕ τα τελευταία έτη στον αγροτικό τομέα στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων είναι η επένδυση 40 εκατομ. ευρώ για την κατασκευή ενός μεγάλου γαλακτοκομείου στη Σαξονία (Γερμανία). Λόγω της κοινοτικής χρηματοδότησης αλλά και της επεξεργασίας φθηνότερου γάλακτος που προέρχεται από την Τσεχία, η εν λόγω εγκατάσταση είναι μια από τις πλέον αποδοτικές και παραγωγικές στην Ευρώπη. Εντούτοις, κατά πόσον η πρόσθετη χρηματοδότηση της συγκέντρωσης στον τομέα της μεταποίησης συνάδει με τους στόχους περί βιωσιμότητας, αποτελεί ζήτημα το οποίο η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει στο πλαίσιο της στρατηγικής περί βιωσιμότητας. Οι ευρωπαίοι φορολογούμενοι έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν κατά πόσον τα σχέδια επενδύσεων που συγχρηματοδοτεί η ΕΕ συνάδουν με τη βιωσιμότητα. Πρέπει δηλαδή να υπάρχει μια μορφή «ελέγχου της συμβατότητας» με τη βιωσιμότητα.

3.10. Μια περαιτέρω πτυχή της πολιτικής συνοχής είναι να εξεταστεί κατά πόσον η πολιτική για την έρευνα και την ανάπτυξη συνάδουν πλήρως με την συζήτηση για τη βιωσιμότητα.

3.11. Το ίδιο ισχύει για την οικονομική και φορολογική πολιτική, παρά το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση ότι το εν λόγω θέμα αφορά περισσότερο τα κράτη μέλη παρά την ΕΕ. Πώς συνδέεται το σύμφωνο σταθερότητας με τη βιωσιμότητα; Μπορούν οι νέες πρωτοβουλίες για τη φορολογική πολιτική να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα; ⁽¹⁾ Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή κάθε μεταρρύθμιση του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης να συνεπάγεται άμεσα περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια, τα οποία και να είναι εξίσου δεσμευτικά με τα οικονομικά και χρηματοδοτικά κριτήρια. Αναφορικά με την εξέλιξη της χρήσης οικονομικών μέσων, τα τελευταία χρόνια επιβάλλονται περισσότεροι φόροι και τέλη και σημειώνεται μία βραδεία αλλά σταθερή τάση προς την περιβαλλοντική φορολογική μεταρρύθμιση καθώς ορισμένα κράτη αλλάζουν το φορολογικό καθεστώς τους, μειώνοντας τους φόρους επί της εργασίας και αυξάνοντας τους φόρους και τα τέλη που επιβάλλονται σχετικά με την περιβαλλοντική ρύπανση, τους πόρους και τις υπηρεσίες ⁽²⁾.

3.11.1. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων δημόσιων προμηθειών σύμφωνα με την αρχή της βιωσιμότητας θα είχε σημαντικό αντίκτυπο, δεδομένου ότι οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν το 16 % του κοινοτικού ΑΕγχΠ και θα αποτελούσε σημαντικό κίνητρο για την οικονομία αλλά και τα ιδιωτικά νοικοκυριά.

3.12. Επιπρόσθετα, η ΕΟΚΕ θεωρεί αδιαμφισβήτητο ότι ο ρόλος που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις είναι εξαιρετικά σημαντικός για την πρόοδο προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εκτιμά ότι η ΕΕ θα πρέπει να καταρτίσει και να αναλάβει τη δέσμευση για μία πολιτική σχετικά με τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση με βάση το διάλογο και

⁽¹⁾ Είναι αξιοσημείωτο, για παράδειγμα, το γεγονός ότι σε ολόκληρη την Ευρώπη η ανθρώπινη εργασία (που βρίσκεται σε περίσσεια) φορολογείται αυστηρά ενώ το περιβάλλον, το οποίο οδηγείται στην καταστροφή, δεν υποβάλλεται κατ' ουσίαν σε φορολογικό καθεστώς.

⁽²⁾ Βλέπε για παράδειγμα την τελευταία έκδοση της Eurostat: Φορολογία Περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση 1980-2001. Πρώτες ενδείξεις «φορολογικού πρασινίσματος» — Eurostat 2003.

τη συνεργασία ανάμεσα στην ευρωπαϊκή επιχειρηματική κοινότητα και τις δημόσιες αρχές, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της συνάντησης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ. Στόχος θα είναι να ενθαρρύνονται τα μέτρα για την προώθηση της αποδοτικότητας, όσον αφορά τα προϊόντα και τις παραγωγικές μεθόδους και η δημιουργία βιώσιμων καταναλωτικών προτύπων, ώστε να βελτιστοποιηθεί η χρήση των πόρων και να ελαχιστοποιηθεί ο όγκος των αποβλήτων. Οι επιχειρηματικές οργανώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο ⁽³⁾, θα πρέπει να παροτρύνονται να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην προώθηση βιώσιμων παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων που να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες, στο πλαίσιο των επιτρεπτών για το περιβάλλον ορίων.

4. Οι συνέπειες της διεύρυνσης

4.1. Υποκείμενο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης δεν υπήρξε η βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά η υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου. Είναι αναμφισβήτητο, το γεγονός ότι τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η βιώσιμη ανάπτυξη δεν είναι αποτέλεσμα της παράβασης της ισχύουσας νομοθεσίας αλλά της ίδιας της νομοθεσίας.

4.2. Ως μέλη των Ηνωμένων Εθνών, σχεδόν όλα τα νέα κράτη μέλη έχουν επεξεργαστεί στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο. Όπως προκύπτει και στην περίπτωση των υφιστάμενων κρατών μελών της ΕΕ, εμφανίζονται σημαντικές ασυνέχειες μεταξύ των στρατηγικών περί βιωσιμότητας και της πολιτικής που εφαρμόζεται πραγματικά (βλέπε σημείο 5 κατωτέρω).

4.3. Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί με τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα των μελλοντικών κρατών μελών της ΕΕ και των υποψήφιων χωρών σε πληθώρα γνωμοδοτήσεων της. Συμφωνεί με την Επιτροπή ότι αφενός, η κατάσταση στον τομέα του περιβάλλοντος έχει τμηματικά παρουσιάσει εξαιρετική βελτίωση ή τουλάχιστον κάτι τέτοιο αναμένεται μελλοντικώς ως αποτέλεσμα των τεχνικών βελτιώσεων, όπως είναι η εγκατάσταση φίλτρων ή η κατασκευή εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων. Αφετέρου, παρατηρούνται αναμφισβήτητα μη βιώσιμες τάσεις ⁽⁴⁾.

4.4. Το ζήτημα της, περιπτώσιολογικά ζημιολογίου ενεργειακής αποδοτικότητας, για παράδειγμα, σε κτιριακές υποδομές καταδεικνύει ότι η φειδωλή χρήση των πόρων, η προστασία του περιβάλλοντος και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, ιδιαίτερα σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι αλληλένδετες έννοιες. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία ένδειξη στις υπό ένταξη χώρες για την υιοθέτηση κατάλληλης στρατηγικής.

4.5. Η τάση που παρατηρείται στα υπό ένταξη κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες αφορά τη σχετικά ταχεία υιοθέτηση των καθιερωμένων για την ΕΕ παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων και συνακόλουθα τα προβλήματα περί βιωσιμότητας, τα οποία η ΕΕ επί του παρόντος καλείται να αντιμετωπίσει.

⁽³⁾ Με βάση το πρότυπο που ορίστηκε παγκοσμίως από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρηματιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

⁽⁴⁾ Για παράδειγμα στον τομέα των μεταφορών και της γεωργίας: ο μεγαλύτερος ιδιοκτήτης χοιροτροφείων στις ΗΠΑ (Smithfield) επενδύει στην κατασκευή τεράστιων κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων στην Πολωνία, γεγονός που δεν συνδέεται με τη βιώσιμη (ή πολυλειτουργική) γεωργία.

4.6. Θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, οι πολίτες των μελλοντικών κρατών να πεισθούν ότι η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να αποδειχθεί επωφελής και γι αυτούς, και ότι δε συνεπάγεται αποστέρηση της νεοαποκτηθείσας 'ευημερίας'. Η ανεπιτυχής προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή, θα καταστήσει την εφαρμογή της κοινοτικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη ακόμα δυσχερέστερη, για τον απλό λόγο ότι οι σχετικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής θα συναντήσουν την αυξημένη αντίσταση των εκπροσώπων των μελλοντικών κρατών μελών και υποψηφίων χωρών στο Συμβούλιο.

4.7. Σε κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να τεθούν όροι και να ληφθεί μέριμνα ώστε η χορήγηση οικονομικής στήριξης να πραγματοποιείται με κριτήριο τη βιωσιμότητα. Θα πρέπει να υπάρξει ενημέρωση σε πολιτικό επίπεδο και στη δημόσια διοίκηση των νέων κρατών μελών προκειμένου να υποστηριχθούν οι αρμόδιες αρχές κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των αρμοδίων αρχών (1).

5. Σύνδεση της κοινοτικής στρατηγικής με τις εθνικές και τοπικές στρατηγικές

5.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν αποτελεί κατ' αποκλειστικότητα ζήτημα της ΕΕ. Δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι η ΕΕ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, ωστόσο, τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες, οι επιχειρήσεις και οι μεμονωμένοι πολίτες φέρουν μέρος της ευθύνης. Κρίνεται αναγκαίο να βελτιωθεί στο μέλλον η σύνδεση όλων των δραστηριοτήτων· η ειδική ευθύνη, οι δυνατότητες άσκησης επιρροής και οι αρμοδιότητες κάθε πολιτικού και διοικητικού επιπέδου πρέπει να περιγράφονται με σαφήνεια στο πλαίσιο εναρμονισμένων στρατηγικών και να αλληλοσυνδέονται. Σήμερα, όπου κατά το μάλλον ή ήττον όλα τα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων τεσσάρων νέων κρατών μελών, αναπτύσσουν εθνικές στρατηγικές για τη βιωσιμότητα, κρίνεται επωφελής η αξιολόγηση των εν λόγω εθνικών στρατηγικών, για την εκτίμηση της αποτελεσματικότητάς τους και την εξέταση του βαθμού στον οποίο είναι συνεκτικές καθώς και τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται με την κοινοτική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

5.2. Χωρίς να προδικάζεται μια εμπειριστατωμένη ανάλυση, είναι σαφές ότι οι εθνικές στρατηγικές προσεγγίσεις παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Ορισμένες στρατηγικές εστιάζουν στην περιβαλλοντική διάσταση, ενώ άλλες αντιμετωπίζουν τις τρεις πτυχές της βιωσιμότητας και καταρτίζουν συνεκτικές στρατηγικές για τη μελλοντική κοινωνική ανάπτυξη. Η πλειονότητα των εθνικών στρατηγικών ασφαλώς δεν σχεδιάστηκαν ως μέσα εφαρμογής της κοινοτικής στρατηγικής, διότι καταρτίστηκαν σε εθνικό επίπεδο, ώστε να συμμορφώνονται προς τη δέσμευση του Ρίο, σχετικά με χάραξη εθνικών στρατηγικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινοτικής στρατηγικής αντικατοπτρίζονται στις περισσότερες εθνικές στρατηγικές. Καθώς οι εν λόγω στρατηγικές έχουν διαφορετικές προτεραιότητες και βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια της εφαρμογής τους αλλά διαφοροποιούνται επίσης και, όσον αφορά τις ρυθμίσεις που διέπουν τη συμμετοχή και την αναθεώρηση, η ΕΟΚΕ προβλέπει ότι μία εμπειριστατωμένη ανάλυση θα παράσχει εκτενή συγκριτικά δεδομένα και θα αποτελέσει μία καλή βάση για την ανταλλαγή γνώσης και τη μεταφορά των βέλτιστων πρακτικών. Η ΕΟΚΕ δηλώνει πρόθυμη να συνεργαστεί με

τα εθνικά συμβούλια για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό οργανισμό ΕΕΑΚ (Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Περιβαλλοντικών Συμβουλίων), προκειμένου να ενθαρρύνει τέτοιου είδους ανταλλαγές και να παρέχει τη δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων και βέλτιστων πρακτικών.

5.3. Η ενεργειακή πολιτική και η πολιτική μεταφορών αλλά και οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ΕΕ το έτος 2003, αποδεικνύουν εμφανώς την αναγκαιότητα της αρμονικής συνεργασίας των κρατών μελών για την ΕΕ. Ως τμήμα της γεωργικής μεταρρύθμισης, ο αρμόδιος για τη γεωργία Επίτροπος κύριος Fischler πρότεινε την ανακατανομή ποσοστού 20 % των πόρων από τον πρώτο πυλώνα για την ανάπτυξη της υπαίθρου και τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα. Το μέτρο αυτό θα είχε αποτελέσει ασφαλώς ένα βήμα προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, τα κράτη μέλη τάχθηκαν υπέρ χαμηλότερων ρυθμίσεων. Επίσης, ως τμήμα της αγροτικής μεταρρύθμισης, η ΕΕ παραχώρησε στα κράτη μέλη την ευελιξία να χρησιμοποιήσουν 10 % των άμεσων πληρωμών στη γεωργία για την εφαρμογή μέτρων που είναι σημαντικά για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Προκύπτει ότι, με βάση τις αποφάσεις του Λουξεμβούργου, κανένα κράτος μέλος δεν προτίθεται να εφαρμόσει την επιλογή αυτή. Όσον αφορά επίσης την πολιτική αλιείας, όπου η τρέχουσα μη βιώσιμη πολιτική διακυβεύει τα αποθέματα αλιευμάτων και την ίδια την ύπαρξη των αλιείων, η συμφωνία για τα μέτρα διατήρησης επετεύχθη μετά από μακρά σειρά διαπραγματεύσεων. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη για εκ του σύνεγγυς συνεργασία στην κατάρτιση και εφαρμογή της πολιτικής περί βιωσιμότητας.

5.4. Ενώ οι βασικές προϋποθέσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να δημιουργηθούν μέσω των ευρωπαϊκών και εθνικών στρατηγικών, στην πράξη, μεγάλο μέρος των μέτρων θα εφαρμοστεί σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ανάλογοι στόχοι και δράσεις θα πρέπει να θεσπισθούν στο πλαίσιο του προγράμματος εργασιών με τίτλο «τοπική ατζέντα 21» σε στενή συνεργασία με τους αρμόδιους πολιτικούς αλλά και με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Η βιώσιμη ανάπτυξη καθίσταται ανέφικτη δίχως μια ανάλογη προσέγγιση «από τη βάση προς την κορυφή».

5.5. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται, συνεπώς, τη βιώσιμη ανάπτυξη ως συγκεκριμένο τομέα κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας σε όλα τα επίπεδα. Η βιώσιμη ανάπτυξη θεσπίζει ευρύ πεδίο πολύμορφης δράσης, το οποίο εντούτοις, απαιτεί ειδικές γνώσεις και δεξιότητες. Πρόκειται για ένα πλαίσιο που συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με τη γνώση και την ενημέρωση. Έως σήμερα, τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα και η ανεπίσημη εκπαίδευση δεν έχουν συμβάλει τα μέγιστα στην διάδοση των σχετικών γνώσεων.

5.6. Για το λόγο αυτό, η βιώσιμη ανάπτυξη, τόσο ως πλαίσιο δράσης αλλά και ως σκοπός, θα πρέπει να ενσωματωθεί ιδιαίτερος στους τομείς της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης, και συνεπώς να αποτελέσει στόχο που θα πρέπει να επιδιωχθεί και να διαμορφωθεί στο πλαίσιο του άμεσου (γεωγραφικού και κοινωνικού) περιβάλλοντος κάθε πολίτη.

(1) Η ΕΟΚΕ ενημερώνει σχετικά με το θέμα αυτό σε γνωμοδότησή της σχετικά με τις επιλέξιμες περιβαλλοντικές τεχνολογίες στα νέα κράτη μέλη.

5.7. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινοτικές πολιτικές της Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποδεικνύονται επιπρόσθετα σημαντικές, καθώς μπορούν να δώσουν σημαντική ώθηση στις τάσεις και τις δράσεις που αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο.

5.8. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα ζήτημα που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ζήτημα υψίστης προτεραιότητας είναι ο επαναπροσδιορισμός των ανωτέρω αναφερθεισών κοινοτικών πολιτικών ώστε να δώσουν το εναρκτήριο λάκτισμα στο σχεδιασμό και στην προώθηση εκτενών προγραμμάτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ συνεπώς συνιστά να υποστηριχθούν ιδιαίτερες τα προγράμματα εκείνα που βασίζονται στη συνεργασία ανάμεσα στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τις τοπικές αρχές, προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι και μετρήσιμοι (ποσοτικοί και ποιοτικοί στόχοι) μέσω της αυθεντικής γνώσης, της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.

6. Οι εξωτερικές πτυχές

6.1. Ένα σημαντικό ζήτημα, το οποίο ανακύπτει είναι η μελλοντική ανταγωνιστικότητα των οικονομιών. Η αυστηρή εφαρμογή της πολιτικής για τη τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία εκφράζεται με την εισαγωγή, για παράδειγμα της πλέον σύγχρονης τεχνολογίας περιβάλλοντος ή τη συνεκτίμηση του εξωτερικού κόστους, κ.λπ. μπορεί, και ενδεχομένως πρέπει, να παράγει αναπόφευκτα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα, εάν αφενός οι άλλες οικονομίες παραμερίσουν τις αρχές περί βιωσιμότητας και, αφετέρου, τα μειονεκτήματα αυτά δεν εξισορροπούνται με το εμπόριο.

6.2. Η υπόθεση που παρουσιάζεται στην ανωτέρω παράγραφο περιγράφει επακριβώς την κατάσταση που αντιμετωπίζει στην παρούσα φάση η ΕΕ. Η άρνηση των ΗΠΑ και της Ρωσίας να επικυρώσουν το Πρωτόκολλο του Κιότο, και η ανακοινωθείσα πρόθεση της κυβέρνησης Bush να παγώσει προσωρινά την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, προκειμένου να δοθεί νέα ώθηση στην οικονομία, αποτελεί σαφή ένδειξη ότι μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δυνάμεις παγκοσμίως προτιμά προφανώς την επιλογή διαφορετικής και μη βιώσιμης ανάπτυξης.

6.3. Καθίσταται ολοένα σημαντικότερο να ασκηθούν πιέσεις κατά τη διάρκεια των διεθνών διαπραγματεύσεων για τις χώρες που απορρίπτουν τις αρχές της βιωσιμότητας σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Οι χώρες αυτές, θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να παροτρυνθούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να θεσπίσουν μέτρα για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

6.4. Κάτι τέτοιο εντούτοις, αποδεικνύεται ανεπαρκές. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εξετάσει το θεμελιώδες αυτό ζήτημα στη γνωμοδότησή της με θέμα «Το μέλλον της ΚΓΠ»⁽¹⁾. Η Επιτροπή θα πρέπει να εργαστεί εντατικότερα σε σχέση με το παρελθόν ώστε να ενσωματωθούν επεξηγώντας τα κριτήρια βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και σαφή περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα καθώς και τα πρότυπα προστασίας των ζώων στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ. Επομένως, η βιωσιμότητα δεν εξαρτάται μόνο από την παραγωγή και την κατανάλωση αλλά πολύ περισσότερο από το διεθνές εμπόριο. Ωστόσο, η

(1) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το μέλλον της ΚΓΠ», ΕΕ C 125 της 27.5.2002, σ. 87-99, όπου αναφέρει τα εξής: «Συνεπώς, η ΟΚΕ αναμένει κατ' αρχήν ότι η παγκόσμια εμπορική πολιτική θα επιτρέψει σε κοινωνίες/οικονομικούς χώρους να προστατεύουν τους παραγωγούς και τους καταναλωτές τους από προϊόντα τα οποία δεν παράγονται σύμφωνα με αναγνωρισμένους και δοκιμασμένους κανόνες που ισχύουν για την αιφόρο παραγωγή ή δεν τηρούν τα ισχύοντα πρότυπα».

συνεκτίμηση των πτυχών της βιωσιμότητας δεν ανήκουν ακόμη στις συνθήκες του ΠΟΕ.

6.5. Όπως ακριβώς είναι αναγκαίο να δεχθούμε το επιχείρημα των αναπτυσσόμενων κρατών ότι δεν δέχονται πλέον να υποστούν τις συνέπειες της επιδότησης των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, έτσι θα πρέπει και άλλες χώρες να αποδεχθούν το γεγονός ότι η ΕΕ δεν θα δεχτεί στο μέλλον την εγκατάλειψη της εγχώριας παραγωγής ορισμένων προϊόντων μόνο επειδή δεν μπορούν να ανταγωνιστούν προϊόντα που παράγονται υπό συνθήκες που συμβάλλουν στη στρέβλωση του ανταγωνισμού και με μεθόδους απαράδεκτες από άποψης βιωσιμότητας. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε προηγούμενο παράδειγμα για την επεξεργασία της ζάχαρης (βλέπε σημείο 2.3.7.2).

6.6. Στο πλαίσιο της αναθεωρημένης στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να εξεταστεί εμπειριστικώς το πολιτικό αυτό θέμα και να αναπτυχθεί κατάλληλη στρατηγική⁽²⁾.

6.7. Μία τέτοιου είδους στρατηγική περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το σχηματισμό συνασπισμών με χώρες που αναλαμβάνουν την από κοινού δράση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κάτι τέτοιο ενδεχομένως να ενδιαφέρει τις χώρες ΑΚΕ με τις οποίες η ΕΕ διατηρεί ιδιαίτερες σχέσεις.

6.8. Η συζήτηση στην ΕΕ για τη βιωσιμότητα πηγάζει από πρωθύτερες προσπάθειες του ΟΗΕ, οι οποίες με τη σειρά τους οδήγησαν στη θέσπιση εθνικών στρατηγικών. Σε μακροπρόθεσμη βάση, οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να συνδεθούν μεταξύ τους. Η νέα στρατηγική της ΕΕ για τη βιωσιμότητα θα πρέπει να προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο τα επιμέρους πολιτικά επίπεδα (το διεθνές, το ευρωπαϊκό, το εθνικό αλλά και το περιφερειακό και τοπικό επίπεδο) θα συνδεθούν μεταξύ τους ώστε να καταλήξουν σε μια συνεκτική πολιτική.

6.8.1. Στο Γιοχάνεσμπουργκ η ΕΕ δεσμεύτηκε να υλοποιήσει τόσο τους υφιστάμενους διεθνείς αναπτυξιακούς στόχους, περιλαμβανομένων όσων ορίζονται στη Δήλωση 2000, καθώς και πολυάριθμους και ποσοτικά προσδιορισμένους επιμέρους στόχους αλλά και το σχέδιο εφαρμογής που συμφωνήθηκε στην παγκόσμια συνάντηση κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ. Η δεσμευση αυτή πρέπει να αντικατοπτρίζεται στην κοινοτική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

7. Εξέταση της αναγκαιότητας θέσπισης σαφέστερων στρατηγικών στόχων και δεικτών

7.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή, ότι «Οι στρατηγικές ολοκλήρωσης έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας, εάν περιλαμβάνουν:

— στόχους, κατά το δυνατόν ποσοτικούς, και μέτρα,

— ευρωπαϊκά, εθνικά, περιφερειακά και τοπικά στοιχεία,

— δείκτες για την παρακολούθηση της προόδου και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών»⁽³⁾.

(2) Βλέπε σημείο 2.2.5, που υπογραμμίζει ότι η στρατηγική πρέπει εξαρχής να λαμβάνει υπόψη τις προβλεπόμενες δυσκολίες.

(3) COM(1999) 543 τελικό, σ. 25.

7.2. Μια περισσότερο εμπειριστωμένη στρατηγική για τη βιωσιμότητα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι θα υπάρξουν διαρθρωτικές αλλαγές (και ποιες θα είναι υποθετικά οι αλλαγές αυτές) αλλά ότι εντούτοις, σε μακροπρόθεσμη βάση, οι αλλαγές των βασικών προϋποθέσεων θα είναι επωφελείς για την απασχόληση, την κοινωνική δικαιοσύνη και το περιβάλλον. Θα πρέπει να οριστούν σαφείς και εύληπτοι δείκτες για καθέναν από τους διάφορους τομείς (οικονομικό, περιβαλλοντικό, κοινωνικό), ώστε να ελέγχεται αν οι εξελίξεις βαίνουν προς τη σωστή κατεύθυνση. Η ΕΟΚΕ μελετά τις εργασίες της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας EUROSTAT, ώστε να διαπιστωθεί η ορθή πορεία των εργασιών αυτών. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει τις σκέψεις που διατυπώνονται στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας, όπως είναι η μείωση του αριθμού των δεικτών αξιολόγησης (στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας, οι δείκτες περιορίζονται σε έναν: τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα). Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος έχει θεσπίσει περιβαλλοντικούς δείκτες οι οποίοι μπορούν να συμπληρώσουν τους διαρθρωτικούς δείκτες.

7.3. Έκτός από τη χρήση δεικτών για τον προσδιορισμό των αναπτυξιακών τάσεων, θα πρέπει να αναπτυχθούν και σενάρια για τη θέσπιση ενδιάμεσων στόχων («milestones»). Εφόσον, η βιώσιμη ανάπτυξη δεν έχει τέλος, θα πρέπει όλοι οι συμμετέχοντες να έχουν επίγνωση της κατεύθυνσης που πρέπει να ακολουθείται καθώς και του αντίκτυπου που μπορούν να έχουν διαφορετικές αναπτυξιακές τάσεις σε έναν οικονομικό τομέα ή στην καθημερινή ζωή των πολιτών.

7.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διεξαχθεί εντατική σύγκριση κριτηρίων και καταρτισθεί κατάλογος που να περιλαμβάνει επωφελή και ζημιογόνα παραδείγματα όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη.

8. Τρόποι βελτίωσης της διαδικασίας εφαρμογής

8.1. Η ΕΟΚΕ, υπογραμμίζει ότι τα αίτια για την ανεπαρκή πρόοδο αποτελούν μεταξύ άλλων η άγνοια του περιεχομένου της βιώσιμης ανάπτυξης και οι φόβοι και αντιστάσεις ορισμένων ενδεχομένως ενδιαφερόμενων τομέων, η απουσία σαφούς βραχυπρόθεσμης, μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης στοχοθέτησης, και η ελλιπής ενσωμάτωση της προοπτικής της βιωσιμότητας σε όλους τους σχετικούς πολιτικούς τομείς. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων αυτών θα διευκολύνει την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης.

8.2. Όπως διατυπώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003, «για να πραγματοποιηθεί ολόκληρη η δέσμη μεταρρυθμίσεων που προτάθηκε στο Γκέτεμποργκ, είναι ζωτικής σημασίας η ανάληψη δράσης από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη για την τόνωση της αποτελεσματικότητας και της συνοχής των ήδη υφιστάμενων διεργασιών, στρατηγικών και μέσων»⁽¹⁾. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκανε ιδιαίτερη αναφορά στη διαδικασία του Κάρντιφ, στους στόχους αποσύζευξης, στους διαρθρωτικούς δείκτες, στην παρακολούθηση της προόδου και στον εντοπισμό των καλύτερων πρακτικών⁽²⁾.

8.3. Με βάση τις αποφάσεις του Γκέτεμποργκ έχει ήδη ζητηθεί από τη Επιτροπή να ενισχύσει τη συνοχή των προτάσεων της μέσω της αξιολόγησης των επιπτώσεων στη βιωσιμότητα. Το περασμένο έτος, η Επιτροπή καθιέρωσε την εμπειριστωμένη αξιολόγηση του αντίκτυπου που ήδη εφαρμόζεται σε παρόμοια μορφή για τον έλεγχο της βιωσιμότητας στην εμπορική πολιτική. Η λεπτομερής αξιολόγηση του αντίκτυπου εκπονείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής και θα χρησιμεύσει ως βάση για την ενίσχυση και υποστήριξη των προτάσεων της Επιτροπής. Τα μέχρι σήμερα πορίσματα δεν προσφέρουν ολοκληρωμένη εικόνα για το σύνολο των εξεταζόμενων θεμάτων, αλλά δίνουν έμφαση στις αναλύσεις κόστους-οφέλους. Η αξιολόγηση του αντίκτυπου, όσον αφορά τη βιωσιμότητα εκπονείται ως κοινή δράση με τους ενδιαφερόμενους, στο πλαίσιο μιας συμμετοχικής διαδικασίας.

8.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι «το σχέδιο για την εφαρμογή των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ» δεν έχει προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Η ΕΟΚΕ δεν έχει ενημερωθεί για τυχόν προκαταρκτικές εργασίες που συνδέονται με το θέμα αυτό ενόψει του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2004⁽³⁾. Δεν αποτελεί έκπληξη, το γεγονός ότι η απουσία σαφών στόχων καθιστά ανέφικτη την κατάρτιση του εν λόγω σχεδίου.

8.5. Προβλέπεται ότι κατά το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 θα υπάρξει απολογισμός σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας του Κάρντιφ⁽⁴⁾. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο εν λόγω απολογισμός, ο οποίος δυστυχώς δεν διατίθεται εγκαίρως, θα εντοπίσει τις τομεακές στρατηγικές των διαφόρων σχηματισμών του Συμβουλίου που μέχρι σήμερα δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή.

8.6. Υπάρχει σαφής ανάγκη για μεγαλύτερη πολιτική δέσμευση όσον αφορά το μακροπρόθεσμο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης. Σε κοινοτικό επίπεδο κάτι τέτοιο απαιτεί σαφέστερη, και περισσότερο συντονισμένη πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή οφείλει να καταρτίζει ετήσια έκθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Απαιτείται μεγαλύτερη δέσμευση για την αποτελεσματική λειτουργία της διαδικασίας του Κάρντιφ και εκ μέρους των ειδικευμένων Συμβουλίων (Ενέργεια, Ανταγωνιστικότητα, Οικονομία, Μεταφορές, Γεωργία κ.λπ. ...) που προετοιμάζουν τις ετήσιες εκθέσεις για να καταγράψουν τη σημειωθείσα πρόοδο προς μία βιωσιμότερη προσέγγιση στους δικούς τους πολιτικούς τομείς. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να θεσπίσει διαδικασία η οποία θα επιτρέπει τη συντονισμένη προσέγγιση ζητημάτων που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει την εξέταση θεμάτων βιώσιμης ανάπτυξης και να συνεργάζεται εκ του σύννεγγυς με τα εθνικά συμβούλια για τη βιώσιμη ανάπτυξη με στόχο να αναθερμανθεί η δημόσια συζήτηση σχετικά με την επιδίωξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

9. Συστάσεις σχετικά με τη στρατηγική διαβούλευσης και επικοινωνίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη

9.1. Σε όλα τα έγγραφα της, η Επιτροπή αναγνωρίζει τη σημασία της επικοινωνίας. Στα συμπεράσματα του Γκέτεμποργκ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει τη σημασία του ανοικτού διαλόγου με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (σημείο 23).

⁽¹⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών, 21η και 22α Μαρτίου 2003, σημείο 57.

⁽²⁾ Ομοίως.

⁽³⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών, 22α και 21η Μαρτίου 2003, σημείο 58.

⁽⁴⁾ Ομοίως.

9.2. Στη στρατηγική για τη βιωσιμότητα η Επιτροπή αναφέρει μεταξύ άλλων (1): «Εκφράζονται ανησυχίες ότι τα λαμβανόμενα πολιτικά μέτρα καθοδηγούνται περισσότερο από τα στενά συμφέροντα κάποιων κλάδων και λιγότερο από το ευρύτερο συμφέρον της κοινωνίας. Αυτή η αντίληψη εντάσσεται σε ένα γενικότερο συναίσθημα δυσφορίας. Πολλοί πιστεύουν ότι η πολιτική έχει γίνει πολύ τεχνοκρατική και απόμακρη και ότι επηρεάζεται πολύ από κατεστημένα συμφέροντα. Για να αντιμετωπιστεί αυτή η αυξανόμενη απομάκρυνση από την πολιτική διαδικασία, η χάραξη πολιτικής πρέπει να γίνει πιο ανοιχτή. Μια ανοιχτή διαδικασία χάραξης πολιτικής επιτρέπει επίσης να προσδιορίζονται σαφώς οι αναγκαίοι συμβιβασμοί μεταξύ ανταγωνιστικών συμφερόντων και να λαμβάνονται οι αποφάσεις με διαφάνεια. Εγκαιρότερος και συστηματικότερος διάλογος —ιδίως με εκπροσώπους των καταναλωτών, τα συμφέροντα των οποίων συχνά παραβλέπονται— μπορεί να επιμηκύνει το χρόνο προετοιμασίας μιας πρότασης, αλλά θα πρέπει να βελτιώνει την ποιότητα της κανονιστικής ρύθμισης και επιταχύνει την εφαρμογή της».

9.3. Η επικοινωνία και η διαβούλευση αποτελούν δύο διαφορετικές διαδικασίες. Η ΕΟΚΕ εκτιμά, πρωτίστως ότι η μελλοντική στρατηγική για τη βιωσιμότητα θα πρέπει να θεσπισθεί σε στενή συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή με τα κράτη μέλη (προκειμένου να εξασφαλιστεί η βελτιωμένη σύνδεση των στρατηγικών) αλλά και με την κοινωνία των πολιτών. Η προώθηση προς τα έξω μίας εσωτερικής στρατηγικής δεν επαρκεί. Η στρατηγική θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της ανοικτής διαβούλευσης και του συντονισμού, εφόσον παρουσιάζεται υπό νέα, εξαιρετικά συγκεκριμένη μορφή, προκειμένου να χαιρεί της αναγκαίας ευρείας αποδοχής και στήριξης.

9.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντικό να αξιοποιηθεί μία περισσότερο συμμετοχική διαδικασία στο μέλλον για την ανάπτυξη της στρατηγικής περί βιωσιμότητας. Υπενθυμίζει ότι μόλις δύο μήνες χωρίζουν τη δημοσίευση του εγγράφου διαβούλευσης από τη δημοσίευση του σχεδίου για τη στρατηγική περί βιωσιμότητας, που καταρτίστηκε βάσει των συζητήσεων του Γκέτεμποργκ. Οι συζητήσεις που πρέπει να ξεκινήσουν άμεσα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευρεία συναίνεση (βλέπε σημεία 2.2 και 2.3), απαιτούν περισσότερο διαθέσιμο χρόνο.

9.4.1. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση μπορεί να αποτελέσει το πρώτο βήμα προς την εν λόγω συμμετοχική διαδικασία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί δεδομένο ότι θα τηρηθεί η ημερομηνία έκδοσης ενός πρώτου σχεδίου τον Μάιο/Ιούνιο 2004. Θα πρέπει, εν κατακλείδι, να δοθεί επαρκές χρονικό πλαίσιο στην κοινωνία των πολιτών για να εξετάσει το σχέδιο. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται χρονική περίοδος τουλάχιστον τριών μηνών.

9.4.2. Όσον αφορά την περαιτέρω διαδικασία για την επεξεργασία της νέας στρατηγικής θα πρέπει να πραγματοποιηθεί πολυμερές φόρουμ, παρόμοιο με αυτό που πραγματοποιήθηκε με θέμα τη «στρατηγική για τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων».

9.4.3. Τελικώς, το αποτέλεσμα της διαδικασίας διαβούλευσεων θα πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των συμμετεχόντων. Μόνο στην περίπτωση αυτή θα πρέπει η νέα Επιτροπή να εγκρίνει τη νέα στρατηγική για τη βιωσιμότητα, οπότε και θα πρέπει να αναπτύξει το πολιτικό πρόγραμμά της βάσει της στρατηγικής για τη βιωσιμότητα.

(1) COM(2001) 264 τελικό, σ. 9 (με τον τίτλο: Βελτίωση της επικοινωνίας και κινητοποίηση των πολιτών και των επιχειρήσεων).

9.4.4. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να υποστηρίξει και να συμβάλει στη διαδικασία αυτή και δέχεται την πρόταση της αρμόδιας για το περιβάλλον Επιτρόπου Margot Wallström (2) να διοργανώσει από κοινού με την Επιτροπή τη διαδικασία των διαβουλεύσεων.

9.5. Όπως περιγράφεται ήδη στο σημείο 2, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες εντός των επομένων μηνών για την εμπάθυνση και τον προσδιορισμό της στρατηγικής για τη βιωσιμότητα. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αποκτήσει η στρατηγική συγκεκριμένο περιεχόμενο, καθώς οι πολίτες προσανατολίζονται περισσότερο με βάση τους σαφείς στόχους, παρά με βάση πολιτικά οράματα.

9.6. Μελλοντικώς, θα πρέπει να βελτιωθεί ουσιαστικά η πληροφόρηση σχετικά με τη στρατηγική και αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι όλα τα μέτρα θα πρέπει να περιέχονται σε ενιαίο έγγραφο.

9.7. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί στο μέλλον να συνδεθεί περισσότερο η συζήτηση περί βιωσιμότητας με την πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της έρευνας. Η θεμιτή σύνδεση ανάμεσα στην εκπαίδευση και στη στρατηγική για τη βιωσιμότητα, διευκολύνει έμμεσα τη δυνατότητα συμμετοχής όλων στη διαδικασία αυτή.

9.7.1. Η πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα της εκπαίδευσης και η οποία νοείται ως μέρος της επικοινωνιακής στρατηγικής, εστιάζει συγκεκριμένα στην ανάπτυξη μακροπρόθεσμης, συνδετικής σκέψης όσον αφορά το κοινωνικό πλαίσιο.

9.7.2. Η ανάλυση των μη βιώσιμων αναπτυξιακών τάσεων στη κοινωνία μας περιορίζεται σε χρονικό πλαίσιο πέντε έως δέκα ετών και σπανίως το υπερβαίνει. Αυτό είναι κατανοητό, λαμβάνοντας υπόψη τις επαγόμενες δυσκολίες. Ωστόσο, όσον αφορά τα μέτρα για την ενίσχυση της βιωσιμότητας θα πρέπει να ορίζεται χρονικό πλαίσιο 15 έως 20 ετών (περίπου μια γενιά). Κάτι τέτοιο καταδεικνύει ένα από τα θεμελιώδη προβλήματα στην καταπολέμηση των μη βιώσιμων τάσεων και την ανάπτυξη των αναγκαίων αντισταθμιστικών μέτρων: την έλλειψη επιστημονικά αξιόπιστων μεθόδων για την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων. Θα ήταν σκόπιμο εξετασθεί η δυνατότητα δημιουργίας μιας ειδικής ομάδας, αρμόδιας για την μελέτη της ώσιμης ανάπτυξης και την προώθηση βιώσιμων τρόπων ζωής. Η βιώσιμη ανάπτυξη εξαρτάται απόλυτα από την ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων που καλύπτουν διάφορα θέματα και τάσεις, αλλά και την ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθεί στην αναθεωρημένη στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη μία ειδική ερευνητική προσπάθεια για την ανάπτυξη συνεκτικών προτύπων για την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα πρότυπα αυτά θα πρέπει να παρουσιάζουν τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις μίας συνεπούς πολιτικής για τη βιωσιμότητα, καθώς και τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την ανεπιτυχή προσπάθεια απεμπόλησης των μη βιώσιμων τάσεων.

(2) Βλέπε ομιλία της κας Wallström της 17ης Μαρτίου 2004 στην ΕΟΚΕ.

9.7.3. Ο εκσυγχρονισμός των θέσεων εργασίας και η εισαγωγή φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών, θα έχει επιπτώσεις όσον αφορά τα απαιτούμενα προσόντα για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εργαζομένων. Με την περαιτέρω ανάπτυξη των παραγωγικών διαδικασιών και την κατάρτιση των ιεραρχικών δομών, αυξάνεται η ανάγκη για την κατάρτιση στην επιχείρηση και τη δια βίου μάθηση όλων των εργαζομένων. Μια κοινωνία που επιδιώκει στο πνεύμα και στην πράξη τη βιωσιμότητα, θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

9.7.4. Η δημιουργία μιας κοινωνίας προσανατολισμένης με συνέπεια προς τη γνώση όχι μόνον αποτελεί αναμφισβήτητα μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά είναι σαφώς και το αποτέλεσμα αυτής. Αυτό συνεπάγεται, μεταξύ άλλων ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να μεταδίδουν σε μεγαλύτερο βαθμό γνώσεις σχετικά με τις μη βιώσιμες τάσεις. Η κατανόηση των προκλήσεων θα ενισχύσει την κατανόηση για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

της γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες έλαβαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο του συνόλου των εγκύρων ψήφων (άρθρο 39, 2 του εσωτερικού κανονισμού), απορρίφθηκαν κατά τη συζήτηση:

Σημείο 2.1.3.

Να προστεθούν τα εξής:

«... και σε μικρότερο βαθμό στις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 37, ψήφοι κατά: 51, αποχές: 8.

Σημείο 2.3.10.1.

να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 33, ψήφοι κατά: 65, αποχές: 2.

Σημείο 2.3.10.2.

να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 33, ψήφοι κατά: 62, αποχές: 3.

Σημείο 3.6.

να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 32, ψήφοι κατά: 53, αποχές: 6.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — «Προς μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων»

[COM(2003) 572 τελικό]

(2004/C 117/09)

Την 1η Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Απριλίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RIBBE.

Κατά τη 408η σύνοδο ολομελείας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 54 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

1.1. Η παρούσα ανακοίνωση πρέπει να θεωρηθεί ως ένα πρώτο, προπαρασκευαστικό βήμα προς την «στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων» που θα υποβληθεί το 2004 και προβλέπεται να υιοθετηθεί το 2005. Η ανακοίνωση επιχειρεί να ανοίξει διάλογο με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, περιλαμβανομένων επίσης παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών, με απώτερο στόχο την κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου και ευρέως αποδεκτού εγγράφου στρατηγικής σημασίας.

1.2. Προκειμένου να προωθηθεί η διαδικασία συντονισμού, η Επιτροπή έχει συστήσει, για παράδειγμα, ένα πολυμερές φόρουμ ενδιαφερομένων μερών, το οποίο ξεκίνησε εντατικές διαβουλεύσεις⁽¹⁾.

1.3. Σκοπός της εν εξελίξει στρατηγικής είναι να αναπτύξει και να διατυπώσει αρχές για την περαιτέρω αναγκαία μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη χρήση των φυσικών πόρων. Ο κυριότερος στόχος είναι να αποσυνδέει η μελλοντική οικονομική ανάπτυξη ακόμη περισσότερο από την χρήση των πόρων.

1.4. Η εν λόγω στρατηγική νοείται συνεπώς ως «επιμέρους στρατηγική», σχεδιασμένη για να μορφοποιήσει την επί του παρόντος επανεξεταζόμενη στρατηγική της ΕΕ για την αειφορία.

1.5. Η προτεινόμενη στρατηγική θα στηρίζεται σε τρία στρατηγικά στοιχεία:

— περαιτέρω συγκέντρωση γνώσεων όσον αφορά τις συχνά αλληλένδετες επιπτώσεις σε ολόκληρο τον «κύκλο ζωής» της χρήσης των πόρων (δηλαδή από την απόληψη και τη χρήση έως τη διάθεση αποβλήτων),

— μία αξιολόγηση πολιτικής, σκοπός της οποίας είναι να επιδείξει, μεταξύ άλλων, ότι «δεν υπάρχει κανένας κατάλληλος μηχανισμός αξιολόγησης του βαθμού συμβατότητας των πολιτικών επιλογών ... με το γενικό στόχο της αποσύνδεσης της οικονομικής μεγέθυνσης από τις επιπτώσεις της χρήσης των πόρων». Η στρατηγική για τους φυσικούς πόρους θα πρέπει μελλοντικά να διασφαλίσει τα ανωτέρω,

— ενσωμάτωση σε άλλες πολιτικές, με κύριο στόχο την πλήρη ένταξη των περιβαλλοντικών θεμάτων που σχετίζονται με φυσικούς πόρους σε άλλες πολιτικές.

1.6. Ως προς το αντικείμενο, το εν λόγω έγγραφο θα πρέπει να εξετασθεί σε συνάρτηση με δύο άλλες πρωτοβουλίες οι οποίες άρχισαν να εφαρμόζονται από την Επιτροπή, όπως και η στρατηγική αυτή, στο πλαίσιο της εφαρμογής του βου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον, δηλαδή την προετοιμασία των εργασιών για «μία στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων» και «την ολοκληρωμένη πολιτική για τα προϊόντα». Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση και για τα δύο εν λόγω ζητήματα κατά τη σύνοδο ολομελείας της τον Δεκέμβριο του 2003⁽²⁾.

1.7. Το χρονοδιάγραμμα που προβλέπεται για τη στρατηγική είναι 25 έτη.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Το έγγραφο της Επιτροπής ξεκινά με τον ορισμό της έννοιας «φυσικοί πόροι». Οι φυσικοί πόροι περιλαμβάνουν (τις ανανεώσιμες και μη ανανεώσιμες) πρώτες ύλες, απαραίτητες για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος (όπως νερό, έδαφος και αέρας, αλλά και το τοπίο).

2.2. Το έγγραφο της Επιτροπής αναφέρεται ρητά στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ για την αειφόρο ανάπτυξη όπου συμφωνήθηκε ότι «η προστασία και η διαχείριση του αποθέματος σε φυσικούς πόρους, οι οποίοι συνιστούν τη βάση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, αποτελούν πρωταρχικούς στόχους και βασικές προϋποθέσεις της αειφόρου ανάπτυξης»⁽³⁾.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με «Μία στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων» COM(2003) 301 τελικό και γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο — Ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων: οικοδομώντας στην συνεκτιμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής» COM(2003) 302 τελικό, ΕΕ C 80 της 30ής Μαρτίου 2004 (σ. 39Α-44).

⁽³⁾ Σχέδιο εφαρμογής της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, εισαγωγή, παράγραφος 2.

⁽¹⁾ Και στις οποίες συμμετέχει η ΕΟΚΕ.

2.3. Με άλλα λόγια, η αιφόρος ανάπτυξη είναι ανέφικτη χωρίς τη σωστή προστασία και την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. Η Επιτροπή, συνεπώς, διατυπώνει τις απόψεις της σχετικά με την σχεδιαζόμενη στρατηγική, αντιμετωπίζοντας την ως ένα (από τα πολλά) μέσα προστασίας του περιβάλλοντος για την αιφόρο ανάπτυξη.

2.4. Κατά ανάλυση της κατάστασης, η Επιτροπή καταλήγει στην εκτίμηση ότι ορισμένοι ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι, όπως π.χ. η αλιεία και τα γλυκά ύδατα, αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα, ενώ οι μη ανανεώσιμοι πόροι εμπνέουν λιγότερες ανησυχίες, εκτίμηση η οποία, ενδεχομένως να εκπληξίσει όσους ενδιαφέρονται για το περιβάλλον και να πυροδοτήσει έντονες αντιπαραθέσεις στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων για τη χάραξη της στρατηγικής. Δηλώσεις, όπως: «... το γεγονός ότι ένας δεδομένος πόρος είναι πεπερασμένος, δεν συνεπάγεται αυτομάτως ότι ο πόρος αυτός θα παρουσιάσει έλλειψη» χρήζουν βέβαια όχι απλά περαιτέρω διευκρινήσεων, δεδομένου ότι πολυάριθμες μελέτες των δεκαετιών '70 και '80 του τότε αναδυόμενου περιβαλλοντικού κινήματος, είχαν ως αντικείμενο ακριβώς την απειλή της εξάντλησης μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων⁽¹⁾. Παρόμοια εκτίμηση ενέχει τον κίνδυνο να δημιουργήσει ένα λανθασμένο πολιτικό μήνυμα αλλά και να ερμηνευθεί ως «λήξη του συναγερμού».

2.5. Βεβαίως, είναι σαφές ότι σε μακροπρόθεσμη βάση τέτοιες διατυπώσεις είναι ανυπόστατες. Παρά τον συνεχή εντοπισμό νέων αποθεμάτων μη ανανεώσιμων πόρων κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, και το γεγονός ότι οι πρωτινές προβλέψεις για το αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα έλλειψης των φυσικών πόρων δεν επαληθεύτηκαν πλήρως⁽²⁾, είναι σαφές, για παράδειγμα, ότι το πετρέλαιο, ο άνθρακας και οι άλλες μη ανανεώσιμες πρώτες ύλες είναι πεπερασμένες. Επιπρόσθετα, οι προσπάθειες των τελευταίων ετών με στόχο την αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από τη χρήση των φυσικών πόρων, παρότι ήδη απέδωσαν, δεν επαρκούν για να επιλύσουν εξ ολοκλήρου το πρόβλημα. Τα παγκόσμια ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης υπερκέρρασαν σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία αυτή.

2.6. Οι θέσεις της Επιτροπής μπορούν να εξεταστούν μόνο σε σχέση με το χρονοδιάγραμμα στο πλαίσιο της στρατηγικής: στην πράξη, για τα επόμενα 25 έτη ενδεχομένως να μην παρουσιαστούν σοβαρές ελλείψεις σε μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Η ΕΟΚΕ εκτιμά όμως ότι στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για την αιφορία και την ενδεχόμενη εφαρμογή του σχεδίου που άρχισε να εξετάζει η Επιτροπή «Συντελεστής-10»⁽³⁾, μία περίοδος των 25 ετών είναι χρονικά πολύ περιορισμένη.

2.7. Για τους λόγους αυτούς, η στρατηγική θα πρέπει να συμπληρώνεται και σαφής δηλώσεις σχετικά με τις μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίες να μην περιορίζονται σε αυτό το χρονοδιάγραμμα. Είναι αναγκαίο να τεθούν από τώρα τα θεμέλια κατάλληλης βιώσιμης πολιτικής σε αυτόν τον τομέα.

(1) Βλέπε «Τα όρια της ανάπτυξης — Έκθεση του Ομίλου της Ρώμης του σχεδίου για τη θέση της ανθρωπότητας», 1972.

(2) Παραδείγματα του Ομίλου της Ρώμης (βλέπε υποσημείωση 4), ή του Αμερικανικού Συμβουλίου για την Ποιότητα του Περιβάλλοντος «Παγκόσμια Έκθεση 2000 — Η Έκθεση προς τους Αρχηγούς Κρατών», 1980.

(3) Σύμφωνα με τον οποίο το ίδιο επίπεδο οικονομικής απόδοσης θα μπορεί να επιτευχθεί μελλοντικά και με το υποδεκαπλάσιο της σημερινής χρήσης φυσικών πόρων.

2.8. Η Επιτροπή ορθώς υπογραμμίζει ό,τι, όσον αφορά τις μη ανανεώσιμες πηγές, κύριο περιβαλλοντικό πρόβλημα δε συνιστά, για παράδειγμα, η συνεχής διαθεσιμότητά τους ή μη διαθεσιμότητά τους. Όπως προκύπτει από τα παραδείγματα άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου το πραγματικό περιβαλλοντικό πρόβλημα δεν αποτελεί το κατά πόσον είναι διαθέσιμες οι πρώτες ύλες, αλλά ο τρόπος χρήσης τους (απόληψη, και, στην περίπτωση αυτή, καύση που έχει ως αποτέλεσμα την εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα).

2.9. Υπό το πρίσμα της αιφόρου ανάπτυξης, που είναι ο αδιαμφισβήτητος κύριος στόχος της Επιτροπής, το ερώτημα της διαθεσιμότητας έχει κάποια σημασία, διότι ακόμα και εάν θεωρηθεί εφικτό να περιορίσουμε ή και να εξαλείψουμε τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη χρήση των φυσικών πόρων, έχουμε καθήκον απέναντι στις μελλοντικές γενιές να μην επιτρέψουμε την αλόγιστη εκμετάλλευση/χρήση των φυσικών πόρων σε ένα τόσο περιορισμένο χρονικό πλαίσιο.

2.10. Η ΕΕ επεξεργάζεται επί του παρόντος σειρά νέων (αναγκαίων) στρατηγικών, ή επανεξετάζει τις ισχύουσες. Μεταξύ άλλων αναφέρονται η μείζονος σημασίας στρατηγική για την αιφορία, η στρατηγική για την πρόληψη των αποβλήτων και την ανακύκλωση, την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων, την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τις υδατοκαλλιέργειες, τον τομέα «Υγεία και περιβάλλον» κ.λπ.. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει αυτές τις πρωτοβουλίες, εντούτοις, καλεί την Επιτροπή να λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι που δεν συμμετέχουν άμεσα κινδυνεύουν να μην έχουν πλήρη εικόνα της κατάστασης και συνεπώς να δυσκολεύονται να κρίνουν πότε και ποια στρατηγική πρέπει να εφαρμοστεί και ποια είναι η σημασία της σε σχέση με άλλες στρατηγικές.

2.11. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ κρίνει επωφελές να:

- περιγραφεί επακριβώς ο τρόπος, με τον οποίο καθεμιά στρατηγική εντάσσεται στο ανάλογο πολιτικό πλαίσιο,
- προσδιοριστεί η συνάφεια της εν λόγω πρωτοβουλίας προς άλλες στρατηγικές και ισχύουσες πολιτικές σε κοινοτικό και σε εθνικό επίπεδο,
- εξεταστεί σε ποια σημεία και με ποιο τρόπο συγκλίνουν οι διάφορες στρατηγικές. Κατά την ΕΟΚΕ είναι σαφές ότι η στρατηγική για τη βιωσιμότητα κατέχει κυρίαρχη θέση και ότι από αυτήν απορρέουν η στρατηγική για τη χρήση των πόρων αλλά και άλλες στρατηγικές.

2.12. Η ΕΟΚΕ, επίσης, θεωρεί σημαντικό να περιγραφούν λεπτομερώς οι επιπτώσεις των προτεινόμενων στρατηγικών για τους δυνητικούς ενδιαφερόμενους. Κάτι τέτοιο, περιλαμβάνει επίσης την περιγραφή των αρμοδιοτήτων και των ζητημάτων που πρέπει να ρυθμιστούν καθώς και τον καθορισμό του πολιτικού επιπέδου στο οποίο, ανάλογα με το βαθμό δικαιοδοσίας που τους ανήκει, μπορούν να ρυθμιστούν τα ζητήματα αυτά. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προτεινόμενη στρατηγική όχι μόνο θα πρέπει να προσδιορίζει λεπτομερώς τις δυνατότητες που διαθέτει η ΕΕ όσον αφορά την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά και τις σχετικές αρμοδιότητες σε επίπεδο κρατών μελών (ή σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο).

2.13. Σημαντικός στόχος είναι, κατά την ΕΟΚΕ, η διάδοση των σχετικών γνώσεων σε ευρύτατα στρώματα του πληθυσμού.

2.14. Η στρατηγική πρέπει κυρίως να επικεντρωθεί στον ενδεχόμενο αντίκτυπο στην οικονομία, στον τομέα της εργασίας και στην αγορά εργασίας. Η Επιτροπή έχει υπογραμμίσει επανειλημμένως σε διάφορα επίπεδα και σε πολυάριθμα έγγραφα της, ότι η δημιουργία θέσεων εργασίας και η προστασία του περιβάλλοντος δεν συνιστούν αντίθεση, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται με πολύ ωφέλιμο τρόπο. Η παρούσα στρατηγική οφείλει να αποδείξει τα ανωτέρω. Οι επιχειρήσεις δικαίως ζητούν μια όσο το δυνατό μακροχρόνια ασφάλεια προγραμματισμού και νομική ασφάλεια. Η στρατηγική πρέπει να προσφέρει στις επιχειρήσεις ενδείξεις σχετικά με τον προσανατολισμό που πρέπει να επιλέξουν στο μέλλον.

Είναι βεβαίως σημαντικό να καθοριστούν οι απαιτούμενες αλλαγές σε γενικό πλαίσιο, ώστε να διευκολύνονται οι σχετικές συνέργειες. Θα πρέπει να διευκρινισθεί το ερώτημα κατά πόσον οι νέες πρωτοβουλίες στον τομέα της φορολογικής πολιτικής και των τελών, μπορούν να ενισχύσουν την αειφόρο χρήση ανανεώσιμων πόρων. Αναφορικά με την εξέλιξη της χρήσης οικονομικών μέσων, τα τελευταία χρόνια επιβάλλονται περισσότεροι φόροι και τέλη και σημειώνεται μία βραδεία αλλά αναπτυσσόμενη περιβαλλοντική φορολογική μεταρρύθμιση καθώς ορισμένα κράτη αλλάζουν το φορολογικό καθεστώς τους, μειώνοντας τους φόρους επί της εργασίας και αυξάνοντας τους φόρους και τα τέλη που επιβάλλονται σχετικά με την περιβαλλοντική ρύπανση, τους πόρους και τις υπηρεσίες (1).

3. Ειδικά σχόλια της ΕΟΚΕ

3.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως το έγγραφο της Επιτροπής. Η στρατηγική για τους φυσικούς πόρους είναι επιτακτική προκειμένου να επιτευχθεί περαιτέρω αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από τις επιπτώσεις της χρήσης των πόρων (και τις επακόλουθες περιβαλλοντικές επιπτώσεις).

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το χρονοδιάγραμμα των 25 ετών που ορίζει η στρατηγική, αποτελεί πρόδηλο έναν πολύ περιορισμένο χρονικό ορίζοντα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις ενέργειες της Επιτροπής, η οποία επικεντρώνεται στα προβλήματα με βραχυπρόθεσμη ή μεσοπρόθεσμη επίλυση. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν πρέπει να συνεπάγεται κατά το μάλλον ή ήττον τη μη ενασχόληση με τα μακροπρόθεσμα ζητήματα.

3.3. Κατά συνέπεια, είναι επείγοντως αναγκαίο να προστεθεί ένα κεφάλαιο σχετικά με τα μακροπρόθεσμα προβλήματα τα οποία εν πολλοίς συνδέονται με τους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους: στην αντίθετη περίπτωση θα μπορούσε να παρανοηθεί τη στρατηγική στο σύνολό της. Σε αυτό το πλαίσιο δε θα πρέπει να τενδούν υπό εξέταση μόνο τα σχετικά περιβαλλοντικά προβλήματα αλλά και το ζήτημα της συνολικής φυσικής ή/και πολιτικής διαθεσιμότητας. Η ΕΟΚΕ, ως εκ τούτου, επιδοκιμάζει τα τμήματα της ανακοίνωσης της Επιτροπής που πραγματεύονται την περιφερειακή και ευρωπαϊκή διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων. Το πρόβλημα, για παράδειγμα,

των αποθεμάτων πετρελαίου δεν συνδέεται αποκλειστικά με την ποσότητά του. Η διαθεσιμότητα (και επακόλουθα ή εξάρτηση) αποτελούν σοβαρά πολιτικά ζητήματα, όπως μαρτυρά η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του '70, και πληθώρα πιο πρόσφατων γεγονότων. Τα μεγάλα παγκόσμια οικονομικά κέντρα φαίνεται ότι έχουν αναπτύξει εντελώς διαφορετικές στρατηγικές προκειμένου να προσεγγίσουν το ζήτημα αυτό.

3.4. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η στρατηγική προσανατολίζεται κύρια στην φυσική χρήση των πόρων ενώ δεν εφιστάται η δέουσα προσοχή στην πτυχή περί προστασίας των φυσικών πόρων, δηλαδή την άυλη πτυχή του ζητήματος. Η ΕΟΚΕ συνιστά επί τούτου όχι μόνο την επέκταση του τίτλου της στρατηγικής, ώστε να γίνει αναφορά στην «έννοια της προστασίας», αλλά και να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στην προστασία των φυσικών πόρων. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα ανωτέρω θα συνδεθούν επίσης με τις διαπραγματεύσεις του Γιοχάνεσμπουργκ. (βλέπε επίσης σημείο 2.2).

3.5. Σημαντικό φυσικό πόρο αποτελεί σαφώς και το τοπίο. Οι Άλπεις, για παράδειγμα, αφενός αποτελούν ευαίσθητο οικοσύστημα και αφετέρου τουριστικό θέλγητρο (2). Η στρατηγική θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει την αλόγιστη εκμετάλλευση των τοπίων (π.χ. με την υπερβολική κυκλοφορία). Τέτοια συγκεκριμένα παραδείγματα αποδεικνύουν τη σχέση των φυσικών πόρων με άλλες πολιτικές, όπως π.χ. με την γεωργική πολιτική καθώς και με τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες. Η πολυμορφία του ευρωπαϊκού τοπίου, το οποίο δημιουργήθηκε λόγω των ποικιλόμορφων γεωργικών δραστηριοτήτων, αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού πολιτισμού και επομένως πρέπει να προστατευθεί.

3.6. Η Επιτροπή τονίζει δικαίως ότι παρατηρείται εν μέρει επικίνδυνα αλόγιστη χρήση ορισμένων ανανεώσιμων πόρων. Στην περίπτωση της ξυλείας, επί παραδείγματι, η Επιτροπή σημειώνει ότι μόνο ένα μέρος της ετήσιας ανάπτυξης αξιοποιείται πραγματικά, γεγονός που σημαίνει ότι θα υπάρχουν και στο μέλλον μεγάλα περιθώρια αύξησης της (φιλικής προς το περιβάλλον) χρήσης της ξυλείας ως πρώτης ύλης. Ωστόσο, ενώ κάτι τέτοιο είναι αναμφίβολα θεμιτό, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο σημεία. Τα δάση, όπως όλα τα οικοσυστήματα, δεν πληρούν μόνο φυσική, αλλά και μια έντονα άυλη λειτουργία ως οικοσυστήματα ή χώροι αναψυχής. Οι λειτουργίες αυτές και ο προστατευτικός ρόλος των δασών (π.χ. για την αποτροπή πλημμύρων και χιονοστιβάδων), ενδεχομένως αντίκειται στην εντατικότερη υλοτόμηση για εμπορικούς λόγους. Από την άλλη πλευρά, οι δασικοί πόροι κατανέμονται εξαιρετικά άνισα και η τεράστια ζημία που προκλήθηκε σε δασικές εκτάσεις των υπό ένταξη κρατών (για παράδειγμα, στις οροσειρές Erz, Riesen και Iser) δεν κατέστρεψε μόνο τους ωφέλιμους φυσικούς πόρους σε τοπικό επίπεδο, αλλά, μαζί με άλλους παράγοντες, ευθύνεται για την υπερχειλίση του ποταμού Οντερ (το 1997) και του Έλβα (το έτος 2002).

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(1) Βλέπε για παράδειγμα την τελευταία έκδοση της Eurostat: Φορολογία Περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση 1980-2001 «Πρώτες ενδείξεις φορολογικού πρασινίσματος» — Eurostat 2003

(2) Βλέπε γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το μέλλον των ορεινών ζωνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση» EE C 61 της 14ης Μαρτίου 2003, σ. 113-122.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή «Μία εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια των επιχειρήσεων — επιτεύγματα, τρέχουσες πρωτοβουλίες και εναπομένοντα προβλήματα»

[COM(2003) 726 τελικό]

(2004/C 117/10)

Στις 24 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 14 Απριλίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Cassidy.

Κατά την 408η σύνοδο ολομελείας της, συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 56 ψήφους υπέρ, 14 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Στην ανακοίνωση γίνεται μία επισκόπηση των προσαπειρών που έχει καταβάλει η Επιτροπή για την άρση των φορολογικών εμποδίων, που αντιμετωπίζουν οι διαμεθοριακές επιχειρήσεις στην εσωτερική αγορά. Δεν πρόκειται για μία πρόταση φορολογικής εναρμόνισης. Η ανακοίνωση αφορά μόνο την άρση των φορολογικών εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι διαμεθοριακές επιχειρήσεις τα οποία παρακλύουν την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και την αντιμετώπιση της αναποτελεσματικότητας που οφείλεται στη χρησιμοποίηση 15 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) έχει γνωμοδοτήσει και για άλλες ανακοινώσεις της Επιτροπής επί φορολογικών θεμάτων. Το 2001, γνωμοδότησε για την ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα: «Η φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Προτεραιότητες για τα προσεχή έτη» [COM (2001) 260 τελικό]. Εισηγητής ήταν ο κ. MORGAN. Η γνωμοδότηση επικροτούσε τους στόχους της φορολογικής πολιτικής της Επιτροπής και συγκεκριμένα το γεγονός ότι χρειάζεται να συντονισθούν οι εταιρικοί φόροι, προκειμένου να εξαλειφθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κυρίως οι ΜΜΕ, λόγω των εθνικών ιδιαιτεροτήτων τους.

1.3. Κατά το 2002, η ΕΟΚΕ εξέδωσε νέα γνωμοδότηση με βάση την εισηγητική έκθεσή του κ. Morgan για τις προτάσεις της Επιτροπής όσον αφορά τον φορολογικό ανταγωνισμό και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Στη γνωμοδότηση αυτή τονιζόταν ότι είναι απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα στον ΦΠΑ, στις ατομικές συντάξεις και στις τιμές μεταβίβασης⁽¹⁾. Η ύπαρξη διαφορετικών εθνικών διατάξεων παρεμποδίζει τη δημιουργία μιας «συγκρίσιμης κατάστασης» ως προς την εταιρική φορολογία μεταξύ των εταιρειών που είναι εγκατεστημένες σε διάφορα κράτη μέλη.

1.4. Κατά το 2002 επίσης, μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας (Εισηγητής: ο κ. Malosse, Συνεισηγητής: η κα Sanchez-Miguel) ζητούσε να επισπευθεί η λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αποφυγή διπλής φορολογίας, και συγκεκριμένα πρότεινε τη δημιουργία Κοινού Φόρουμ της ΕΚ για τις τιμές μεταβίβασης. Επικροτούσε δε τον στόχο της απελευθέρωσης της εσωτερικής αγοράς από τα φορολογικά εμπόδια, ενώ ταυτοχρόνως τόνιζε ότι προέχει η θέσπιση κοινών αρχών για την ενθάρρυνση μιας εσωτερικής αγοράς.

⁽¹⁾ Πρόκειται για τις τιμές που χρεώνονται για αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται σε εταιρείες που ανήκουν στην ίδια ομάδα.

Ο στόχος μιας εναρμονισμένης φορολογικής βάσης για όλες τις επιχειρήσεις της ΕΕ είναι συμβατός με τη φορολογική αυτοτέλεια των κρατών μελών και περιφερειών της ΕΕ, διότι διαφυλάσσει το δικαίωμά τους να καθορίζουν το ύψος του φόρου.

1.5. Κατά το 2003, η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 90/435/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές/θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών [COM (2003) 462 τελικό]. Εισηγήτρια ήταν η κα Polverini. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ επικροτούσε πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής για την κατάργηση ή τουλάχιστον τη μείωση της διπλής ή πολλαπλής φορολογίας των κερδών που κατανέμονται από μία εξαρτημένη εταιρεία στο κράτος εγκατάστασης μιας μητρικής επιχείρησης ή μόνιμης εγκατάστασης.

1.6. Κατά το 2003, η ΕΟΚΕ εξέδωσε νέα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με τις κοινές φορολογικές αρχές, τη σύγκλιση της φορολογικής νομοθεσίας και τη δυνατότητα ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία για φορολογικά ζητήματα. Εισηγητής ήταν: ο κ. Nyberg. Το συμπέρασμα ήταν ότι πρέπει να εξετασθούν τα εξής τρία θέματα:

- η χρησιμοποίηση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για την εξεύρεση των πιο αποτελεσματικών φορολογικών συστημάτων,
- η εισαγωγή κοινής φορολογικής βάσης για τις επιχειρήσεις,
- η χρησιμοποίηση της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία για την καθιέρωση ελάχιστων επιπέδων εταιρικών φορολογικών συντελεστών.

2. Η παρούσα ανακοίνωση

2.1. Η ανακοίνωση αναφέρεται στα φορολογικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι διαμεθοριακές επιχειρήσεις, και ειδικότερα οι ΜΜΕ, στην εσωτερική αγορά. Τα φορολογικά εμπόδια που είχαν εντοπισθεί στην ανακοίνωση του 2001, εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να υφίστανται. Στην παρούσα ανακοίνωση υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή έχει υποβάλει αρκετές ειδικές προτάσεις και προτείνει σχετικές πρωτοβουλίες για την άρση ειδικών φορολογικών εμποδίων.

2.2. Η Επιτροπή εξακολουθεί να εργάζεται για την εξεύρεση μιας ευρύτερης και πιο μακρόχρονης λύσης, βάσει της οποίας οι εταιρείες θα φορολογούνται σύμφωνα με μία ενιαία φορολογική βάση (φορολογητέα κέρδη) για όλες τις δραστηριότητές τους στην ΕΕ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος συστηματικής επίλυσης των φορολογικών προβλημάτων στην εσωτερική αγορά.

2.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, για την αναθεώρηση της οδηγίας «συγχωνεύσεων» 90/434/ΕΚ και της οδηγίας «μητρικών-θυγατρικών» 90/435/ΕΚ.

3. Υποδείξεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την εξάλειψη των στρεβλώσεων της εσωτερικής αγοράς που απορρέουν από την ύπαρξη διαφορετικών κανόνων των ρυθμίσεων που διέπουν την φορολογία των εταιρειών στα διάφορα κράτη μέλη. Και το πρόβλημα θα επιδεινωθεί βεβαίως μετά τη διεύρυνση, με την ένταξη των νέων δέκα κρατών μελών από την 1η Μαΐου 2004.

3.2. Χρειάζεται συνεπώς να δοθεί μια νέα ώθηση για την ενοποίηση της φορολογίας των επιχειρήσεων, με τη σύναψη συμφωνιών π.χ. μεταξύ κρατών μελών σχετικά με το τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται όσον αφορά την εθνική φορολογία. Η ανάγκη κοινής φορολογικής βάσεως αποτελεί προτεραιότητα.

3.3. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι τα κράτη μέλη θα αναγνωρίσουν τις δυσκολίες των εταιρειών και ειδικότερα των ΜΜΕ. Δεν διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα για να αντιμετωπίσουν 15 (και σύντομα 25) διαφορετικά συστήματα κανόνων. Πιστεύει ότι είναι βάσιμη η δυνατότητα «φορολογίας σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους εγκατάστασης» (Home State Taxation — HST) ⁽¹⁾ για τις ΜΜΕ, με τον καθορισμό ίσως ανώτατου ορίου κύκλου εργασιών.

3.3.1. Το πειραματικό σχέδιο της Επιτροπής για την εφαρμογή φορολογίας σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους εγκατάστασης παρέχει μια λύση όσον αφορά τις διαμεθοριακές δραστηριότητες των ΜΜΕ, διότι ελαφρύνει τις φορολογικές και διοικητικές τους επιβαρύνσεις. Η δοκιμή του συστήματος αυτού θα πρέπει αρχικώς να γίνει σε διμερή βάση και να επεκταθεί τελικώς σε όλη την ΕΕ μετά από θετική αξιολόγηση.

3.4. Ο καθορισμός κοινής ευρωπαϊκής φορολογικής βάσης αποτελεί το πρώτο σημαντικό βήμα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), είναι ιδιαίτερα επαχθή και ότι δεν πρέπει να επιβληθούν στις ΜΜΕ δεδομένου ότι προορίζονται κυρίως για δημόσιες επιχειρήσεις (οι κανόνες για τα ΔΠΧΠ μπορεί να αποτελέσουν σημείο εκκίνησης για την επίτευξη φορολογικής βάσης). Η πρόταση της Επιτροπής πρέπει να προσαρμοσθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εφαρμόσιμη και στις ΜΜΕ. Θα πρέπει να αναπτυχθεί μια προσαρμοσμένη δέσμη προτύπων ΔΛΠ/ΔΠΧΠ, που θα λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των ΜΜΕ ως προς το διοικητικό βάρος και τη φορολογία. Η εναρμονισμένη φορολογική βάση και το νέο λογιστικό πρότυπο θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υψηλότερη φορολόγηση. Θα πρέπει οι

ενδιαφερόμενες χώρες να μπορούν να αντιδράσουν στην αλλαγή με τη μεταβολή των φορολογικών συντελεστών. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραβλεφθούν οι ανάγκες της μελλοντικής «Ευρωπαϊκής Εταιρείας (Societas Europea)».

3.5. Σημειώνεται ακόμη ότι οι πολλαπλές συμφωνίες διπλής φορολόγησης που ισχύουν μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων χωρών όπως οι ΗΠΑ προκαλούν σύγχυση και είναι αντιφατικές, δεν υπάρχει δηλαδή ομοιομορφία. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε μελέτη των συμφωνιών διπλής φορολογίας σε όλους τους τομείς, προκειμένου να καταρτίσει οδηγό «ορθής πρακτικής» και να εξεύρει μια λύση που θα είναι αποδεκτή από όλους τους ενδιαφερομένους.

3.6. Η ανακοίνωση της Επιτροπής υποβάλλει την ενδιαφέρουσα πρόταση ότι στο μέλλον θα απαιτηθεί, η υιοθέτηση της αρχής του «πλέον ευνοημένου κράτους». Επισημαίνει δε ότι οι πρώτες συζητήσεις επ' αυτού με τα κράτη μέλη θα διεξαχθούν στο εγγύς μέλλον.

3.7. Η ΕΟΚΕ καλεί και πάλι τα κράτη μέλη, που ασκούν τη βασικότερη επιρροή, να αποδεχτούν ότι είναι απαραίτητη η σύναψη μιας συμφωνίας που θα επιτρέψει και θα ενθαρρύνει τις ΜΜΕ να επεκταθούν εκτός της χώρας τους και έτσι να δημιουργούν θέσεις απασχόλησης, δεδομένου ότι οι ΜΜΕ είναι οι βασικοί δημιουργοί νέων θέσεων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα την Επιτροπή, η οποία ζητεί τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη φορολογική βάση για τις επιχειρήσεις.

3.8. Η έλλειψη πραγματικής προόδου στην κοινοτική διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά την φορολογία των εταιρειών οδηγεί σε μετατόπιση από τις πολιτικές αποφάσεις του Συμβουλίου και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε δικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Ακόμη, χωρίς πολιτικές αποφάσεις υπάρχει ανάγκη δικαστικών αποφάσεων για τα διάφορα φορολογικά καθεστώτα. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ⁽²⁾ αρχίζει να έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στα φορολογικά συστήματα και ειδικότερα στα συστήματα φορολογίας μερισμάτων των κρατών μελών. Χωρίς πρόοδο στο Συμβούλιο σχετικά με τα φορολογικά ζητήματα, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί συνεπώς ότι η Επιτροπή θα εκδώσει σύντομα σχετικό οδηγό ερμηνείας των φορολογικών αποφάσεων του ΕΚ.

3.9. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να υποστηρίξει τη μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των υποομάδων των κρατών μελών που επιζητούν να σημειώσουν πρόοδο σε φορολογικά θέματα προκειμένου να εξευρεθεί τρόπος για την παράκαμψη της σημερινής απαίτησης για ομοφωνία

3.10. Τέλος, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα κράτη μέλη θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες για να αλλάξουν τα φορολογικά τους συστήματα. Θα πρέπει να μπορούν να συγκρίνουν τα υφιστάμενα φορολογικά τους με το πιθανό μεριδίό τους από οποιοδήποτε νέο σύστημα. Αυτό θα απαιτήσει ευρύ συντονισμό και εμπιστοσύνη μεταξύ τους.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Οι φορολογικοί κανόνες του κράτους εγκατάστασης για μία επιχείρηση ισχύουν για όλες τις πληρωμές των φόρων της, αλλά με τους φορολογικούς συντελεστές που ισχύουν στην κάθε μεμονωμένη χώρα στην οποία αναπτύσσει τις δραστηριότητές της.

⁽²⁾ Ένα πρόσφατο παράδειγμα: C-446/03 Marks&Spencer plc v. David Halsey (HM Inspector of Taxes) (UK) — διασυνοριακή αντιστάθμιση απωλειών.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις κεφαλαιουχικών εταιρειών

[COM(2003) 703 τελικό — 2003/0277 (COD)]

(2004/C 117/11)

Στις 3 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANCHEZ MIGUEL.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 56 ψήφους υπέρ, 11 κατά και 4 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Η πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή, αποτέλεσε το αντικείμενο ευρύτατης αναστολής, που μπορεί να εγγραφεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο νομοθετικής διακοπής των προτάσεων που σχετίζονται με τις αποκαλούμενες οδηγίες του εταιρικού δικαίου. Πράγματι, παράλληλα με την αναστολή αυτής της πρότασης δέκατης οδηγίας εταιριών, διεκόπησαν και οι προτάσεις πέμπτης οδηγίας σχετικά με τα όργανα διαχείρισης και την εκπροσώπηση των ανώνυμων εταιρειών καθώς και δέκατης τέταρτης, σχετικά με τη μεταφορά της έδρας, οδηγίες που εξακολουθούν να μην έχουν δει το φως. Οι λόγοι που επεξηγούν αυτόν την κανονιστική αναστολή είναι διάφοροι: ωστόσο σε όλες τις περιπτώσεις υπήρξε σημαντική δυσκολία επίτευξης ομοφωνίας όσον αφορά την αναγνώριση του δικαιώματος των εργαζομένων στην ενημέρωση καθώς και της συμμετοχής τους στις οικονομικές διαδικασίες, που απαιτούσε αντίστοιχες νομικές τροποποιήσεις.

1.2. Έχοντας υπόψη τα προηγούμενα, η έγκριση του Καθεστώτος Ευρωπαϊκής Εταιρείας (ΚΕΕ) και της οδηγίας που την ολοκληρώνει σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων⁽¹⁾, όπως επίσης άλλων οδηγιών που δίδουν τα δικαιώματα ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων και την προστασία τους σε περίπτωση μεταφοράς επιχειρήσεων, που αναφέρονται επίσης σε εταιρείες που προκύπτουν από διασυνοριακές συγχωνεύσεις⁽²⁾, διευκόλυνε σημαντικά την επαναδραστηριοποίηση της διαδικασίας υποβολής των εκκρεμών κανόνων εναρμόνισης του ευρωπαϊκού εταιρικού δικαίου, ένα άλλο παράδειγμα του οποίου είναι η πρόταση οδηγίας για τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις. Με την έννοια αυτή η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντική αυτή η νέα προσπάθεια κοινοτικής εναρμόνισης του εταιρικού δικαίου ενόψει της διεύρυνσης της Ευρώπης, στην οποία πρόκειται να ενσωματωθούν χώρες που έχουν διαφορετικά πρότυπα οργάνωσης εταιρειών απ' ό,τι ισχύει στα κράτη μέλη και επιπλέον διαφορετικά μεταξύ τους.

1.3. Η πρόταση που υποβλήθηκε το 2003 διαφέρει σημαντικά σε σχέση με την πρόταση που είχε υποβληθεί το 1985⁽³⁾.

1.3.1. Κατά πρώτο λόγο, ενώ η πρόταση του 1985 αναφέρονταν αποκλειστικά στις διασυνοριακές συγχωνεύσεις των ανώνυμων εταιρειών, η πρόταση του 2003 αναφέρεται στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, πράγμα που σημαίνει διεύρυνση της σκοπιμότητας συνεργασίας και αναδιοργάνωσης μεταξύ εταιρειών των κρατών μελών που διαφέρουν από άλλους τύπους εταιρειών που είναι καλύτερα προσαρμοσμένες στο ευρωπαϊκό επιχειρηματικό ιστό, δηλαδή τις ΜΜΕ.

1.3.2. Κατά δεύτερο λόγο, οι δύο προτάσεις διαφέρουν επίσης όσον αφορά τους κανόνες παραπομπής που χρησιμοποιούν δεδομένου ότι ενώ η πρόταση του 1985 παρέπεμπε σταθερά στην τρίτη οδηγία για τις εθνικές συγχωνεύσεις⁽⁴⁾, η πρόταση του 2003 παραπέμπει γενικότερα στις εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τις συγχωνεύσεις, εκτός από το ότι αναφέρεται ειδικότερα στις πτυχές των διασυνοριακών συγχωνεύσεων που ρυθμίζονται απ' αυτή. Αυτή η παραπομπή είναι εφικτή, κατά μεγάλο μέρος γιατί οι εθνικές νομοθεσίες είχαν προηγουμένως εναρμονιστεί σύμφωνα με τις εντολές της τρίτης οδηγίας, ενώ παράλληλα έχει θετικές επιπτώσεις στο βαθμό που απλοποιεί τις μορφές και τη διαδικασία συγχώνευσης, που καθίστανται οικείες για τους κοινωνικούς παράγοντες, τους νομικούς και οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν στις συγχωνεύσεις, επιτρέποντας τη μείωση των αβεβαιοτήτων και του υψηλού οικονομικού κόστους που επιφέρουν οι ενέργειες αυτές.

1.3.3. Κατά τρίτο λόγο, η πιο σημαντική διαφορά που παρουσιάζει η πρόταση οδηγίας του 2003 σε σχέση με την αντίστοιχη του 1985 είναι η ενσωμάτωση, στο άρθρο 14, της συμμετοχής των εργαζομένων στις διαδικασίες διασυνοριακής συγχώνευσης, οι οποίοι αποκλείονταν ρητά στις αιτιολογικές σκέψεις της πρότασης του 1985. Οι λόγοι για την ενσωμάτωση αυτή είναι προφανείς: οι συγχωνεύσεις έχουν ολοένα και περισσότερες επιπτώσεις στους εργαζομένους των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε σχέση με τη διαχείριση των εταιρειών, όχι μόνο μέσω των κοινοτικών νομικών διατάξεων, αλλά και

⁽¹⁾ Κανονισμός ΕΚ αριθ. 2157/2001 και οδηγία 2001/86/ΕΚ στην ΕΕ L 294 της 10.11.2001.

⁽²⁾ Οδηγία 97/74/ΕΚ των ευρωπαϊκών επιτροπών επιχείρησης, οδηγία Directive 2001/23/ΕΚ για τα δικαιώματα των εργαζομένων στις μεταφορές επιχειρήσεων, οδηγία 2002/14/ΕΚ για την ενημέρωση και διαβούλευση των εργαζομένων.

⁽³⁾ Πρόταση δέκατης οδηγίας σχετικά με τη διαμεθοριακή συγχώνευση των ανώνυμων εταιρειών COM(84) 727 τελικό DO C 23/11.

⁽⁴⁾ Οδηγία 78/855/ΕΟΚ 8 Οκτωβρίου, που ήταν ο αριθμός 3 των οδηγιών για τις εταιρείες.

μέσω πολυάριθμων εκούσιων εταιριών, καθιστά αναγκαία τη συμμετοχή τους σε περίπτωση διασυννοριακών συγχωνεύσεων. Με την έννοια αυτή θεωρούν ότι η παραπομπή στο ΚΕΕ και στην οδηγία που το ολοκληρώνει, σχετικά με τη δραστηριοποίηση των εργαζομένων στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εθνική νομοθεσία που εφαρμόζεται για την εταιρεία που προέκυψε από συγχώνευση δεν επιβάλλει τη συμμετοχή των εργαζομένων, διευκολύνει την υιοθέτηση της προτεινόμενης διάταξης αποφεύγοντας την επανάληψη της συζήτησης στα πλαίσια των κοινοτικών οργάνων.

1.4. Θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι αυτή η πρόταση οδηγίας εγγράφεται στα πλαίσια του προγράμματος εκσυγχρονισμού του εταιρικού δικαίου και βελτίωσης της επιχειρησιακής διαχείρισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽⁵⁾, στην οποία είχε προβλεφθεί πρόγραμμα δράσης που εξετάζει βραχυπρόθεσμα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα την περίπτωση βαθιάς κανονιστικής τροποποίησης που προχωρεί πολύ πιο πέρα από την ολοκλήρωση των προτάσεων οδηγίας για το εταιρικό δίκαιο που εξακολουθούν να εκκρεμούν καθώς προχωρεί σε νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες (οδηγίες) και μη νομοθετικές πρωτοβουλίες (συστάσεις και άλλες) που αναφέρονται στις υποχρεώσεις ενημέρωσης σχετικά με την διαχείριση της επιχείρησης, στην ενίσχυση του ρόλου των μη εκτελεστικών διοικητικών στελεχών, στην πλήρη δημοκρατία των μετόχων (για μετοχή/μία ψήφος), κ.λπ.. Συγκεκριμένα η υποβολή αυτής της πρότασης δέκατης οδηγίας σχετικά με τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις αποτελούσε τμήμα του καταλόγου των βραχυπρόθεσμων δράσεων (2003-2005) στα θέματα της αναδιάρθρωσης και της κινητικότητας των επιχειρήσεων.

1.5. Επίσης πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η οδηγία αυτή εγγράφεται στα πλαίσια της ενδεχόμενης ανάπτυξης της «Ευρωπαϊκής Ιδιωτικής Εταιρείας» (ΕΙΕ) ως έγκυρης νομικής μορφής για όλη την ΕΕ, που καταρτίστηκε ειδικά προκειμένου να απαντήσει στις ανάγκες των ΜΜΕ, και η οποία υποστηρίχθηκε ευρύτατα από την ΕΟΚΕ. Σχετικά με αυτό υπενθυμίζουμε ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής της 21.5.2003 ενσωμάτωσε την υπόδειξη της ομάδας υψηλού επιπέδου να επιταχυνθεί η έγκριση της δέκατης οδηγίας για τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις με σκοπό να προηγηθεί της υποβολής της πρότασης σχετικά με το καθεστώς της ΕΙΕ, που εκκρεμεί κι αυτό για να πραγματοποιηθεί η μελέτη σκοπιμότητας.

1.6. Άλλο ζήτημα που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, μολοντί δεν είναι αντικείμενο της πρότασης οδηγίας, είναι η μεταρρύθμιση που έχει επιχειρηθεί στις αποκαλούμενες φορολογικές οδηγίες των επιχειρήσεων⁽⁶⁾, από τη στιγμή που έχει ρητά αποδειχθεί⁽⁷⁾ ότι η καθυστέρηση της συγκρότησης της ΕΙΕ οφείλεται στο άλυτο πρόβλημα της φορολογικής πολυπλοκότητας που προκύπτει από την ύπαρξη των σχετικών κοινοτικών κανόνων και πάνω από όλα τη διπλή φορολογία που επιφέρουν οι πράξεις συγχώνευσης. Με την έννοια αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι πλήττονται επίσης οι διασυννοριακές συγχωνεύσεις που ρυθμίζονται από την πρόταση αυτή και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διατάξεις αυτές απευθύνονται κυρίως στις ΜΜΕ, θα πρέπει να μειωθεί το κόστος προκειμένου οι συγχωνεύσεις αυτές να καταστούν πιο ελκυστικές.

⁽⁵⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο COM(2003)284 τελικό της 21.5.2003.

⁽⁶⁾ Οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας D 90/435/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς που ισχύει για τις μητρικές και θυγατρικές εταιρίες διαφόρων κρατών μελών οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας D 90/434/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς που ισχύει για τις συγχωνεύσεις διασπάσεις, μεταφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών μεταξύ εταιριών διαφόρων κρατών μελών. Γνωμοδότηση CESE 312/2004 της 25ης Φεβρουαρίου 2004.

⁽⁷⁾ Αναφορά στα συμπεράσματα της φορολογικής Tax Force SPE.

1.7. Τέλος, χρειάζεται να υπενθυμίσουμε ότι αυτή η δέκατη οδηγία είναι απαραίτητη διότι, σήμερα, υφίστανται εθνικές νομοθεσίες των κοινοτικών κρατών που επιτρέπουν τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις μεταξύ κεφαλαιουχικών εταιριών (και στην πράξη έχουν ήδη υλοποιηθεί όπως για παράδειγμα μεταξύ ισπανικών και ιταλικών εταιριών), ενώ άλλες νομοθεσίες τις παρεμποδίζουν⁽⁸⁾.

2. Περιεχόμενο της πρότασης οδηγίας.

2.1. Η πρόταση οδηγίας ρυθμίζει τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις, που θεωρούνται ως συγχωνεύσεις μεταξύ κεφαλαιουχικών εταιριών που έχουν τουλάχιστον την έδρα τους σε δύο χώρες της ΕΕ και υπόκεινται στη νομοθεσία ενός τουλάχιστον από τα δύο διαφορετικά κράτη μέλη (άρθρο 1).

2.2. Διαδικασίες επίτευξης της συγχώνευσης είναι αυτές που αναγνωρίζονται από το καθεστώς ευρωπαϊκής εταιρείας δηλαδή: απορρόφηση, δημιουργία νέας εταιρείας και μεταφορά όλων των περιουσιακών στοιχείων εκ μέρους της μιας εταιρείας στην εταιρεία holding (άρθρο 1).

2.3. Στις διαδικασίες συγχώνευσης ισχύουν οι εθνικές διατάξεις των χωρών που έχουν την έδρα τους οι εταιρίες που συμμετέχουν στη συγχώνευση, έστω και αν η διαδικασία που θεσπίζεται προκειμένου να ολοκληρωθεί η διασυννοριακή συγχώνευση, όποια και αν είναι η μορφή που υιοθετείται, θα πρέπει να ικανοποιεί τις ελάχιστες ειδικές συνθήκες που προσδιορίζονται από την πρόταση οδηγίας (άρθρο 2). Πρόκειται για τις ακόλουθες:

2.3.1. Κατά πρώτο λόγο, το περιεχόμενο του σχεδίου συγχώνευσης κάθε μιας από τις εταιρίες θα πρέπει να περιέχει τις αναφορές που θεσπίζονται στο άρθρο 3 της πρότασης, ως κοινό σχέδιο συγχώνευσης, και οι οποίες αφορούν τον προσδιορισμό των εταιριών που συμμετέχουν, την έκθεση ανταλλαγής των τίτλων ή των αντιπροσωπευτικών μεριδίων κάθε μιας από τις εταιρίες, τα δικαιώματα που αναφέρονται σε αυτές όπως επίσης τα ειδικά δικαιώματα. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί η απαίτηση σύμφωνα με την οποία θα πρέπει στο σχέδιο να περιλαμβάνεται πληροφόρηση για το σύστημα συμμετοχής των εργαζομένων στην εταιρεία που προκύπτει από τη συγχώνευση, ως μια από τις απαραίτητες συνθήκες προκειμένου να επιτευχθεί η διαδικασία συγχώνευσης.

2.3.2. Στη συνέχεια, η πρόταση θίγει την προκαταρκτική δημοσιότητα που θα πρέπει να δίδεται στη συγχώνευση, από τη στιγμή που υλοποιείται το σχέδιο. Ζήτημα ιδιαίτερα σημαντικό διότι, σε διάστημα τουλάχιστον ενός μηνός πριν από τη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης οι πιστωτές και οι μειοψηφούντες εταίροι θα πρέπει να μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους. Με την έννοια αυτή το άρθρο 4 της πρότασης παραπέμπει στο άρθρο 3 της οδηγίας επιχειρήσεων, της 68/151/ΕΟΚ⁽⁹⁾ που θεσπίζει τη διαδικασία νόμιμης δημοσιότητας. Με αυτό επιδιώκεται η διασφάλιση της νομικής ασφάλειας όλων εκείνων που τους αφορά η διασυννοριακή συγχώνευση.

⁽⁸⁾ Στα εθνικά κείμενα που μετέγραψε η οδηγία 78/855/ΕΟΚ, θεσπίζονται δύο μοντέλα σε ότι αφορά το συμβατό των εγκρίσεων διαμετοχικών συγχωνεύσεων, μια πρώτη ομάδα που τις επιτρέπει συγκροτούν η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το ΗΒ και μια δεύτερη που δεν τις επιτρέπει, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Γερμανία, η Φιλανδία, η Δανία και η Αυστρία. Σε ενδιάμεση κατάσταση βρίσκεται το Βέλγιο, που εγκρίνει μόνο τις συγχωνεύσεις μέσω απορρόφησης.

⁽⁹⁾ Που τροποποιήθηκε από την οδηγία 2003/58/ΕΚ, ΕΕ L 221 της 4.9.2003.

2.3.3. Στη συνέχεια, η πρόταση αντιμετωπίζει την παρέμβαση των εμπειρογνομώνων που θα πρέπει να συντάξουν την έκθεση εμπειρογνωμοσύνης που απευθύνεται στους εταίρους (άρθρο 5), πριν από την πραγματοποίηση της Γενικής Συνέλευσης που θα εγκρίνει για κάθε εταιρεία το κοινό σχέδιο συγχώνευσης (άρθρο 6). Πρέπει να επισημανθεί, λόγω της πρακτικής σημασίας από την άποψη της μείωσης του κόστους της συγχώνευσης (πτυχή που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα για τις ΜΜΕ), η δυνατότητα ορισμού ενός μόνο εμπειρογνομόνα ή ανεξαρτήτων εμπειρογνομώνων για κάθε μια από τις εταιρίες, μέσω αιτήσεως στην αρμόδια αρχή, λύση ανάλογη με αυτή που προβλέπεται στο ΚΕΕ για τη συγκρότηση ευρωπαϊκής ιδιωτικής επιχείρησης μέσω συγχώνευσης.

2.3.4. Από τη στιγμή που θα εγκριθούν από τις Γενικές Συνελεύσεις τα σχέδια συγχώνευσης, θα πραγματοποιηθεί εκ μέρους της αρμόδιας αρχής ο έλεγχος νομιμότητας (άρθρα 7 και 8), τα αποτελέσματα του οποίου θα δημοσιευθούν στο αντίστοιχο δημόσιο μητρώο (άρθρο 10), με στόχο να προσδιοριστεί η έναρξη της ισχύος της διασυννοριακής συγχώνευσης (άρθρο 9) και συνεπώς οι επιπτώσεις που προβλέπονται για κάθε μορφή συγχώνευσης: απορρόφηση (άρθρο 11.1), δημιουργία νέας εταιρείας (άρθρο 11.2) ή μεταφορά περιουσιακών στοιχείων στην εταιρεία holding (άρθρο 13). Η νομική βεβαιότητα της συγχώνευσης θα διασφαλιστεί προκειμένου να παρεμποδιστεί η ακύρωση της διαδικασίας από τη στιγμή που ολοκληρώθηκε η διαδικασία (άρθρο 12).

2.4. Σχετικά με το σύστημα συμμετοχής των εργαζομένων στην εταιρεία που προέκυψε από τη συγχώνευση θα ακολουθηθεί το σύστημα που θα ισχύσει στην εταιρεία που προκύπτει από τη συγχώνευση, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Εάν η εταιρεία δεν υποχρεώνεται σε οποιοδήποτε καθεστώς συμμετοχής βάσει του νόμου της χώρας στην οποία έχει την έδρα της ή στην οποία μία από τις συμμετέχουσες εταιρίες θα διοικείται σύμφωνα με το καθεστώς της συμμετοχής των εργαζομένων, θα ισχύσουν οι κανόνες που περιέχονται στον κανονισμό της ευρωπαϊκής εταιρείας όσο και στην οδηγία συμμετοχής, που επιβάλλει ένα νόμιμο πρότυπο σε περίπτωση έλλειψης συμφωνίας μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων και τη διοίκηση της εταιρείας (άρθρο 14).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ δέχεται ιδιαίτερος θετικά την πρόταση οδηγίας για τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις τόσο από την άποψη της νομοθετικής πολιτικής που επιδιώκεται όσο και από την άποψη της νομικής τεχνικής που χρησιμοποιήθηκε.

3.2. Όσον αφορά την πρώτη πτυχή, η πρόταση οδηγίας διευρύνει τις δυνατότητες συγκέντρωσης των εταιριών στην ΕΕ ιδιαίτερος στα πλαίσια των ΜΜΕ:

3.2.1. Έτσι υπενθυμίζουμε ότι η έγκριση του ΚΕΕ θα επιτρέψει, από την έναρξη της ισχύος στις 8 Οκτωβρίου 2004 (άρθρο 70) στις ανώνυμες εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικά κράτη μέλη να συγκροτήσουν ΕΙΕ μέσω συγχώνευσης. Αυτό το πρώτο μέσο συγκέντρωσης θα ολοκληρωθεί, μετά την έναρξη ισχύος της μελλοντικής οδηγίας για τις διασυννοριακές συγχωνεύσεις, και με άλλο μέσο που θα επιτρέψει στις κεφαλαιουχικές εταιρίες που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, είτε πρόκειται για

ανώνυμες εταιρίες, για μετοχικές ετερόρρυθμες εταιρίες, για εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, ή άλλου τύπου, όπως είναι οι συνεταιριστικές εταιρίες, που εκπληρώνουν τις απαιτήσεις της πρώτης οδηγίας εταιριών⁽¹⁰⁾, να συγκεντρώσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία μέσω διασυννοριακής συγχώνευσης, ενώ η εταιρεία που θα προκύψει από την συγχώνευση θα παραμείνει υπό την νομοθεσία ενός κράτους μέλους.

3.2.2. Η διευρύνση των εταιρικών μορφών που μπορούν να καλυφθούν από αυτό το νέο μέσο συγκέντρωσης που είναι η διασυννοριακή συγχώνευση θα είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις ΜΜΕ, δεδομένου ότι οι εταιρίες αυτές συνηθίζουν να υιοθετούν τη μορφή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης. Αν στα προηγούμενα προστεθεί το γεγονός ότι η πραγματική οικονομία της ΕΕ βασίζεται σε ένα σύστημα στο οποίο συνυπάρχουν μεγάλες επιχειρήσεις και ΜΜΕ και ότι αυτές οι τελευταίες αποτελούν σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και ειδικότερα ότι είναι η σημαντικότερη πηγή απασχόλησης στην Ευρώπη, με μεγάλη ικανότητα προσαρμογής στην εξέλιξη των καταστάσεων, στις κυκλικές κρίσεις και στην καινοτομία, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι επιθυμητός στόχος της κοινοτικής νομοθετικής πολιτικής είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και ότι ένα από τα πιο κατάλληλα μέσα για αυτό είναι η οικονομική συγκέντρωση με νέες νομικές μορφές που διασφαλίζουν την διασυννοριακή εφαρμογή της, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνουν την απόκτηση παραγωγικών και χρηματοδοτικών πόρων από την τραπεζική αγορά και το χρηματιστήριο αξιών.

3.3. Κατά δεύτερο λόγο, η πρόταση κρίνεται θετική και όσον αφορά τη νέα νομική τεχνική που χρησιμοποιήθηκε, και η οποία επιτρέπει την απλούστευση του χρησιμοποιούμενου νομοθετικού προτύπου στις δύο σημαντικότερες πτυχές της νέας πρότασης: την εταιρική πτυχή και την πτυχή της συμμετοχής των εργαζομένων.

3.3.1. Σχετικά με την εταιρική πτυχή, η πρόταση ασχολείται αποκλειστικά με τις διασυννοριακές πτυχές της συγχώνευσης, με συμπληρωματικό γενικό κανόνα την εφαρμογή της νομοθεσίας που έχει καθιερωθεί σε κάθε εθνικό δίκαιο για τις συγχωνεύσεις, η οποία με τη σειρά της έχει εναρμονιστεί μέσω της μεταγραφής της τρίτης οδηγίας για τις συγχωνεύσεις, μολονότι παραμένουν ορισμένες σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από τη στιγμή που θα εγκριθεί η πρόταση αυτή. Το σύστημα αυτό αποτελεί πρόσθετο παράγοντα νομικής ασφάλειας όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών, δεδομένου ότι πρόκειται για νομικό πρότυπο που έχει καταξιωθεί από την εθνική πρακτική.

3.3.2. Σε ό,τι αφορά την συμμετοχή των εργαζομένων των εταιριών που συγχωνεύθηκαν, το σύστημα παραπομπής στο καθεστώς ευρωπαϊκής εταιρείας και στην οδηγία συμμετοχής, αποφεύγει το νέο άνοιγμα μιας συζήτησης που τόσο καθυστέρησε την υιοθέτηση των κανόνων αυτών και η οποία άλλωστε έληξε με υψηλό επίπεδο ομοφωνίας όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών. Όσον αφορά τη συμμετοχή των εργαζομένων, το άρθρο 14 της υπό εξέταση οδηγίας θα πρέπει να διασφαλίσει τουλάχιστον μια προστασία ανάλογη με εκείνη που υφίσταται στην περίπτωση σύστασης μιας ευρωπαϊκής ανώνυμης εταιρείας μέσω συγχώνευσης όπως ορίζει η οδηγία ΕΚ

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 68/151/ΕΟΚ.

2001/86. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας ανάλογης τροποποίησης του κειμένου της οδηγίας προκειμένου να περιορισθεί ο κίνδυνος που διαγράφεται στην παρούσα μορφή της και αφορά την υποβάθμιση της συμμετοχής των εργαζομένων στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, τούτο σημαίνει ότι τα ισχύοντα εθνικά συστήματα θα πρέπει να επιτρέπουν σε όλους τους εργαζόμενους της υπό συγχώνευση εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν εργάζονται στην έδρα της εταιρείας, να έχουν τα ίδια δικαιώματα συμμετοχής, λαμβανομένων υπόψη των συστημάτων συμμετοχής που έχουν καθορισθεί για κάθε τύπο εταιρείας.

3.4. Χωρίς μείωση της θετικής της αξιολόγησης για την υπό εξέταση πρόταση οδηγίας η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ορισμένες σημαντικές πτυχές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή.

3.4.1. Η νομική βάση που χρησιμοποιήθηκε, και αναφέρεται στο δίκαιο εταιρειών (άρθρο 44 ΕΚ) θα πρέπει να διευρυνθεί με το άρθρο 308 καθώς δεν διακυβεύεται μόνο η εταιρική επιβίωση των συγχωνευθέντων επιχειρήσεων αλλά επίσης η απασχόληση των εργαζομένων. Το άρθρο 308 επελέγη επίσης ως νομική βάση για την οδηγία 2001/86 για τη συμπλήρωση του καταστατικού της ευρωπαϊκής εταιρείας όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων, στην οποία παραπέμπει η παρούσα πρόταση οδηγίας στο άρθρο 14.

3.4.2. Μια πρώτη πτυχή που μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση κατά την μεταφορά της μελλοντικής οδηγίας είναι το σύστημα ελέγχου της νομιμότητας, που προβλέπεται στα άρθρα 7 και 8, και σύμφωνα με τα οποία κάθε κράτος μέλος ορίζει τις αρμόδιες αρχές για τον έλεγχο της νομιμότητας της συγχώνευσης στο σκέλος της διαδικασίας που σχετίζεται με κάθε επιχείρηση που συγχωνεύεται και στο σκέλος που αναφέρεται στην υλοποίηση της συγχώνευσης. Στο άρθρο 10 της πρότασης οδηγίας του 1985 θεσπιζόνταν επίσης ο προληπτικός έλεγχος της νομιμότητας, με διάφορες ωστόσο εξαιρέσεις στα πλαίσια των οποίων γίνονταν παραπομπή στο άρθρο 16 της τρίτης οδηγίας εταιρειών⁽¹⁾. Θεωρούμε ότι η εναρμόνιση του ευρωπαϊκού συστήματος καταχώρησης επιτρέπει να δηλώσουμε ότι η νομιμότητα που προκύπτει από το περιεχόμενο της καταχώρησης, δηλαδή η πιθανολογούμενη ένδειξη ακριβείας και εγκυρότητας, από κοινού με την αρχή της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία ο οργανισμός καταχώρησης αναλαμβάνει την ευθύνη της νομιμότητας των πράξεων και των εγγράφων του μητρώου, μπορεί να απλοποιήσει το σύστημα ελέγχου της νομιμότητας των διασυνοριακών συγχωνεύσεων μέσω παραπομπής.

3.4.3. Μια άλλη πτυχή που θα πρέπει να εξεταστεί από την Επιτροπή είναι η προστασία των δικαιωμάτων των τρίτων, που συμπεριλαμβάνει τις μισθολογικές πιστώσεις, διότι μια συνδυασμένη ερμηνεία της παραγράφου γ) του άρθρου 4 και της παραγράφου 3 του άρθρου 11 μπορεί να τα βλάψει. Και αυτό γιατί ενώ η παράγραφος γ) του άρθρου 4 υποχρεώνει κάθε μια από τις επιχειρήσεις που συγχωνεύονται να δημοσιοποιήσουν τις συνθήκες άσκησης των δικαιωμάτων των πιστωτών και των μειοψηφικών εταίρων (οι οποίοι, ενδεχομένως, έχουν το δικαίωμα διαχωρισμού μολονότι αυτό δεν περιλαμβάνεται στις διατάξεις, αν αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία) η παράγραφος 3 του άρθρου 11 παραπέμπει ρητώς, σε ό,τι αφορά την δυνατότητα αντίθεσης των τρίτων, σε ειδικές παραπομπές για την μεταβίβαση καθορισμένων αγαθών, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που μεταφέρονται από τις επιχειρήσεις που συγχωνεύονται, στην εταιρεία που προκύπτει από την συγχώνευση. Για να

αποφευχθεί μια ενδεχομένως επιζήμια ερμηνεία των δικαιωμάτων των τρίτων, θα χρειαστεί να αναφερθεί, σε κάποια διάταξη, το δικαίωμα αντίθεσης των τρίτων στην συγχώνευση αν αυτή δεν διασφαλίζει τα δικαιώματά τους, πράγμα που φαίνεται να είναι η λειτουργία της παραγράφου 3 του άρθρου 11.

3.4.4. Μια τρίτη πτυχή του θα πρέπει να διευκρινιστεί είναι η οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων της οδηγίας όσον αφορά τα δικαιώματα συμμετοχής των εργαζομένων.

3.4.4.1. Πρώτον, θα χρειαστεί να ληφθεί υπόψη, και να γίνει η σχετική αναφορά στο κείμενο, ότι η προβλεπόμενη ενημέρωση πρέπει να περιέχει τουλάχιστον ό,τι απαιτείται από τις οδηγίες 2001/23/ΕΚ, σχετικά με την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση μεταφοράς της επιχείρησης και 2002/14/ΕΚ, για ενημέρωση και διαβουλεύσεις με τους εργαζόμενους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν επαρκούν οι εθνικοί κανόνες όσον αφορά το δικαίωμα πληροφόρησης και διαβουλεύσεων, δεδομένου ότι δεν καλύπτουν τις διασυνοριακές περιπτώσεις. Οι κανόνες για τις επιτροπές των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων δεν μπορούν να εφαρμοστούν πάντοτε διότι δεν αφορούν παρά τις επιχειρήσεις που απασχολούν τουλάχιστο 1 000 μισθωτούς, από τους οποίους τουλάχιστον οι 150 πρέπει να είναι σε δύο διαφορετικές χώρες. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι πρέπει να περιληφθούν στην πρόταση κανόνες που να εγγυώνται στους εργαζόμενους το δικαίωμα πληροφόρησης και διαβουλεύσεων κάτω από τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες της ευρωπαϊκής ανώνυμης εταιρείας.

3.4.4.2. Δεύτερον, το αποτέλεσμα που έχει στην πράξη η έλλειψη συμμόρφωσης με την νομική υποχρέωση ενημέρωσης και διαβουλεύσεων με τους εργαζόμενους, έχει αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, χωρίς να λαμβάνονται μάλιστα ειδικά μέτρα για την προστασία της.

3.4.4.3. Τρίτον, θα πρέπει να διευκρινιστεί το περιεχόμενο του άρθρου 14 προκειμένου να αποφευχθεί η υπερβολική παραπομπή σε διατάξεις υπερεθνικού χαρακτήρα, όπως είναι ο κανονισμός ΚΕΕ ή σε άλλες εθνικού χαρακτήρα, όπως είναι η οδηγία για τη συμμετοχή εργαζομένων σε ευρωπαϊκή εταιρεία. Έτσι ώστε να παραμείνει σαφές ότι τα συστήματα που εφαρμόζονται είναι:

- εθνικό σύστημα για τη συμμετοχή των εργαζομένων των υπό συγχώνευση εταιρειών,
- στην περίπτωση όπου η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει τη συμμετοχή των εργαζομένων, θα πρέπει να συμφωνηθεί ένα πρότυπο κατόπιν διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με όσα θεσπίζονται στην οδηγία συμμετοχής,
- σε περίπτωση μη συμφωνίας μεταξύ των πλευρών, θα εφαρμόζεται το υποχρεωτικό πρότυπο που περιέχεται στο τμήμα 3 του Παραρτήματος της οδηγίας περί συμμετοχής.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την γνώμη της για τον θετικό και πρακτικό χαρακτήρα της προτεινόμενης ρύθμισης.

4.2. Παρ' όλα αυτά, επιθυμεί να επισημάνει στην Επιτροπή δύο ζητήματα που αγνοήθηκαν στην πρόταση:

⁽¹⁾ Οδηγία 78/855/ΕΟΚ.

4.2.1. Κατά πρώτο λόγο, την έλλειψη ρύθμισης της ευθύνης των διοικητικών και των εμπειρογνομόνων που παρεμβαίνουν στη διαδικασία συγχώνευσης. Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι το άρθρο 15 της πρότασης του 1985 θεσπίζει ειδικό καθεστώς ευθύνης με παραπομπή στα άρθρα 20 και 21 της τρίτης οδηγίας εταιρειών. Η ενσωμάτωση στην πρότασή του 2003, άρθρου που θεσπίζει την ευθύνη των διοικητικών και των εμπειρογνομόνων δικαιολογείται γενικώς όχι μόνο λόγω της ευρείας σύγκλισης όλων των εθνικών νομοθεσιών επ' αυτού αλλά και επειδή περιέχεται σε πολυάριθμους Κώδικες συμπεριφοράς των εταιριών και πολλών ενημερωτικών εκθέσεων που συντάχθηκαν υπό την αιγίδα της Επιτροπής ⁽¹²⁾.

Βρυξέλλες, 28 Απριλίου 2004.

4.2.2. Κατά δεύτερο λόγο, χρειάζεται να συντονιστεί η πρόταση αυτή με τις ισχύουσες οδηγίες και τις νέες προτάσεις φορολογικής μεταρρύθμισης των συγχωνεύσεων και άλλων πράξεων ⁽¹³⁾, δεδομένου ότι βιωσιμότητα στην πράξη των διασυνοριακών συγχωνεύσεων στην ΕΕ δεν θα εξαρτηθεί μόνο από την ευκολία και την νομική ασφάλεια που επιφέρει ο αποτελεσματικός κανονισμός των εταιρειών, στόχος αυτής της πρότασης δέκατης οδηγίας, αλλά επίσης από την ορθή σχέση κόστους/φορολογικού οφέλους που προκύπτει από αυτές τις πράξεις συγκέντρωσης. Είναι επίσης αναγκαίο να διασφαλιστεί ο συντονισμός μεταξύ της Γ.Δ. Εσωτερική Αγορά και της Γ.Δ. ECOFIN.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹²⁾ Ομάδα υψηλού επιπέδου εμπειρογνομόνων στο εταιρικό δίκαιο της 4ης Νοεμβρίου 2004.

⁽¹³⁾ Βλέπε υποσημείωση 6.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Ακολουθούν τροπολογίες που τέθηκαν σε ψηφοφορία και απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων (άρθρο 54 παράγραφος 3 του ΕΚ) ωστόσο, συγκέντρωσαν περισσότερο από το ένα τέταρτο των ψήφων.

Σημείο 3.4.4.3. Η τελευταία φράση της πρώτης παραγράφου να τροποποιηθεί ως εξής:

«Έτσι ώστε να παραμείνει σαφές ότι τα ακόλουθα συστήματα που εφαρμόζονται είναι εάν τουλάχιστον μία από τις εταιρείες που συμμετέχουν στη συγχώνευση, εφαρμόζει τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση».

Αιτιολογία

Με την προσθήκη, το κείμενο της γνωμοδότησης γίνεται πιο σαφές. Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων θα πρέπει να απολαύουν στην πράξη ένα σύστημα συμμετοχής, προκειμένου τούτο να μπορέσει να εφαρμοστεί στην νέα εταιρεία.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 29, ψήφοι κατά: 41, αποχές: 4.

Νέο σημείο 3.4.4.4.

«Η ΕΟΚΕ εκφράζει το σκεπτικισμό της όσον αφορά την εφαρμογή του υποχρεωτικού προτύπου που περιέχεται στο τμήμα 3 του παραρτήματος της οδηγίας περί συμμετοχής των εργαζομένων, δεδομένου ότι μπορεί να οδηγήσει στην εξαγωγή ενός συστήματος συμμετοχής σε άλλα κράτη μέλη με νομική παράδοση εντελώς διαφορετική».

Αιτιολογία

Εάν εφαρμοστεί η υποχρεωτική διάταξη, μια εταιρεία από το κράτος Α (όπου δεν υφίσταται η συμμετοχή των εργαζομένων) που συγχωνεύεται με μια εταιρεία από το κράτος Β (με συμμετοχή των εργαζομένων) και επιλέγει ως τόπο εγκατάστασης της έδρας της νέας εταιρείας το κράτος Α, να υποχρεωθεί να εφαρμόζει την νομοθεσία του κράτους Β, ακόμη και εάν τούτο είναι ασύμβατο με τη μορφή της εταιρείας που προβλέπει το κράτος Α (ενιαίο/δυναμικό σύστημα).

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 25, ψήφοι κατά: 40, αποχές: 4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη

[COM(2004) 96 τελικό — 2004/0025 (COD)]

(2004/C 117/12)

Στις 25 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 17 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 24 Φεβρουαρίου 2004, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Κατά την 408η σύνοδο ολομελείας της, στις 29 Απριλίου 2004, και δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. PEGADO LIZ και υιοδότησε με 56 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η παρούσα πρόταση για την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος, με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη, υπό το συντομευμένο τίτλο eContentplus (2005-2008) ⁽¹⁾, λαμβάνει υπόψη της το στρατηγικό στόχο της ανακοίνωσης eEurope 2005 ⁽²⁾, καθώς και τα αποτελέσματα της υλοποίησης του ισχύοντος προγράμματος eContent (2001-2004) ⁽³⁾, την ενδιάμεση αξιολόγηση του εν λόγω προγράμματος ⁽⁴⁾ και τις εξελίξεις, οι οποίες εν τω μεταξύ διαπιστώθηκαν σε επίπεδο τεχνολογικό, ρυθμιστικό ⁽⁵⁾ και αγοράς και οι οποίες παρατίθενται ορθώς στην αιτιολογική έκθεση της εξεταζόμενης πρότασης.

2. Το πρόγραμμα eContent (2001-2004)

2.1. Οι στόχοι του προγράμματος eContent (2001-2004), η πρόταση του οποίου αποτέλεσε αντικείμενο θετικής γνωμοδότησης

⁽¹⁾ Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για τη βελτίωση της πρόσβασης, τη χρηστικότητα και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη. COM (2004) 96 τελικό — 2004/0025 (COD).

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «eEurope 2005: Κοινωνία της πληροφορίας για όλους» COM(2002) 263 τελικό.

⁽³⁾ Απόφαση 2001/48/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000.

⁽⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση αξιολόγηση του πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της χρήσης του ευρωπαϊκού ψηφιακού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα και για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην κοινωνία των πληροφοριών (eContent). COM(2003) 591 τελικό.

⁽⁵⁾ Κυρίως την οδηγία για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (οδηγία 2003/98/ΕΚ της 17ης Νοεμβρίου 2003), την οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (οδηγία 2001/29/ΕΚ της 22ας Μαΐου 2001), την οδηγία σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων (οδηγία 96/9/ΕΚ της 11ης Μαρτίου 1996) και μία σειρά οδηγιών για την προώθηση του on line εμπόριου και υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά: οδηγία σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο (22 Μαΐου 2001), την ηλεκτρονική τιμολόγηση (20 Δεκεμβρίου 2001), καθώς και την οδηγία και τους κανονισμούς (7 Μαΐου 2002) σχετικά με το ΦΠΑ επί των ψηφιακών προϊόντων.

εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ⁽⁶⁾ (στο εξής ΕΟΚΕ), ορίζονταν ως εξής:

- α) η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας περιεχομένου πολυμέσων·
- β) η ενθάρρυνση της έρευνας και της χρήσης περιεχομένου πολυμέσων·
- γ) η συμβολή στην επαγγελματική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των πολιτών·
- δ) η προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων μεταξύ των χρηστών και των προμηθευτών.

2.2. Το πρόγραμμα eContent καλύπτει την τετραετή περίοδο από τον Ιανουάριο του 2001 μέχρι τον Ιανουάριο του 2005 και υλοποιείται βάσει τριών αξόνων δράσης:

- α) τη βελτίωση της πρόσβασης στις πληροφορίες του δημόσιου τομέα και τη διεύρυνση της χρήσης τους·
- β) την ανάπτυξη της παραγωγής ψηφιακού περιεχομένου εντός ενός πολυγλωσσικού και πολυπολιτισμικού πλαισίου·
- γ) την ενίσχυση της αγοράς ψηφιακού περιεχομένου.

3. Ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος eContent

3.1. Στο πλαίσιο της ενδιάμεσης αξιολόγησης του προγράμματος eContent ⁽⁷⁾, αναγνωρίστηκε ο θετικός αντίκτυπος του και συστάθηκε η συνέχιση της ενίσχυσης του ψηφιακού περιεχομένου μέσω των κοινοτικών πολιτικών και προγραμμάτων.

3.2. Η ενδιάμεση αξιολόγηση περιλάμβανε επίσης συστάσεις για την εκτέλεση του ισχύοντος προγράμματος eContent προοριζόμενες για την Επιτροπή και τα κράτη μέλη, οι οποίες κινούνται προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της εμπορικής διάστασης των σχεδίων. Ακόμη καλείται η Επιτροπή να ενθαρρύνει τη συνεργασία και τη δικτυακή επικοινωνία μεταξύ των εθνικών σημείων επαφής, τα οποία διαδίδουν τις πληροφορίες για το πρόγραμμα, κατά τρόπο ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της προσφερόμενης υπηρεσίας. Η έκθεση καταλήγει με τη διαπίστωση της ανάγκης ύπαρξης ενός συνεπούς προγράμματος και με την έκκληση προς την Επιτροπή για τη βελτιστοποίηση του αντίκτυπου του προγράμματος, με τον περιορισμό της δυνητικής ομάδας στόχου.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της χρήσης του ευρωπαϊκού ψηφιακού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα, καθώς και για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην κοινωνία των πληροφοριών, COM(2000) 323 τελικό — 2000/0128 (CNS).

⁽⁷⁾ Βλέπε ανωτέρω, COM(2003) 591 τελικό.

3.3. Η Επιτροπή παραδέχθηκε ότι ο αντίκτυπος οφείλει να βελτιστοποιηθεί και ότι επιβάλλεται η σχετική εκλογίκευση των δραστηριοτήτων, ενώ εξέφρασε και τη συμφωνία της για την άποψη ότι τα πολυγλωσσικά και πολυπολιτισμικά στοιχεία θα έπρεπε να βρίσκονται στο κέντρο όλων των χρηματοδοτούμενων σχεδίων.

4. Η πρόταση για τη δημιουργία του προγράμματος eContentplus

4.1. Το πρόγραμμα χρηματοδοτικής υποστήριξης eContentplus επιδιώκει την επίτευξη του στόχου της βελτίωσης της πρόσβασης, της χρησιμότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη, με τη διευκόλυνση της δημιουργίας και της διάδοσης πληροφοριών και γνώσεων σε τομείς δημόσιου ενδιαφέροντος στην ΕΕ. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το πρόγραμμα θα μπορούσε να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων του προγράμματος eEurope 2005.

4.2. Το πρόγραμμα, του οποίου η προτεινόμενη χρηματοδότηση ανέρχεται σε 163 εκατομμύρια ευρώ για τετραετή περίοδο (2005-2008), επικεντρώνεται ουσιαστικά στην ποιότητα του περιεχομένου, δίνοντας τη δυνατότητα διάδοσης των πληροφοριών και των γνώσεων, και όχι μόνο στην παραγωγή σημαντικότερου όγκου περιεχομένου. Βασίζεται στη δημιουργία πανευρωπαϊκών πλαισίων (υπηρεσίες, υποδομές πληροφοριών, κ.λπ.), τα οποία διευκολύνουν το σχεδιασμό και τη χρήση ποιοτικού ψηφιακού περιεχομένου που να είναι περαιτέρω χρησιμοποιήσιμο και διαλειτουργικό με σκοπό τη δημιουργία νέων υπηρεσιών περιεχομένου. Οι καλύτεροι τομείς είναι η ενημέρωση του δημόσιου τομέα, τα διαστημικά δεδομένα, καθώς και το διδακτικό και πολιτιστικό περιεχόμενο.

4.3. Συνοπτικά, τα πρόγραμμα επιδιώκει την επίτευξη τριών λειτουργικών στόχων:

- α) τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε ευρωπαϊκό ψηφιακό περιεχόμενο·
- β) τη βελτίωση της ποιότητας, διευκολύνοντας βέλτιστη πρακτική συναφή με το ψηφιακό περιεχόμενο·
- γ) την ενίσχυση της συνεργασίας και την ευαισθητοποίησης μεταξύ ενδιαφερόμενων σε ψηφιακό περιεχόμενο (και κυρίως των επιστημόνων, των φοιτητών, των ερευνητών, των επαγγελματιών, των «περαιτέρω χρηστών», των δημόσιων υπηρεσιών, κ.λπ.).

5. Νομοθετική βάση

5.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη νομική βάση που προτείνει η Επιτροπή για την εν λόγω πρωτοβουλία (άρθρο 157, αριθ. 3 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας), η οποία, άλλωστε, είναι η ίδια με τη νομική βάση που χρησιμοποιήθηκε στην περίπτωση της απόφασης του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου, για την έγκριση του κοινοτικού προγράμματος eContent.

5.2. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει, επίσης, το νομικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε, δηλαδή την απόφαση, το οποίο κρίνει κατάλληλο.

6. Γενικές παρατηρήσεις

6.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Επιτροπής για την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος, με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρησιμότητας και της αξιοποίησης

του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη, υπό το συντομευμένο τίτλο eContentplus (2005-2008), προσφέροντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, μία συνέχεια στο πρόγραμμα eContent.

6.2. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την υποστήριξη και την ενθάρρυνση της προς όλες τις πρωτοβουλίες με σκοπό την προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας, και κυρίως στο πρόγραμμα eEurope, στο πολυετές πρόγραμμα (2003-2005) MODINIS⁽¹⁾, στην πολιτική για την ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριών⁽²⁾, στην καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής⁽³⁾, στην ανάπτυξη μίας κοινωνίας γνώσης χωρίς διακρίσεις⁽⁴⁾, στο δικαίωμα πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε συνθήκες ασφάλειας όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις εμπορικές συναλλαγές και τις υπηρεσίες πληροφορικής⁽⁵⁾, στην προώθηση της ασφαλέστερης χρήσης του Διαδικτύου με την καταπολέμηση του παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου, καθώς και στην περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα⁽⁶⁾.

6.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με το στόχο της Επιτροπής που συνίσταται στη διασφάλιση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας της Ευρώπης, η οποία οφείλει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας⁽⁷⁾, ενώ πρόσφατα υιοθέτησε διερευνητική γνωμοδότηση για τις πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη⁽⁸⁾, στην οποία υποστηρίζεται ρητώς ότι οι δημόσιες αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των κρατών μελών και των περιφερειών οφείλουν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της πολυμορφίας.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση πολυετούς προγράμματος (2003-2005) για την παρακολούθηση του σχεδίου δράσης eEurope, τη διάδοση ορθής πρακτικής και τη βελτίωση της ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών (MODINIS) COM(2002) 425 τελικό — 2002/0187 (CNS) της 25ης Οκτωβρίου 2002.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών: Πρόταση ευρωπαϊκής πολιτικής» — ΕΕ C 48 της 21.2.2002.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — για μια ασφαλέστερη Κοινωνία της Πληροφορίας με τη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πληροφόρησης και την καταπολέμηση του εγκλήματος πληροφορικής: eEurope 2002» — ΕΕ C 311 της 7.11.2001.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις «Πληροφορίες του δημόσιου τομέα: ένας βασικός πόρος για την Ευρώπη — Πράσινη Βίβλος για τις πληροφορίες του δημόσιου τομέα στην κοινωνία των πληροφοριών» — ΕΕ C 169 της 16.6.1999.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών — ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την περαιτέρω χρήση και εμπορική χρήση εγγράφων του δημόσιου τομέα» COM(2002) 207 τελικό — 2002/0123 (COD), της 11ης Δεκεμβρίου 2002.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική της Κοινότητας στον οπτικοακουστικό τομέα στην ψηφιακή εποχή» [COM(1999) 657 τελικό], της 19ης Οκτωβρίου 2000.

⁽⁸⁾ Διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τις πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη, της 28ης Ιανουαρίου 2004.

6.4. Επίσης, η ΕΟΚΕ οφείλει να επιδοκιμάσει την εν λόγω πρόταση για κοινοτική παρέμβαση, η οποία έχει ως στόχο τη δημιουργία των συνθηκών που επιτρέπουν την άρση των τεχνικών και οικονομικών εμποδίων που θέτει η πολυμορφία σε ιδιαίτερα περιορισμένες εθνικές αγορές. Ο προσανατολισμός του προγράμματος είναι ορθός, δεδομένου ότι εστιάζεται στις μεθόδους, τα μέσα, τις διαδικασίες και τις υπηρεσίες που συνδέονται με το σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την πρόσβαση και τη διανομή ψηφιακού περιεχομένου υψηλής ποιότητας, αφήνοντας παράλληλα την παραγωγή του καθ'αυτών περιεχομένου στις δυνάμεις της αγοράς και, ενδεχομένως, σε άλλες εξειδικευμένες κοινοτικές πρωτοβουλίες.

6.5. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη της το γεγονός ότι σε ένα από τα συμπεράσματα της ενδιάμεσης έκθεσης αξιολόγησης του προγράμματος eContent επισημαίνεται η ανάγκη διασαφήνισης του κέντρου εστίασης της δράσης του προγράμματος, προκειμένου να αποφευχθεί ο διασκορπισμός στο επίπεδο των ομάδων χρηστών και ο καταταξαρισμός των αγορών στόχων, που θα εμπόδιζαν την επίτευξη της κρίσιμης μάζας της απαραίτητης για την επιτυχία της πρωτοβουλίας.

6.5.1. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται και αποδέχεται ότι η κατευθυντήρια αρχή του προγράμματος eContentplus είναι η βελτιστοποίηση του αντίκτυπου στο επίπεδο μίας ομάδας παρεμβαίνοντων και ότι, για την επίτευξη αυτού, πρέπει να καθορισθεί κατά περισσότερο περιοριστικό τρόπο ο κύκλος των παρεμβαίνοντων και το πλαίσιο των επιδιωκόμενων στόχων.

6.5.2. Ωστόσο, προκειμένου να αποφευχθεί η όξυνση των ενδεχόμενων περιφερειακών ασυμμετριών μεταξύ των δικαιούχων του προγράμματος eContent, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εμβαθύνει το πεδίο δράσης του μέτρου «ενίσχυση της συνεργασίας και της ευαισθητοποίησης» και, εντός αυτού του πλαισίου, των «συνοδευτικών μέτρων».

7. Ειδικές παρατηρήσεις

7.1. Στο δελτίο δημοσιονομικών επιπτώσεων του προγράμματος, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε την προσθήκη της αιτιολόγησης της μείωσης της προβλεπόμενης χορήγησης για τη δράση «διευκόλυνση πρόσβασης, χρήσης και αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου» το 2006 [βλέπε παράγραφο 6.1.1 δημοσιονομική παρέμβαση (πιστώσεις ανάληψης υποχρεώσεων)], καθώς πρόκειται για εξαιρετική περίπτωση σε σχέση με το σύνολο της περιόδου προγραμματισμού της πρωτοβουλίας.

7.2. Πάντοτε στο δελτίο δημοσιονομικών επιπτώσεων και σύμφωνα με τις προηγούμενες παρατηρήσεις, η ΕΟΚΕ κρίνει ανεπαρκή τη συνολική χορήγηση για το μέτρο «ενίσχυση της συνεργασίας και της ευαισθητοποίησης» (μεταξύ 6 % και 10 %) και ειδικότερα τον προϋπολογισμό για τις δράσεις αξιολόγησης του προγράμματος.

7.2.1. Επίσης, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενισχύσει την εν λόγω επιχορήγηση, επιδεικνύοντας αυξημένη προσοχή στην ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος.

7.3. Λαμβανομένων, επίσης, υπόψη των συστάσεων της ενδιάμεσης αξιολόγησης όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του προγράμματος που διασφαλίζουν τη συνέχεια του προγράμματος

eContent⁽¹⁾, και κυρίως των συστάσεων σύμφωνα με τις οποίες οι δύο βασικές απαιτήσεις προς τήρηση για όλα τα προς ενίσχυση σχέδια πρέπει να είναι η εμπορία, με την προώθηση των σχεδίων υψηλού δυναμικού στην αγορά, η οποία παρουσιάζει ένα αποδείξιμο ενδιαφέρον για τις μελλοντικές ομάδες χρηστών, και ο ευρωπαϊκός χαρακτήρας, δηλαδή τα σχέδια πρέπει να ενδιαφέρουν μία διευρυμένη ομάδα ευρωπαϊκών ιδιωτικών επιχειρήσεων και χρηστών, με την παράλληλη ενίσχυση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολυμορφίας, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι προγραμματισμένες δράσεις αξιολόγησης και η έκθεση αξιολόγησης, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 5 παράγραφος 3 της πρότασης απόφασης, πρέπει να περιλαμβάνουν, στο μέτρο του δυνατού, ένα είδος διαβάθμισης της ικανοποίησης των χρηστών των σχεδίων που ενισχύθηκαν.

7.4. Θα πρέπει, εξάλλου, να υποστηριχθεί και να προωθηθεί η επεξεργασία εκπαιδευτικού περιεχομένου και επιστημονικών και τεχνικών βάσεων πληροφοριών δωρεάν και ελεύθερης πρόσβασης, την προετοιμασία των οποίων θα αναλάβουν ιδρύματα, πανεπιστήμια ή ενώσεις, γεγονός που θα αποτελεί σημαντική συμβολή στη στρατηγική της Λισαβόνας και στην ελεύθερη κυκλοφορία των γνώσεων στην Ευρώπη.

8. Σύνοψη και τελικές θεωρήσεις

8.1. Αναγνωρίζοντας το ρόλο που διαδραματίζει το ψηφιακό περιεχόμενο για τη βελτίωση της πρόσβασης των πολιτών στις πληροφορίες και για την παρακίνηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση του προγράμματος eContentplus ως οργάνου ενθάρρυνσης της περαιτέρω χρήσης των πληροφοριών του δημόσιου τομέα και της δημιουργίας ευρωπαϊκού πολυγλωσσικού και πολυπολιτισμικού περιεχομένου.

8.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το στόχο αυτού του προγράμματος που συνίσταται στη διασφάλιση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας της Ευρώπης, η οποία οφείλει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας, και, κατά συνέπεια, κρίνει ορθό τον προσανατολισμό που δόθηκε στο πρόγραμμα και αφορά τους τομείς σχεδιασμού, ανάπτυξης, πρόσβασης και διανομής ψηφιακού περιεχομένου υψηλής ποιότητας.

8.3. Αν και αντιλαμβάνεται και αποδέχεται την κατευθυντήρια αρχή του προγράμματος eContentplus που είναι η βελτιστοποίηση του αντίκτυπου σε μία περιορισμένη ομάδα παρεμβαίνοντων, η ΕΟΚΕ επισύρει την προσοχή στην ανάγκη εμβάθυνσης στο θέμα του πεδίου δράσης και στις αντίστοιχες δημοσιονομικές επιπτώσεις του μέτρου «ενίσχυση της συνεργασίας και της ευαισθητοποίησης», ως μέσου διόρθωσης της ενδεχόμενης επιδείνωσης των περιφερειακών ασυμμετριών μεταξύ των δικαιούχων αυτής της κοινοτικής πρωτοβουλίας.

8.4. Λαμβανομένης, επίσης, υπόψη της ενδιάμεσης έκθεσης αξιολόγησης όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του διαδόχου προγράμματος του eContentplus, η ΕΟΚΕ συνιστά τη, στο μέτρο του δυνατού, συμπεριληψη στις προγραμματισμένες δράσεις και τις εκθέσεις αξιολόγησης ενός είδους διαβάθμισης της ικανοποίησης των χρηστών των υπηρεσιών που ενισχύονται στο πλαίσιο του προγράμματος.

Βρυξέλλες, 29 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Παράγραφος 3.2.3 «Πιθανά χαρακτηριστικά για το "eContent II"», COM(2003) 591 τελικό.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης του Aarhus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα

[COM(2003) 622 τελικό — 2003/0242 (COD)]

(2004/C 117/13)

Στις 7 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 175, παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANCHEZ MIGUEL.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 68 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ, έτσι όπως αναφέρεται στο άρθρο 6 της ΣΕΚ και, ειδικότερα, ο κοινοτικός στόχος για προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης καθιστούν αναγκαίο να αισθάνονται οι ευρωπαίοι πολίτες ότι τους αφορά άμεσα οτιδήποτε σχετίζεται με τη γνώση της πολιτικής αυτής και ότι συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή της. Προς το σκοπό αυτό, η ΓΔ Περιβάλλοντος προήγαγε, με διάφορους μηχανισμούς, ρυθμιστικές διατάξεις, ανακοινώσεις, διασκέψεις κ.λπ. την ενημέρωση και συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων στην πολιτική αυτή.

1.2. Τα μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενα μέσα επικεντρώνονταν στη θέσπιση κανόνων για την ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών και, σε μικρότερο βαθμό, κανόνων πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε σχέση με τις διατάξεις που ρυθμίζουν τα διάφορα ζητήματα της περιβαλλοντικής πολιτικής.

1.3. Το άρθρο 175.1 ΣΕΚ εκχωρεί στην Επιτροπή αρμοδιότητα για την υιοθέτηση μέτρων που να εξασφαλίζουν τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής. Υπό την έννοια αυτήν, νοείται ότι πρέπει να ρυθμίζεται μια συμμετοχή των πολιτών που θα προωθεί και θα βελτιώνει την προστασία του περιβάλλοντος. Επισημαίνεται ότι ο μηχανισμός αυτός της ενημέρωσης και διαβούλευσης εφαρμόζεται ήδη σε άλλες κοινοτικές πολιτικές, και ιδιαίτερα στην ΚΓΠ και στη βιομηχανική πολιτική. Λόγω της επίδρασης που έχουν οι πολιτικές αυτές επί της βιώσιμης ανάπτυξης, η γνώση και η διαφάνεια ως προς την εφαρμογή τους πρέπει αναπόφευκτα να επεκτείνεται πέρα από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, μέσω της παροχής ενημέρωσης προς όλους τους πολίτες.

1.4. Οι διατάξεις που, μέχρι σήμερα, ανέπτυξαν την ενημέρωση και τη συμμετοχή των πολιτών για περιβαλλοντικά θέματα είναι οι εξής:

— κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής⁽¹⁾,

— οδηγία 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες⁽²⁾,

— οδηγία 2003/35/ΕΚ σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον⁽³⁾.

1.5. Η υπογραφή, το 1998, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Σύμβασης σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (Σύμβαση του Aarhus) επιβεβαιώνει εκ νέου το στόχο να διεκρινθεί η εμπλοκή του ευρωπαϊκού πληθυσμού στα περιβαλλοντικά θέματα, προκειμένου να επιτευχθεί η ευρύτερη συμμετοχή του στη διατήρηση και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και, με τον τρόπο αυτόν, να έχει επίδραση επί της βιώσιμης ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου.

1.6. Η ισχύουσα σήμερα νομική κατάσταση, επειδή η Σύμβαση του Aarhus δεν έχει επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη⁽⁴⁾, απαιτεί την ανάληψη δράσεων προς δύο κατευθύνσεις. Κατά πρώτο λόγο, να θεσπιστεί νομοθετικό μέσον, κανονισμός, που θα επιτρέπει την πλήρη εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης στα θεσμικά όργανα και τους φορείς της Κοινότητας όσον αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Κατά δεύτερο λόγο, να συμπληρωθούν οι διατάξεις που απευθύνονται στα κράτη μέλη, μέσω πρότασης Οδηγίας, στην οποία απομένει πλέον μόνο να ενσωματωθεί η πτυχή εκείνη που αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

⁽¹⁾ ΕΕ L 145 της 31.5.2001, σ. 43. Επιπλέον, υιοθετήθηκε ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου — Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή» COM(2002) 704 τελικό, 11.12.2002.

⁽²⁾ ΕΕ L 41 της 14.2.2003, σ. 26.

⁽³⁾ ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σ. 17.

⁽⁴⁾ Τη σύμβαση έχουν επικυρώσει οι εξής χώρες: Πορτογαλία, Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία και Δανία.

2. Περιεχόμενο της πρότασης κανονισμού

2.1. Στόχος του κανονισμού είναι η εφαρμογή του περιεχομένου της Σύμβασης του Aarhus μέσω της καθιέρωσης στους αρμόδιους οργανισμούς της ΕΕ των αναγκαίων απαιτήσεων για την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Για το σκοπό αυτόν, ορίζονται όλες οι έννοιες που χρησιμεύουν για να προσδιοριστεί το αντικείμενο της ρύθμισης, καθώς και οι οργανισμοί αναφοράς που θα υπόκεινται στις υποχρεώσεις που εκτίθενται εδώ. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, μεταξύ των ορισμών, δίδεται κι εκείνος του περιβαλλοντικού δικαίου.

2.2. Η πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον, η οποία ρυθμίζεται στα άρθρα 3 έως 7, ενσωματώνει το περιεχόμενο του κανονισμού 1049/2001, το οποίο όμως επεκτείνεται και στους λοιπούς οργανισμούς που επιτελούν, εντός της ΕΕ, περιβαλλοντικό έργο, και όχι μόνο στο Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η ενημέρωση για περιβαλλοντικά θέματα διαμορφώνεται ως επιβολή στους διάφορους οργανισμούς με σχετικές αρμοδιότητες της υποχρέωσης να εξασφαλίσουν τα πλέον πρόσφορα μέσα για την παροχή πληροφοριών, καθώς και για τη διαρκή ενημέρωση των πληροφοριών αυτών μέσω οιασδήποτε διαθέσιμου μέσου επικοινωνίας, με προτίμηση στα δημόσια μέσα τηλεπικοινωνιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η έγκαιρη παροχή επαρκούς πληροφόρησης στους ενδιαφερομένους. Όλες οι πληροφορίες που τίθενται στη διάθεση του κοινού θα πρέπει να εξασφαλιζονται:

- την ποιότητα των πληροφοριών, καθώς και τη διαρκή ενημέρωσή τους,
- την πρόσβαση των ενδιαφερομένων στις πληροφορίες, κατά τρόπο ώστε οι σχετικές αιτήσεις να ικανοποιούνται με ταχύτητα,
- τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμοδίων για την πληροφόρηση αρχών, σε περιπτώσεις άμεσης απειλής για το περιβάλλον.

2.3. Η συμμετοχή του κοινού, έτσι όπως περιγράφεται στο άρθρο 8, καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το κοινό δικαιούται να συμμετάσχει στην προετοιμασία περιβαλλοντικών σχεδίων και προγραμμάτων, η κατάρτιση των οποίων πραγματοποιείται από κοινοτικό οργανισμό ή φορέα και απαιτείται από κάποια διάταξη. Καθίσταται δυνατή η συμμετοχή του κοινού και των περιβαλλοντικών οργανώσεων στα αρχικά στάδια, πριν από την υιοθέτηση των σχεδίων και προγραμμάτων.

2.4. Η προσφυγή στη δικαιοσύνη μπορεί να γίνει από πρόσωπα στα οποία αναγνωρίζεται το δικαίωμα του παρίστασθαι. Δηλαδή, μόνον οι οργανώσεις εκείνες οι οποίες έχουν αναγνωριστεί, σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 13, νομιμοποιούνται να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Εντούτοις, όπως θεσπίζεται στο άρθρο 9, όπου διατηρείται η νομιμοποίηση των αναγνωρισμένων φορέων, υπάρχει το δικαίωμα υποβολής αίτησης για εσωτερική επανεξέταση των διοικητικών πράξεων των κοινοτικών οργάνων και επομένως, εάν αυτό αιτιολογείται δεόντως, θα μπορούν να αναστέλλονται όλες οι πράξεις που αντιτίθενται στο περιβαλλοντικό δίκαιο, πριν από την άσκηση της προσφυγής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως διατυπώσει την άποψη ότι το καταλληλότερο μέσον που διαθέτει η ΕΕ για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη και ότι η συμμετοχή αυτή πρέπει να διεξάγεται με διαφάνεια και με έλεγχο της τήρησης, από όλα τα μέρη, των διατάξεων που θεσπίζονται για το σκοπό αυτό, ενώ πρέπει παράλληλα να διασφαλίζεται η προστασία των απόρρη-

των πληροφοριών. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η συμμετοχή στην κατάρτιση των περιβαλλοντικών σχεδίων και, κατόπιν, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, συνιστούν τα μέσα που θα καταστήσουν δυνατή όχι μόνο τη βελτίωση της τήρησης των νομοθετικών διατάξεων, αλλά και την αύξηση της συνειδητοποίησης και της παιδείας των πολιτών όσον αφορά τη διατήρηση και τις χρήσεις των υφιστάμενων φυσικών πόρων.

3.2. Στη νέα αυτή φάση, καθώς επικείμενη η προσχώρηση 10 νέων χωρών, είναι όντως σκόπιμη η πρόταση, εκ μέρους της Επιτροπής, των νέων αυτών εναρμονιστικών διατάξεων, πρέπει όμως να δοθεί έμφαση στην επικύρωση της Σύμβασης του Aarhus από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που την έχουν προσυπογράψει. Επιπροσθέτως, θα έπρεπε να επικυρωθεί και εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ώστε να διευρυνθεί το φάσμα των μέσων που διαθέτει για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο, ειδικότερα στις Διεθνείς Συμβάσεις.

3.3. Το νέο αυτό νομικό μέσον θα συμπληρώσει την εφαρμογή του περιεχομένου της Σύμβασης του Aarhus, καθώς θα συστήσει ένα νομικό μέσον που θα απευθύνεται στις κοινοτικές αρχές. Η διασυννοιακή επίδραση πολλών από τις περιβαλλοντικές διατάξεις απαιτεί το εν λόγω νομικό μέσον, δεδομένου ότι, σε πολλές περιπτώσεις, η αρχή που θα αποφασίσει την εφαρμογή τους θα πρέπει να είναι η κοινοτική αρχή. Για το έργο αυτό, είναι σημαντικό να επισημανθεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, που λειτουργεί ως κεντρική βάση πληροφόρησης και ελέγχου σχετικά με την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας σε ολόκληρη την ΕΕ.

3.4. Παρότι οι προτεινόμενες διατάξεις είναι θετικές, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να επισημανθούν και να διασαφηνιστούν ορισμένα σημεία που έχουν μεγάλη σημασία για την άριστη επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

3.4.1. Οι ορισμοί που περιλαμβάνονται στην πρόταση αυτή, και που προέρχονται από τη Σύμβαση του Aarhus, παρουσιάζουν ορισμένες αποκλίσεις σε σύγκριση με εκείνους της Σύμβασης: θα μπορούσαν να επισημανθούν, σχετικά, οι εξής:

3.4.1.1. Η έννοια του νομιμοποιούμενου φορέα, που θεσπίζεται και στις δύο νομοθετικές προτάσεις, δεν προβλέπεται στη Σύμβαση του Aarhus, η οποία αναφέρεται αποκλειστικά στο «ενδιαφερόμενο κοινό», και επομένως αναγνωρίζει την «ιδιότητα του ενδιαφερομένου» σε όλες τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, χωρίς να είναι απαραίτητο η εν λόγω προστασία να είναι ο «αποκλειστικός σκοπός τους», ενώ απαιτείται απλώς να εντάσσονται στα πλαίσια του νόμιμου δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, όπως αναγνωρίζεται στο εκάστοτε κράτος μέλος. Κρίνεται σαφές ότι άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, όπως συνδικάτα, οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας, κοινωνικο-επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώσεις καταναλωτών κ.λπ. επιτελούν σημαντικό περιβαλλοντικό έργο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.4.1.2. Ο κανονισμός αναφέρεται στα κοινοτικά θεσμικά όργανα και φορείς με την ευρεία έννοια, παραπέμποντας στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1049/2001. Εννοείται ότι περιλαμβάνεται και η ΕΟΚΕ.

3.4.1.3. Μια σημαντική πτυχή που πρέπει να επισημανθεί είναι οι εννοιολογικές διαφοροποιήσεις στο περιεχόμενο του περιβαλλοντικού δικαίου, που οφείλονται σε γλωσσικό πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ελεγχθούν, από γλωσσικής απόψεως, ορισμένοι τίτλοι που έχουν ιδιαίτερη σημασία, όπως για παράδειγμα το στοιχείο ν). Θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη η αναγκαία εννοιολογική ταύτιση όλων των τίτλων οι οποίοι, καθώς συνιστούν ελάχιστα όρια, μπορούν να καταστήσουν δυνατή την εναρμόνιση της προστασίας του περιβάλλοντος.

3.4.2. Περιβαλλοντικές διαδικασίες. Θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το άρθρο 9.5 της Σύμβασης του Aarhus υποχρεώνει σαφώς τα μέρη, επί του προκειμένου τους κοινοτικούς οργανισμούς, να ενημερώνουν το κοινό σχετικά με τη δυνατότητα κίνησης διαδικασίας και να θεσπίσουν κατάλληλους μηχανισμούς συνδρομής που θα καταργούν ή θα περιορίζουν τα οικονομικής ή άλλης φύσεως κωλύματα που περιορίζουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Κανονισμός για την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα

4.1.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση κανονισμού θα ενισχύσει τα ευρέα μέτρα που ήδη διέθετε η Επιτροπή για την υλοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων και, ειδικότερα, πιστεύει ότι πρόκειται για το κατάλληλο νομικό μέσον για τη διευκόλυνση της πληροφόρησης, της συμμετοχής και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη των ευρωπαίων πολιτών, μέσω των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών οργανώσεών τους, έναντι των κοινοτικών οργάνων και φορέων, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών και των δημοσίων υπηρεσιών που έχουν ιδρυθεί από τη συνθήκη ΕΕ ή βάσει της εν λόγω συνθήκης, εκτός των περιπτώσεων στις οποίες ενεργούν κατά την άσκηση της δικαστικής ή της νομοθετικής εξουσίας, ούτως ώστε να μην είναι μόνον η Επιτροπή υπόλογος έναντι των πολιτών, αλλά όλα τα όργανα από την ευρεία έννοια, όπως αυτό θεσπίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1049/2001.

4.1.2. Ένα ζήτημα κεφαλαίωδους σημασίας είναι η εισαγωγή της έννοιας «νομιμοποιούμενοι φορείς», που θεσπίζεται όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, δεδομένου ότι, για την ενημέρωση και τη συμμετοχή, παραμένει η έννοια «το κοινό», όπως και στη Σύμβαση του Aarhus. Η εισαγωγή της έννοιας αυτής μας φαίνεται κατ' αρχάς πρόσφορη: φρονούμε ότι διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, καθώς οι φορείς αυτοί δεν υποχρεούνται να αποδείξουν το επαρκές συμφέρον ή να επικαλεσθούν την προσβολή δικαιώματός. Το πρόβλημα που επιθυμεί να επισημάνει η ΕΟΚΕ είναι ο περιορισμός που επέρχεται στις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίηση των φορέων που δεν έχουν ως αποκλειστικό στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Από την άποψη αυτήν, θα άρμοζε περισσότερο στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα να παρέχεται η δυνατότητα νομιμοποίησης και σε άλλες οργανώσεις, οι οποίες, πέραν άλλων κοινωνικών και οικονομικών στόχων, έχουν αρμοδιότητα για την προστασία του περιβάλλοντος.

4.1.3. Όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού στην προετοιμασία σχεδίων και προγραμμάτων, έτσι όπως αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 8, κατά πρώτο λόγο, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι μπορεί να συνεπάγεται περιορισμό η αναφορά σε ΜΚΟ που δρουν υπέρ του περιβάλ-

λοντος, η οποία, παρότι όχι τόσο περιοριστική όσο ο ορισμός του νομιμοποιούμενου φορέα, ενδέχεται ωστόσο να καταλήγει στο ίδιο αποτέλεσμα, ακόμη κι αν αυτό οφείλεται σε διαδικαστική αδράνεια. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει, και εδώ, το αίτημά της να επεκταθεί η έννοια σε όλες τις οργανώσεις που έχουν μεταξύ των στόχων τους την προστασία του περιβάλλοντος. Ακόμη, πρέπει να περιληφθεί στο περιεχόμενο του άρθρου 8 η υποχρέωση του κοινοτικού οργάνου να δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της συμμετοχής. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επέκταση της πρόσβασης στις πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον και της συμμετοχής του κοινού στη χάραξη περιβαλλοντικών σχεδίων και προγραμμάτων τα οποία καταρτίζονται από τα κοινοτικά όργανα ή φορείς, όπως προβλέπεται στη Σύμβαση του Aarhus. Προκειμένου να μπορούν αυτοί οι οργανισμοί να λειτουργούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ουσιαστική συμμετοχή και να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη τα αποτελέσματά της, τα κριτήρια χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων που απαριθμούνται στο παράρτημα της Σύμβασης και οι διαβουλεύσεις σχετικά με τους ΓΤΟ και τις χημικές ουσίες πρέπει να γνωστοποιούνται πλήρως και με διαφάνεια, δεδομένης της ιδιαίτερης ευαισθησίας των πολιτών απέναντι στην περιβαλλοντική ασφάλεια και την προστασία της υγείας που σχετίζεται με τα θέματα αυτά.

4.1.4. Ο τίτλος IV, που ρυθμίζει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος, από την οπτική γωνία της Σύμβασης του Aarhus, παρουσιάζει μια στρέβλωση του επιδιωκόμενου στόχου, καθώς περιορίζει τους νομιμοποιούμενους φορείς, τόσο για την εσωτερική επανεξέταση των διοικητικών πράξεων, όσο και για την προσφυγή στη δικαιοσύνη. Παρότι κατανοούμε το στόχο του περιορισμού της πρότασης, για διαδικαστική απλούστευση, κρίνουμε ότι, για την επανεξέταση και για τις δικαστικές προσφυγές, εντός του κοινοτικού χώρου, θα ήταν επαρκής η απόδειξη του επαρκούς ενδιαφέροντος και της αρμοδιότητας επί του θέματος κατά την αίτηση.

4.1.5. Η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι οι αναγνωρισμένοι οργανισμοί θα πρέπει να δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες.

4.1.6. Στο άρθρο 12 εδάφιο δ) του κανονισμού προβλέπεται ότι ένας οργανισμός, για να αναγνωριστεί ως νομιμοποιούμενος, πρέπει να έχει πιστοποιημένη από επίσημο ελεγκτή την ετήσια κατάσταση των λογαριασμών του. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, θα πρέπει να επαφίεται στα κράτη μέλη η αρμοδιότητα για τον έλεγχο της τήρησης των απαιτήσεων της εθνικής λογιστικής που επιβάλλονται στους οργανισμούς αυτούς.

4.1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, για την μείωση του κόστους προσφυγής για την κρατική παροχή έννομης προστασίας, το κόστος αυτό θα έπρεπε να περιορίζεται ανάλογα με τα συμφέροντα που διακυβεύονται και με τις οικονομικές ενισχύσεις, όπως ορίζει η Σύμβαση του Aarhus.

Βρυξέλλες, 29 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα

[COM(2003) 624 τελικό — 2003/0246 (COD)]

(2004/C 117/14)

Στις 7 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 175 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANCHEZ MIGUEL.

Κατά την 408η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 76 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ, έτσι όπως αναφέρεται στο άρθρο 6 της ΣΕΚ και, ειδικότερα, ο κοινοτικός στόχος για προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, καθιστούν αναγκαίο να αισθάνονται οι ευρωπαίοι πολίτες ότι τους αφορά άμεσα οτιδήποτε σχετίζεται με τη γνώση της πολιτικής αυτής και ότι συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή της. Προς το σκοπό αυτό, η ΓΔ Περιβάλλοντος προήγαγε, με διάφορους μηχανισμούς, ρυθμιστικές διατάξεις, ανακοινώσεις, διασκέψεις κ.λπ., την ενημέρωση και συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στην πολιτική αυτή.

1.2. Τα μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενα μέσα επικεντρώνονταν στη θέσπιση κανόνων για την ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών και, σε μικρότερο βαθμό, κανόνων πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε σχέση με τις διατάξεις που ρυθμίζουν τα διάφορα ζητήματα της περιβαλλοντικής πολιτικής.

1.3. Το άρθρο 175.1 ΣΕΚ εκχωρεί στην Επιτροπή αρμοδιότητα για την υιοθέτηση μέτρων που να εξασφαλίζουν τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής. Υπό την έννοια αυτήν, νοείται ότι πρέπει να ρυθμίζεται μια συμμετοχή των πολιτών που θα προωθεί και θα βελτιώνει την προστασία του περιβάλλοντος. Επισημαίνεται ότι ο μηχανισμός αυτός της ενημέρωσης και διαβούλευσης εφαρμόζεται ήδη σε άλλες κοινοτικές πολιτικές, και ιδιαίτερα στην ΚΓΠ και στη βιομηχανική πολιτική. Λόγω της επίδρασης που έχουν οι πολιτικές αυτές επί της βιώσιμης ανάπτυξης, η γνώση και η διαφάνεια ως προς την εφαρμογή τους πρέπει αναπόφευκτα να επεκτείνεται πέρα από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, μέσω της παροχής ενημέρωσης προς όλους τους πολίτες.

1.4. Οι διατάξεις που, μέχρι σήμερα, ανέπτυξαν την ενημέρωση και τη συμμετοχή των πολιτών για περιβαλλοντικά θέματα είναι οι εξής:

— κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής⁽¹⁾,

⁽¹⁾ ΕΕ L 145 της 31.5.2001, σ. 43. Επιπλέον, υιοθετήθηκε Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου — Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή» COM(2002) 704 τελικό, 11.12.2002.

— οδηγία 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες⁽²⁾,

— οδηγία 2003/35/ΕΚ σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον⁽³⁾.

1.5. Η υπογραφή, το 1998, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (Σύμβαση του Aarhus) επιβεβαιώνει εκ νέου το στόχο να διευρυνθεί η εμπλοκή του ευρωπαϊκού πληθυσμού στα περιβαλλοντικά θέματα, προκειμένου να επιτευχθεί η ευρύτερη συμμετοχή του στη διατήρηση και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και, με τον τρόπο αυτόν, να έχει επίδραση επί της βιώσιμης ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου.

1.6. Η ισχύουσα σήμερα νομική κατάσταση, επειδή η Σύμβαση του Aarhus δεν έχει επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη⁽⁴⁾, απαιτεί την ανάληψη δράσεων προς δύο κατευθύνσεις. Κατά πρώτο λόγο, να θεσπιστεί νομοθετικό μέσον, Κανονισμός, που θα επιτρέψει την πλήρη εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης στα θεσμικά όργανα και τους φορείς της Κοινότητας όσον αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Κατά δεύτερο λόγο, να συμπληρωθούν οι διατάξεις που απευθύνονται στα κράτη μέλη, μέσω πρότασης Οδηγίας, στην οποία απομένει πλέον μόνο να ενσωματωθεί η πτυχή εκείνη που αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

2. Περιεχόμενο της πρότασης οδηγίας

2.1. Η προτεινόμενη οδηγία θεσπίζει τις ελάχιστες προϋποθέσεις πρόσβασης στις δικαστικές και διοικητικές διαδικασίες για περιβαλλοντικά θέματα, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η βελτίωση της εφαρμογής του κοινοτικού νομικού κεκτημένου για τα θέματα αυτά. Πρόκειται για ελάχιστους κανόνες που χρησιμεύουν, αφενός, στην τήρηση των σχετικών απαιτήσεων της Σύμβασης του Aarhus και, αφετέρου, στην επίτευξη της εναρμόνισης σε όλες τις χώρες της ΕΕ, προκειμένου να μη δημιουργούνται καταστάσεις άνισης μεταχείρισης μεταξύ των οικονομικών φορέων και των διοικητικών αρχών.

⁽²⁾ ΕΕ L 41 της 14.2.2003, σ. 26.

⁽³⁾ ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σ. 17.

⁽⁴⁾ Τη Σύμβαση έχουν επικυρώσει οι εξής χώρες: Πορτογαλία, Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία και Δανία.

2.2. Η διάρθρωση της Οδηγίας στηρίζεται στους ορισμούς των φορέων, των διαδικασιών και των πράξεων ή παραλείψεων που επισύρουν την έναρξη διαδικασίας.

2.3. Το ζήτημα που τονίζεται περισσότερο αφορά το δικαίωμα παράστασης με την ιδιότητα του διαδικού, ή την ικανότητα προσφυγής στη δικαιοσύνη, για την κίνηση της διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας. Από την άποψη αυτή, γίνεται διάκριση μεταξύ των πολιτών γενικά, και των νομιμοποιούμενων φορέων: οι πρώτοι απαιτείται να έχουν επαρκές συμφέρον ή να επικαλούνται την προβολή δικαιώματος ή διαδικαστικών κανόνων, ενώ για τους δεύτερους, η νομιμοποίηση τους απαλλάσσει από την υποχρέωση απόδειξης του επαρκούς συμφέροντος.

2.4. Η αναγνώριση των φορέων ως νομιμοποιούμενων θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια που θεσπίζονται στα άρθρα 8 και 9, ούτως ώστε οι φορείς που πληρούν τα κριτήρια αυτά να νομιμοποιούνται για την κίνηση διαδικασιών χωρίς πρόσθετες απαιτήσεις.

2.5. Πρέπει να επισημανθεί το περιεχόμενο του άρθρου 6, όπου προβλέπεται το δικαίωμα κατάθεσης αιτήματος εσωτερικής επανεξέτασης για πράξη ή παράλειψη της διοίκησης που αντίκειται στο περιβαλλοντικό δικαίο, προκειμένου να εναρμονιστούν οι προθεσμίες και προϋποθέσεις για τις παρεμβάσεις αυτές στα κράτη μέλη.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως διατυπώσει την άποψη ότι το καταλληλότερο μέσον που διαθέτει η ΕΕ για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη και ότι η συμμετοχή αυτή πρέπει να διεξάγεται με διαφάνεια και έλεγχο της τήρησης, από όλα τα μέρη, των διατάξεων που θεσπίζονται για το σκοπό αυτό. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η συμμετοχή στην κατάρτιση των περιβαλλοντικών σχεδίων και, κατόπιν, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, συνιστούν τα μέσα που θα καταστήσουν δυνατή όχι μόνο τη βελτίωση της τήρησης των νομοθετικών διατάξεων, αλλά και την αύξηση της συνειδητοποίησης και της παιδείας των πολιτών όσον αφορά τη διατήρηση και τις χρήσεις των υφιστάμενων φυσικών πόρων.

3.2. Στη νέα αυτή φάση, καθώς επίκειται η προσχώρηση 10 νέων χωρών, είναι όντως σκόπιμη η πρόταση, εκ μέρους της Επιτροπής, των νέων αυτών εναρμονιστικών διατάξεων, πρέπει όμως να δοθεί έμφαση στην επικύρωση της Σύμβασης του Aarhus από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που την έχουν προσυπογράψει. Επιπροσθέτως, θα έπρεπε να επικυρωθεί και εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ώστε να διευρυνθεί το φάσμα των μέσων που διαθέτει για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο, ειδικότερα στις Διεθνείς Συμβάσεις.

3.3. Παρότι οι προτεινόμενες διατάξεις είναι θετικές, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να επισημανθούν και να διασαφηνιστούν ορισμένα σημεία που έχουν μεγάλη σημασία για την άριστη επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

3.3.1. Οι ορισμοί που περιλαμβάνονται στην υπό εξέταση πρόταση, και που προέρχονται από τη Σύμβαση του Aarhus, παρουσιάζουν ορισμένες αποκλίσεις σε σύγκριση με εκείνους της Σύμβασης: θα μπορούσαν να επισημανθούν, σχετικά, οι εξής:

3.3.1.1. Η έννοια του νομιμοποιούμενου φορέα, που θεσπίζεται και στις δύο νομοθετικές προτάσεις, δεν προβλέπεται στη Σύμβαση του Aarhus, η οποία αναφέρεται αποκλειστικά στο «ενδιαφερόμενο κοινό», και επομένως αναγνωρίζει την «ιδιότητα του ενδιαφερομένου» σε όλες τις οργανώσεις που δραστηριοποιούνται υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, χωρίς να είναι απαραίτητο η εν λόγω προστασία να είναι ο «αποκλειστικός σκοπός τους», ενώ απαι-

τείται απλώς να εντάσσονται στα πλαίσια του νόμιμου δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, όπως αναγνωρίζεται στο εκάστοτε κράτος μέλος. Κρίνεται σαφές ότι άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, όπως συνδικάτα, κοινωνικο-επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας, οργανώσεις καταναλωτών κ.λπ. επιτελούν σημαντικό περιβαλλοντικό έργο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.3.1.2. Στην Οδηγία γίνεται αναφορά στη δημόσια αρχή, και η αναφορά αυτή παραπέμπει στη δημόσια διοίκηση υπό τις διάφορες μορφές της, με την εξαίρεση, ωστόσο, των φορέων που ασκούν δικαστικές ή νομοθετικές αρμοδιότητες.

3.3.1.3. Μια σημαντική πτυχή που πρέπει να επισημανθεί είναι οι εννοιολογικές διαφοροποιήσεις στο περιεχόμενο του περιβαλλοντικού δικαίου, που οφείλονται σε γλωσσικό πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ελεγχθούν, από γλωσσικής απόψεως, ορισμένοι τίτλοι που έχουν ιδιαίτερη σημασία, όπως για παράδειγμα το στοιχείο ν) του εδαφίου γ) της πρώτης παραγράφου του άρθρου 2. Θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη η αναγκαία εννοιολογική ταύτιση όλων των τίτλων οι οποίοι, καθώς συνιστούν ελάχιστα όρια, μπορούν να καταστήσουν δυνατή την εναρμόνιση της προστασίας του περιβάλλοντος.

3.3.2. Δικαστικές προσφυγές. Εξαιρούνται ρητά οι ποινικές διώξεις⁽¹⁾ από τις προβλεπόμενες περιβαλλοντικές διαδικασίες, οι οποίες περιορίζονται επομένως σε διοικητικές και αστικές διώξεις. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε περιορισμό των διαδικασιών στα περισσότερα από τα κράτη μέλη, στο μέτρο που, σε αυτά, υφίστανται ποινικές διατάξεις που εφαρμόζονται για τα περιβαλλοντικά αδικήματα. Εξάλλου, η Σύμβαση του Aarhus, στο άρθρο 9.3, όπου ρυθμίζεται η αμφισβήτηση πράξεων ή παραλείψεων ιδιωτών ή αρχών που θίγουν τις διατάξεις του περιβαλλοντικού δικαίου, αναφέρεται αποκλειστικά στους περιορισμούς που θεσπίζονται από τις διατάξεις οι οποίες καταστρατηγούνται. Με τον τρόπο αυτόν, προσαρμόζει τις διώξεις στα εκάστοτε θέματα που αποτελούν αντικείμενο διαδικασίας, επιζητώντας μια αντιστοιχία μεταξύ των παραβάσεων και των κυρώσεων. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Πρόταση Οδηγίας, με την υφιστάμενη διατύπωση, ενδέχεται να έχει περιοριστική επίδραση όσον αφορά τις περιβαλλοντικές διαδικασίες σε σύγκριση με το εθνικό δικαίο των επιμέρους κρατών.

3.3.3. Περιβαλλοντικές διαδικασίες. Στις υπό εξέταση προτάσεις, θεσπίζεται ένας γενικός κανόνας βάσει του οποίου ανατίθεται στα κράτη μέλη να θεσπίσουν «κατάλληλες και αποτελεσματικές διαδικασίες οι οποίες να είναι αντικειμενικές, θεμιτές, συνοπτικές και όχι απαγορευτικά δαπανηρές». Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, παρότι βάσει της αρχής της επικουρικότητας η αρμοδιότητα για τη ρύθμιση των δικαστικών διαδικασιών επιπίπτει στις εθνικές νομοθεσίες, θα ήταν ωστόσο σκόπιμο να ενσωματωθεί ο κανόνας που περιλαμβάνει η Σύμβαση του Aarhus, στο άρθρο 9.5, ο οποίος υποχρεώνει σαφώς τα μέρη να ενημερώνουν το κοινό σχετικά με τη δυνατότητα κίνησης διαδικασίας και να θεσπίσουν κατάλληλους μηχανισμούς συνδρομής που θα καταργούν ή θα περιορίζουν τα οικονομικής ή άλλης φύσεως κωλύματα που περιορίζουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η υπό εξέταση Πρόταση Οδηγίας ολοκληρώνει την προσαρμογή της Σύμβασης του Aarhus στη νομοθεσία των κρατών μελών. Θεσπίζεται κοινό πλαίσιο δικονομικών κανόνων, εφαρμοστέων σε όλα τα κράτη μέλη, ενώ παράλληλα εξασφαλίζεται η ενιαία εφαρμογή του περιβαλλοντικού δικαίου, καθότι, επειδή πολλά από τα προβλήματα είναι διασυνοριακά, απαιτείται η λήψη μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο.

(¹) Άρθρο 2 f) της πρότασης οδηγίας.

4.2. Το περιεχόμενο της Πρότασης είναι συμβατό με τις κοινοτικές ρυθμίσεις για την πρόσβαση, όπως αυτές προβλέπονται σε άλλες κοινοτικές διατάξεις. Εντούτοις, θα έπρεπε να προστεθεί, στο άρθρο 1, ότι η Οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες, ούτως ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο να θιγούν τα κράτη μέλη που διαθέτουν ευρύτερη περιβαλλοντική νομοθεσία, με αναγνώριση της ποινικής δίωξης και των ποινικών αδικημάτων.

4.3. Στο άρθρο 2, όπου δίδονται οι ορισμοί, θα έπρεπε να τροποποιηθούν ορισμένα εδάφια:

- c) θα έπρεπε να ορίζεται ότι νομιμοποιούμενος φορέας είναι εκείνος που έχει «μεταξύ» των σκοπών του την προστασία του περιβάλλοντος,
 - f) στις περιβαλλοντικές διαδικασίες θα έπρεπε να συμπεριληφθούν και οι ποινικές,
 - g) στο περιεχόμενο του περιβαλλοντικού δικαίου, πρέπει να εναρμονιστούν οι έννοιες ώστε να συμφωνούν με τους ορισμούς του Κανονισμού, π.χ. στο στοιχείο v).
- 2. κρίνεται ότι πρέπει να συνταχθεί έτσι ώστε να πρόκειται σαφώς για παράθεση ελάχιστων ορίων τα οποία σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούν να είναι κατώτερα κατά τη μεταφορά στο εκάστοτε εθνικό δίκαιο.

4.4. Στα άρθρα 5 και 6, όπου θεσπίζεται το δικαίωμα παράστασης των νομιμοποιούμενων φορέων με την ιδιότητα του διαδίκου και το δικαίωμα κατάθεσης αιτήματος εσωτερικής επανεξέτασης, υπάρχουν δύο σημαντικά ζητήματα: αφ' ενός, ο γεωγραφικός περιορισμός του δικαιώματος παράστασης με την ιδιότητα του διαδίκου για περιβαλλοντικές δικαστικές διαδικασίες και, αφετέρου, η διασυνοριακή επέκταση του δικαιώματος κατάθεσης αιτήματος για εσωτερική επανεξέταση σε άλλο κράτος μέλος, όταν πληρούνται οι όροι της παραγράφου 1 του άρθρου 5. Η προϋπόθεση είναι αντιφατική δεδομένου ότι, εάν υπάρχει περιορισμός για την κίνηση διαδικασιών σχετικός με τη γεωγραφική περιοχή για την οποία οι εν λόγω φορείς είναι αναγνωρισμένοι, κρίνεται πιο σωστό να ισχύει ο περιορισμός αυτός και για την εσωτερική επανεξέταση. Και στις δύο

περιπτώσεις, η ΕΟΚΕ κρίνει ορθότερο, σε συνάρτηση με το περιεχόμενο της Σύμβασης του Aarhus, να μην ορίζονται περιορισμοί για την πρόσβαση σε οιονδήποτε δικαιοδοτικό φορέα, αλλά να διατηρούνται οι διαδικαστικές προϋποθέσεις που θεσπίζονται σχετικά από το εθνικό δίκαιο.

4.4.1. Όσον αφορά τις προθεσμίες που θεσπίζονται στο άρθρο 6, θα ήταν σκόπιμο να αρχίζουν να υπολογίζονται από την ημερομηνία της δημοσίευσης και όχι από την υιοθέτηση της διοικητικής πράξης, δεδομένου ότι αυτή δεν μπορεί να γίνει γνωστή εάν δεν μεσολαβήσει η δημοσίευσή της.

4.5. Σχετικά με τα κριτήρια αναγνώρισης των νομιμοποιούμενων φορέων, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι θα έπρεπε να επεκταθεί η απαίτηση του άρθρου 8 α) και στα νομικά πρόσωπα που έχουν «μεταξύ» των σκοπών τους την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος.

4.6. Τέλος, και όσον αφορά τις απαιτήσεις για τις περιβαλλοντικές διαδικασίες του άρθρου 10, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διατύπωση του άρθρου 9.4 της Σύμβασης του Aarhus είναι πιο πλήρης. Φρονεί, λοιπόν, ότι τα οικονομικά κωλύματα και οι περιορισμοί ως προς την απολαβή νομικής συνδρομής, ενδέχεται να περιορίζουν όντως την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τις οργανώσεις εκείνες που διαθέτουν περιορισμένους πόρους.

4.7. Στο άρθρο 8 εδαφίο δ) της οδηγίας, προβλέπεται ότι ένας οργανισμός, για να αναγνωριστεί ως νομιμοποιούμενος, πρέπει να έχει πιστοποιημένο από επίσημο ελεγκτή τον ετήσιο ισολογισμό του. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, θα πρέπει να επαφίεται στα κράτη μέλη η αρμοδιότητα για τον έλεγχο της τήρησης των απαιτήσεων της εθνικής λογιστικής που επιβάλλονται στους οργανισμούς αυτούς.

4.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, για την μείωση του κόστους προφυγής για την κρατική παροχή έννομης προστασίας, το κόστος αυτό θα έπρεπε να περιορίζεται ανάλογα με τα συμφέροντα που διακυβεύονται και με τις οικονομικές ενισχύσεις, όπως ορίζει η Σύμβαση του Aarhus.

Βρυξέλλες, 29 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «οι επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής στις βιομηχανικές μεταλλαγές, με ιδιαίτερη αναφορά στον τομέα του χάλυβα»

(2004/C 117/15)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ για το θέμα ανατέθηκαν στη Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών.

Κατά την 408η σύνοδο ολομελείας της 28ης και 29ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Lagerholm και υιοθέτησε με 46 ψήφους υπέρ, 16 κατά, και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή. Στόχος και αντικείμενο της γνωμοδότησης. Ορισμοί

1.1. Ο τομέας του χάλυβα, η διαδικασία διαρκούς μεταλλαγής του, και οι επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής σ' αυτή τη διαδικασία μεταλλαγής αποτελούν περιπτώσιολογική μελέτη με μεγάλη αξία για άλλους βιομηχανικούς τομείς.

1.2. Για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης, ως «τομέας του χάλυβα» ορίζεται το σύνολο των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την παραγωγή και τη διανομή του χάλυβα λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές υπηρεσίες που προσφέρουν στις βιομηχανίες κατανάλωσης χάλυβα. Κατά συνέπεια, το αντικείμενο της γνωμοδότησης και οι συστάσεις της υπερβαίνουν σαφώς τα όρια της σιδηροχαλυβουργίας.

1.3. Στο παρόν έγγραφο, με τον όρο «βιομηχανικές μεταλλαγές» νοείται η συνήθης και διαρκής διεργασία ενός βιομηχανικού τομέα ο οποίος αντιδρά πρωτόβουλα στις δυναμικές εξελίξεις του επιχειρησιακού του περιβάλλοντος προκειμένου να παραμείνει ανταγωνιστικός και να δημιουργήσει ευκαιρίες ανάπτυξης. Οι μεταλλαγές στη διάθρωση του τομέα, αντι θεωρούνται ως στόχος της διεργασίας, κρίνονται μάλλον ως απόκριση στις εν λόγω εξελίξεις. Η «αναδιάρθρωση» αναφέρεται σε μια ιδιαίτερη μορφή βιομηχανικής μεταλλαγής και συνήθως αποτελεί ειδική (συχνά επιβαλλόμενη) διεργασία προσαρμογής στις συνθήκες του οικονομικού περιβάλλοντος με στόχο την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας με αποτέλεσμα μια ασυνέχεια στις οικονομικές δραστηριότητες. Κύριος στόχος της αναδιάρθρωσης είναι η θεμελιώδης μεταβολή της διάθρωσης ενός βιομηχανικού τομέα.

1.4. Είναι προφανές ότι οι βιομηχανικές μεταλλαγές οφείλονται, σε μεγάλο βαθμό, στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και ειδικότερα στις δυναμικές μεταβολές των αναγκών της αγοράς. Εξάλλου, εσωτερικές (εθνικές ή/και ευρωπαϊκές) πολιτικές πολύ διαφορετικής φύσης —π.χ., η νομοθεσία, η νομισματική πολιτική, η πολιτική περιβάλλοντος, η ενεργειακή πολιτική και, τέλος, η εξίσου σημαντική κοινωνική πολιτική— έχουν σημαντική και συχνά αποφασιστική επίδραση στις βιομηχανικές μεταλλαγές. Αυτό, βέβαια, μπορεί να διαπιστωθεί σαφώς εάν παρατηρηθούν οι βιομηχανικές μεταλλαγές στον τομέα της κοινοτικής σιδηροχαλυβουργίας τα τελευταία 20 έτη. Ωστόσο, η παρούσα γνωμοδότηση πραγματεύεται μόνο την κοινοτική εμπορική πολιτική η οποία, εξ ορισμού, αποτελεί εξωτερικό στοιχείο και το οποίο ορίζει το πολιτικό πλαίσιο των ροών συναλλαγών της ΕΕ με τρίτες χώρες ή άλλες εμπορικές ζώνες της υφηλίου.

1.5. Συνεπώς, δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης δεν είναι η περιγραφή των βιομηχανικών μετα-

λλαγών στην κοινοτική σιδηροχαλυβουργία, συμπεριλαμβανομένων των προαναφερόμενων (εσωτερικών) πολιτικών, αλλά αποκλειστικά της αλληλεξάρτησης της κοινοτικής σιδηροχαλυβουργίας και της (εξωτερικής) εμπορικής πολιτικής.

1.6. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει, εξάλλου, να κατανοηθεί ότι η διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ δεν αποτελεί πλέον θέμα εμπορικής πολιτικής της ΕΕ όπως υπήρξε σε μεγάλο βαθμό κατά τα πρώτα στάδια των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τις τότε υποψήφιες χώρες. Φέτος το Μάιο θα υπάρχει μια διευρυμένη ενιαία αγορά με αποτέλεσμα ότι οιοσδήποτε περαιτέρω κοινοτικές πολιτικές που στοχεύουν στην υποβοήθηση των βιομηχανικών μεταλλαγών και, ειδικότερα, της αναδιάρθρωσης του τομέα της χαλυβουργίας στα νέα κράτη μέλη, η οποία είναι ακόμη απαραίτητη, θα αποτελέσουν μέρος του πλαισίου της εσωτερικής κοινοτικής πολιτικής.

2. Η σημασία της εμπορικής πολιτικής στον τομέα της χαλυβουργίας

2.1. Οι επιχειρήσεις καλούνται πλέον να ανταγωνιστούν μέσα σε μια όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη οικονομία και οι οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν στην παγκόσμια αγορά αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας και των ευκαιριών ανάπτυξης τους. Σε μεγάλο βαθμό, οι συνθήκες αυτές εξαρτώνται από τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνουν την αγορά οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής: π.χ., κανόνες ανταγωνισμού και εσωτερικής αγοράς, κανόνες διεθνούς εμπορίου και συγκεκριμένοι κανόνες και συμφωνίες σε θέματα εμπορίου. Η αγορά διαμορφώνεται, συνεπώς, από εμπορικές πολιτικές τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ιδανικά, θα πρέπει να τονώνει και να διευκολύνει τη διαδικασία διαρκούς βιομηχανικής μεταλλαγής η οποία αντικατοπτρίζει τη δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας. Ασφαλώς, δεν θα πρέπει να έχει αρνητική επίδραση στις βιομηχανικές μεταλλαγές και να παρεμποδίζει τον ελεύθερο και θεμιτό διεθνή ανταγωνισμό. Πράγματι, κύριο μέλημα της εμπορικής πολιτικής πρέπει να είναι η διασφάλιση ενός ανοιχτού παγκόσμιου συστήματος εμπορίου και η ενίσχυση του θεμιτού συναγωνισμού επί ίσοις όροις.

2.2. Σχετικά, πρέπει να τονιστεί ότι η εμπορική πολιτική αποτελεί εξαιρετικό στοιχείο του πολιτικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεδομένου ότι η ΕΕ αποτελεί οικονομία προσανατολισμένη στις εξαγωγές η οποία παρουσιάζει σημαντικό πλεόνασμα του ισοζυγίου πληρωμών. Συνεπώς, η εμπορική πολιτική αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη της οικονομικής μεγέθυνσης. Η ύπαρξη Επιτρόπου και μιας ΓΔ Εμπορίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αντικατοπτρίζει πλήρως το ζωτικό ενδιαφέρον της Κοινότητας για την διαχείριση της εμπορικής πολιτικής. Η στρατηγική της Λισαβόνας, προκειμένου να βοηθήσει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής

οικονομίας επιδιώκει ασφαλώς κατά πρώτο λόγο την ενίσχυση των εσωτερικών παραμέτρων. Όμως, η επιτυχία των εν λόγω προσπαθειών θα αποφέρει οφέλη μόνο σε παγκόσμιες αγορές στις οποίες υπάρχει πρόσβαση χάρη σε μια εξίσου επιτυχή εξέλιξη της εμπορικής πολιτικής.

2.3. Η εμπορική πολιτική και οι βιομηχανικές μεταλλαγές είναι ιδιαίτερα σημαντικές όσον αφορά την χαλυβουργία. Ο χάλυβας, όπως και το πετρέλαιο, είναι το βασικότερο βιομηχανικό προϊόν που αποτελεί αντικείμενο εμπορίου μεταξύ των εθνών. Σήμερα, σχεδόν το ένα τρίτο της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής χάλυβα αποτελεί αντικείμενο διασυνοριακού εμπορίου: το ποσοστό αυτό έχει σχεδόν διπλασιαστεί σε σχέση με τριάντα χρόνια πριν. Οι όροι που διέπουν το διεθνές εμπόριο χάλυβα αποτελούν, συνεπώς, έναν από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα της του τομέα. Μπορούν να διατυπωθούν παρόμοιες παρατηρήσεις σχετικά με την σχεδόν απεριόριστη ποικιλία βιομηχανιών οι οποίες καταναλώνουν χάλυβα και τα προϊόντα τους. Η εμπορική πολιτική επηρεάζει άμεσα τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνεται η βιομηχανία στον ανταγωνισμό που συναντά στη δική της εγχώρια αγορά και τον τρόπο με τον οποίο αποκτά πρόσβαση σε αγορές τρίτων χωρών. Η εμπορική πολιτική συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση ενός συστήματος το οποίο βασίζεται σε κανόνες, και βάσει του οποίου οφείλει να λειτουργεί ο τομέας της χαλυβουργίας παγκοσμίως, και στον βαθμό στον οποίο είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις διαρθρωτικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο οικονομικό του περιβάλλον.

2.4. Η σπουδαιότητα του διεθνούς εμπορίου χάλυβα αποδεικνύεται από το γεγονός ότι περισσότερο από το 40 % των σημερινών διενέξεων στους κόλπους του ΠΟΕ σχετίζονται με τον χάλυβα. Το ποσοστό αυτό αντικατοπτρίζει τις συνεχείς προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας από την άποψη της ύπαρξης αναποτελεσματικών παραγωγικών ικανοτήτων, συχνά χρηματοδοτούμενων από κρατικά κονδύλια, γεγονός που προκαλεί στρέβλωση στις εμπορικές ροές και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τα θεμελιώδη σφάλματα που σημειώνονται κατά την εφαρμογή των ισχυουσών συμφωνιών για τους κανόνες που διέπουν το διεθνές εμπόριο από τα μέλη του ΠΟΕ.

2.5. Τέλος, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ο τομέας της χαλυβουργίας στην ΕΕ αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της ευρωπαϊκής οικονομίας και συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη. Ο χάλυβας είναι θεμελιώδες υλικό, και εξακολουθεί να είναι το σημαντικότερο βιομηχανικό υλικό, με συνολικό όγκο αγοράς που υπερβαίνει, σύμφωνα με εκτιμήσεις, τα 350 δισ. ευρώ —δηλαδή το υπερδουκάσιο του όγκου αγοράς οιοδήποτε άλλου βιομηχανικού προϊόντος— και έχει ουσιαστική σημασία για την ανάπτυξη των υποδομών καθώς και για την πλειονότητα των διαφόρων τομέων της μεταποιητικής βιομηχανίας. Μια πολύ αποτελεσματική κοινωνική παραγωγή χάλυβα είναι ικανή να ικανοποιήσει οιοδήποτε ανάγκες που μπορεί να προκύψουν από τους σημαντικούς τομείς κατανάλωσης χάλυβα, σε μεγάλο βαθμό υποβοηθούμενη από εξίσου αποτελεσματικά συστήματα διανομής τα οποία διοργανώνουν τα δυο τρίτα περίπου του εφοδιασμού της αγοράς και προσφέρουν ολοένα και περισσότερες υπηρεσίες στις βιομηχανίες κατανάλωσης χάλυβα. Χωρίς ιδιαίτερα ανταγωνιστική ίδια χαλυβουργία, η Κοινότητα δεν θα μπορούσε να στηρίζεται στους ίδιους πόρους της και στην τεχνογνωσία της ώστε να βελτιώσει ακόμη περισσότερο την ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών κατανάλωσης χάλυβα οι οποίες κατέχουν ηγετική θέση σε διεθνές επίπεδο. Συνεπώς, η διατήρηση μιας υγιούς χαλυβουργίας πρέπει να αποτελεί μέγιστο πολιτική προτεραιότητα της ΕΕ.

3. Βιομηχανικές μεταλλαγές στην παραγωγή χάλυβα και εμπορική πολιτική

3.1. Η παραγωγή χάλυβα στην ΕΕ των 15 έχει υποστεί εκτεταμένες αναδιαρθρώσεις από τις αρχές της δεκαετίας του 1980: μείωση κατά 50 εκατ. τόνους της σημαντικής σε επίπεδο πραγματικής ικανότητας παραγωγής χάλυβα, κλείσιμο άνω του 50 % των χαλυβουργιών, και μείωση του αριθμού των εργαζομένων από 900 000 σε 250 000. Η ΕΕ των 15 είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός χάλυβα στον κόσμο μετά την Κίνα, με παραγωγή 160 σχεδόν εκατ. τόνων ακατέργαστου χάλυβα τον χρόνο, ποσότητα που αντιστοιχεί περίπου στο 20 % της παγκόσμιας παραγωγής χάλυβα. Ο κύκλος εργασιών της υπολογίζεται σε περίπου 80 δισ. ευρώ.

3.2. Σήμερα, η χαλυβουργία της Ευρώπης (ΕΕ-15) συγκαταλέγεται μεταξύ των καλύτερων παγκοσμίως από την άποψη παραγωγικών δεξιοτήτων, απόδοσης του εξοπλισμού, ποιότητας των προϊόντων, διανομής και δραστηριοτήτων εξυπηρέτησης, και καινοτόμων ικανοτήτων. Χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη λίγων πολύ μεγάλων και πραγματικά παγκόσμιων επιχειρήσεων, ορισμένων μικρότερων και εξειδικευμένων παραγωγών, και πολλών ιδιαίτερα αποτελεσματικών κέντρων διανομής και εξυπηρέτησης. Η οδυνηρή διαδικασία αναδιάρθρωσης που έλαβε χώρα κατά τη δεκαετία του 1980 και κατά το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, και που ακολουθήθηκε από μια διαδικασία ιδιωτικοποίησης και σταθεροποίησης, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας σύγχρονης και ανταγωνιστικής βιομηχανίας η οποία μπορεί δικαίως να αισθάνεται βέβαιη για το μέλλον της και την ικανότητά της να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις προκλήσεις των διαρκών μεταλλαγών υπό όρους ελεύθερου και θεμιτού εμπορίου.

3.3. Πράγματι, σε μια αγορά η οποία διέπεται όντως από τους κανόνες του ελεύθερου και θεμιτού ανταγωνισμού, η παραγωγή χάλυβα της Ευρώπης των 15 καλείται να καταστεί ακόμη πιο ανταγωνιστική σε σχέση με σήμερα. Ωστόσο, η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χαλυβουργίας της ΕΕ απειλείται σοβαρά από τα προστατευτικά μέτρα και τις πρακτικές στρέβλωσης της αγοράς που εφαρμόζουν τρίτες χώρες, όπως τα μέτρα προστασίας S 201 της κυβέρνησης των ΗΠΑ, τα οποία κρίνονται από τις επιτροπές του ΠΟΕ ως ευρισκόμενα σε αντίθεση με τους κανόνες του ΠΟΕ. Ακόμη, η ύπαρξη μη βιώσιμων πλεονασματικών παραγωγικών ικανοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο εξακολουθεί να αποσταθεροποιεί την ισορροπία προσφοράς και ζήτησης και, συνεπώς, τις τιμές του χάλυβα — ειδικότερα υπό δυσμενείς συνθήκες διεθνών αγορών.

3.4. Κατά την εκτεταμένη αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής χαλυβουργίας τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, η εμπορική πολιτική διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο. Στην αύξηση των εισαγωγών από τρίτες χώρες, και με βάση τη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ανθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απάντησε με την εφαρμογή της «εξωτερικής πτυχής»: πρόκειται για μια δέσμη μέτρων περιφερειακής προστασίας, που αναφερόταν κυρίως στη σύναψη διμερών συμφωνιών ώστε οι χώρες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές χάλυβα να περιορίσουν οικειοθελώς τις εξαγωγές τους προς την Κοινότητα, τα οποία συμπλήρωναν τα ενδοκοινωνικά μέτρα για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, τη διευκόλυνση της αναδιάρθρωσης, και τη βραχυπρόθεσμη ρύθμιση της αγοράς. Τα μέτρα ίσχυαν καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου κρίσεως με αποτέλεσμα οι εισαγωγές να διατηρηθούν στο 10 % περίπου της πραγματικής κατανάλωσης.

3.5. Οι χαλυβουργίες στα κράτη μέλη που θα προσχωρήσουν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004 υφίστανται ακόμη διαρθρωτικές αλλαγές. Κύρια χαρακτηριστικά των αλλαγών αυτών είναι ο δραστη- κός περιορισμός των μη βιώσιμων πλεονασματικών παραγωγικών ικανοτήτων, ο πλήρης εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας παραγωγής χάλυβα, η ενίσχυση των οικονομικών και εμπορικών συνεργιών μέσω προσπαθειών σταθεροποίησης, και η παραδειγματική μετά- βαση από μια επιχειρηματικότητα προσανατολισμένη στην παρα- γωγή σε μια επιχειρηματικότητα προσανατολισμένη στην αγορά και στον πελάτη. Η ΕΕ των 15 υποστήριξε την διεργασία αυτή διαμέ- σου σειράς διμερών συμφωνιών με τις υποψήφιες χώρες που συνάφθηκαν πριν την προσχώρηση και οι οποίες προέβλεπαν την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων βάσει των μέσων της ΕΚΑΧ. Οι εν λόγω κανονισμοί παρείχαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακόμη και το δικαίωμα ελέγχου και έγκρισης των εθνικών προγραμμάτων ανα- διάρθρωσης.

3.6. Κατά συνέπεια, η χαλυβουργία της ΕΕ θα εμφανιστεί στην παγκόσμια αγορά με διαφορετική μορφή. Αφενός, η θέση της θα ενισχυθεί με την προσχώρηση των νέων κρατών μελών και η Ένωση θα καταστεί και πάλι καθαρός εξαγωγέας χάλυβα. Αφετέρου, η διάρθρωση της κοινοτικής χαλυβουργίας θα αποδυναμωθεί απλου- στατα διότι οι χαλυβουργικές εταιρείες των χωρών αυτών βρίσκον- ται ακόμη σε διαδικασία αναδιάρθρωσης. Οι εμπορικές πολιτικές οφείλουν να λάβουν υπόψη τις παραπάνω συνθήκες, ωστόσο στο πλαίσιο ενός συστήματος το οποίο βασίζεται σε κανόνες.

4. Μελλοντικές προκλήσεις για την εμπορική πολιτική και τις βιομηχανικές μεταλλαγές

Σήμερα, η ευρωπαϊκή χαλυβουργία είναι ιδιαίτερα ευάλωτη σε πολι- τικές και πρακτικές που παραβιάζουν τους κανόνες του εμπορίου. Η ευρωπαϊκή αγορά χάλυβα είναι η πλέον ανοιχτή σε ολόκληρο τον κόσμο. Σύμφωνα με τη συμφωνία αμοιβαίας ατέλειας για τον χάλυβα που συνάφθηκε στο πλαίσιο του γύρου της Ουρουγουάης οι δασμοί για εισαγωγές χάλυβα στην ΕΕ εξαλειφθηκαν το 2004. Οι εισαγωγές χάλυβα στην Ευρώπη αυξήθηκαν κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια, από 14,5 εκατ. τόνους το 1997 σε 24,6 εκατ. τόνους το 2002. Πρόκειται δηλαδή για αύξηση κατά 70 % — με αποτέλεσμα το 1998 η ΕΕ, η οποία επί δεκαετίες ήταν καθαρός εξαγωγέας, να καταστεί καθαρός εισαγωγέας χάλυβα. (Το 2203 οι εξαγωγές υπερέβησαν ξανά οριακά τις εισαγωγές).

Με τα δεδομένα που ισχύουν σήμερα, διαφαίνονται ορισμένες βασικές προκλήσεις οι οποίες καθορίζουν το πλαίσιο της εμπορικής πολιτικής σε σχέση με υπό εξέλιξη αλλαγές στη χαλυβουργία κατά τα προσεχή χρόνια:

— η κοινοτική εμπορική πολιτική που εφαρμόζεται σε σχέση με τα πρώην μέλη της ΚΑΚ, Ρωσία, Ουκρανία και Καζακστάν —που δεν έχουν προσχωρήσει στον ΠΟΕ— είναι ακόμη πραγματικά επικεντρωμένη στον χάλυβα καθώς έχουν συναφθεί διμερείς συμφωνίες οι οποίες ρυθμίζουν το εμπόριο προϊόντων χάλυβα με τις χώρες αυτές. Οι εν λόγω συμφωνίες συνιστούν ώριμη και ρεαλιστική απάντηση στις προκλήσεις που παρουσιάζουν αυτές οι οικονομίες οι οποίες βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο: επιτρέπουν την ελεγχόμενη ανάπτυξη του εμπορίου και αποτρέ- πουν τις απότομες αυξήσεις των εμπορικών ροών και μια ανα- πόφευκτη πρακτική του αντιντάμπινγκ κατά τη διάρκεια μιας περιόδου κατά την οποία οι βιομηχανίες των χωρών αυτών προ- σαρμόζουν τις ικανότητές τους και αναπτύσσουν την εγχώρια κατανάλωσή τους. Η πιθανή προσχώρηση της Ρωσίας στον ΠΟΕ αποτελεί μία ακόμη πολύ σημαντική παράμετρο για την κοινο- τική χαλυβουργία,

— σε σύγκριση με άλλους βιομηχανικούς τομείς, η χαλυβουργία εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένη σε παγκόσμια κλίμακα. Η διαδικασία συγκέντρωσης έχει σημειωθεί σε λίγες μόνο περιοχές όπως η ΕΕ. Ωστόσο, είναι αναμενόμενο ότι τα προσεχή έτη οι χαλυβουργικές επιχειρήσεις θα επιδιώκουν ολοένα και περισσότερο διαπεριφερειακές συγχωνεύσεις και ενώσεις ακο- λουθώντας την διαδικασία παγκοσμιοποίησης και συγκέντρωσης στις βιομηχανικές αγορές τους. Οι πολυμερείς εμπορικές συμ- φωνίες πρέπει να λάβουν υπόψη την δυναμική αυτή κίνηση καταργώντας τα εμπόδια στις ξένες επενδύσεις και στις συναλ- λαγές εντός των εταιρειών,

— σε μια παγκόσμια οικονομία, η έννοια της «εντόπιας αγοράς» δεν υπάρχει πλέον. Ήδη, πολλές επιχειρήσεις παραγωγής και διανομής χάλυβα δραστηριοποιούνται σε άλλες περιοχές και προσεγγίζουν τους πελάτες τους ως «εντόπιοι» προμηθευτές. Οι μελλοντικές εμπορικές πολιτικές οφείλουν όχι μόνο να λαμβά- νουν υπόψη αυτή την τάση παγκοσμιοποίησης αλλά και να αντιμετωπίσουν άλλες δυναμικές του τομέα με νέες χαλυβουρ- γικές περιοχές οι οποίες αναζητούν τη θέση τους στην παγκό- σμια αγορά χάλυβα. Πολλές χαλυβουργικές επιχειρήσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες είναι ήδη σύγχρονες και ανταγωνιστικές και, κατά συνέπεια, η προτιμησιακή τους μεταχείριση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί πλέον.

5. Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με βασικά θέματα εμπορικής πολιτικής στον τομέα της χαλυβουργίας

Δεδομένης της παρούσας θέσης του και υπό το φως των μελλο- ντικών προκλήσεων, ο κοινοτικός τομέας του χάλυβα, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις δυναμικές εξελίξεις του επι- χειρησιακού του περιβάλλοντος επιθυμεί να καταστούν εξίσου ανοιχτές και οι υπόλοιπες αγορές χάλυβα στον κόσμο όπως συμβαί- νει με την εισαγωγή χάλυβα από τρίτες χώρες στην ΕΕ. Παρά την αρνητική έκβαση της συνεδρίασης του ΠΟΕ στο Κανκούν τον Σεπτέμβριο του 2003, ο γύρος της Ντόχα παρέχει ακόμη ευκαιρίες για την επίτευξη σημαντικής προόδου στον τομέα της απεριόριστης πρόσβασης στις αγορές μεταξύ των μελών του ΠΟΕ. Επιτρέπει, επίσης, τη διεξαγωγή συζητήσεων για τη βελτίωση ισχυόντων κανό- νων και την εναρμόνιση και ενίσχυση ισχυουσών πρακτικών και, κυρίως, του αντιντάμπινγκ. Ευρύτερα, η έναρξη ουσιαστικών δια-πραγματεύσεων γύρω από τα αποκαλούμενα ζητήματα της Σγκα- πούρης, όπως η διευκόλυνση του εμπορίου και το εμπόριο και ο ανταγωνισμός, θα ωφελήσει ουσιαστικά τη χαλυβουργία στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Χωρίς να αποκλείεται εντελώς η δυνατότητα βελτίωσης της πρό- σβασης στην αγορά διαμέσου διμερούς ή περιφερειακής προσέγ- γισης με τις περιοχές ή τις χώρες με τις οποίες η ΕΕ έχει τα σημα- ντικότερα οικονομικά συμφέροντα από απόψεως εμπορίου, τα συμφέροντα της κοινοτικής χαλυβουργίας εξυπηρετούνται καλύτερα στο πλαίσιο του πολυμερούς εμπορικού συστήματος (ΠΟΕ). Το εν λόγω σύστημα πρέπει να βασίζεται σε κανόνες που μεταφέρονται με συνέπεια στο εθνικό δίκαιο όλων των χωρών και παρέχουν μέσα τα οποία εφαρμόζονται αντικειμενικά χωρίς πολιτική επέμβαση σε ισότιμη βάση από όλες τις χώρες. Δεδομένων των εμπορικών πολιτικών και πρακτικών ορισμένων χωρών σχετικά με τον χάλυβα τα τελευταία έτη, οι προσπάθειες της ΕΕ πρέπει να εστιαστούν σαφώς στα ακόλουθα σημεία:

— προτεραιότητα στη βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές και στην εξάλειψη των εμποδίων στις συναλλαγές,

- αυστηρότεροι κανόνες για το θεμιτό εμπόριο: αντιντάμπινγκ, επιδοτήσεις, ρήτρες διασφάλισης,
- στοχοθετημένη και υπεύθυνη χρήση των μηχανισμών του ΠΟΕ: ταχεία, μετρημένη και αναλογική προσφυγή μόνο για την καταπολέμηση των αθέμιτων εισαγωγών,
- κυρίως, όμως, πρέπει να δοθεί τέλος στην κατάχρηση των μέσων εμπορικής πολιτικής για εθνικούς και προστατευτικούς λόγους. Οι εμπορικές υποθέσεις πρέπει να κρίνονται βάσει της οικονομικής/τεχνικής τους σημασίας και όχι βάσει της πολιτικής τους σπουδαιότητας,
- ευρέως αποκλίνοντα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα στις διάφορες περιοχές της υψηλίου επηρεάζουν τις ροές εμπορίου όχι μόνο στον τομέα του χάλυβα αλλά και σε άλλους τομείς επίσης. Οι διαφορές μεταξύ οικονομικών ζωνών αναφορικά με τις συνθήκες οι οποίες εγγυώνται τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος έχουν ως συνέπεια οικονομικές στρεβλώσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και πρέπει να θεωρούνται ως πρόβλημα όχι μόνο των ενχόμενων βιομηχανικών τομέων αλλά όλων των υπευθύνων για την χάραξη της πολιτικής — συμπεριλαμβανομένης και της εμπορικής πολιτικής. Τα σημαντικότερα στοιχεία των βασικών αυτών δηλώσεων μπορούν να αξιολογηθούν περαιτέρω εάν ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες πτυχές:

5.1. Πρόσβαση στην αγορά

5.1.1. Όπως προαναφέρθηκε, η ευρωπαϊκή αγορά χάλυβα είναι η πλέον ανοιχτή σε ολόκληρο τον κόσμο και η ευρωπαϊκή χαλυβουργία είναι εξαιρετικά ευάλωτη σε πολιτικές και πρακτικές που παραβιάζουν τους κανόνες του εμπορίου. Κατά συνέπεια, η ευρωπαϊκή χαλυβουργία επιθυμεί να δει ένα ανάλογο άνοιγμα των διεθνών αγορών. Συνεπώς, τόσο οι ευρωπαϊκές πολιτικές όσο και τα μέσα της πολυμερούς εμπορικής πολιτικής πρέπει να παραμείνουν ενεργές προκειμένου να καταρτηθούν τα εμπόδια στην πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών και να διασφαλιστούν, ταυτόχρονα, αποτελεσματικά διορθωτικά μέτρα κατά των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών των τρίτων χωρών οι οποίες έχουν πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά χάλυβα. Η αποτελεσματική χρήση μέσων εμπορικής πολιτικής αποτελεί έννομο συμφέρον της βιομηχανίας χάλυβα.

5.1.2. Προτεραιότητα της κοινοτικής χαλυβουργίας είναι ο γύρος της Ντόχα να ωφελήσει ουσιαστικά την πρόσβαση στις αγορές μέσω της μείωσης των δασμών σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη εξάλειψη των μη δασμολογικών εμποδίων. Η ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών πρέπει να εφαρμόζεται μόνο κατά περίπτωση και να διακρίνει μεταξύ χωρών και τομέων βάσει του επιπέδου ανταγωνιστικότητάς τους. Η ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση αφ' εαυτής δεν πρέπει να αποτρέπει την κατάργηση των δασμών από τις αναπτυσσόμενες χώρες με ιδιαίτερα ανταγωνιστικές βιομηχανίες χάλυβα.

5.1.3. Αποτελεσματικά οφέλη όσον αφορά στην πρόσβαση στην αγορά μπορούν να εξασφαλιστούν μόνο εάν οι μειώσεις των δασμών συνοδεύονται από την εξάλειψη των μη δασμολογικών εμποδίων. Εξάλλου, η εφαρμογή των ισχυόντων κανόνων του ΠΟΕ μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην πρόσβαση στην αγορά. Ο γύρος της Ντόχα παρέχει στις κυβερνήσεις την ευκαιρία να διασαφηνίσουν τους ισχύοντες κανόνες και να εναρμονίσουν την εφαρμογή τους με γνώμονα τις βέλτιστες πρακτικές.

5.2. Αντιντάμπινγκ

5.2.1. Τα μέτρα αντιντάμπινγκ εξακολουθούν να είναι απαραίτητα για την προστασία της ευρωπαϊκής βιομηχανίας έναντι των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Όμως, η εφαρμογή μηχανισμού του αντιντάμπινγκ πρέπει να είναι αμερόληπτη και χωρίς διακρίσεις και οι κανόνες του να ισχύουν ισότιμα για όλους χωρίς εξαιρέσεις εκτός και εάν υπάρχει ειδική πρόβλεψη από τους κανόνες του ΠΟΕ. Για το λόγο αυτό, οι συζητήσεις πρέπει να συνεχιστούν για να επιτευχθεί μεγαλύτερη εναρμόνιση και εφαρμογή της ισχύουσας συμφωνίας του ΠΟΕ σχετικά με το αντιντάμπινγκ και ειδικότερα με γνώμονα τα κοινοτικά πρότυπα.

5.2.2. Οι βασικοί στόχοι για την εναρμονισμένη εφαρμογή και ενίσχυση της συμφωνίας περί αντιντάμπινγκ πρέπει να στοχεύουν, προπάντων, στην αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του μέσου: σωστά και συνοπτικά χρονοδιαγράμματα, στον έγκαιρο προκαθορισμό των ζημιών, στην υποχρεωτική υιοθέτηση του λεγόμενου κανόνα του «ήσσονος δασμού». Τα σημεία αυτά είναι τα σημαντικότερα.

5.2.3. Εάν ο κύριος στόχος της διεθνούς προσαρμογής των κοινοτικών προτύπων αναφορικά με τις διαδικασίες αντιντάμπινγκ δεν μπορεί να επιτευχθεί, η ΕΕ πρέπει να βελτιστοποιήσει την εφαρμογή των μέτρων αντιντάμπινγκ της ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα, την διαφάνεια, και την αντικειμενικότητά της. Η ευρωπαϊκή χαλυβουργία πρέπει να είναι σε θέση να καταπολεμήσει αποτελεσματικά εισαγωγές υπό καθεστώς ντάμπινγκ ή επιδότησης από τρίτες χώρες. Η κοινοτική νομοθεσία για το αντιντάμπινγκ και την απαγόρευση των επιδοτήσεων είναι πολύ πιο φιλελεύθερα οργανωμένη σε σχέση με αυτά που ορίζονται από τον ΠΟΕ ή που ισχύουν σε άλλες χώρες, και κυρίως στις ΗΠΑ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η ρήτρα του «κοινοτικού ενδιαφέροντος» και ο κανόνας του «ήσσονος δασμού». Από την πρακτική εφαρμογή στην ΕΕ προκύπτουν, επίσης, αδυναμίες σε σχέση με άλλες χώρες, καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρνείται να κινήσει διαδικασίες για την αντιμετώπιση επαπειλούμενων ζημιών, ενώ επιμένει να ζητά αποδείξεις για ζημιές που έχουν ήδη συμβεί. Επίσης, η Επιτροπή εξαντλεί τα χρονικά περιθώρια διερεύνησης, προκαλώντας περαιτέρω καθυστερήσεις. Τέλος, η ΕΕ χρειάζεται ταχύτερο και αποτελεσματικότερο σύστημα παρακολούθησης των εμπορικών ροών. Οι αδυναμίες αυτές, καθώς και άλλες, πρέπει να αντιμετωπιστούν.

5.3. Επιδοτήσεις

5.3.1. Το θέμα των επιδοτήσεων συζητείται στους κόλπους του γύρου της Ντόχα καθώς και στους κόλπους του ΟΟΣΑ. Ο τελευταίος έχει θέσει ως βασικό του στόχο τη σύναψη ειδικής συμφωνίας για τις επιδοτήσεις χάλυβα. Οι τρέχουσες συζητήσεις στους κόλπους του ΟΟΣΑ είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Μια διεθνής συμφωνία σχετικά με την γενική απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων οιασδήποτε μορφής (άμεσων ή έμμεσων) για τις χαλυβουργικές επιχειρήσεις, με ένα πολύ περιορισμένο αριθμό συμπεφωνημένων εξαιρέσεων, θα έχει ισχυρές θετικές συνέπειες στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών. Πράγματι, η συμφωνία για τις επιδοτήσεις θα πρέπει, προπάντων, να έχει ως αντικείμενο το πραγματικό αίτιο των διενέξεων σχετικά με το εμπόριο του χάλυβα: την επιδότηση πλεονασματικών και αναποτελεσματικών παραγωγικών ικανοτήτων. Οι αναποτελεσματικές αυτές παραγωγικές ικανότητες επιτείνουν τα προβλήματα εμπορίου του κλάδου λόγω της παραγωγής όγκου μεγαλύτερου εκείνου που μπορεί να απορροφηθεί από τις διεθνείς αγορές και, προπάντων, από τις πλέον ανοικτές αγορές όπως, για παράδειγμα, η ΕΕ.

5.3.2. Ακρογωνιαίος λίθος μιας νέας διεθνούς συμφωνίας θα πρέπει να είναι η απαγόρευση όλων των ειδικών επιδοτήσεων εκτός από ένα περιορισμένο αριθμό εξαιρέσεων όπως είχαν προβλεφθεί από τον ευρωπαϊκό κώδικα ενίσχυσης της χαλυβουργίας, σημαντικότερες εκ των οποίων είναι οι επιδοτήσεις για το οριστικό κλείσιμο συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων για τις κοινωνικές επιπτώσεις. Όλες οι γενικές επιδοτήσεις, με εξαίρεση αυτές που συμβάλλουν στη δημιουργία νέων ικανοτήτων ή στη διατήρηση ασύμφορων οικονομικά ικανοτήτων. Είναι δυνατόν να προβλεπεται η ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε περίπτωση προσωρινής παρέκκλισης των χωρών αυτών από τα προβλεπόμενα θα πρέπει να ισχύει ο όρος της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δικαιούχων και της μείωσης των ικανοτήτων παραγωγής αναλογικά προς το ύψος των επιδοτήσεων που έχουν ληφθεί.

5.3.3. Οι διαπραγματεύσεις θα πρέπει να στοχεύουν περαιτέρω στη θέσπιση αποτελεσματικότερων κανόνων (προ)ειδοποίησης για την ενίσχυση της προληπτικής προσέγγισης και στη διαμόρφωση ενός αποτρεπτικού συστήματος κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της συμπερίληψης αυτόματων κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης προειδοποίησης.

5.3.4. Ωστόσο, εάν ληφθούν υπόψη ο αριθμός των συμμετεχόντων και οι μέχρι σήμερα ευρύτατα αποκλίνουσες απόψεις τους, η ευρωπαϊκή χαλυβουργία ανησυχεί σοβαρά ότι οι τρέχουσες διαπραγματεύσεις στους κόλπους του ΟΟΣΑ θα καταλήξουν σε μια συμφωνία «διακοσμητικού χαρακτήρα» που δεν θα βελτιώνει ουσιαστικά τους ισχύοντες κανόνες. Η ΕΕ δεν πρέπει να υποστηρίξει τη σύναψη μιας παρόμοιας συμφωνίας.

5.4. Εμπορική πολιτική, βιομηχανικές μεταλλαγές, και κοινωνική διάσταση

5.4.1. Η αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής χαλυβουργίας κατά την δεκαετία του 1980 και τις αρχές της δεκαετίας του 1990 είχε σημαντικές επιπτώσεις στην απασχόληση. Τα μέσα εμπορικής πολιτικής που μεταχειρίστηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην περίπτωση αυτή απέβλεπαν στη στήριξη της διαδικασίας αναδιάρθρωσης. Όπως τότε, έτσι και τώρα η κοινωνική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο ώστε να διασφαλιστεί ότι η προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της μεγέθυνσης αποτελεί μέρος της ισόρροπης εφαρμογής των εμπορικών πολιτικών στο πλαίσιο της διαδικασίας των βιομηχανικών μεταλλαγών. Με τη συνεχή βελτίωση των ικανοτήτων των εργαζομένων και της ποιότητας της εργασίας μπορούν να συμβάλουν στην ομαλή και επιτυχή διαδικασία των βιομηχανικών μεταλλαγών εξυπηρετώντας τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων.

5.4.2. Επίσης, το ολοένα και αυξανόμενο αίτημα για κοινωνική εταιρική ευθύνη μπορεί, τελικά, να συμβάλει θετικά στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής χαλυβουργίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

5.4.3. Τα συμφέροντα των εργαζομένων εξυπηρετούνται καλύτερα από μια υγιή βιομηχανία η οποία δεν χρειάζεται τις εθνικές κυβερνήσεις για να την προστατεύουν από τον ισχυρό αλλά θεμιτό ανταγωνισμό. Σταθερή απασχόληση, καλές εργασιακές συνθήκες, υγιείς προοπτικές: ο άνεμος του ελεύθερου και θεμιτού ανταγωνισμού οπωσδήποτε θα συμβάλει ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί. Τελικά, ο τομέας της χαλυβουργίας κατανοεί σήμερα ότι απαιτείται διαχείριση της διαδικασίας των βιομηχανικών μεταλλαγών προκειμένου να προληφθούν οι εξελίξεις και να αποτραπούν μια βίαιη επιδείνωση και διαρθρωτικές ζημιές οι οποίες θα έχουν απαράδεκτες κοινωνικές επιπτώσεις.

6. Συμπεράσματα της ΕΟΚΕ

Έχοντας υπόψη τα πορίσματα της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας της σχετικά με τις επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής στις βιομηχανικές μεταλλαγές, με ιδιαίτερη αναφορά στον τομέα του χάλυβα, η ΕΟΚΕ καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

6.1. Ο τομέας της χαλυβουργίας της ΕΕ παρουσιάζει ζωτικό και στρατηγικό ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω της ανταγωνιστικής τεχνολογικής βάσης στην οποία στηρίζεται και της στρατηγικής σημασίας που έχει για την ανάπτυξη των υποδομών της ΕΕ και για την πλειονότητα των βιομηχανικών κλάδων.

6.2. Οι βιομηχανικές μεταλλαγές στην κοινοτική χαλυβουργία προωθήθηκαν σημαντικά χάρη στη χρήση των μέσων της ΕΚΑΧ στο πλαίσιο της διαδικασίας αναδιάρθρωσης — και χάρη, επίσης, στον κοινωνικό διάλογο που αποτέλεσε αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω διαδικασίας. Μολονότι δεν κατέστη δυνατόν να αποτραπούν σημαντικές επιπτώσεις της διαδικασίας αναδιάρθρωσης στην απασχόληση, ωστόσο αυτές, σε σύγκριση με άλλους τομείς, και χάρη σε ποικίλα κοινωνικά μέτρα, μετριάστηκαν σε μεγάλο βαθμό. Η εμπορική πολιτική, η οποία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, διαδραμάτισε μαζί με μέτρα εμπορικής πολιτικής, που υιοθετήθηκαν για την υποστήριξη άλλων μέσων, ζωτικό ρόλο στην διαδικασία αναδιάρθρωσης. Κατά συνέπεια, ο τομέας της χαλυβουργίας της ΕΕ μπορεί κάλλιστα να χρησιμεύσει ως περιπτώσιολογική μελέτη αναφορικά με τις επιπτώσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών καθώς και τις επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής. Κατά συνέπεια, ο τομέας της χαλυβουργίας της ΕΕ μπορεί κάλλιστα να χρησιμεύσει ως περιπτώσιολογική μελέτη αναφορικά με τις επιπτώσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών καθώς και τις επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής στη δυνητική επιτυχία της διαχείρισης των μεταλλαγών και μπορεί να παράσχει χρήσιμα πορίσματα για τους λοιπούς βιομηχανικούς κλάδους.

6.3. Η εμπορική πολιτική αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του πλαισίου της αγοράς που δημιουργείται από τους υπεύθυνους για την χάραξη της πολιτικής και πρέπει να διασφαλίσει ίσους όρους ανταγωνισμού στον κλάδο, από τους οποίους και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ανταγωνιστικότητα και οι προοπτικές ανάπτυξης του κλάδου.

6.4. Στην κοινοτική χαλυβουργία υπάρχει σημαντική αλληλεξάρτηση των βιομηχανικών μεταλλαγών που υιοθετήθηκαν για να διατηρηθεί η υπάρχουσα ανταγωνιστικότητα, να επιτευχθεί η απουσιάζουσα ανταγωνιστικότητα, ή να ανακτηθεί η απολεσθείσα ανταγωνιστικότητα, και των στρατηγικών εμπορικής πολιτικής που χαραχθηκαν για να διασφαλιστεί η απαραίτητη επιτυχία της διαχείρισης των μεταλλαγών τόσο στην εσωτερική όσο και στην διεθνή αγορά. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις σχετικά με την εμπορική πολιτική προκειμένου να συμβάλει στις μελλοντικές βιομηχανικές μεταλλαγές:

— δεδομένου ότι η ΕΕ αποτελεί οικονομία προσανατολισμένη στις εξαγωγές οφείλει να συνεχίσει μια γενική πολιτική πρόσβασης ανοικτής αγοράς με την προϋπόθεση της τήρησης των κανόνων του θεμιτού ανταγωνισμού,

— η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εγκαινιάσει και να βελτιώσει την ανάπτυξη πολυμερών κανόνων εμπορίου όπως, π.χ., η σχεδιαζόμενη συμφωνία σχετικά με τις επιδοτήσεις χωρίς, όμως, να θέσει σε κίνδυνο τα ισχύοντα α υψηλά κοινοτικά πρότυπα,

- η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συνεχίσει να συνάπτει διμερείς συμφωνίες με σημαντικούς εμπορικούς εταίρους στο βαθμό που οι πολυμερείς κανόνες δεν καλύπτουν τα κοινοτικά συμφέροντα,
- σε όλες τις περιπτώσεις πρακτικών αθέμιτου ανταγωνισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει, συνεπώς, να κάνει χρήση των υφισταμένων μέσων εμπορικής άμυνας και να υποστηρίξει τη χρήση των κανόνων επίλυσης των διενέξεων του ΠΟΕ.

Βρυξέλλες, 29 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH
